

III.

Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2002 (ve srovnání s rokem 2001)

OBSAH

1. ÚVOD.....	1
2. TRESTNÁ ČINNOST, VÝVOJ JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ TRESTNÉ ČINNOSTI A BEZPEČNOSTNÍCH RIZIK	5
2.1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE O TRESTNÉ ČINNOSTI.....	5
2.1.1 Územní rozložení kriminality. Teritoriální rozdíly.....	7
2.1.2 Pachatelé trestné činnosti	9
2.1.2.1 Trestná činnost recidivistů	11
2.1.2.2 Trestná činnost páchaná cizími státními příslušníky.....	12
2.1.2.3 Kriminalita mládeže.....	14
2.1.2.4 Trestná činnost příslušníků Policie ČR, Armády ČR, příslušníků BIS, zaměstnanců Celní správy a příslušníků a občanských pracovníků Vězeňské služby ČR	17
2.1.3 Oběti trestné činnosti	22
2.1.4 Pátrání po osobách a věcech	28
2.1.5 Přestupky	29
2.2 VÝVOJ JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ TRESTNÉ ČINNOSTI. ROZBOR JEDNOTLIVÝCH PROBLEMATIK V OBLASTI VNITŘNÍ BEZPEČNOSTI A VEŘEJNÉHO POŘÁDKU.	31
2.2.1 Majetková kriminalita.....	31
2.2.2 Hospodářská kriminalita.....	36
2.2.3 Násilná kriminalita.....	47
2.2.4 Mravnostní kriminalita.....	51
2.2.5 Kriminalita s extremistickým podtextem	54
2.2.6 Terorismus	59
2.2.7 Nelegální migrace.....	62
2.2.8 Korupce.....	68
2.2.9 Organizovaný zločin	73
2.2.9.1 Nelegální obchod s drogami	77
2.2.9.2 Obchod s lidmi	80
2.2.9.3 Nelegální obchod se zbraněmi, výbušninami a radioaktivním materiálem	82
2.2.9.4 Padělání	84
2.2.10 Bezpečnost silničního provozu	86
2.2.11 Kriminalita páchaná v oblasti železniční dopravy.....	88
2.2.12 Vandalismus, uliční kriminalita	89
2.2.13 Ochrana utajovaných skutečností.....	90
2.2.14 Vyhledávání zločinů komunismu	91
3. OBLAST POŽÁRNÍ OCHRANY, INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU, OCHRANY OBYVATELSTVA, KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ A CIVILNÍHO NOUZOVÉHO PLÁNOVÁNÍ	93
3.1 OBLAST POŽÁRNÍ OCHRANY	94
3.2 OBLAST INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU	95

3.3 OBLAST OCHRANY OBYVATELSTVA	97
3.4 OBLAST KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ	99
3.5 OBLAST CIVILNÍHO NOUZOVÉHO PLÁNOVÁNÍ	101
4. POLITIKA V OBLASTI VNITŘNÍ BEZPEČNOSTI	102
4.1 PŘEHLED ZÁKLADNÍCH KONCEPČNÍCH A ANALYTICKÝCH DOKUMENTŮ	102
4.2 LEGISLATIVNÍ AKTIVITY	103
4.3 OBLAST PREVENCE KRIMINALITY	107
4.4 EVROPSKÁ INTEGRACE, MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE	111
4.5 AKTIVITY MV V OBLASTI PERSONÁLNÍ PRÁCE, VZDĚLÁVACÍ, ORGANIZAČNÍ, EKONOMICKÉ, OCHRANY UTAJOVANÝCH SKUTEČNOSTÍ	116
5. ZÁVĚR.....	129

[Přílohy](#) : (ve formátu Zip)

TABULKOVÁ ČÁST

BEZPEČNOSTNÍ SITUACE VE STŘEDNÍ EVROPĚ V ROCE 2002

POSTOJE VEŘEJNOSTI KE KRIMINALITĚ

**Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na
území České republiky v roce 2002 (ve srovnání s rokem 2001)**

1. Úvod

Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2002 (dál jen "Zpráva") byla zpracována v gesci Ministerstva vnitra ČR (dále jen MV) z podkladů Ministerstva spravedlnosti ČR (MS), Ministerstva obrany ČR (MO), Ministerstva financí ČR (MF), Ministerstva kultury ČR (MK), Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (MPSV), Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT), Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (MPO), Ministerstva pro místní rozvoj ČR (MPMR), Ministerstva informatiky ČR, (MI) Ministerstva dopravy ČR (MD), Ministerstva zahraničních věcí ČR (MZV), Ministerstva životního prostředí ČR (MŽP), Ministerstva zdravotnictví ČR (MZ), Bezpečnostní informační služby (BIS), Národního bezpečnostního úřadu (NBÚ), Nejvyššího státního zastupitelství (NSZ), Úřadu pro zahraniční styky a informace (ÚZSI), Úřadu průmyslového vlastnictví (ÚPV), Úřadu pro ochranu osobních údajů, Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových.

Zásady politiky v oblasti vnitřní bezpečnosti jsou definovány v připravované Bezpečnostní strategii ČR, přičemž navazují na Bezpečnostní strategii ČR ve znění schváleném Bezpečnostní radou státu usnesením ze dne 19. prosince 2000 č. 141.

Připravovaná Bezpečnostní strategie ČR vychází z toho, že "Vnitřní bezpečnost je výsledkem politik, které zabezpečují demokratické soužití občanů ve svobodném právním státě a slouží k vytváření lidsky důstojného a svobodného života občanů v právním řádu, který umožňuje účinně chránit občany a jejich svobodu.

Na zajištění vnitřní bezpečnosti státu se podílejí všechny prvky bezpečnostního systému ČR, velmi důležitou úlohu v této oblasti sehrává i odpovědnost občanů. Hlavním aktérem v oblasti vnitřní bezpečnosti země je MV ČR. Společně s Policií ČR, záchrannými a havarijními sbory, ozbrojenými silami a zpravodajskými službami se podílí na zajišťování ochrany životů, zdraví, bezpečí, majetku a životního prostředí obyvatel ČR a zvládání všech druhů bezpečnostních hrozeb.

Hlavním cílem politiky v oblasti vnitřní bezpečnosti státu je proto formulovat a realizovat zásady směřující k ochraně demokratických základů státu, zajištění vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku v ČR. Politika v oblasti vnitřní bezpečnosti je vytvářena komplexem strategií a opatření nelegislativní i legislativní povahy. ČR prostřednictvím příslušných zákonem pověřených institucí nepřetržitě analyzuje situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území ČR, identifikuje hrozby, posuzuje rizika a iniciuje návrhy řešení".

Cílem předkládané Zprávy je proto především:

- podat přehled o trendech a dynamice kriminality, vývoji jednotlivých druhů kriminality, o struktuře kriminality a o pachatelích trestné činnosti,
- podat přehled o situaci v oblastech souvisejících s veřejným pořádkem a vnitřní bezpečností,
- umožnit využití získaných poznatků pro boj proti trestné činnosti, zejména pro přípravu rozhodnutí v oblastech legislativy, koncepčních a organizačních záměrů,
- informovat o aktivitách exekutivy v oblasti bezpečnostní politiky, o vytvářených strategiích a opatření legislativní i nelegislativní povahy,
- identifikovat a deklarovat ty oblasti, na které je zapotřebí ze strany orgánů veřejné moci upnout mimořádnou pozornost.

Zpráva by tudíž měla **plnit funkci informativní** a zároveň by měla být "živým" materiálem, a to především **pro identifikaci oblastí** k vytváření nových **koncepčních přístupů** či pro potřeby **korekce činnosti** všech odpovědných resortů na základě zveřejněného souboru informací. Bez znalosti vývoje v oblastech vnitřní bezpečnosti, bez znalosti trendů kriminality by

mohlo hrozit účelové a selektivní přebírání priorit a tedy i účelové a nesourodé přijímání opatření, i když dobře míněné. Zpráva by tak měla napomoci k zajištění systematické návaznosti jednotlivých kroků.

Zpráva se, až na výjimky, **nezabývá vyhodnocením jednotlivých přijatých opatření** (bez uvedení celého kontextu a souvislostí by mohlo být nesrozumitelné či zjednodušující), neboť v převážné většině jsou **vyhodnocovány v samostatných zprávách, informacích a analýzách**, zde je však na ně upozorněno.

Jak již bylo uvedeno v předcházejících zprávách, **nelze určit všechny faktory podmiňující dynamiku vývoje kriminality**, stejně tak jako faktory zapříčiňující kriminalitu vůbec. Není to a ani nemůže být cílem Zprávy, těmito faktory se zabývají multidisciplinární vědy kriminologie (ani ta nedisponuje jakousi universální teorií zločinu), zahrnující v sobě pohledy na zločinnost dalších oborů. Příčiny¹ jsou vysvětlovány v zásadě dvěma směry: jednak jsou to individuální faktory (za nejdůležitější bývá považována psychologická struktura pachatele a genetické predispozice), za druhé faktory sociální (vliv prostředí: rodiny, vrstevníků, médií, vzdělání, vliv sociálních, hospodářských a kulturních podmínek v dané společnosti). Vývoj kriminality nezanedbatelným způsobem ovlivňuje míra sociální kontroly, která s rostoucí urbanizací a hustotou zalidnění klesá.

Zpráva obsahuje údaje o vývoji jednotlivých druhů trestné činnosti a bezpečnostních rizik, o pachatelích a obětech trestné činnosti (včetně výsledků sociologického výzkumu) a **upozorňuje na základní opatření přijatá či navrhovaná, případně na důležité aspekty spolupráce příslušných složek**. Nezabývá se řadou již fungujících mechanismů.

Zpráva informuje o rozsáhlém spektru problematik, je poměrně obsáhlá a proto je, pro větší přehlednost, za **základními bloky** či kapitolami, uvedeno **stručné shrnutí dané problematiky**.

Součástí Zprávy je oblast požární ochrany, integrovaného záchranného systému a krizové řízení, které mají nezastupitelnou roli v oblasti ochrany veřejného pořádku a zajištění vnitřní bezpečnosti obyvatel. Protože některá **opatření jsou průnikem celé oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti** (zejména se jedná o novelu trestního řádu, novelu zákona o státním zastupitelství a zákona o soudech a soudcích apod.), je součástí Zprávy také základní informace o politice vlády v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti. **Závěr** Zprávy na základě získaných poznatků formuluje **návrh priorit bezpečnostní politiky** z hlediska veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti pro další období.

Dále je v příloze uvedena **tabulková část**, na kterou je v textu odkazováno, **informace** z kontinuálního výzkumu **viktimizace a pocitu bezpečí občanů**² a informace o **"Bezpečnostní situaci ve střední Evropě v roce 2002"**.

Použité statistické údaje vycházejí z **kriminálních statistik** (není-li uveden jiný zdroj, např. statistika ministerstva spravedlnosti). Oficiální policejní evidenčně statistický systém kriminality specifikuje jednotlivé druhy kriminality podle trestně právních a kriminologických aspektů. K **evidenci kriminality** dochází na základě oznámení podaných občany či Policií ČR operativně

---

¹ viz např.: Novotný, O., Zapletal, J.: Základy kriminologie, Praha: PF UK, 1996

Kaiser, G.: Kriminologie, Praha : C.H.Beck, 1994

² Tento sociologický výzkum se dlouhodobě zabývá reflexí kriminality ve veřejném mínění, vnímáním bezpečnostní situace a bezpečnostních rizik a hrozeb občanů, obavami občanů z jednotlivých druhů trestné činnosti, podrobně zkoumá míru a strukturu viktimizace populace (tzn. zasažení populace trestnou činností), názory veřejnosti na strategie managementu zvládání bezpečnostních rizik, důvěru občanů ve společenské instituce, spokojenost s prací policie a roli médií ve vnímání kriminality veřejností.

zjištěných skutečností, nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Podmínkou jejich zařazení do evidence kriminality je stanovení trestně právní kvalifikace. Za objasněný se považuje trestný čin, kdy bylo sděleno obvinění či podezření z trestného činu nebo byla věc odložena podle ustanovení § 159a odst. 2 a 3 trestního řádu. Údaj „Stíhané a vyšetřované osoby“ v sobě zahrnuje osoby, kterým bylo sděleno obvinění nebo podezření, a osoby, jejichž trestní stíhání je nepřipustné (např. osoby ve věku do 15 let; pachatelé, kteří umřeli do doby sdělení obvinění; osoby vyňaté z pravomoci orgánů činných v trestním řízení; osoby, jejichž stíhání je podmíněno souhlasem poškozeného; osoby, které byly pro týž skutek pravomocně odsouzeny nebo jejich stíhání pro týž skutek bylo pravomocně zastaveno nebo skončilo pravomocným rozhodnutím o postoupení věci) nebo neúčelné (např. trest by byl bez významu vedle trestu, který byl již osobě uložen nebo ji podle očekávání postihne). Výše zjištěné škody, uváděná v policejních statistikách, je zjišťována zejména od poškozené osoby, policejním orgánem, odhadcem působícím v příslušném oboru, soudním znalcem a pojišťovnou. Při započítání škody se uvádí prvotní zjištěná škoda, u neukončených trestních věcí má zjištěná škoda charakter orientační.

Předmětem soudních statistik nejsou skutky ani pachatelé, u nichž došlo k odložení věci podle §159 trestního řádu před začátkem trestního stíhání (např. z důvodu nedostatku věku, amnestie či nepřičetnosti), zastavení trestního stíhání podle §172 tr. řádu (např. není-li prokázáno, že skutek spáchal obviněný) či jeho přerušení. Odsouzenou osobou se zde rozumí osoba, proti které byl vydán odsuzující rozsudek, který již nabyl právní moci. Stíhanou osobou podle statistiky MS je osoba, jejíž trestní stíhání vedené podle § 160 tr. řádu bylo ve sledovaném roce ukončeno.

Výsledky kriminální statistiky v daném statistickém období **nejsou srovnatelné se statistikou vedenou resortem spravedlnosti**, který je gestorem jednak statistiky státních zastupitelství, jednak statistiky soudů. Důvodem je zejména časový odstup, někdy i víceletý, mezi ukončením konkrétní trestní věci v jednotlivých fázích trestního řízení. Policejní statistika jednotlivé případy zachytí na počátku trestního řízení, statistika soudní naopak až na jeho konci.

Soudní statistika vykazuje počty stíhaných a žalovaných osob, pouze policejní statistika vykazuje i trestné činy s neznámým pachatelem, což umožňuje širší pohled na stav kriminality, zejména přihlédneme-li k tradičně nízké objasněnosti majetkové kriminality. Pro co možná nejkomplexnější představu o kriminalitě jsou v policejních statistikách zahrnuty i objasněné trestné činy spáchané dětmi, jež ještě nedosáhly věku rozhodného pro trestní odpovědnost.

Kriminální statistiky vypovídají o **oficiálně zjištěném obrazu kriminality** ve společnosti. Reprodukují tedy jen určitou část skutečného rozsahu kriminality, **nevyjadřují tzv. kriminalitu latentní**. Rozsah této neevidované kriminality závisí na druhu trestné činnosti a pod vlivem variabilních faktorů (např. aspekt pojištění, kontrolní činnost, ochota obyvatel oznamovat trestnou činnost, intenzita práce policie apod.) se může v průběhu času měnit. **Policejní statistika nepostihuje, a ani nemůže, rozdílnost vynaložených sil, prostředků a časovou náročnost na vyřešení evidovaných trestných činů**. Při posuzování kriminality pachatelů je nutné mít na zřeteli, že údaje jsou odvozeny z podílu na objasněných trestných činech.

Výsledky policejních statistik upozorňují na některé trendy v bezpečnostní situaci, a jsou jedním z východisek pro tvorbu bezpečnostní politiky. Nemohou však být přeceňovány, kromě nich mají pro koncipování bezpečnostní politiky a hodnocení její úspěšnosti také zásadní význam postoje občanů k bezpečnostní situaci, proto jsou do Zprávy zapracovány výsledky sociologických šetření.

Na statistiku kriminality v roce 2002 je třeba se dívat s ohledem na úpravu trestní legislativy, neboť s účinností od 1. 1. 2002 novela trestního řádu 265/2001 Sb. nově upravila stanovení výše škod pro účely trestního řízení - došlo ke zvýšení částek, které určují hranici trestní odpovědnosti u některých majetkových trestných činů i nejčastější kvalifikační okolnosti u těchto

trestných činů spočívající ve výši škody, obecně teď hranice činí 5 000 Kč (dříve 2 000 Kč). V této souvislosti se nepotvrdila předpokládaná radikální změna ve smyslu snížení počtu trestných činů celkové kriminality, ani očekávání o pokračování snižování kriminality v ČR, které bylo evidováno v uplynulých dvou letech. Komentovat tento vývoj kriminality bez hlubšího rozboru je velmi obtížné. Výše zmiňovaná právní úprava se dotýká zejména majetkové kriminality, ale též hospodářské kriminality a významně zřejmě též počtu pachatelů z řad dětí a mládeže.

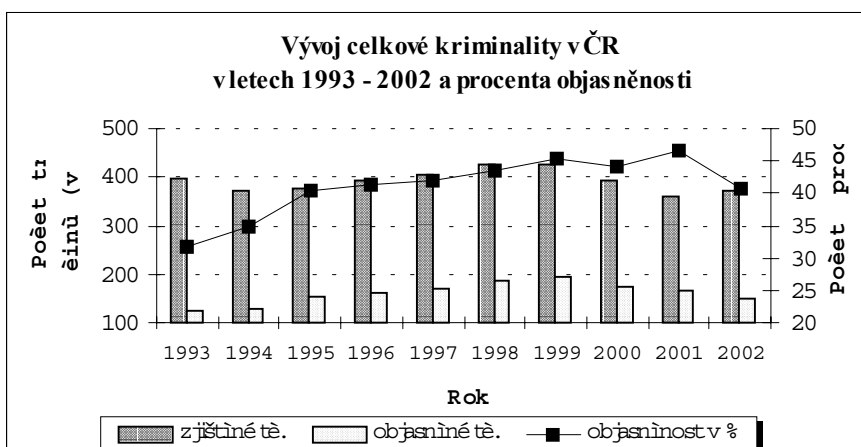
§ 159 novely tr. řádu nově stanovuje lhůty pro skončení prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Zatímco do konce roku 2001 byly spisy s neznámým pachatelem ukončovány na základě interní policejní normotvorby do 30 dnů, nyní je ze zákona stanovena doba prověřování do 2 měsíců (věc patřící do příslušnosti samosoudce), do 3 měsíců (věc patřící do příslušnosti okresního soudu) nebo 6 měsíců (věc patří do příslušnosti krajského soudu). Tím mohl být ovlivněn pokles počtu objasněných trestných činů i objasnenosti, neboť došlo v uvedeném období k více než 100% nárůstu neukončených trestních řízení (ze 17.789 na 36.019).

Je třeba se rovněž zmínit, že statistická data v roce 2002 jsou problematická nejen z důvodů zmíněné novely trestního řádu, ale pro změnu ve vykazování. Počátkem roku 2002 došlo ke změně ve vykazování kriminality, Policie ČR začala vykazovat úkony trestního řízení (*viz příloha Tabulková část tab. č. 1*) včetně těch případů, kdy nebyla stanovena trestně právní kvalifikace. V minulých letech evidence kriminality zahrnovala právě ty případy, kdy trestně právní kvalifikace již stanovena byla. Od 1. července 2002 došlo k postupnému obnovování srovnatelnosti dat a do policejní statistiky pak byla pořizována data stejného významu jako před novelou trestního řádu. Postupně tak docházelo k výmazu těch evidovaných spisů, kde se na základě šetření policejního orgánu došlo k závěru, že se nejednalo o trestný čin. Se statistickou jistotou se dá říci, že údaje za rok 2002 jsou srovnatelné s rokem 2001 (*viz tab. č. 1*). **Proto v předkládané Zprávě, na základě podkladů Policejního prezidia ČR, byly dány počty zjištěných trestných činů do srovnání s rokem 2001.**

Údaje uvedené ve Zprávě se vztahují, není-li uvedeno jinak, k roku 2002. Další informace vztahující se zejména k opatřením jsou aktuální ke dni 28. února 2003.

2. Trestná činnost, vývoj jednotlivých druhů trestné činnosti a bezpečnostních rizik

2.1 Základní údaje o trestné činnosti

Kriminální statistika³

- počet zjištěných trestných činů celkové kriminality 372.341 (+3,8 %, +13.764 tr.č.)
- počet zjištěných trestných činů celkové kriminality/10 tis. obyvatel ČR 363 (+14)
- počet stíhaných a vyšetřovaných osob 123.964 (-1,8 %, -3.892)
- počet objasněných trestných činů celkové kriminality 151.492 (-9,2 %, -15.335)
- počet dodatečně objasněných trestných činů celkové kriminality 2945
- objasněno celkem 154.437 trestných činů
- výše objasněnosti 40,7 % (-5,8 %)
- výše zjištěných škod 43,288.724 tis. Kč (-22,3 %, -12,452.369 tis. Kč), výše zajištěných škod 2,393.989 tis. Kč (+13 %, +276.145 tis. Kč), tj. 3,8 % (v roce 2000 0,4 %) škod zjištěných

Soudní statistika

- počet obžalovaných osob 77.210 (-9 %, -7.645)
  - počet pravomocně odsouzených osob 65.099 (+8,2 %, +4.919)
  - počet trestných činů odsouzených osob 86.448 (+4,8 %, +3.948)
- Po poklesu kriminality v minulých dvou letech (2000-2001) kriminalita v roce 2002 na území ČR **mírně vzrostla, resp. stagnovala**. Tento pohyb kolem nulté osy (+3,8 %) bychom mohli označit spíše za stagnaci kriminality; je **to druhý nejnižší počet zjištěných trestných činů od roku 1993**.

³ Počátkem roku 2002 došlo ke změně ve vykazování kriminality, Policie ČR začala vykazovat zahájené úkony trestního řízení (viz příloha Tabulková část tabulka č. 1), na rozdíl od minulých let včetně těch případů, kdy nebyla stanovena trestně právní kvalifikace. **V roce 2002 bylo evidováno celkem 414 326 zahájených úkonů trestního řízení.** Od 1. července 2002 došlo k postupnému obnovování srovnatelnosti dat s tím, že celková data o kriminalitě za rok 2001 a 2002 jsou srovnatelná.

* *Přihlédneme-li však k situaci, že došlo k přesunu dříve trestných činů do kategorie přestupků, můžeme hovořit spíše o nárůstu kriminality. S účinností od 1. 1. 2002 novela trestního řádu 265/2001 Sb. nově upravila stanovení výše škod pro účely trestního řízení - došlo ke zvýšení částek, které určují hranici trestní odpovědnosti u některých majetkových trestných činů i nejčastější kvalifikační okolnosti u těchto trestných činů spočívající ve výši škody, obecně teď hranice činí 5 000 Kč (dříve 2 000 Kč). Dle údajů Policejního prezidia ČR bylo Policií ČR evidováno cca 75.000 přestupků, které by v roce 2001 byly trestnými činy.*

* *Ve zkráceném přípravném řízení útvary Policie ČR vykázaly 16.695 věcí (11 % ze všech objasněných trestných činů) a podezření bylo sděleno 16.816 osobám (13,6 % z počtu pachatelů).*

* *Růst počtu zjištěných trestných činů provázel pokles počtu objasněných trestných činů i pokles objasněnosti (podíl počtu objasněných trestných činů na celkem zjištěných trestných činech).⁴*

* *Pokud se týká nejvýraznějších výkyvů ve vývoji kriminality: Vzrostl počet zjištěných trestných činů hospodářské kriminality, růst je provázen dalším výrazným zvýšením evidovaného počtu trestných činů úvěrového podvodu, rovněž vzrostl počet zjištěných trestných činů násilné kriminality, který je provázen zejména zvýšením počtu trestných činů loupeží, naopak stagnoval počet evidovaných trestných činů vražd a snížil se počet trestných činů nebezpečného vyhrožování. Určitá stagnace počtu zjištěných trestných činů majetkové kriminality je provázena růstem krádeží vloupáním do rodinných domků, bytů a poměrně výrazné zvýšení bylo evidováno u krádeží vloupáním do obchodů, krádeží dvoustopých motorových vozidel i krádeží věcí z automobilů.*

* *Poměrně výrazný pokles zjištěných škod, zejména u hospodářské kriminality, je provázen pokračujícím růstem zajištěných škod.*

- **Pohled na vývoj kriminality významně korigují sociologické výzkumy**, za důležité považujeme v tomto kontextu především údaje o populaci zasažené trestnou činností, pocit bezpečí občanů a jejich obavy z postižení trestnou činností. Následující údaje pocházejí z výzkumu „Viktimizace a pocit bezpečí občanů 2003“⁵.

* *Během kalendářního roku 2002 bylo 26 % dotázaných občanů přímo postiženo trestným činem (za rok 2001 to bylo 23 %, za rok 2000 to bylo 25 %, za rok 1999 24 % a za rok 1998 19 %)*

* *Během roku 2002 56 % postižených respondentů nahlásilo záležitost policii (za rok 2001 to bylo rovněž 56 % respondentů, za rok 2000 pak 61 %).*

* *Sociologická data ukazují, že ve srovnání s rokem 2001 mírně vzrostl počet respondentů, kteří bezpečnostní situaci v celém státě v roce 2002 označili jako špatnou (zhruba 75 % v roce 2000, v šetření v roce 2002 jen 55 %, v šetření v roce 2003 58 %), tento ukazatel však lze považovat za stabilizovaný. V místě svého bydliště bezpečnostní situaci jako více méně špatnou vnímá zhruba 23 % respondentů (21 % v předchozím roce, za rok 2000 to bylo 31 %).*

(podrobnější údaje viz tabulka č. 1-3)

---

⁴ § 159 novely tr. řádu nově stanovuje lhůty pro skončení prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Zatímco do konce roku 2001 byly spisy s neznámým pachatelem ukončovány na základě interní policejní normotvorby do 30 dnů, nyní je ze zákona stanovena doba prověřování do 2 měsíců (věc patřící do příslušnosti samosoudce), do 3 měsíců (věc patřící do příslušnosti okresního soudu) nebo 6 měsíců (věc patří do příslušnosti krajského soudu). Tím mohl být ovlivněn pokles počtu objasněných trestných činů i objasněnosti, neboť došlo v uvedeném období k více než 100% nárůstu neukončených trestních řízení (ze 17.789 na 36.019).

⁵ Výzkum „Viktimizace a pocit bezpečí občanů“ byl na základě zadání MV realizován agenturou UNIVERSITAS (odpovědný řešitel doc. PhDr. Jiří Buriánek, CSc.) a navazuje na předcházející grantové projekty „Kontinuální výzkum viktimizace a pocitu bezpečí občanů 2000 – 2002“ a „Bezpečnostní rizika 1999“. Pro potřeby Zprávy využíváme signální informace z tohoto výzkumu, přičemž sběr dat proběhl v dubnu 2003 metodou standardizovaných rozhovorů na vzorku 1 500 respondentů starších 15 let na celém území ČR vybraných kvótním výběrem. Zatím jsou k dispozici data z 1 425 dotazníků, v základním parametrech se potvrzuje reprezentativita vzorku.

2.1.1 Územní rozložení kriminality. Teritoriální rozdíly.

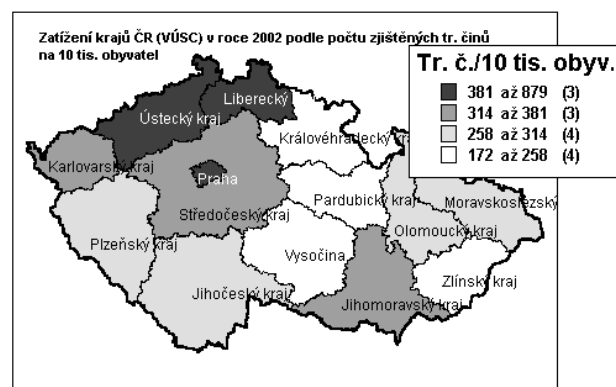
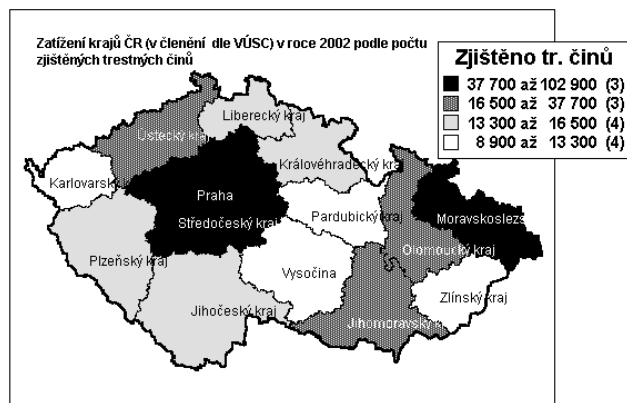
Základní údaje ČR v roce 2002:

Rozloha v km²: 78 866

Počet obyvatel: 10 269 726

Hustota obyvatelstva v ČR:
130 osob/ km²

Průměrná nezaměstnanost: 7,3 %

Vývoj kriminality z hlediska vyšších územních samosprávných celků⁶:

Vývoj kriminality z hlediska vyšších územních samosprávných celků je v policejních statistikách sledován od roku 2001, není možné srovnání s delším časovým obdobím. Území hl.m. Prahy a kraj Středočeský zůstaly územně shodně vymezeny, podrobnější údaje o vývoji kriminality v příslušném kraji jsou obsaženy v samostatné příloze Zprávy.

- Pořadí krajů se **nezměnilo**, **nejvyšší počet trestných činů je charakteristický pro hl. m. Prahu**, s odstupem následují kraje Středočeský, Moravskoslezský a Jihomoravský, **problematický je kraj Ústecký**. **Nejnižší kriminalitou je zatížena Vysočina a kraj Pardubický**.

⁶ Členění ČR na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, kterým byly vytvořeny tyto vyšší územní samosprávné celky: Hl.m. Praha, kraje Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Vysočina, Jihomoravský, Olomoucký, Moravskoslezský a Zlínský.

* Ve srovnání s minulým rokem jednoznačně nejvyšší nárůst kriminality byl zaznamenán v Jihomoravském a Libereckém kraji (*procentní růst byl vyšší než 10 %*), dále následují s procentním růstem vyšším než 5 %, kraje Karlovarský, Ústecký, Pardubický a Vysočina. V ostatních krajích byl evidován mírný růst resp. stagnace (pohyb kolem nulté osy), pokles evidovala Policie ČR v kraji Jihočeském.

* Pořadí krajů po přepočtu kriminality **na 10 tis. obyvatel** se změnilo, po hl. m. Praze následují kraje Liberecký (posun ze 4.místa), Ústecký a Středočeský (posun z 2.místa), na posledních místech stupnice zůstává Vysočina, kraj Zlínský a Pardubický (*a to přes růst kriminality*). Rozdílné pořadí z hlediska absolutního počtu trestných činů a trestných činů v přepočtu na 10 tis. obyvatel zůstává u Karlovarského kraje (13. místo v počtu zjištěných trestných činů, ovšem 5. místo v přepočtu na 10 tis. obyvatel).

* Více než 50% (či těsně kolem této hodnoty) objasněnost byla evidována v sedmi krajích, v ostatních krajích se pohybuje od 25,6 % do 47,5 %.

- Nejvyšší podíl na celkové kriminalitě zaujímá s 28 % hl.m. Praha, s odstupem v počtu evidované kriminality následují kraje Středočeský, Moravskoslezský, Jihomoravský a Ústecký

* *Míra kriminality ve velkoměstských aglomeracích je dána mnoha faktory - vysoká hustota obyvatel, anonymita občanů, rozsáhlá sídlištní zástavba, vysoký počet obchodů, institucí, koncentrace potencionálních kriminálních žvlů atd.* S výjimkou násilné kriminality, krádeží vloupáním a úvěrového podvodu, byl na **území hl.města Prahy** (míra nezaměstnanosti 3,5 %) evidován nejvyšší počet vybraných druhů kriminality (vražd, loupeží, krádeží do bytů, krádeží aut a věcí z nich atd.).

* Pro **Středočeský kraj** (míra nezaměstnanosti 4,9 %) je charakteristická nejvyšší míra (v rámci všech krajů) krádeží vloupáním, dále patří mezi kraje s vysokým počtem trestných činů vražd, krádeží aut, kráčení daní, zpronevěry či celkového počtu majetkových deliktů.

* Nejproblematictější krajem pokud jde o krádeže prosté je, po hl.m.Praze, **Jihomoravský kraj** (míra nezaměstnanosti 7,4 %), problémem zde je i hospodářská kriminalita. **Moravskoslezský kraj** (míra nezaměstnanosti 7,9 %) vykazuje nejvyšší míru násilné kriminality a poměrně vysoký počet evidované majetkové a hospodářské kriminality, zaznamenán zde byl nejvyšší počet trestných činů úvěrového podvodu.

* **Ústecký kraj** (míra nezaměstnanosti 12,9 %) patří mezi kraje, kde počet evidované celkové kriminality přesáhl hodnotu 30.000 trestných činů, problémem je zde především násilná kriminalita (loupeže, vraždy), krádeže do bytů, krádeže jízdních kol a úvěrové podvody.

* Diskutovanou otázkou je vztah mezi vývojem kriminality a mírou nezaměstnanosti. Srovnání počtu zjištěných tr.č. na 10 tis. obyvatel a míry nezaměstnanosti v roce 2002 nám tento vztah zatím zcela nepotvrzují, např. vyšší míra nezaměstnanosti a nižší míra kriminality se týká kraje Olomouckého, opakem je hl.m. Praha a Středočeský kraj, kde byla nízká míra nezaměstnanosti, ale zároveň vysoká míra kriminality. Vysoká míra kriminality i nezaměstnanosti se vyskytuje v Ústeckém kraji. Nezaměstnanost je pouze jedním z mnoha faktorů, které míru kriminality ovlivňují.

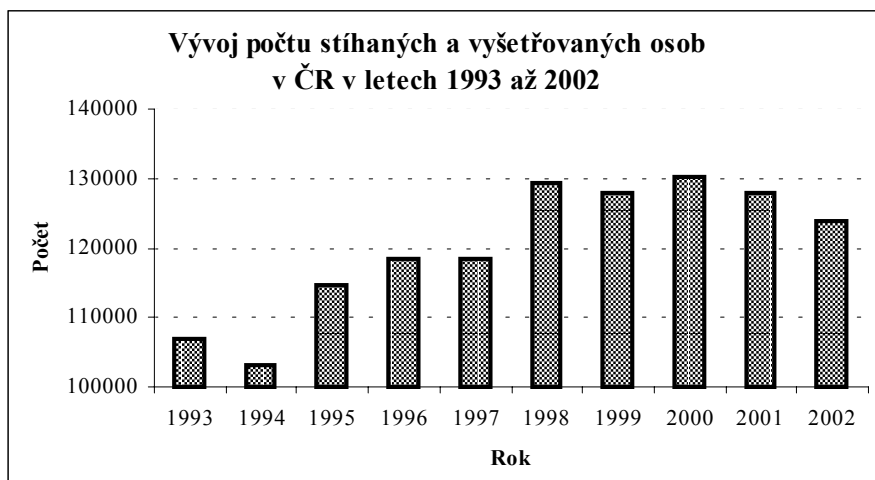
- Územní rozložení kriminality se odráží rovněž ve výsledcích sociologického šetření agentury UNIVERSITAS.

* Podíl respondentů, kteří byli v uplynulém roce zasaženi nějakým trestným činem, byl nejvyšší v krajích Ústeckém, Středočeském, Plzeňském a v hl. m. Praze, nejmenší naopak v kraji Karlovarském, Královéhradeckém a Pardubickém.

* Bezpečnostní situaci v místě svého bydliště vnímají nejhůře obyvatelé Ústeckého kraje, hl. m. Prahy a Středočeského kraje, nejlépe pak respondenti ze Zlínského kraje, Vysočiny a kraje Plzeňského.

(Podrobnější údaje viz mapky č. 4-7, tabulky č. 37-64)

2.1.2 Pachatelé trestné činnosti

I. Vývoj a charakteristika

Kriminální statistika

počet stíhaných a vyšetřovaných osob 123.964
(-3.892 -3,0 %),

z toho:

mužů (věk 18 let a více) 96.856, tj. 78,1%

žen (věk 18 let a více) 14.225, tj. 11,5%

prvopachatelů 73.567, tj. 59,4 %

Soudní statistika

počet odsouzených osob 65.099 osob
(+4.919, +8,2 %)

počet obžalovaných osob 77.210

(-7.645, -9 %)

- Poklesl počet objasněných trestných činů a zároveň **poklesl počet pachatelů.**

* Roste počet pachatelů ve věku 20-30 let a výrazněji počet pachatelů ve věku 30-40 (+1625), což je kategorie, ve které se nacházejí nejsilnější populační ročníky let 1970-1975; a 40-60 let (+470). V přepočtu na počet obyvatel příslušné věkové kategorie je pořadí rozdílné, nejvíce se podílejí na počtu evidovaných trestných činů pachatelé ve věku 18-20 (3,2 %), ve věku 20-30 (2,5 %), a poté následuje kategorie ve věku 30-60 s 1,3 %.

* Podíl "**prvopachatelů**" na celkovém počtu pachatelů zůstává, přes **pokles** o více než 7 %, stále vysoký. Pokles počtu pachatelů je provázen **výrazným zvýšením počtu recidivistů.**

* Při pohledu na skladbu pachatelů podle vzdělání tvoří výrazně **nejpočetnější skupinu pachatelů pachatelé se základní školou a vyučením** (47 %), další skupinou jsou pachatelé se základní školou bez kvalifikace (21,5 %) a kategorie pachatelů, u kterých nebylo zjištěno vzdělání nebo se jedná o cizince nebo děti (15,8 %). Méně početnou, vyjma počtu pachatelů hospodářské kriminality, je skupina pachatelů se střední školou (9 %) a s dalším odstupem pachatelé s vysokoškolským vzděláním (2,6 %) a se zvláštní školou bez kvalifikace (2,2 %). *Hodnoty oproti minulým rokům se nemění.*

(Podrobnější údaje viz tabulka č. 9-11, 49)

Soudy ČR pravomocně odsoudily celkem 65.099 osob.

* Vzrostl počet odsouzených pro majetkové trestné činy o 1.288 osob (+42,7 %), dále pro trestné činy výtržnictví o 364 osob (+18,1 %), proti životu a zdraví (+246, +8 %), loupeže (+ 34; +19,4 %) a vraždy (+8, +5,6 %), za trestné činy s rasovým kontextem (+44; +29,3 %). Skladba ukládaných trestů nezaznamenala větší výkyvy; nejčastěji byly ukládány tresty odnětí svobody s podmíněným odkladem – 34.940 osob, což představuje 53,7 %, tresty odnětí svobody nepodmíněné - 9.658 osob, tj. 14,8 %, tresty odnětí svobody s podmíněným odkladem - 20.501 osob, tj. 31,5 %.

trest obecně prospěšné práce - 13.424 osob, tj. 20,6 % a samostatný peněžitý trest 3.500 osob, tj. 5,4 %.

* Trestnou činnost, dle soudní statistiky, pod vlivem alkoholu spáchalo celkem 4.940 osob, pod vlivem jiné návykové látky 510 osob.

* Celkem vykonávalo trest odnětí svobody 12.829 osob (-2.448), z toho 355 osob ve věznici s dohledem (z toho 28 žen), s dozorem 4.317 (z toho 263 žen), s ostrahou 7.032 (z toho 195 žen) a se zvýšenou ostrahou 1.044 (z toho 21 žen), 81 mladistvých odsouzených vykonalo trest ve speciálních odděleních nebo ve věznici pro mladistvé (87 v roce 2001).

* I přes dílčí pozitivní výsledky v rychlosti a plynulosti řízení nadále přetrvávají nedostatky při vyřizování starších věcí, a z nově sledovaných kategorií jsou zjišťovány nedostatky např. v nenařízení hlavních líčení ve lhůtě § 181 odst. 3 tr. řádu, což potvrdily i poznatky z prověřkové činnosti MS. Proto je soustavná pozornost dohledové činnosti předsedů a místopředsedů okresních a krajských soudů i nadále zaměřena na rychlost a plynulost vyřizování trestních věcí, především na omezení počtu starších a nejstarších nedodělků. Je třeba i nadále odhalovat subjektivní příčiny průtahů v řízení, spočívají v nečinnosti soudů, a přijímat efektivní opatření vedoucí k nápravě, včetně vyvození důsledků vůči těm pracovníkům soudů, kteří za nečinnost či delší průtah odpovídají.

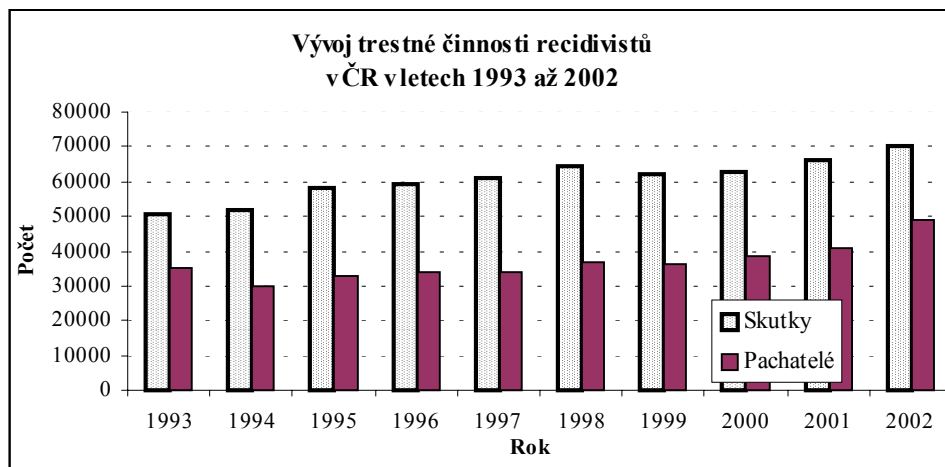
* Střediska **Probační a mediační služby** (PMS) v ČR evidovala celkem 29.291 nových případů (+52 %). Nejvíce případů v oblasti zajištění výkonu trestu se týkal obecně prospěšných prací (15.357 případů, tj. 66,9% z celkového počtu případů evidovaných v rámci vykonávacího řízení, v roce 2001 10.180 případů, tj. 60,5%). V souvislosti s novelou trestního zákona a řádu zodpovídá PMS v součinnosti s obecními úřady za kontrolu tohoto trestu a nově spolupracuje s obecně prospěšnými organizacemi, na které byla novelou rozšířena možnost výkonu trestu OPP. *Nový trestněprávní institut podmíněného propuštění s dohledem jako součást novely trestního zákona po nabytí své účinnosti do značné míry rozšířil okruh odsouzených – potenciálních žadatelů o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.* PMS pracovala s 1.209 případy (tj. 5,3% z celkového počtu evidovaných případů v rámci vykonávacího řízení; +681 případů) odsouzených, kteří byli podmíněně propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody za současného uložení přiměřené povinnosti/omezení tohoto typu. PMS se podílí na prevenci trestné činnosti, spolupracuje s organizacemi na místní úrovni, Policií ČR, neziskovými organizacemi atd.

* Došlo k 65 (+3) případům napadení příslušníků **Vězeňské služby**, z toho k 36 (+10) při výkonu služby s vězněnými osobami. Z nestřežených objektů a pracovišť uprchlo celkem 22 odsouzených, ze střeženého objektu uprchl 1 odsouzený (zadržen byl v SRN). Počtů hromadných vystoupení vězněných osob bylo 13 (-10), zúčastnilo se jich celkem 175 odsouzených (z toho 17 cizinců, zejména cizinci ze zemí bývalého SSSR). Vzrostl počet odhalených **mobilních telefonů užívaných odsouzenými** uvnitř věznice ze 121 na 186.

II. Opatření

- V rámci analýz trestné činnosti je trvalá pozornost ze strany Policie ČR věnována průběžnému shromažďování, třídění a **vyhodnocování poznatků k osobám, které trestnou činnost páchají**. Důsledně se posuzují vlivy působící na jednotlivé kriminální subjekty, vazby na prostředí a další skutečnosti i informace, které přímo či nepřímo ovlivňují páchání trestné činnosti a jsou nezbytné pro proces objasňování.
- **Vězeňská služba** průběžně vyhodnocuje podmínky a příčiny vzniku mimořádných událostí ve věznicích a útěků z věznic a stanovuje vhodná opatření, která mají za cíl snížit možnosti vzniku těchto událostí. Například bylo do vytypovaných věznic nainstalováno zařízení sloužící k detekci drog, dovybaveny byly vstupy do věznic, v přípravném řízení je zřízení oddělení pro velmi nebezpečné osoby z prostředí organizovaného zločinu atd.
- Rozšířena byla spolupráce v programu PHARE a s Českým helsinským výborem zejména pokud se týká výcviku pracovníků vězeňství k široké škále diferencovaného zacházení s vězni.
- Další opatření vycházejí ze **Strategie prevence kriminality na období 2001-2003**. Jedná se zejména o zvýraznění aspektů prevence recidivy v preventivních aktivitách vězeňství a zkvalitnění programů přípravy odsouzených na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a zvýšení počtu vzdělávacích aktivit a počtu pracovních míst pro odsouzené.

2.1.2.1 Trestná činnost recidivistů⁷

I. Vývoj a charakteristika

Kriminální statistika

- počet recidivistů 48.764 (+8.028, +19,7 %)
- podíl na pachatelích celkem 39,3 %
- počet trestných činů spáchaných recidivisty 70.473 (+4.377, +6,6 %)
- podíl na objasněných tr. činech celkem 45,6%

Soudní statistika

počet odsouzených recidivistů 10.413 (+839, +8,8 %)

- I přes pokles celkového počtu pachatelů, resp. osob stíhaných a vyšetřovaných, výrazně **vzrostl počet recidivistů** i jejich podíl ve struktuře pachatelů.

* **Od roku 1993 se tak jedná o nejvyšší počet jak v absolutních číslech, tak o výrazně nejvyšší meziroční růst.** Trend, kdy došlo k poklesu objasněných trestných činů a růstu počtu recidivistů, byl zaznamenán také v roce 2001. Pokud jde o jednotlivé objasněné trestné činy spáchané recidivisty, výrazně vzrostl počet jimi spáchaných vražd (z 60 na 85 trestných činů), počet trestných činů úmyslného ublížení na zdraví (+17,1 %), počet trestných činů násilné kriminality o 20 %, počet trestných činů hospodářské kriminality téměř o 10 %, mírný pokles resp. stagnace byla evidována pouze u počtu trestných činů majetkové kriminality (-2,2 %) - *zde je však třeba znovu zmínit novelu trestního řádu.*

* Recidivisté se dopustili celkem 1.179 (+268 tr.č.) trestných činů se zbraní, tj. 45,1 % z celkového počtu objasněných trestných činů spáchaných se zbraní, z toho bylo 55 tr.č. spáchaných legálně drženou zbraní, tj. 28,2% z objasněných tr. činů spáchaných legálně drženou zbraní.

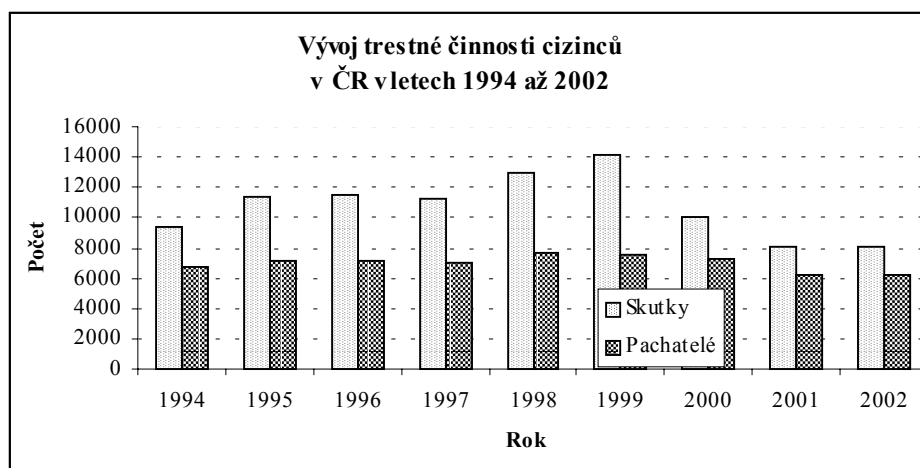
* Nejvíce recidivistů bylo stíháno na území Moravskoslezského kraje (17,2 % z celkového počtu recidivistů v ČR) a hl.m. Prahy (14,9 %), následují kraje Ústecký (12,7 %) a Olomoucký (7,2 %).

(podrobnější údaje viz tabulka č. 12)

- Z celkového počtu **odsouzených osob bylo soudy označeno 10.413 recidivistů**, tj. 16 %; nejčastěji za trestné činy proti majetku - 5.134 osob, tj. 51,3 %. 4.241 byly uloženy nepodmíněné tresty odnětí svobody, 2.235 osobám tresty odnětí svobody s podmíněným odkladem.

⁷ Recidivistou ve smyslu policejní statistiky je pachatel úmyslného trestného činu, který byl již za jiný úmyslný trestný čin dříve odsouzen.

2.1.2.2 Trestná činnost páchaná cizími státními příslušníky

I. Vývoj a charakteristika

Kriminální statistika

- počet stíhaných a vyšetřovaných cizinců 6.238 (+72, +1,2 %)
- podíl na pachatelích celkem 5 %
- počet trestných činů spáchaných cizinci 8.014 (-59, -0,7 %)
- podíl na objasněných tr. činech celkem 5,2%

Soudní statistika

odsouzeno 3.389 (-365, -9,7 %) cizinců

- Podíl **cizinců** na trestně stíhaných osobách v ČR se již od roku 1993 pohybuje okolo hodnoty 6 %, v posledních třech letech spíše kolem 5 %.

* Počet objasněných trestných činů spáchaných cizinci sice stagnuje, výrazně však vzrostl počet jimi spáchaných trestných činů násilné kriminality (+25,3 %), vysoký podíl pachatelů - cizinců zůstává především na objasněných trestných činech vražd (17,9 %) a na loupežích (13,3 %). Nelze také přehlédnout propojení některých druhů trestné činnosti cizinců na mezinárodní organizovaný zločin (viz kapitola Organizovaný zločin).

* Statistice trestně stíhaných cizinců stále dominují občané Slovenské republiky (1.982 osob, +207, tj. +11,7 %) s podílem 31,2 % z celkového počtu trestně stíhaných cizinců. Na dalších místech jsou s počtem 1.333 osob občané Ukrajiny (+74 osob, tj. +5,9 %), občané Vietnamu (550 osob, -27 osob, tj. -4,7 %), občané Polska (383 osob, -27 osob, tj. -6,6 %) a Německa (205 osob, +8 osob, tj. +4,1 %).

* Hl.m. Praha je dlouhodobě nejexponovanějším územím v ČR z hlediska trestné činnosti cizinců. Nezanedbatelný podíl na jejím páčání mají i cizinci, kteří se ale v řadě případů stávají také oběťmi trestné činnosti. Bylo zde stíháno 1.858 cizinců - pachatelů (+119, tj. +6,8 %), tj. 11,9 % podíl cizinců - pachatelů. Z hlediska regionálního rozložení kriminality cizinců v ČR lze také spatřovat určitou souvislost mezi oblastmi nejčastěji využívanými cizinci k nelegální migraci přes ČR, oblastmi, kde je vyšší koncentrace cizinců s povoleným pobytem a regiony s vysokým podílem trestně stíhaných cizinců.

* Z celkového počtu trestně stíhaných cizinců na území ČR jich mělo 1.144 (18,3%) pobyt na vízum do 90 dnů, 760 (12,2%) pobyt na vízum nad 90 dnů, 835 (13,4%) trvalý pobyt⁸. Nelegálně pobývalo na území ČR v době zahájení trestního stíhání 1427 (22,9 %) z celkového počtu trestně stíhaných cizinců.

⁸ K 31.12. 2002 bylo evidováno na území České republiky 231.608 cizinců s povoleným pobytem (+20.814, +9,9 %), z toho 75.249 (+5.433, +7,8 %) cizinců s pobytem trvalým.

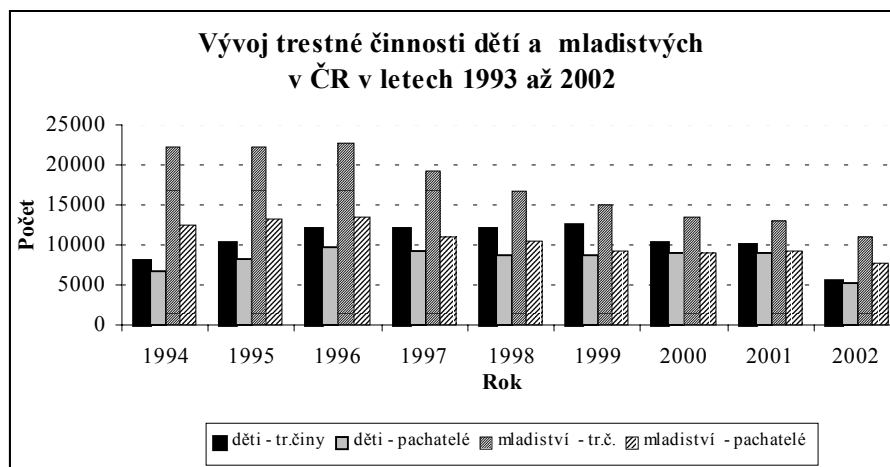
- Nejvíce odsouzených osob bylo příslušníky Slovenské republiky (923, v roce 2001 1.010 osob) a Ukrajiny (882, v roce 2001 939 osob). Z celkového počtu odsouzených cizinců byl 884 (26,1 %) uložen nepodmíněný trest odnětí svobody a 1.171 (34,6%) trest odnětí svobody s podmíněným odkladem.

(podrobnější údaje viz tabulka č. 13)

II. Opatření:

- Přijímaná opatření vztahující se k trestné činnosti páchané cizinci jsou uvedena zejména v kapitolách Pachatelé trestné činnosti, Nelegální migrace a Organizovaný zločin.

2.1.2.3 Kriminalita mládeže

I. Vývoj a charakteristika

Kriminální statistika

- počet pachatelů trestné činnosti z řad dětí (do 15 let) 5.185 (-3.847, -42,6 %)
- počet trestných činů spáchaných dětmi 5.541 (-4.385 tr.č., -44,2 %)
- podíl na objasněných tr. činech celkem 3,6%
- počet pachatelů trestné činnosti z řad mladistvých (15-18 let) 7.698 (-1.575, -17 %)
- počet trestných činů spáchaných mladistvými 10.901 (-2.012 tr.č., -15,6 %)
- podíl na objasněných tr. činech celkem 7,1%

Soudní statistika

odsouzeno 3.948 mladistvých
(+36, +0,9 %)

- Počet pachatelů z řad **dětí a mladistvých klesl, klesl i počet objasněných trestných činů** spáchaných touto kategorií pachatelů a rovněž jejich podíl na celkovém počtu pachatelů.

* Pokles především počet **dětí - pachatelů** mezi známými pachateli a pokles počet jimi spáchaných trestných činů. Tento výkyv je přece jen netypický a je otázkou, zda pokles **počtu dětí - pachatelů o více jak 42 %** (v absolutních číslech se jedná o pokles 3.847 osob) a pokles počtu jimi **spáchaných trestných činů o více než 44 %**, lze přičíst jen změně novely trestního řádu (především změna výše škody pro účely trestního řízení z 2000 Kč na 5000 Kč) nebo zda se trestná činnost páchaná dětmi nestává latentní. (*Problém by se mohl promítnout i do tvorby preventivních programů, i když nelze dávat rovnítko mezi kriminální statistiku a tvorbu preventivních programů; rovněž „nepotrestání“ může působit motivačně.*). Poměrně **vysoký**, i když ne tak dramatický, je evidován **pokles i u počtu mladistvých pachatelů (-17 %) a jimi spáchaných trestných činů (-15,6 %)**.

* Podle četnosti počtu objasněných trestných činů stále převládají majetkové trestné činy, především krádeže věcí z automobilů a krádeže vloupáním (u dětí - pachatelů došlo k poklesu, u mladistvých pachatelů se jednalo spíše o stagnaci). Pokles počtu trestných činů evidovaný především u majetkové kriminality se dal v souvislosti s novelou sice předvídat, ale pokles o více jak 52 % tam, kde pachatelem byly děti, asi nikdo nepředpokládal (u mladistvých byl evidován pokles o více jak 24 %). Potěšující je údaj o poklesu počtu objasněných trestných činů násilné kriminality (-23,6 %), kde pachateli byly děti, ale i zde je otázkou, zda se kriminalita dětí nestává spíše latentní. Vzrostly počty trestných činů násilné

(+8,8 %) a mravnostní (+26,5 %) kriminality, kde pachatelem byly mladistvé osoby (15-18 let). Relevantní a pozitivní údaj u obou kategorií pachatelů (dětí a mladistvých) je evidován u trestných činů vražd; děti oproti minulým rokům nespáchaly žádný trestný čin vraždy, mladiství pachatelé jich spáchali 5 (v roce 2001 8). **Problémem zůstávají u obou kategorií pachatelů trestné činy loupeže a nedovolené výroby a držení psychotropních látek a jedů**, u kategorie mladistvých pachatelů zůstává dále problémem **mravnostní kriminalita**, vysoký je jejich podíl rovněž u sprejerství (47,2 %).

* Vliv řady negativních jevů se nemění (špatně fungující rodina, party vrstevníků, více se vyskytují delikventi mezi nepracujícími mladistvými, záškoláctví, ale i požívání alkoholu nebo jiných návykových látek, dostupnost erotických pořadů apod.) a obvykle se kumuluje. Rovněž motivace je obdobná - touha po sexuálním poznání, touha po dosud nepoznaném, získání finančních prostředků k uspokojení potřeb po drogách atd.

- V přepočtu na 10.000 dětí ČR připadalo 34 (v roce 2001 59,6; 2000 59,8) **objasněných trestných činů** s pachatelem – dítětem. V přepočtu na **10.000 mladistvých** ČR připadalo 271 (v roce 2001 320,9; 2000 325,8) **objasněných trestných činů** s mladistvým pachatelem.
- Nejčastějším, z celkového počtu **odsouzených mladistvých osob**, zůstává odsouzení za majetkové činy - 1.849 osob. 2.278 mladistvým osobám byl uložen trest odnětí svobody s podmíněným odkladem, 570 nepodmíněné tresty.

- Ve výzkumném šetření agentury UNIVERSITAS vyjadřovali respondenti své obavy z postižení trestnou činností, a to na škále 1 – 10, kde 10 znamená maximální obavy. Kategorii „Obtěžování výrostky, partami mladistvých“ náleží index 4,4 této škály (v posledních 3 letech stabilní).
- Význam hodnocení okolních podmínek z hlediska možností rozvoje dětí (z pohledu respondentů, index na škále 1-10, kde 10 znamená maximální zneklidnění) potvrzují údaje o pocitu ohrožení u dětí a mládeže, kdy respondenty zneklidňuje možnost, že by se jejich dítě (ve věku 5-17 let) stalo obětí dopravní nehody (8,15), stalo závislým na drogách (7,39) a stalo členem nějaké party nebo pouličního gangu (7,05). Ve všech těchto ukazatelích došlo oproti předešlému roku k signifikantnímu zhoršení hodnot indexů.
- 71 % občanů velmi nebo poněkud více zneklidněno kriminalitou mládeže.

(podrobnější údaje viz tabulka č. 14-15)

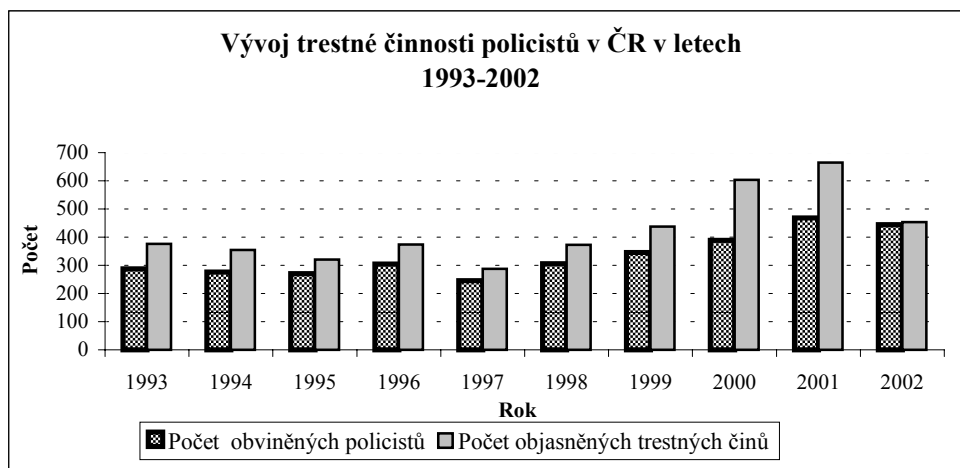
II. Opatření

- Policie ČR posílila počty specialistů zařazených na problematiku kriminality mládeže. Trvale vysoký zájem je věnován přijímání a realizaci celého spektra opatření na úseku prevence včetně konkrétních preventivních programů.
- Policie ČR úzce spolupracuje s některými nestátními organizacemi, zejména s Linkou bezpečí, Bílým kruhem bezpečí, organizací Střep atd.
- MPSV, které doposud plnilo úkoly především metodickým vedením specializovaných sociálních pracovníků, připravovalo přenos metodických kompetencí, vyplývajících z II. fáze reformy veřejné správy. Za kritické považovalo především zachování sítě sociálních kurátorů, proto byl připraven a s krajskými úřady projednán model spolupráce zainteresovaných subjektů, tj. veřejné správy, Vězeňské služby ČR a Probační a mediační služby v přechodném období roku 2003.
- Dokončen byl projekt vzdělávání v rámci projektu "**Centra včasné intervence**" (zajišťuje systémový přístup k mladistvým pachatelům trestné činnosti nebo k dětským pachatelům činnosti jinak trestné). V průběhu hodnocení činnosti centra byla zainteresovanými subjekty konstatována nutnost pracovat na změnách ve způsobu fungování centra; v roce 2003 by měl být vytvořen model centra.
- MPSV pokračovalo v metodické pomoci poskytovatelům komplexu služeb **Dům na půli cesty**, kterých bylo v ČR k 31.12.2002 21.

- Zvláštní péči mladistvým pachatelům a pachatelům ve věku blízkém mladistvých věnuje Probační a mediační služba. Spolupracuje se všemi subjekty, které se na řešení této problematiky podílejí.
- Vládě bylo předloženo pro informaci "Vyhodnocení účinnosti přijaté legislativy související se **systémovým přístupem k péči o delikventní mládež** a vyhodnocení činnosti a efektivity experimentálního projektu Centra včasné intervence"; pro krátkou dobu od přijetí materiálu nebyla přijatá opatření možno zcela vyhodnotit, další vyhodnocení bude provedeno v roce 2004.
- Významným doplňkem v systému trestní justice je **návrh zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže** (návrh zákona byl schválen Poslaneckou sněmovnou dne 21.5.2003, bude-li schválen Senátem a podepsán prezidentem republiky, nabude účinnosti dne 1.1.2004), který by měl nastolit nové a moderní trendy zacházení s nedospělými delikventy a zastavit nepříznivou tendenci k růstu nové kriminální generace pachatelů.
- Systém preventivní výchovy ve školách a školských zařízeních vymezují zejména **dokumenty MŠMT** - Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, metodické pokyny k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení a pokyn k jednotnému postupu při uvolňování žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví a dokument Národní vzdělávací osnovy pro vzdělávání metodiků primární prevence škol a školských zařízení. Realizovány jsou záměry vyplývající ze zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Z analýzy "Projektu vytvoření a realizace systému sekundární prevence uplatňovaného ve školách a školských zařízeních při působení na jedince s poruchami chování, rizikové skupiny dětí a mládeže a osoby experimentující s omamnými a psychotropními látkami" vyplývá kromě jiného potřeba dalšího zřizování specializovaných zařízení pro děti a mládež majících zkušenosti s experimentováním s drogou a potřeba dalšího vzdělávání pracovníků těchto zařízení. Projekty prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže napomáhají zejména výchově dětí a mládeže ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a rozvoji osobnosti, mají napomoci odmítání forem sebeustrukce, projevů agresivity a porušování zákona. MŠMT pokračovalo v realizaci minimálních preventivních programů pro školy a školská zařízení zaměřených do oblastí zejména zneužívání návykových látek, xenofobie, rasismu, záškoláctví apod.
- Pro MŠMT je rovněž prioritou návaznost strategie prevence v působnosti MŠMT a krajských preventivních strategií; dále podpora projektů cíleně zaměřených na práci výchovných a výchovně léčebných ústavů a důraz je kladen na meziprofesní a mezinárodní spolupráci.
- MŠMT bude i v roce 2003 realizovat opatření a podporovat programy zaměřené na prevenci násilí ve školách a školských zařízeních, vytvářet a podporovat volnočasové aktivity pro děti se zaměřením na rizikové skupiny, národnostní menšiny a etnické skupiny, pokračovat v již probíhajících programech, důraz bude kladen na prevenci zneužívání drog s důrazem na škodlivé působení alkoholu a tabáku, pokračovat bude v programech podporující spolupráci škol s rodiči a veřejností, participovat bude na vybraných projektech dalších subjektů včetně Policie ČR.

2.1.2.4 Trestná činnost příslušníků Policie ČR, Armády ČR, příslušníků BIS, zaměstnanců Celní správy a příslušníků a občanských pracovníků Vězeňské služby ČR

Trestná činnost příslušníků Policie ČR

I. Vývoj a charakteristika

Kriminální statistika

- počet pachatelů-policistů trestné činnosti 444 (-24, -5 %)
- počet trestných činů 453 (-212, -47 %)
- počet trestných činů připadajících na 1000 policistů 9,8 (-4,7)

Soudní statistika

odsouzeno 110(-18, -14 %) policistů

- Inspekce ministra vnitra zaznamenávala od roku 1998 každoroční nárůst počtu trestně stíhaných příslušníků Policie ČR i zjištěných trestných činů spáchaných příslušníky Policie ČR, v roce 2002 se **růst zastavil**, u počtu evidovaných trestných činů byl zaznamenán výrazný pokles. Tyto údaje se týkají pouze objasněné trestné činnosti. *Teprve delší časové období však ukáže, zda evidovaný pokles znamená, že se začínají projevovat přijatá opatření v oblasti kontrolní, personální, organizační atd.*

* Vyšetřování 444 pachatelů bylo doposud **ukončeno ve 287 případech**, z toho **215** případech **návrhem na podání obžaloby státnímu zástupci** podle § 166/3 tr. řádu. V 41 případech bylo trestní stíhání odloženo, ve 26 případech bylo trestní řízení podmíněně zastaveno.

* V praporčických hodnostech byl celkem 293 (66 %), v důstojnických hodnostech 151 pachatelů (34 %).

* 296 skutků (-219) bylo spácháno v době výkonu služby policistů a 156 (+0) v době mimo službu; podstatně se snížil podíl trestné činnosti páchané policisty v době výkonu služby na jejich celkové kriminalitě ze 77 % na 67 %.

* Z hlediska **věkového složení se situace změnila**, zvýšil se počet pachatelů ve věkové kategorii od 30 do 40 let (+28 policistů) a ve věkové kategorii od 40 do 50 let (+14 policistů), naopak se výrazně snížil počet pachatelů ve věkové kategorii do 30 let (-56 policistů). S tím koresponduje i hledisko **délky služby** u Policie ČR, kdy byl zaznamenán výrazný pokles trestných činů u policistů s praxí kratší než 5 let (-109 tr.č.).

* Negativní byl vývoj podílu policistů-pachatelů ve **vedoucích funkcích** s 9,2 % (+2,6 %; v absolutních číslech to znamená nárůst z 31 na 41 pachatelů; pokud se týká podílu i počtu v absolutních číslech byla to z dlouhodobého pohledu nejvyšší hodnota; *tento vývoj je závažnější právě proto, že se jedná o vedoucí pracovníky*).

* Na celkovém počtu zjištěných pachatelů se nejvíce podíleli, tak jako v minulých letech, policisté zařazení ve službě **pořádkové policie** (48,4 %), **dopravní policie** (20,5 %), **kriminální policie** (13,1 %).

* Největší podíl na objasněné trestné činnosti policistů mají stále trestné činy **zneužívání pravomoci veřejného činitele** (39 %), **pojistný podvod** (10 %), trestné činy v dopravě (9,3 %). Policisté se dopustily 4 korupčních skutků formou úplatkářství, 4 případů neoprávněného nakládání s osobními údaji.

* Dle poznatků Inspekce ministra vnitra jsou hlavními příčinami trestné činnosti v Policii ČR nedostatečná kontrola a nedostatečná disciplinární odpovědnost při chybném chování; problémem je hodnocení některých policistů, kdy jejich násilné chování je chápáno pozitivně ve smyslu "umět se postavit k obtížným situacím"; to vše ovlivňuje celkovou kulturu práce Policie ČR.

- Z výsledků šetření UNIVERSITAS v roce 2003 vyplývá mírný nárůst deklarované důvěry v Policii ČR - plnou nebo určitou důvěru v policii uvedlo 66 % respondentů (64 % v předchozím roce, v roce 1998 to bylo jen 52 %). Pokračuje také mírný růst spokojenosti občanů s celkovou prací Policie ČR – 29 % respondentů (28 % v předchozím roce), k mírnému zlepšení došlo i u sledovaných dílčích aspektů práce Policie ČR.
- Typickou připomínkou veřejnosti k činnosti Policie ČR zůstává poukaz na "menší viditelnost" policie, případně malou dosažitelnost v místě bydliště. Dalšími požadavky respondentů jsou přísnější kritéria pro výběr policistů a lepší technické vybavení Policie ČR.
- Během roku 2002 56 % postižených respondentů nahlásilo záležitost policii (za rok 2001 to bylo rovněž 56 % respondentů, za rok 2000 pak 61 %). Dlouhodobé srovnání ukazuje, že rozhodující příčinou nenahlášení trestného činu bývá pochybnost o možnosti dopadení pachatele, případně neochota se podrobit vyšetřovacím procedurám.
- Přibližně polovina respondentů (48,2 %), kteří trestný čin nahlásili policii, považuje její reakci přinejmenším za solidní a přiměřenou situaci. Přibližně každý pátý (20,9%) z této skupiny respondentů uvádí negativní zkušenost (neochotná nebo žádná reakce), zbytek ji vidí jako zdlouhavou nebo pomalou.

(podrobnější údaje viz tabulka č. 17-18)

II. Opatření

- Důraz je kladen na kontrolní činnost jako nezbytnou prevenci proti nezákonnému jednání policistů.
- Problematikou korupce policistů (analýza a opatření) se rovněž zabývají výroční zprávy o korupci v ČR.
- Probíhá realizace odborných seminářů a kurzů pro Policii ČR v oblasti policejní etiky a výchovy k lidským právům.
- Dle novely trestního řádu (v platnost vstoupila 1.1.2002) vyšetřování konají státní zástupci. Byla uzavřena tripartitní dohoda mezi Nejvyšší státní zástupkyní, policejním prezidentem a ředitelem Inspekce ministra vnitra o součinnosti při trestním řízení vedené vůči policistům.
- Na straně Inspekce MV pokračuje systém zpřísněného výběrového řízení uchazečů o přijetí k Inspekci MV včetně odborného psychologického vyšetření; policisté zařazení v inspekci jsou průběžně vzděláváni. Za významnou považuje spolupráci s Policií ČR, Kriminalistickým ústavem Praha, Institutem pro kriminologii a sociální prevenci či Českým helsinským výborem a dalšími organizacemi, došlo k navázání spolupráce s partnerskými útvary na Slovensku a v SRN.

Trestná činnost příslušníků Armády ČR

I. Vývoj a charakteristika

Kriminální statistika

- počet případů podezření ze spáchání trestných činů 3.599 (-1.012 tr.č., - 21,9 %)

Soudní statistika

odsouzeno 1.022 příslušníků Armády ČR (-148, -12,6 %)

- Pokračoval **pokles počtu trestně stíhaných příslušníků Armády ČR**. Tento pozitivní vývoj souvisí zejména se snižováním početních stavů ozbrojených sil ČR a pokračující profesionalizací Armády ČR.

* Rozhodující část protiprávních jednání dlouhodobě tvoří (91 %) **vojáci v základní službě** (VZS; 2.821 osob), 181 pachatelů byli vojáci z povolání (většinou pro majetkové trestné činy). U vojáků z povolání se z hlediska věkového složení nejčastěji trestné činnosti dopouštěli vojáci ve věku do 35 let (cca 50 % ze všech šetřených osob této kategorie, stejně jako v minulých letech).

* V rámci zkráceného přípravného řízení bylo řešeno 78 případů, tj. cca 2 % z celkového počtu šetřených případů.

* Z celkového šetření trestné činnosti příslušníků ozbrojených sil tvořily **trestné činy vojenské** 73 % (v roce 2001 – 69 %). Z trestných činů vojenských se **vojáci v základní službě** nejčastěji dopouštěli jednání směřující k páchaní trestných činů **svémocného odloučení a zběhnutí** (68 %, v roce 2001 – 58 %). V době záplav šetřila Vojenská policie (VP) 9 případů majetkové trestné činnosti, při kterých tak byla zneužita důvěra občanů. VP šetřila dále 749 případů podezření ze spáchání trestných činů proti majetku, 56 případů hospodářské trestné činnosti a **113** (stejně jako v roce 2001) **případů trestných činů porušování práv a chráněných zájmů vojáků**, tzv. šikanování. Uvedený druh protiprávního jednání tvoří **asi 3 %** z celkové trestné činnosti páchané příslušníky Armády ČR.

* VP šetřila u útvarů Armády ČR celkem **6** (-3) případů pro podezření ze spáchání trestného činu **nedovoleného ozbrojování**, z toho se ve **4 případech** jednalo o závažnější krádeže zbraní, a zpronevěry (pistole, RG F-1). Příčinou je především nedostatečná a formální kontrolní činnost příslušných orgánů, nedostatky v evidenci, nedůsledná inventarizace a nedůsledné dodržování režimových opatření.

* Pro podezření ze spáchání **trestného činu nebo přestupku na úseku toxikomanie** bylo VP šetřeno **celkem 396 osob** (+37 osob). U **96 % pachatelů** bylo zjištěno užívání tzv. **měkkých drog** (především kouření marihuany). O závislých osobách lze hovořit přibližně u **2-3 %** šetřených osob. Psychotropní látky byly přechovávány a užívány především vojáky v základní službě; 28 vojáků v základní službě pěstovalo marihuanu, z toho 12 přímo u útvaru nebo ve VVP.

* VP evidovala 315 dopravních nehod zaviněných řidiči služebních vozidel s celkovou škodou více než 9,4 mil. Kč. Dále VP šetřila 1.594 přestupků, z toho 536 v dopravě.

- Z celkového počtu odsouzených příslušníků Armády ČR se nejčastěji dopouštěli trestné činnosti **svémocného odloučení** dle § 284 tr.zák. - 300 osob (29,4 %, v roce 2001 24,3 %) a **trestného činu zběhnutí** podle § 282 tr.zák. - 114 osob (11,1 %, v roce 2001 6,9 %).

II. Opatření

- Pokračovat budou preventivně bezpečnostní akce k **vyhledávání drog** za využití služebních psů VP (*V roce 2002 jich bylo uskutečněno 236, ve 189 byla droga nalezena. Vojáci často uchovávají drogy na veřejně přístupných místech, kdy je obtížné vyhledat konkrétního pachatele.*).
- Na objasňování a dokumentování případů **kvalifikované majetkové a hospodářské trestné činnosti** budou úzce spolupracovat a koordinovat svou činnost příslušné orgány MO, případně budou spolupracovat s dalšími resortními kontrolními orgány. Pokračovat bude úzká součinnost orgánů MO se specializovanými pracovišti Policie ČR.
- VP se bude aktivně podílet na činnosti resortní Rady pro předcházení negativním jevům a jejich

potlačování a na činnosti komisí při operačních stupních velení; důraz bude kladen na vzájemnou informovanost a sjednocení postupu při přijímání opatření.

- Prevence sociálně patologických jevů v resortu MO je realizována v součinnosti s velitelskými orgány opatřeními vyplývajícími z „Koncepce a programu prevence sociálně patologických jevů v resortu obrany na období 2000 – 2004“; plněny jsou úkoly z "Národní strategie protidrogové politiky na období 2001-2004". Realizované programy jsou průběžně vyhodnocovány a závěry z vyhodnocení se promítají do aktivit příslušných složek Armády ČR. Analýza programů bude rovněž využita pro tvorbu nové koncepce v podmínkách plně profesionalizované Armády ČR.
- Ke zrychlení procesu v přípravné fázi trestního řízení přispěje mimo jiné dobudování pracoviště počítačové a chemické expertizy.
- Preventivní činnost VP se dále zaměří na plnění úkolů z Akčního programu zvýšení bezpečnosti silničního provozu; odborný a zdokonalovací výcvik se zaměří na mladé řidiče.
- Primární prevence se zaměřovala především na vojáky v základní službě, žáky, studenty a posluchače vojenských škol. Vzdělávací aktivity směřovaly i k profesionálním skupinám a dále se zaměřovaly na jednotky odjíždějící na zahraniční mise. Personální politika resortu zefektivní proškolení pracovníků Centra pro výběr personálu Armády ČR.
- K účinnější spolupráci s dalšími resorty, meziresortními komisemi, samosprávnými orgány a neziskovými organizacemi budou zformulovány metodické postupy.

Trestná činnost příslušníků BIS

- policejní orgán BIS šetřil celkem 12 případů, z toho:
  - * 9 případů bylo odloženo dle § 159a odst. 1 tr. řádu,
  - * ve dvou případech pokračuje šetření, ale je předpoklad jejich odložení dle § 159a odst. 1 tr. řádu,
  - * v jednom případě byl skutek odevzdán ke kázeňskému řízení podle § 51 a následně zák. č. 154/1994 Sb., v platném znění.

Trestná činnost zaměstnanců Celní správy⁹

I. Vývoj a charakteristika

- Orgánům činným v trestním řízení bylo na základě vnitřní kontrolní činnosti oznámeno **106 případů (v roce 2001 54) důvodného podezření z protiprávního jednání zaměstnanců celní správy v souvislosti s výkonem služby.**
  - * Obvinění bylo sděleno 47 zaměstnancům (v roce 2001 61) především z důvodů zneužívání pravomoci veřejného činitele (§ 158), přijímání úplatku (§ 160), zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§ 148) a krádeže (§ 247 trestního zákona).
  - * V méně závažných případech byly uloženy kázeňské tresty - v 93 případech výtky, v 90 písemná důtka a ve 116 snížení funkčního platu; 7 zaměstnanců bylo dočasně zproštěno výkonu služby a v návaznosti na kontrolní zjištění bylo 19 zaměstnanců propuštěno.

II. Opatření

- I nadále je kladen důraz zejména na oblast prevence, a to již na základních stupních odborného vzdělávání celníků a občanských zaměstnanců, kde je pozornost věnována problematice morálky a boji proti korupci.
- Pravidelně je vyhodnocována a analyzována trestná činnost celníků (především příčiny a podmínky vzniku korupce a závažné trestné činnosti), se kterou jsou seznamováni vedoucí pracovníci na poradách GŘ cel, závažné případy korupčního jednání jsou uveřejňovány ve Věstníku celní správy.

---

⁹ Zpracováno z podkladů MF.

Trestná činnost příslušníků a občanských pracovníků Vězeňské služby¹⁰

- počet pachatelů příslušníků Vězeňské služby 210 (-116, -35,6 %)
- počet pachatelů-občanských pracovníků Vězeňské služby 21 (-5)
- Pro podezření ze spáchané trestné činnosti při výkonu služby i mimo službu dle ustanovení § 159a odst. 1 tr. řádu byla věc odložena u 132 (-84) a dle §§ 159a/1b a 171/1 tr. řádu odevzdána ke kázeňskému projednání u 30 (-24) příslušníků Vězeňské služby (dále VS). K zastavení trestního stíhání došlo u 9 (-1), obviněno bylo 13 (-16) a šetření dosud probíhá u 22 (+7) příslušníků VS. Zahájené trestní řízení s občanskými pracovníky VS bylo u 9 (0) občanských pracovníků odloženo orgány Policie ČR.
- **Soudy** bylo pravomocně odsouzeno 14 příslušníků VS a 4 občanských pracovníků.

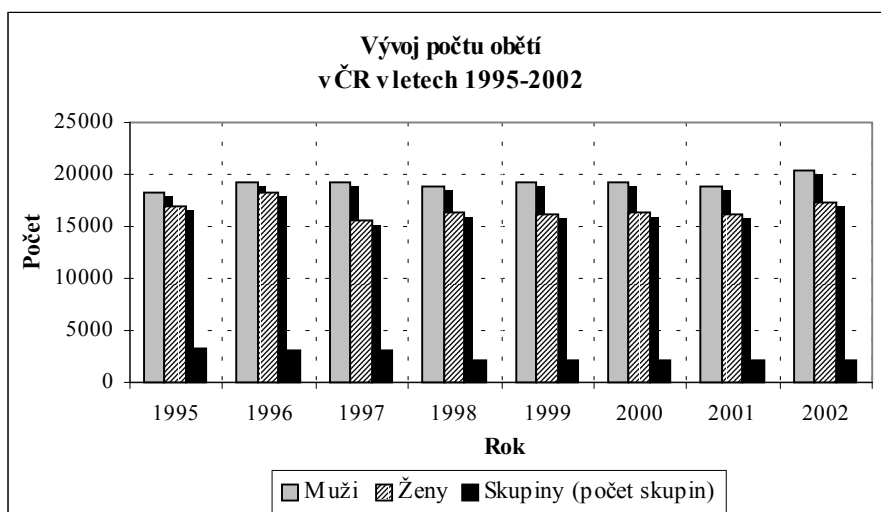
Shrnutí ke kap. 2.1.2.

Pokles počtu pachatelů je provázen:

- výrazným **zvýšením počtu recidivistů** (od roku 1993 se tak jedná o nejvyšší počet jak v absolutních číslech, tak o výrazně nejvyšší meziroční růst), výrazně vzrostl počet jimi spáchaných vražd,
- stagnací počtu objasněných trestných činů spáchaných **cizinci**, výrazně však vzrostl počet jimi spáchaných trestných činů násilné kriminality,
- výrazným poklesem pachatelů z řad **dětí a mladistvých**, klesl i počet objasněných trestných činů spáchaných touto kategorií pachatelů a rovněž jejich podíl na celkovém počtu pachatelů (problémem zůstávají trestné činy nedovolené výroby a držení psychotropních látek, u mladistvých pachatelů dále mravnostní kriminalita); co je důvodem tak výrazného poklesu, ukáže pravděpodobně až další rok; otázkou je zda se trestná činnost páchaná dětmi nestává latentní, problém by se tak mohl promítnout do tvorby preventivních programů (samozřejmě, že ne ve smyslu rovnítka kriminální statistiky a tvorby preventivních programů), rovněž „nepotrestání“ by mohlo působit motivačně,
- zastavením každoročního nárůstu trestně stíhaných **příslušníků Policie ČR** (i zde však nelze tento trend jednoznačně hodnotit, teprve delší časové období však ukáže, zda evidovaný pokles znamená, že se začínají projevovat přijatá opatření v oblasti kontrolní, personální, organizační atd.); zvýšil se počet policistů – pachatelů ve vedoucích funkcích a změnilo se věkové složení, zvyšují se počty pachatelů ve vyšších věkových kategoriích,
- rovněž poklesem pachatelů příslušníků VS a příslušníků Armády ČR; rovněž počet obviněných zaměstnanců celní správy klesl (počet důvodného podezření z protiprávního jednání zaměstnanců celní správy v souvislosti s výkonem služby však vzrostl).

¹⁰ Zpracováno z podkladů MS.

2.1.3 Oběti trestné činnosti

I. Poznatky k obětem trestné činnosti

počet obětí trestné činnosti:

- muži 20.411 (+ 1.566)
  - ženy 17.394 (+ 1. 187)
  - počet skupin osob¹¹ 2.093 (+ 17)
  - počet osob ve skupinách 5.278 (+ 18)
  - celkem osob 43.083 (+2.771)
-
- Jako **oběti** trestné činnosti jsou označováni ti občané, kteří se v souvislosti s páchanou trestnou činností stanou **objektem přímého útoku pachatele**, ať již konkrétním fyzickým napadením nebo formou majetkové újmy.
  - Poznatky o obětech trestného činu v ČR jsou stále velmi nesystematické. Policejní statistiky zůstávají i nadále jedinými statistikami orgánů činných v trestním řízení, které obsahují určité údaje o obětech trestných činů.
  - Postavení obětí trestné činnosti obecně není považováno za odpovídající a na nutnost zlepšit jejich postavení poukázalo i programové prohlášení vlády ČR. Vzhledem k dosavadním trestně právním normám a procesním postupům byly oběti i nadále ve všech fázích svého styku s orgány činnými v trestním řízení často vystavovány neúměrnému psychickému zatížení opakovaným předvoláváním, výslechy, správními úkony či mnohdy přímému kontaktu obětí s pachatelem. To vše může zhoršovat situaci obětí a může vést i k tzv. sekundární viktimizaci.
  - Citlivé je postavení obzvláště zranitelných skupin obětí, jako jsou ženy a děti. V rámci působnosti MV je důležitá zejména kvalitní příprava policistů v metodách zacházení obětí. Jedná se přitom o všechny policisty, kteří přicházejí s obětí do kontaktu. Tento přístup odpovídá mj. Rámcovému rozhodnutí Rady EU o postavení obětí v trestním řízení.

¹¹ Struktura kategorie „skupiny osob“ umožňuje pouze určit celkový počet osob ve skupinách, nelze však zatím rozlišit, kolik z tohoto bylo žen a kolik mužů. V celkovém počtu kategorie „muži“ a „ženy“ nejsou proto tyto osoby zahrnuty.

- Podle kriminálních statistik se **počet obětí celkově zvýšil**. Tento nárůst obecně koresponduje s nárůstem celkové kriminality.
  - * Nejvíce vzrostl počet obětí trestných činů loupeže a kapesní krádeže, dále pak počet obětí – mužů trestného činu úmyslného ublížení na zdraví a počet obětí – žen mravnostních trestných činů.
  - * Ženy se častěji než muži stávají obětmi mravnostních trestných činů (znásilnění, pohlavní zneužívání), muži se pak častěji stávají obětmi násilné kriminality.
  - * Nejčastěji se muži i ženy stávali obětmi trestných činů kapesní krádeže, úmyslného ublížení na zdraví, loupeže, nebezpečného vyhrožování a vydírání.
  - * Podle rozdělení obětí dle věku lze říci, že nejčastější obětmi trestných činů loupeže, úmyslného ublížení na zdraví a vydírání se stává věková kategorie 19-30 let; vražd motivovaných osobními vztahy a nebezpečného vyhrožování pak věková skupina 41-60 let. Obětmi trestného činu znásilnění se stávají nejčastěji ženy ve věkové kategorii 19-30 let.
- **Domácí násilí** je obecně definováno jako násilí uvnitř rodiny, které může nabývat různých konkrétních podob: psychické, fyzické nebo sexuální násilí mezi mužem a ženou (mezi manžely nebo partnery), týrání a zanedbávání dětí nebo trýznění seniorů. V souvislosti s domácím násilím je třeba konstatovat dosavadní nedostatek oficiálních informací, které by mohly charakterizovat kvantitativně či kvalitativně situaci v této oblasti¹², což se odvíjí od zatím ne zcela soustavného přístupu k tomuto fenoménu. Řada opatření státní správy je však namířena k řešení všech aspektů tohoto jevu, včetně jeho vyšetřování a stíhání.
- Policií ČR byl také **zaznamenán nárůst** většiny trestných činů sledovaných v souvislosti s **kriminalitou páchanou na mládeži**. Počet obětí – dětí se v roce zvýšil o 6 %, počet obětí – mladistvých naopak mírně poklesl.
  - * Trestná činnost páchaná na mládeži může přitom také vytvářet kriminogenní zázemí pro vznik pozdější trestné činnosti. Důsledkem pro oběť trestné činnosti jsou zejména značná psychická újma, poruchy chování, rozvoj tendencí vnímat sexuální násilí (mnohdy nejen sexuální násilí) jako akceptovatelnou normu chování, zvyšuje se riziko budoucího asociálního chování. Nejzávažnějšími zůstávají případy pohlavního zneužívání dětí a týrání svěřené osoby a ohrožování mravní výchovy mládeže. Problémem je rovněž dětská pornografie šířená na Internetu. Významnou charakteristikou této trestné činnosti je její vysoká latence, která je dána zejména nízkou mírou nahlášení případů ze strany obětí nebo se ji nepodaří prokázat (*viz též Počítačová kriminalita*).
  - * **Vzrostl počet trestných činů týrání svěřené osoby** o 28,9 % (194 tr.č. v roce 2002, 138 v roce 2001). Jedná se o nejvyšší počet od roku 1993. Při postupu proti této trestné činnosti se výrazně zlepšila spolupráce občanů se státními i nestátními orgány a organizacemi a rovněž tak spolupráce Policie ČR se školskými zařízeními, kde pedagogičtí pracovníci upozorňují na známky fyzických trestů.
  - * Došlo rovněž k mírnějšímu nárůstu počtu zaznamenaných trestných činů pohlavního zneužívání.
  - * V průběhu roku byl dále zaznamenán zvýšený nárůst trestných činů úmyslného ublížení na zdraví ve školských zařízeních, dokonce i na základních školách. *Ze strany policistů je této otázce, stejně jako projevům domácího násilí a šikany, věnována zvýšená pozornost při koordinační a metodické činnosti a při přednáškové činnosti pro pedagogické pracovníky a pracovníky, kteří se mládeži věnují v jejich volnočasových aktivitách. O přednáškovou činnost, při které je kladen největší důraz na trestně právní otázky včetně postupů a vzájemné spolupráce resortů MV a MŠMT, je zájem zejména ze strany pedagogických center na celém území České republiky.*
  - * Policií ČR bylo realizováno několik případů trestných činů podávání alkoholických nápojů, kterým byla ze strany hromadných sdělovacích prostředků věnována značná pozornost. Jednalo se o případy žáků ZŠ, kteří po vlivu alkoholu nebyli schopni školní výuky, nebo z důvodů otravy alkoholem museli být převezeni na JIP.

¹² Vysoká latence je dána především charakterem této trestné činnosti, která je páchána v uzavřeném rodinném kruhu.

(tzn. nezaznamenanou Policií ČR). Následující údaje pocházejí z výzkumu „Viktimizace a pocit bezpečí občanů 2003“¹³.

- * Během kalendářního roku 2002 bylo 26 % dotázaných občanů přímo postiženo trestným činem (za rok 2001 to bylo 23 %, za rok 2000 to bylo 25 %, za rok 1999 24 % a za rok 1998 19 %) ¹⁴.
- * Jako nejčastější trestné činy za rok 2002 uvedli respondenti prostou krádež věcí nebo peněz - na ulici, v zaměstnání, v dopravních prostředcích nebo veřejných prostorách (13 %, 14 % za rok 2001), krádež věcí z auta nebo jeho úmyslné poškození (12 %, stejně jako za rok 2001) a krádež vloupáním, tj. věcí nebo majetku z bytu, chaty, sklepa (11 %, 9 % za rok 2001).
- * Během roku 2002 56 % postižených respondentů nahlásilo záležitost policii (za rok 2001 to bylo rovněž 56 % respondentů, za rok 2000 pak 61 %) ¹⁵. Dlouhodobé srovnání ukazuje, že rozhodující příčinou nenahlášení trestného činu bývá pochybnost o možnosti dopadení pachatele, případně neochota se podrobit vyšetřovacím procedurám.
- * Více než polovina z respondentů (51,6 %), kteří trestný čin nahlásili policii, považuje její reakci přinejmenším za solidní a přiměřenou situaci. Přibližně každý pátý (18,5%) z této skupiny respondentů uvádí negativní zkušenost (neochotná nebo žádná reakce), zbytek ji vidí jako zdlouhavou nebo pomalou.

II. Postoje veřejnosti ke kriminalitě (poznatky ze sociologického výzkumu)

- Ve výzkumech veřejného mínění bývá dlouhodobě uváděna kriminalita jako nejdůležitější společenský problém ¹⁶. To potvrzují i nejnovější data ze šetření agentury UNIVERSITAS, kde se v „žebříčku hlavních problémů“ umístila kriminalita na 1. místě, následována nezaměstnaností (u které došlo největšímu nárůstu), vývojem ekonomiky a organizovaným zločinem.
- Sociologická data ukazují, že ve srovnání s rokem 2001 mírně vzrostl počet respondentů, kteří bezpečnostní situaci v celém státě v roce 2002 označili jako špatnou (zhruba 75 % v roce 2000, v šetření v roce 2002 jen 55 %, v šetření v roce 2003 57 %), tento ukazatel však lze považovat za stabilizovaný. V místě svého bydliště bezpečnostní situaci jako více méně špatnou vnímá zhruba 23 % respondentů (v předchozím roce to bylo 21 %, za rok 2000 to bylo 31 %); potvrzuje se tak i nadále existující rozdíl mezi vnímáním bezpečnostní situace občany na úrovni lokální a na úrovni celého státu; tento rozdíl je pravděpodobně způsoben silným vlivem médií.
- Zhoršení pohledu respondentů na celkovou bezpečnostní situaci ve státě dokresluje i poměrně výrazné zhoršení subjektivního hodnocení vývoje kriminality v ČR. 52 % respondentů uvedlo, že se podle jejich názoru celková úroveň kriminality zvyšuje (v předchozím roce tento názor zastávalo 42 % respondentů).
- Určitý rozdíl přetrvává i mezi pocitem bezpečí občanů doma a na ulici v okolí svého bydliště, přičemž u obou parametrů došlo v předešlém období k příznivému trendu redukce obav (zejména mezi lety 1995 a 1999) a lze je považovat za stabilizované. Velmi bezpečně či bezpečně se večer doma cítilo 89 % respondentů, večer v okolí bydliště pak 73 %. Pocit bezpečí večer v bytě mají spíše Pražané a obyvatelé menších měst, výrazně hůře je vnímána ve velkých městech.

---

¹³ Výzkum „Viktimizace a pocit bezpečí občanů“ byl na základě zadání MV realizován agenturou UNIVERSITAS (odpovědný řešitel doc. PhDr. Jiří Buriánek, CSc.) a navazuje na předcházející grantové projekty „Kontinuální výzkum viktimizace a pocitu bezpečí občanů 2000 – 2002“ a „Bezpečnostní rizika 1999“. Pro potřeby Zprávy využíváme signální informace z tohoto výzkumu, přičemž sběr dat proběhl v dubnu 2003 metodou standardizovaných rozhovorů na vzorku 1 500 respondentů starších 15 let na celém území ČR vybraných kvótním výběrem. Zatím jsou k dispozici data z 1 425 dotazníků, v základních parametrech se potvrzuje reprezentativita vzorku.

¹⁴ Uvedené míry viktimizace jsou však nižší než odpovídá skutečnosti, protože se v nich neodráží vícenásobně nebo kombinované postižení.

¹⁵ Podíl trestných činů nahlášených policii se v posledních letech pohybuje v průměru okolo 60 %, jeho hodnota však silně kolísá v závislosti na druhu trestného činu – od maxima (např. krádeže aut) po hodnoty takřka minimální (sexuální násilí).

¹⁶ Výjimku tvořil rok 1999, kdy došlo k určité aktualizaci problémů v oblasti ekonomické (problém kriminality byl respondenty uváděn na 3. místě za nezaměstnaností a vývojem ekonomiky).

- Při vyjádření obav občanů ke konkrétním rizikům nedošlo k výrazným změnám (index na škále 1-10, kde 10 znamená maximální obavy):

	2002	2003
* kapesní krádeže	6,35	6,57
* dopravní nehoda	6,07	6,13
* ukradení auta	5,95	5,92
* vloupání do domu	6,29	6,33
* přepadení (násilné, loupež)	4,63	4,72
* fyzický útok, zbití	4,30	4,24
* znásilnění	3,34	3,24
* podvod	5,71	5,57

- Subjektivní pravděpodobnost, že k něčemu takovému dojde, ukazuje následující pořadí (index na škále 1-10, kde 10 znamená vysokou pravděpodobnost):

	2002	2003
* ukradení auta	5,43	5,64
* vloupání (bez rozlišení dům - byt)	5,44	5,66
* přepadení (násilné, loupež)	3,95	4,17
* fyzický útok, zbití	3,60	3,69
* znásilnění	2,72	2,82

- Význam hodnocení okolních podmínek z hlediska možností rozvoje dětí (z pohledu respondentů, index na škále 1-10, kde 10 znamená maximální zneklidnění) potvrzují údaje o pocitu ohrožení u dětí a mládeže, kdy respondenty zneklidňuje možnost, že by se jejich dítě (ve věku 5-17 let) stalo obětí dopravní nehody (8,15), stalo závislým na drogách (7,39) a stalo členem nějaké party nebo pouličního gangu (7,05). Ve všech těchto ukazatelích došlo oproti předešlému roku k signifikantnímu zhoršení hodnot indexů.
- Reakce občanů na uvědomovaná rizika zůstává aktivní, pokud jde zejména o vyhýbání se nebezpečným místům, vyhýbání se určitým lidem, využití doprovodu další osobou atd., neprojevuje se však výrazněji tendence k rozvoji občanských svépomocných aktivit. Došlo k mírnému nárůstu povědomí o zavádění preventivních programů a technických systémů. samozřejmě se stal také aktivní přístup k lepšímu technickému zabezpečení majetku i osobní bezpečnosti ze strany občanů.
- Z výsledků šetření UNIVERSITAS v roce 2003 vyplývá mírný nárůst deklarované důvěry v Policii ČR - plnou nebo určitou důvěru v policii uvedlo 66 % respondentů (64 % v předchozím roce)¹⁷. Naopak k poklesu důvěry došlo u většiny ostatních relevantních institucí: 51 % respondentů deklarovalo plnou nebo určitou důvěru v soudy (56 % v předchozím roce), 43 % státnímu zastupitelství (46 % v předchozím roce), 31 % vězeňským zařízením (34 % v předchozím roce), 41 % Ministerstvu vnitra (46 % v předchozím roce) a 24 % BIS (30 % v předchozím roce).
- Pokračuje mírný růst spokojenosti občanů s celkovou prací Policie ČR – 29 % respondentů (28 % v předchozím roce), k mírnému zlepšení došlo i u sledovaných dílčích aspektů práce Policie ČR.
- Typickou připomínkou veřejnosti k činnosti Policie ČR **zůstává poukaz na "menší viditelnost" policie**, případně malou dosažitelnost v místě bydliště. Dalšími požadavky respondentů jsou přísnější kritéria pro výběr policistů a lepší technické vybavení Policie ČR.
- Občané by uvítali razantní postup Policie ČR v souvislosti se znečišťováním životního prostředí,

¹⁷ Nižší důvěra v policii byla zaznamenána ve velkých městech a u nižších statusových vrstev, naopak největší důvěru v policii mají vyšší statusové vrstvy, starší respondenti a ženy.

s ohrožením dětí a mládeže (drogy, prodej alkoholu), daňovými úniky a s násilnými manželskými konflikty.

- I nadále se v české společnosti projevuje poměrně dosti vysoká míra punitivity, tzn. tendence k trestání, a to zejména v otázce zpřísnění trestů a režimu ve věznicích.

III. Opatření

- Soudy důsledně respektují zákonné právo poškozeného v trestním řízení (oběti trestného činu) uvedené v ustanovení § 43 a následujících trestního řádu (zák.č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů) a v případě, že je způsobena poškozenému zejména majetková újma, která je provedeným dokazováním dokázána, ukládají obžalovanému povinnost způsobenou škodu hradit.
- S účinností od 1. 1. 2002 byl zákonem č. 265/2001 novelizován zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Nově byla zakotvena zejména možnost v odůvodněných případech poskytnout peněžitou pomoc paušální částkou či možnost při stanovení výše ušlého výdělku a výživného přihlídnout i k výdělku či výživnému, který oběti následkem trestného činu nepochybně ujde i v budoucnosti (toto opatření má význam zejména v hojně zastoupených případech, kdy následkem trestného činu dojde k úmrtí některého z rodičů nezletilého dítěte).
- Za dobu účinnosti zákona č. 209/1997 Sb. bylo u MS uplatněno celkem 583 žádostí o peněžitou pomoc, přičemž peněžité pomoci byla poskytnuta ve 129 případech v celkové částce 4.830.418 Kč. Z tohoto počtu připadá na rok 2002 168 šetřených případů, vyhověno bylo 56 žádostem a částka poskytnutá jako peněžité pomoci za rok 2002 činí 2.705.394 Kč.
- Probační a mediační služba pracuje rovněž s oběťmi trestných činů (snaží se oběma stranám, pachatelům i obětem, zprostředkovat možná řešení následků trestného činu a motivovat pachatele k převzetí odpovědnosti za jednání a řešení způsobených škod), v roce 2002 tomu tak bylo ve 3.781 případech (v roce 2001 to bylo 1.553 případů). V rámci této činnosti bylo prostřednictvím Probační a mediační služby uzavřeno 1.414 dohod o způsobech řešení následků trestných činů, včetně náhrady škody (v roce 2001 bylo těchto dohod uzavřeno 624).
- Také ze strany Policie ČR je pozornost věnována problematice domácího násilí. Ve spolupráci MV, Policie ČR Správy Severomoravského kraje a Bílého kruhu bezpečí byl vypracován pilotní projekt vzdělávání policistů v zacházení s oběťmi trestné činnosti. Realizace pilotního projektu (zahájena bude v polovině roku 2003) byla zadána Bílému kruhu bezpečí, nevládní organizaci, která se problematice dlouhodobě věnuje. Po ověření zvolené metodiky bude kurs nabídnut i dalším policejním správám krajů.
- Pracovní komise pro rekonfiguraci trestního zákona a trestního řádu ČR věnuje zvláštní pozornost vytvoření nové skutkové podstaty domácího násilí, která zjednoduší postavení oběti domácího násilí a jejich důkazní situaci. V této souvislosti jsou uvažovány i změny ustanovení trestního řádu týkajících se souhlasu poškozeného s trestním stíháním. Návrh paragrafového znění nového trestního zákona a návrh věcného záměru nového trestního řádu bude vládě ČR předložen nejpozději do 30.6.2003.
- 24. 2. 2002 se za účasti zástupců státní správy, nevládní i akademické sféry konal první ze šesti chystaných kulatých stolů k problematice domácího násilí, ochraně před ním a sanaci jeho následků. Cílem tohoto projektu je navrhnout koncepci koordinovaného a efektivního systému boje proti domácímu násilí v ČR.
- V průběhu roku 2002 byl ve spolupráci MV s nestátními organizacemi zpracován projekt týkající se „Priorit a postupů při prosazování rovnosti mužů a žen“, který bude realizován v roce 2003.
- Policejní specialisté na problematiku mládeže jsou pravidelně na společných setkáních seznamováni s formami domácího násilí, možnostmi právního postihu, s možnostmi spolupráce se státními a nestátními organizacemi, které se tímto problémem zabývají.

- Bílý kruh bezpečí v rámci reklamní kampaně a spolupráce s policií sponzorsky zajistil pro potřeby Policie ČR 50.000 ks letáčků a samolepek s instrukcemi, jak pracovat s obětí domácího násilí (dospělé osoby, děti). K této problematice bude v roce 2003 uskutečněn seminář i pro pracovníky preventivně informačních skupin policie. Informační kampaň Domácí násilí pokračovala dále vydáním informačního bulletinu „Za zavřenými dveřmi“ (v současné době je připravována jeho reedice) a realizací internetové informační stránky pro veřejnost o problému domácího násilí.
- Počátkem roku 2002 byl do praxe uveden Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, na jehož tvorbě se nemalou měrou podíleli i specialisté policie. Jeho zavedení do praxe mělo přímý vliv na nárůst počtu trestných činů ohrožování mravní výchovy mládeže (postih rodičů).
- Zástupce Policie ČR se podílí na činnosti komise „Prevence kriminality ve zdravotnictví“ a je členem koordinačního centra sociálně právní ochrany dětí při odboru sociálních věcí Středočeského krajského úřadu.
- V roce 2002 vypracovalo MPSV ve spolupráci s MV, MS, MZdr a MŠMT „Národní akční program k odstranění nejhorších forem dětské práce“, který byl předložen vládě v lednu 2003 (na zasedání vlády bylo rozhodnuto o stažení materiálu z jednání vlády a o jeho přepracování podle připomínek jednotlivých ministrů).
- Vládní politika směřující k ochraně dětí a mládeže v souladu s mezinárodními závazky ČR se rovněž promítá do opatření Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. Od roku 2000 se ve dvouletých periodách tato strategie vyhodnocuje a aktualizuje. Aktuální verze Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí byla schválena usnesením vlády ČR č. 716 ze dne 10. července 2002. Všemi zainteresovanými resorty byly v roce průběžně plněny úkoly vyplývající z tohoto plánu, jeho opatření směřují zejména do oblasti právní, oblasti osvěty a prevence, zvýšení efektivity stíhání trestných činů a ochrany obětí a jejich resocializace.
- MPSV připravilo v roce 2002 v rámci své dotační politiky také subprogram pro rok 2003 Podpora prioritních úkolů MPSV ČR. Mezi priority, které chce MPSV finančně podporovat, patří také projekty zaměřené na podporu obětí trestné činnosti a zejména domácího násilí.

(Podrobnější údaje viz tabulky č. 16, 19-20)

2.1.4 Pátrání po osobách a věcech

- **Pátrání** Policie ČR vyhlásila ve **25.021** (+1.969) případech, z nichž **úspěšně ukončila 19.247** (+1.243) případů a celkem bylo vypátráno 23.851 (+489) osob.

* Nejpočetnější kategorií osob zařazených do pátrání byly osoby hledané (20.307); v této skupině dominovaly osoby obviněné z trestné činnosti, na které byl vydán příkaz k zatčení (8.687; zadrženo 6.617 tj. 76,2 %); dále bylo vyhlášeno pátrání po 4.381 osobách podezřelých z trestné činnosti, zadrženo jich bylo 3.103 tj. 70,8 %. V 3.048 případech bylo vyhlášeno pátrání po osobách hledaných z důvodů jejich přítomnosti v trestním řízení, vypátráno jich bylo 2.077 (68,1 %).

* Dále bylo vyhlášeno pátrání po 33 (26 zadrženo) uprchlých vězňích, po 782 osobách (185 zadrženo) na základě soudního příkazu k dodání do výkonu trestu odnětí svobody, 302 osobách (98 předvedeno) k předvedení k orgánu činnému v trestním řízení, 42 (21 zadrženo) osobách ze zařízení pro výkon ochranného léčení nebo ochranné výchovy. Pátrání na základě oznámení o pohřešování osoby bylo vyhlášeno v 4.805 případech (vypátráno 4.617 osob), jednalo se především o mladistvé v 1.929 případech (vypátráno 1.884) a děti v 1.428 případech (vypátráno 1.392 osob); do ústavních zařízení bylo vráceno 2.469 svěřenců z 2.830.

* Na žádost zahraničních partnerů bylo Interpolem Praha vyhlášeno pátrání celkem po 3.839 osobách, z toho 3.273 na základě zatýkacích rozkazů, 324 po pohřešovaných osobách a ve 242 případech pátrání po pobytu. Na žádost cizích států bylo prostřednictvím Interpolu Praha zadrženo 33 mezinárodně hledaných pachatelů, z nichž 31 bylo následně vydáno do zahraničí.

- Další pátrání se soustřeďuje především na oblast odcizených motorových vozidel, kterých bylo vypátráno 10.993 (+3.383), dále bylo na území ČR zajištěno 54 motorových vozidel odcizených v zahraničí, v zahraničí bylo zajištěno 219 vozidel odcizených na území ČR. Mezinárodní pátrání po předmětech movitého kulturního dědictví bylo vyhlášeno ve 21 případech, v ČR byla vyhlášena 34 celostátní pátrání.

Odvysíláno bylo 140 televizních pátracích relací, na Internetu bylo zveřejněno 49 pátracích vstupů, ve kterých byly zveřejněny 303 hledané osoby, 140 pohřešovaných osob, 6 mrtvých nezjištěné totožnosti, 8 neznámých pachatelů a 7 výzev svědkům trestné činnosti. Bylo zpracováno 10 mimořádných pátracích relací po nezvěstných osobách, časopis Nový Prostor otiskl ve 26 číslech pátrací rubriky po pohřešovaných a hledaných osobách. V 50 případech byly využity k pátracím akcím po pohřešovaných osobách vrtulníky letecké služby policie.

Opatření

- Systém evidence nalezených a odcizených uměleckých předmětů obsahuje celkem 19.630 záznamů. V roce 2002 bylo vylustrováno 353 předmětů, bylo prověřeno 46.898 záznamů a byly ztotožněny 4 odcizené předměty.
- Nařízení MV č. 13/2002, kterým se upravuje postup při pátrání po osobách a věcech
Zpracováno na základě § 2 odst. 1 písm. m) zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

2.1.5 Přestupky¹⁸

I. Vývoj a charakteristika

- Příslušníky služby **pořádkové policie** bylo zjištěno celkem 1.115.383 (+25.226) **přestupků** dle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů; nejvíce, i přes pokles (-30.642), na úseku **bezpečnosti a plynulosti silničního provozu** (68 %, dle § 22 cit.zák.) a přestupky proti majetku, které výrazně vzrostly (+55.200, +42,5 %, § 50 cit.zák.).

- * V blokovém řízení se počet přestupků zvýšil, částka vybraná na pokutách se snížila.
- * Pořádková policie dále oznámila nebo odevzdala (podle § 58 odst. 1 a odst. 3 písm. a) cit. zákona) k projednání 189.741 (+22.414) přestupků. Odložila (podle § 58 odst. 3 písm. b) cit. zákona) celkem 157.998 (+46.444) přestupků, z toho z důvodu nezjištění pachatele 139.380 (+43.475) přestupků.

(podrobnější údaje viz tabulka č. 8)

- Služba **správních činností policie** řešila přestupky
  - * u držitelů **zbrojních průkazů** fyzických osob celkem 4.991 (+3.018) přestupky. Z toho jich v blokovém řízení vyřídila 2.530 (+1.846) s pokutami ve výši 1,14 mil. Kč (+837 tis. Kč). Zbývajících 2.461 (+1.171) přestupků oznámila k projednání příslušným správním úřadům. K nejzávažnějším přestupkům patří dlouhodobě případy nedostatečného zabezpečení zbraní a střeliva proti krádežím, ztrátám a zneužití. U podnikatelských subjektů v oboru zbraní a střeliva a ostatních držitelů zbrojních oprávnění bylo odhaleno a řešeno 69 (-63) případů s pokutami ve výši 541,5 tis. Kč (-162,1 tis.Kč).
  - * na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi (dle § 30 odst. 1 písm. j) cit. zák.), kterých projednala 761 (-43) s pokutami ve výši 605,4 tis. Kč (-82,8 %).
- **Služba železniční policie** zjistila celkem 45.129 (+3 078) přestupků, z toho v blokovém řízení 39.936 (+2.942) přestupků. Za tyto přestupky bylo v blokovém řízení uloženo 17,1 mil. Kč (+4,8 mil. Kč).
- **Službou dopravní policie** bylo zjištěno celkem 834.703 (-171.148) přestupků spáchaných řidiči motorových vozidel a 26.430 (-5.831) dopravních přestupků spáchaných ostatními účastníky silničního provozu.
  - * Za tyto přestupky byla v blokovém řízení uložena celková částka dosahující 332,6 mil. Kč (-25,9 mil. Kč). Na místě bylo policisty vyřízeno 752.434 (-137.516) přestupky, 108.699 (-39.463) přestupků bylo oznámeno správním orgánům. U řidičů motorových vozidel tvoří největší skupinu, obdobně jako v minulém roce, přestupky proti povolené rychlosti jízdy.
- Policisté služby **cizinecké a pohraniční policie** řešili celkem 165.297 (-4.853) přestupků, z toho 54.256 (+5.478) dle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, ve znění pozdějších předpisů, za které uložili blokové pokuty v celkové částce 29,3 (+5,0) mil. Kč. Přestupků podle zákona o přestupcích bylo řešeno 111.041 (-10.331) a uloženy byly blokové pokuty v celkové částce 38,7 (-0,2) mil. Kč.

Poznámka: Policisté útvarů uniformované policie vyřídili celkem 74.503 přestupky, které by byly v roce 2001 trestnými činy. Z toho ve 13.787 (18,5 %) případech byl přestupek objasněn, 3 620 (4,9 %) přestupků bylo vyřízeno blokově a 56.004 (75,2 %) přestupků byly odloženy. Tyto přestupky měly výrazný vliv na zvýšení celkového počtu evidovaných přestupků. Zvýšení celkového počtu přestupků a počtu přestupků proti majetku je dáno dekriminalizací skutků novelou trestního zákona (zvýšením hranice škod u trestných činů).

---

¹⁸ V této kapitole se pojednává o přestupcích řešených PČR, statistika všech přestupků neexistuje.

II. Opatření

- **Zákon, kterým se mění zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů**

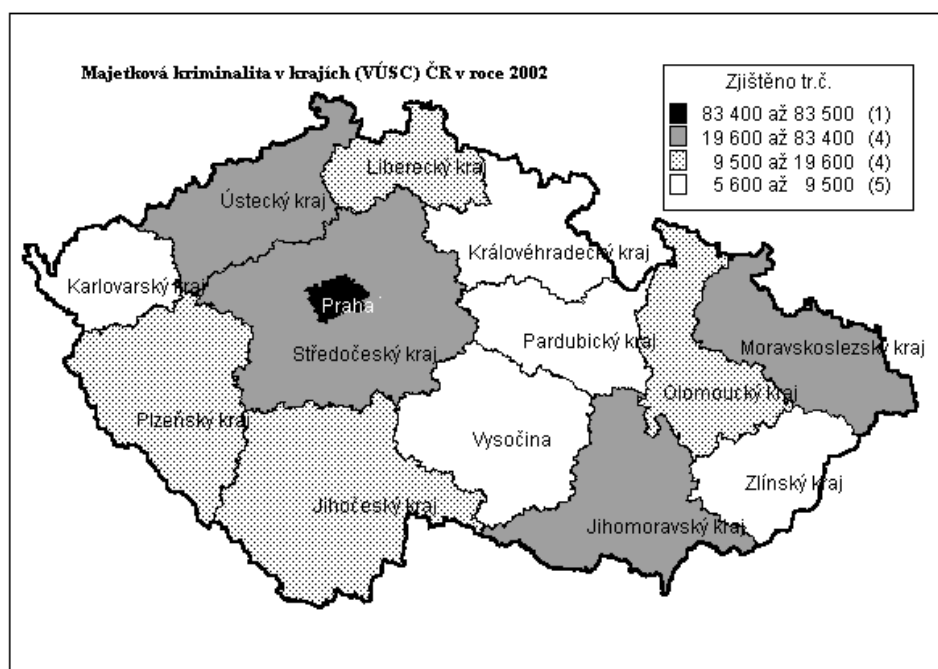
Návrh upravuje skutkové podstaty přestupků v návaznosti na již schválené zákony - např. o občanských průkazech, o cestovních dokladech, o drahách, na úseku matrik, jména a příjmení, a rozšířit některé stávající skutkové podstaty přestupků. Je reagováno současně i na momentální stav frekvence některých přestupků tak, že se zvyšují horní hranice ukládaných pokut, např. na úseku silničního hospodářství a na úseku zemědělství, myslivosti a rybářství. *(Zákon nabyl účinnosti ke dni 1. dubna 2002.)*

- **Návrh zákona o správním trestání**

Návrhem zákona budou stanoveny základy odpovědnosti za přestupek, druhy sankcí a ochranných opatření a jejich ukládání a upraven postup správních úřadů při projednávání přestupků. Typové znaky skutkových podstat přestupků budou stanoveny v tzv. sankčních ustanoveních zvláštních zákonů, které upravují výkon státní správy na jednotlivých úsecích.

2.2 Vývoj jednotlivých druhů trestné činnosti. Rozbor jednotlivých problematik v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku.

2.2.1 Majetková kriminalita

I. Vývoj a charakteristika

Kriminální statistika

- počet zjištěných trestných činů 256.308 (+411 tr.č., +0,2 %)
- podíl na celkové kriminalitě 68,8%
- počet stíhaných a vyšetřovaných osob 41.879 (-10.376, -19,9 %)
- počet objasněných trestných činů 56.815 (-16.015 tr.č., -22 %)
- výše objasněnosti 22,2 % (-6,3 %)
- výše zjištěných škod 12,862.694 tis. Kč (+2,581.472 tis. Kč, +25,1 %)
- výše zajištěných škod 129.103 tis. Kč (+10.913, +9,2 %)

Soudní statistika

odsouzeno 25.467 osob (-1.114, -4,2 %)
(§§ 247, 248, 250, 251 tr.zák.)

- **Počet zjištěných trestných činů majetkové kriminality stagnoval, z dlouhodobého hlediska je to druhý nejnižší počet evidovaných trestných činů od roku 1993. Přihlédneme-li však k situaci, že došlo k přesunu dříve trestných činů do kategorie přestupků, můžeme hovořit spíše o nárůstu této kriminality. Současně se výrazně snížil počet objasněných trestných činů. Krádeže vloupáním se podílejí na majetkové trestné činnosti 28 %, krádeže prosté 64 %.**

Situace z hlediska vyšších územních samosprávných celků

- Nejvyšší počet majetkových trestných činů je evidován v hl. m. Praze (83.430 tr. č.; *problémem jsou zde především krádeže aut a věcí z nich ve smyslu růstu počtu těchto trestných činů evidovaných Policií ČR; vývoj počtu dalších majetkových trestných činů nebyl tak dynamický*), následují kraje Středočeský (31.052 tr. č.; *dynamický růst počtu trestných činů byl evidován u krádeží vloupání do rodinných domků*) a Jihomoravský (23.021 tr. č.; *na tomto růstu se podílel počet zjištěných trestných činů krádeží věcí z automobilů*). Nejnižší majetkovou kriminalitou se vyznačují kraje, v nichž počet majetkových trestných činů nepřekročil 6 tisíc, tj. Vysočina, resp. 9 tisíc, tj. kraje Pardubický, Karlovarský, Zlínský a Královéhradecký kraj.

Krádeže vloupáním a krádeže prosté; kriminalita na movitém kulturním dědictví

- **Trend v poklesu krádeží vloupáním, který byl evidován kontinuálně od roku 1994, v roce 2002 se nejen zastavil, ale byl evidován jeho růst (+14 %);** tento růst se dotkl krádeží vloupáním do obchodů, restaurací, bytů, chat i rodinných domků; přesto počet 72.040 evidovaných trestných činů vloupáním je druhým nejnižším počtem od roku 1993.

* Obecně se situace nemění, krádeže vloupáním vykazují stále více **znaky organizované kriminality**, jsou profesionálně připravovány; kriminální skupiny mají pevně stanovenou hierarchii od tipařů až po osoby, které odcizené zboží prodávají. Nejčastějším předmětem zájmu pachatelů zůstávají peníze, šperky, starožitnosti a elektronika, výrazným zájmem pachatelů jsou také zbraně; umělecké předměty jsou často odcizovány na zakázku.

* Z teritoriálního pohledu dosahuje nejvyššího počtu krádeží vloupáním Středočeský kraj (18,7 %; *zde byl evidován nejvyšší růst těchto krádeží resp. krádeží vloupání do rodinných domků*) a Praha (17,1 %), nejnižší v Jihočeském kraji (5,4 %). Na vysokém růstu krádeží vloupáním do obchodů se téměř rovnoměrně podílely všechny kraje.

- Počet evidovaných trestných činů **krádeží prostých stagnoval**; s 41 % zde dominují krádeže věcí z automobilů a s více jak 15 % následují krádeže automobilů.

* Převážná část **krádeží aut je organizována**. Problémem nadále zůstává jejich nelegální vývoz mimo území ČR (i při použití kradených SPZ), změna identity a následné nahlášení odcizení těchto vozidel. Při změně identifikačních znaků, štítků, dokladů a překonávání elektronických řídicích systémů využívají pachatelé této trestné činnosti nejmodernější výpočetní techniky a speciálních přístrojů, čímž je ztížena identifikace odcizeného vozidla a tím i dokumentování této trestné činnosti. *Pachatelům se stále vyplatí investice do technického vybavení (přístroj na vypojení imobilizéru stojí cca 25 tis. Kč, detektor kovů na překonání alarmů, převážně dovážený ze SRN, stál cca 1 tis. marek).* Výrazně ovlivňují pocit bezpečí občanů **krádeže věcí z automobilů**, které patří z kvantitativního hlediska mezi nejčastěji vyskytující se trestné činy. Pokles byl evidován u trestných činů **krádeží jízdních kol** (*zde je však třeba znovu zmínit novelu trestního řádu*), počet **kapesních krádeží vzrostl** (zda se jedná o vystupování z latence ukáží až delší časové řady), *efektivita přijímaných operativní opatření v místech se zvýšeným výskytem tohoto kriminálního jednání (v dopravních prostředcích, obchodních domech, na ulicích atd.) vykazuje výkyvy, složitost je v dokazování, nejefektivnější je dopadení pachatele při činu. Pracovní týmy „Kapsa“ operují v různých městech, výslednost akcí zůstává stále nízká, např. v Brně se podařilo částečně vytlačit „kapesní krádeže“ z turisticky nejnavštěvovanějších míst, zasažena touto kriminalitou však byla periferie města, zejména nákupní centra.*

* Nejproblematictější situace zůstává na území hl.m. Prahy (s nejvyšším růstem krádeží aut), dále v krajích Středočeském, Jihomoravském a Ústeckém (s nejvyšším růstem krádeží věcí z aut).

- Negativní vývoj byl v evidované **kriminalitě na movitém kulturním dědictví**, pokud se týká růstu evidovaného počtu trestných činů i výši způsobených škod. Trestná činnost je také páchána z velké části **sériově a organizovaně**. Potvrzují se poznatky Policie ČR související s problémy se zajištěním některých objektů a částečným přeorientováním pachatelů na volně přístupné předměty v terénu.

* Statistický růst byl evidován u krádeží vloupáním do objektů se starožitnými a uměleckými předměty, krádeží uměleckých předmětů, trvale je zaznamenáván výskyt padělaných uměleckých předmětů z oboru výtvarného umění (jestliže v minulosti bylo hlavním důvodem tohoto podvodného jednání získání vysokého bankovního úvěru, v současné době je zájem stimulován zvyšujícími se cenami uměleckých děl a tezaurováním peněz do umění). V průběhu druhé poloviny roku 2002 bylo započato s mapováním situace na úseku nelegálních archeologických výkopů. Dle poznatků Policie ČR je zřejmé, že trestná činnost na tomto úseku se vymyká kontrole ze strany zainteresovaných subjektů. Na území ČR působí přesně nezjištěný počet jednotlivců, ale i organizovaných skupin, které provádějí nelegální výkopy. Vedle škod způsobených odcizením nalezených předmětů jsou likvidovány i tzv. „nálezkové situace“, čímž dochází k nenahraditelným škodám.

* Pozitivně můžeme hodnotit pokračování v mechanickém a elektronickém zabezpečování vytipovaných historických objektů a svozy uměleckých předmětů do centrálních církevních depozitářů, případně mobiliářů muzeí a galerií. Zvyšuje se zájem správců objektů o účast orgánů Policie ČR při posuzování efektivitu stávajícího zabezpečení historických areálů. Pozornost je věnována již předprojektové přípravě technického zabezpečení u objektů (policisté byli přizváni k posouzení technické ochrany státních zámků Ratibořice, Náchod, Choltice, Jezeří, Chudenice a Městského muzea v Poličce). Přesto dle poznatků MK stále trvá ohrožení zejména církevních objektů, stovky kostelů a dalších církevních objektů, kdy zůstávají stále bez zabezpečení.

- **Struktura pachatelů majetkové kriminality** se nemění, rekrutují se převážně z řad recidivistů, kteří se zajímají zejména o předměty pro vlastní potřebu; další skupina pachatelů páchá trestnou činnost převážně "na objednávku".

Policisté pátrali po původu neznámého betlému z 19. století, který byl zajištěn při bezpečnostní akci v měsíci červnu 2002 v Českých Budějovicích. Po rozsáhlém pátrání v rámci celé ČR bylo zjištěno, že betlém byl odcizen v roce 1991 z kostela sv. Prokopa v Praze 9.

Na základě žádosti IP Wiesbaden policisté pátrali po původu neznámého betlému, který byl zajištěn při policejní akci v Německu. Existovalo zde důvodné podezření, že pochází z majetkové trestné činnosti spáchané na území ČR. Po provedeném šetření bylo zjištěno a proověřeno, že betlém byl odcizen v roce 1998 z kostela v Novém Jičíně.

Důvěrnou cestou byly zjištěny poznatky k výskytu falzifikátů tří obrazů od českého malíře J. Lady, které měly být počátkem měsíce prosince 2002 draženy v aukční síni Vltavin v Praze. Falzifikáty byly zajištěny. V současné době probíhá šetření ke zjištění původu falzifikátů.

(podrobnější údaje viz tabulky č. 21, 46-48)

Poznatky ze sociologického výzkumu

- Podle šetření agentury UNIVERSITAS bylo během kalendářního roku 2002 26 % dotázaných občanů přímo postiženo trestným činem (za rok 2001 to bylo 23 %). Jako nejčastější trestné činy za rok 2002 uvedli respondenti prostou krádež věcí nebo peněz - na ulici, v zaměstnání, v dopravních prostředcích nebo veřejných prostorách (13 %, 14 % za rok 2001), krádež věcí z auta nebo jeho úmyslné poškození (12 %, stejně jako za rok 2001) a krádež vloupáním, tj. věcí nebo majetku z bytu, chaty, sklepa (11 %, 9 % za rok 2001).
- Respondenti rovněž vyjadřovali své obavy z postižení trestnou činností, a to na škále 1-10, kde 10 znamená maximální obavy. V obavách z postižení trestnou činností jsou na prvních místech uváděny kapesní krádeže (index 6,57), vloupání do domu nebo bytu (6,33) a ukradení auta (5,92).

Shrnutí

Z hlediska **pocitu bezpečí občanů**, způsobených škod majetkovou trestnou činností a v některých oblastech i z hlediska kvantitativního zůstávají, přes přijímaná především preventivní opatření, problémem

* krádeže **vloupáním do bytů, domů a chat, krádeže motorových vozidel dvoustopých** (na území hl. m. Prahy je evidován několikanásobně vyšší počet než v ostatních krajích ČR) a **krádeže věcí z automobilů**, dále **krádeže vloupáním do obchodů a krádeže kapesní,**

* kriminalita na **movitém kulturním dědictví** (padělané umělecké předměty a krádeže uměleckých předmětů z volně přístupných míst)

Dalšími problémovými faktory jsou:

* bazary a zastavárny, ve kterých často dochází k prodeji věcí pocházejících z trestné činnosti (*MV se podílí na legislativní změně*),

* nízká kvalita zabezpečení objektů, zejména obchodů, církevních objektů (zde se situace začíná zlepšovat)

II. Opatření

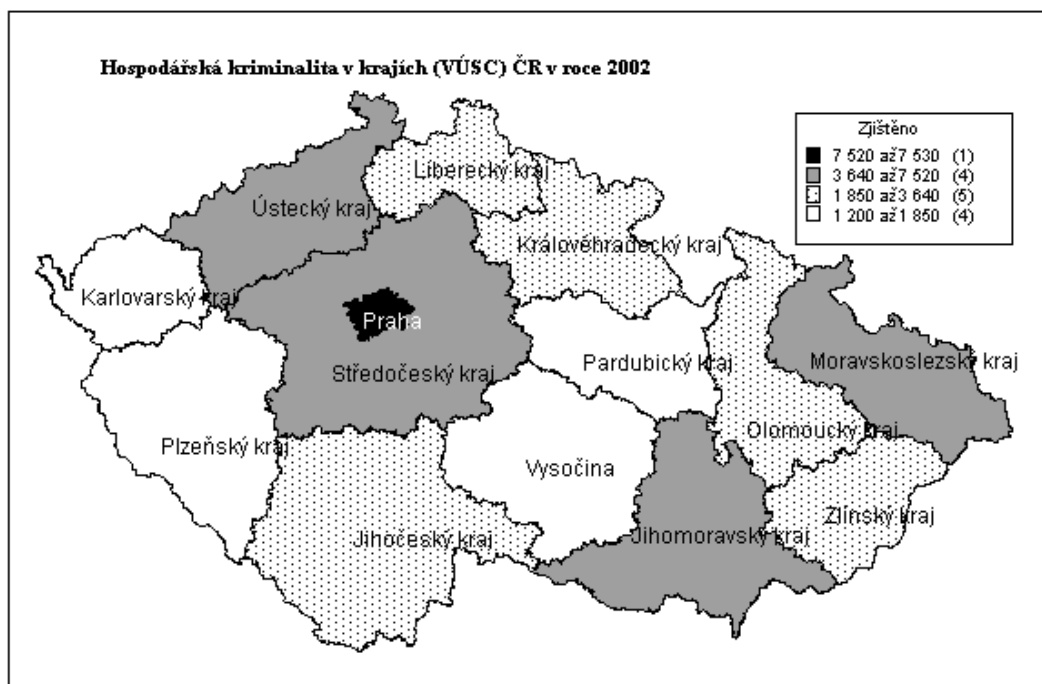
- Policisté zařazení na úseku boje proti krádežím motorových vozidel se podíleli na přípravě a uskutečnění odborných vzdělávacích seminářů ve spolupráci s Českou asociací pojišťoven - „Pojistný podvod“, s Metropolitní policií Londýn - „Krádeže vozidel a jejich odhalování“. Za spolupráce výrobců vozidel ŠKODA AUTO, a.s. a Kriminalistického ústavu Praha byl pro vybrané specialisty Policie ČR, Německa, Rakouska a Itálie připraven seminář „Druhotná identifikace vozidel“.
- Policie ČR spolupracuje s ALL IN SERVICE CZ, a.s. provozovatelem "pokrádežových" systémů a národním zástupcem ČR v systému EUROVOC registrovaného ve Velké Británii, jehož členy jsou provozovatelé "pokrádežových" systémů ze států EU, ČR, Slovenska a Polské republiky, ale i policejní složky států EU.
- Vyhláškou MDS č. 341/2002 Sb., o schvalování technické způsobilosti a o technických podmínkách provozu na pozemních komunikacích bylo zavedeno identifikační číslo vozidla (VIN) jako určitý počet znaků, čísel a písmen, které jsou specifické pro dané vozidlo.
- Vyhodnocen byl informační systém automatické kontroly vozidel (IS LOOK) a navrženy koncepční kroky ke zvýšení efektivity - zapojení do Schengenského informačního systému, možnost mezinárodní spolupráce na hraničních přechodech v oblasti instalace obdobných zařízení, možnosti vyhodnocování přeshraničního pohybu.
- V září 2002 byla podepsána spolupráce mezi Národní galerií v Praze a Policií ČR, která by měla zajistit kvalifikované zkoumání zajištěných předmětů, u nichž existuje důvodné podezření, že jde o padělky. *Dle odhadů Interpolu je více než polovina uměleckých děl, s nimiž se obchoduje v Evropě, falzifikáty; proces ověřování pravosti je nejúčinnějším opatřením proti podvodům.*
- Policie ČR připravuje zřízení databáze předmětů důvodně podezřelých z padělání na webových stránkách MV pod heslem „pátráme po falzech“.
- Policie ČR se zúčastnila Mezinárodního kongresu ICOM v říjnu 2002 v Brně.
- Pokračovalo plnění úkolů resorty zapojenými do Integrovaného systému ochrany movitého kulturního dědictví ČR (ISO).

* MK pokračovalo ve 4 podprogramech: 1. Nově byly zabezpečeny nebo dovybaveny objekty, ve kterých jsou uloženy kulturní památky, předměty kulturní hodnoty a sbírky ve vlastnictví státu, samosprávných orgánů a ve vlastnictví církví; 2. Poskytnuty byly finanční prostředky především na pokračování evidence a dokumentace předmětů ve vlastnictví Římskokatolické církve, které stále patří

k nejohroženějším; 3. Poskytovány byly finanční prostředky na výkupy mimořádně významných uměleckých děl a předmětů do sbírek ve vlastnictví státu a ve vlastnictví krajů, vzhledem k přechodu většiny muzeí a dosud zřizovaných MK, pod zřizovatelskou funkci krajů; 4. Finanční prostředky k zabezpečení "Preventivní ochraně před nepříznivými vlivy prostředí" byly poskytnuty státním a krajským muzeím a galeriím.

- Policisté pracovali na širším využití evidence nalezených a odcizených uměleckých předmětů (SEUD). Na internetových stránkách MV byla zpřístupněna německá a anglická verze. SEUD obsahuje celkem 19.630 záznamů.
- Úřad průmyslového vlastnictví připravuje projekt "Informační systém pro prosazování práv k duševnímu vlastnictví", dále pokračuje v poskytování informací o ochraně průmyslových práv na internetových stránkách atd.
- MK provedlo kontrolu agendy, vyplývající ze zákona č.71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty ve znění pozdějších předpisů v 6ti pověřených organizacích.
- Byl přijat zákon č.214/2002 Sb., o vývozu některých kulturních statků z celního území ES, kterým je v našem právním řádu vytvořeno prostředí pro přímé uplatňování Nařízení Rady č. 3911/92 EHS a předpisů souvisejících po přistoupení ČR do EU.
- MK předložilo vládě návrh zákona, kterým se mění zákon č. 101/2001 Sb., o navrácení nezákonně vyvezených kulturních statků, a kterým je do zákona zapracována Směrnice Evropského parlamentu a Rady č.2001/38/ES ze dne 5. června 2001.
- MK předloží vládě nový návrh zákona č.71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty ve znění pozdějších předpisů.
- Pozornost trestným činům vloupáním do pošt a krádežím či vykrádáním poštovních zásilek je stále věnována pozornost ze strany České pošty, s.p. Vypracován a vydán byl komplexní projekt bezpečnosti poštovního provozu, zesílen byl důraz na využití snímání dat ze zásilek, datových přenosů a datových skladů. Precizování opatření vytváří předpoklady ke snížení důsledků kriminality.
- Trvale jsou poskytovány informace o možnostech zabezpečení a ochrany majetku ze strany Preventivně informační skupiny Policie ČR a na internetových stránkách MV a Policie ČR. *(Příkladem je realizace pilotního preventivního projektu MV a Policie ČR celostátního charakteru s názvem Bezpečná lokalita, který je zaměřen na ochranu majetku a osob v konkrétní lokalitě s využitím urbanistického plánování.)*
- Na zvyšování pocitu bezpečnosti občanů a jejich aktivní spoluúčasti při ochraně osob je průběžně zaměřena řada preventivních programů (viz kap. Prevence kriminality).
- Vláda usnesením ze dne 22. ledna 2003 č. 73 ustavila meziresortní pracovní skupinu pod vedením ministra průmyslu a obchodu k řešení problematiky zpeněžování odcizených předmětů v zastavárnách, bazarech a starožitnictví.

2.2.2 Hospodářská kriminalita

I. Vývoj a charakteristika

Kriminální statistika

- počet zjištěných trestných činů 40.213 (+4.951 tr.č., +14 %)
- podíl na celkové kriminalitě 10,8%
- počet stíhaných a vyšetřovaných osob 24.498 (+1955, +8,7 %)
- počet objasněných trestných činů 31.303 (-1.884 tr.č., -5,7 %)
- výše objasněnosti 77,8 % (-16,3 %)
- výše zjištěných škod 29,017.531 tis. Kč (-15,101.601 tis. Kč, -34,2 %)
- výše zajištěných škod 2,221.087 tis. Kč (+254.056 tis. Kč, +12,9 %)

Soudní statistika

odsouzeno 1.452 osob (+44, +3,1 %)
(§ 118 - 152 tr.zák.)

(Podrobnější údaje viz tabulky č. 22-25, 43-45)

- Počtem zjištěných trestných činů **hospodářské kriminality** se vývoj hospodářské kriminality dostává téměř na úroveň roku 1999, kdy přesáhl počet evidovaných trestných činů poprvé hranici čtyřiceti tisíc (42.907 tr. č.).

* Největší podíl na hospodářské trestné činnosti mají stále podvody (podíl podvodů dle § 250 tr. zák. je cca 30 % ze zjištěných hospodářských trestných činů, podíl na zjištěných škodách způsobených hospodářskými trestnými činy cca 36 % a na zajištěných škodách cca 70 %). Stále zřetelněji rostou trestné činy **úvěrového podvodu**, novým trendem ve smyslu výrazného růstu počtu evidovaných trestných činů jsou trestné činy **neoprávněného držení platební karty**.

* Z hlediska **doby zahájení páčání** trestné činnosti bylo v roce 2002 z evidovaných trestných činů hospodářské kriminality zahájeno páčání v tomtéž roce zhruba v 20 %, doba zahájení u 80 % spadá do minulých let - téměř 35 % do roku 2001, u více než 16 % do roku 2000, 12 % do roku 1999 a 6 % dokonce do roku 1998. Dle vybraných druhů **zaměstnání pachatelů** hospodářské kriminality lze konstatovat, že jednoznačně nejčastější kategorií jsou podnikatelé a živnostníci, druhá poměrně početná kategorie je v policejních statistikách bez údajů (dle poznatků policistů se v této kategorii nacházejí především nezaměstnaní, kteří po zjištění podezření z trestné činnosti byli ze zaměstnání propuštěni).

* Pro situaci v oblasti hospodářské kriminality jsou významné ukazatele **celních deliktů** (byl-li zjištěn celní dluh), porušování celních předpisů, celních přestupků (viz tab.č. 8), ve všech těchto případech byl evidován pokles.

* Závažná hospodářská kriminalita je páčána velmi rafinovaně a lze předpokládat, že nepůjde již jen zevnitř subjektů (banky, záložny a další subjekty), ale více zvenčí pachatelé specializovanými na určitý bankovní či finanční produkt. Dle NSZ zřejmě vzroste zneužívání dotací poskytovaných EU, vzhledem k patrně nefungujícím kontrolním mechanismům jde v současnosti o latentní trestnou činnost.

- Policií ČR zjištěné **škody hospodářské kriminality** výrazně klesly a zajištěné škody vzrostly.

* Trend snížení zjištěných škod se promítl i do podílu zjištěných škod celkové kriminality, který klesl na hodnotu 67 % (-12,2 %). Nárůst zajištěných škod lze jednoznačně hodnotit pozitivně, přestože se nejedná o tak dynamický růst jako v roce minulém, který byl přelomovým rokem pokud se týká trendu zajišťovaných škod. **Celními orgány** byly ve 22.154 případech vyměřeny pokuty ve výši přesahující 90 mil. Kč, v 16.804 případech bylo doměřeno clo a daně v celkové výši přes 1,3 mld. Kč.

Situace z hlediska vyšších územních samosprávných celků

- Nejvyšší počet hospodářských trestných činů je evidován v hl. m. Praze (7.522 tr. č.; *růst počtu hospodářských trestných činů nebyl dynamický*), následují kraje Jihomoravský (4.877 tr. č.; *byl zde evidován nejvyšší růst počtu evidovaných hospodářských trestných činů s výrazným růstem úvěrových podvodů*) a Moravskoslezský (4.715 tr. č.; *jedná se 2. nejvyšší růst s nejvyšším počtem evidovaných trestných činů úvěrového podvodu v rámci krajů*). Teritorii, v nichž počet hospodářských trestných činů nepřekročil hranici 1,6 tisíce, jsou (vzestupně) kraj Vysočina, Karlovarský a Plzeňský.

Finanční kriminalita

- Vývojový trend z hlediska trestných činů a jednotlivých forem trestné činnosti se v zásadě neliší od minulého období. Jsou zjišťovány především klasické podvody, úvěrové podvody, porušování povinnosti při správě cizího majetku, zneužívání důvěrných informací, neoprávněné držení platební karty, trestné činy proti měně atd.

* Pachatelé za účelem neoprávněného získání bankovních produktů předkládají žádosti s nepravou identitou klienta, padělaná potvrzení o výši příjmů, padělané nebo pozměněné platební instrumenty apod. Postup bank a dalších subjektů působících v této oblasti při poskytování svých produktů a služeb je však daleko obezřetnější než tomu bylo v minulosti.

* Závažným se jeví trvalý nárůst poznatků a informací policie o legalizaci finančních prostředků z hospodářské trestné činnosti a závažných finančních podvodů.

* Absence povinnosti obchodovat pouze na veřejných trzích má za následek značný podíl přímých obchodů realizovaných mimo tyto trhy. *V druhé polovině roku 2002 byla stažena více než polovina titulů cenných papírů z veřejného obchodování.* Společnost, která tyto papíry vlastní, není povinna plnit informační povinnost vůči Komisi pro cenné papíry (prospekt CP, účet, uzávěrka atd.), což jí umožňuje téměř nekontrolovaný přesun majetkových podílů i za hranice ČR. Společnost se tak vymyká téměř jakékoli regulaci z hlediska správního práva.

* Tzv. „vytunelování“ založen je často způsobeno vědomým (v rozporu s právními normami) rozhodnutím členů představenstva o použití veškerých vkladů klientů, a to zpravidla nezajištěnými

zástavními úvěry v milionových částkách poskytovaných pouze „vybraným“ klientům, které jsou následně převáděny (prodávány) jako pohledávky jiným subjektům. Podstatnou úlohu zde sehrávají nedoložené, neodůvodněné a zbytečné režijní náklady, které jsou ve většině případů hrazeny firmám (kde mají členové představenstva osobní účast), nákupy dceřiných společností a navyšováním základního jmění v těchto společnostech, přičemž převedené finanční prostředky postupně „mizejí“.

* Společným jmenovatelem policíí odhalených případů je, jak bylo uvedeno i v minulých zprávách, nedostatečná **vnější i vnitřní kontrola zainteresovaných subjektů, která by měla fungovat jako primární**, přitom dlouhodobě neplní zcela svou funkci.

* Policie ČR zaznamenala případy, kdy se pachatelům podařilo „obejít“ zákon o konkurzu a vyrovnání tím, že byly vytvořeny závazky budoucího úpadce vůči osobám napojených na budoucího úpadce a po prohlášení konkurzu se projeví jako pohledávky za podstatou (kam je správce nutně musel zahrnout, jelikož byly řádně přihlášeny). Až 90 % pohledávek přihlášených do konkurzu tvoří pohledávky vytvořené tímto postupem. V konečném důsledku tak naprostá většina výtěžku konkurzu skončí opět u úpadců.

V dubnu 2002 byl podán návrh na zahájení trestního stíhání pro podezření z neoprávněného podnikání proti 5 osobám statutárního orgánu společnosti KTP Quantum, a.s. Náchod, která v období let 1997 až 2002 vykonávala činnost banky (výběr vkladů od veřejnosti), k čemuž jí nebylo uděleno povolení ČNB. Na 150 místech zastoupení společnosti docházelo k uzavírání smluv a společnost od cca 28 000 klientů získala vklady ve výši 2,2 mld. Kč. Za uvedené prostředky byly nakupovány mj. akcie společností personálně propojených s KTP Quantum. S akciemi bylo v rozporu se zákonem o cenných papírech a bez vědomí klientů dále obchodováno a prostředky klientů byly půjčovány různým fyzickým a právnickým osobám. Kontrolou Komise pro cenné papíry bylo zjištěno, že závazky společnosti jsou vyšší než její majetek včetně pohledávek a že vůči klientům není kryt závazek ve výši 371 mil. Kč. Celkově způsobená škoda klientům a soukromým společnostem činí nejméně 1,2 mld. Kč. Obvinění bylo sděleno dvěma osobám a byly zajištěny peněžní prostředky na účtu ve výši 57,5 mil. Kč, zaknihované cenné papíry v hodnotě 1,7 mld. Kč, movitý majetek v hodnotě 1,2 mil. Kč, nemovitý majetek v hodnotě 483 tis. Kč a listinné cenné papíry v hodnotě 413,5 mil. Kč. Na základě trestního oznámení předsedy představenstva GE Capital Bank, a.s. bylo zahájeno trestní stíhání systémového administrátora hlavního bankovního systému. Tento správce dat banky v období leden až březen 2002 převedl na své soukromé účty postupně částku ve výši 124,6 mil. Kč. Obviněný je stíhán pro trestný čin krádeže. Policie ČR zajistila majetek ve výši 138,1 mil. Kč.

Policie ČR od 26.6.2002 prošetřuje podezření na členy statutárních orgánů ČSOB, a.s. v souvislosti se správou pohledávek převzatých z úvěrového portfolia IPB, a.s. Postupně jsou vyhodnocovány došlé informace z ČKA a společnosti Adriana, dosud nedošly urgované zprávy z ČSOB, a.s. nezbytné pro další rozhodnutí.

Celkem bylo stíháno 11 osob pro trestný čin podvodu ve spolupachatelství, který spočíval ve vyvedení finančních prostředků z Družstevního holdingu, a. s. Ostrava formou úhrady faktur v objemu přes 536 mil. Kč, vystavených na fiktivní dodávky dřevní hmoty. Vyšetřování bylo ukončeno návrhem na podání obžaloby.

Ochrana fiskálních zájmů státu

- **Fiskální zájmy státu jsou ohroženy finanční kriminalitou** v celém souboru závažných forem trestné činnosti spojených s realizací široké škály kriminálních jednání souvisejících s finančními operacemi; v této oblasti přetrvávají problémy z let předchozích. Odhalování trestné činnosti na úseku fiskálních zájmů státu je nesmírně problematické. Páchaná trestná činnost na tomto úseku je vysoce kvalifikovaná, probíhá organizovaně a především latentně. Efektivita postihu je stále nízká.

* Z hlediska výše škod způsobených **daňovými úniky** se jedná především o kapitolu nepřímých daní - o spotřební daň z uhlovodíkových paliv a maziv a s tím spojenou výrobu a distribuci ropných produktů (záměny výrobků, míchání, fiktivní vývozy nebo nelegální importy), dále o spotřební daň z lihu a lihovin. Při nelegálním podnikání v oblasti lihovin, kdy subjekt nevlastní povolení k výrobě lihovin studenou cestou, pachatele není možno trestně stíhat pro trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, ale pouze pro trestný čin nedovoleného podnikání nebo porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému původu, kde jsou nesrovnatelně menší trestní sazby. Postih pachatelů je účinný především tím, že dojde k zabavení lihu a vyrobených lihovin.

Zatajení zisku v případě, že je docíleno trestným jednáním, nelze považovat za daňový delikt, a to bez ohledu na to, zda takový zisk může být podle příslušných předpisů základem daně, neboť by se tím pachatel nepřímou nutí k oznámení své vlastní trestné činnosti. V neposlední řadě jde o spotřební daň z tabákových výrobků (pašování cigaret nebo jejich nelegální výroba). V této oblasti vznikají velmi vysoké daňové ztráty pro státní rozpočet, které nejsou dostatečně ošetřeny účinným kontrolním režimem.

* **Celními orgány** byl ve spolupráci s Policií ČR odhalen rozsáhlý případ nelegální výroby a distribuce alkoholických **nápojů**, při kterém bylo zajištěno cca 16 tis. litrů lihu a cca 28 tis. litrů lihovin s daňovým únikem více než 7 mil. Kč, dále dala celní správa podnět k zahájení daňového řízení v souvislosti s dovozem CARBOPURU s celním a daňovým únikem cca 42 mil. Kč. Únik na cle, DPH a spotřební dani byl u případů pašování **cigaret** vyčíslen na více než 103 mil. Kč. Celní orgány zadržely více jak 58,3 mil. ks cigaret, 5 mil. ks neznačených cigaret bylo zadrženo při kontrolách na trzích a v obchodech. Závažné bylo porušování celních předpisů u **ropných produktů**, při celním dohledu bylo odňato 210 tis. tun pohonných hmot s celním dluhem cca 2,7 mld. Kč; další případy se škodou cca 18 mil. Kč se týkaly dovozu ložiskového oleje a frakce ropy a následného rozprodávání jako pohonné hmoty bez odvedení daně.

* Velmi častým jevem je stav, kdy daňový subjekt, aby se vyhnul trestnímu oznámení FÚ na neplnění daňové povinnosti resp. na krácení daně, daňovou povinnost přiznává, ale neplní ji (nezaplatí příslušnou finanční částku).

* Výrobci PHM upozorňují, že za poslední období klesla distribuce pohonných hmot o 6 - 8 %. Nepřímou lze domnívat, že tento „percentuální výpadek“ nemá za následek pokles dopravy, ale že je toto množství nahrazeno z nelegálních zdrojů tuzemských či při importech.

* Další problematiku oblastí jsou machinace s daní z přidané hodnoty (dle zák. č. 588/1992 Sb.). Jedná se především o zneužívání zákona (problém existence základní a snížené sazby, nepřehledné řetězce firem, které mají získat nadměrné odpočty). Dle poznatků se systém neustále zdokonaluje, vzrůstá i úměrná bezradnost FÚ. Běžná je ekonomická i personální propojenost těchto firem v rámci ČR i s výstupy do zahraničí.

* Ke krácení daně dochází i u **převodu peněz do zahraničí** (celní orgány Finančně analytickému útvaru /FAÚ/ v této souvislosti nahlásily 21 případů). Oznámení FAÚ (Policie ČR jich obdržela 113) zpravidla ukazují na masivní převody devizových prostředků do zahraničí. Jedná se o desítky milionů valut (zejména USD) převáděných z ČR především do Číny, Vietnamu, zemí bývalého SSSR a Hongkongu, přičemž se většinou nepodaří prokázat původ těchto peněz a napojení osob uskutečňujících tyto převody na zločinecké prostředí. Zřídka se daří tyto případy řešit pro trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby. Vztahová analýza prováděná z údajů získaných z trestních oznámení FAÚ jednoznačně potvrzuje, že se jedná o organizovanou a propojenou činnost s mezinárodním prvkem, kdy spojujícím článkem jsou účty (zpravidla u čínských bank), na které jsou milionové částky valut převáděny z českých bank zdánlivě nijak nespolečupracujícími osobami.

* Počet hlášení FAÚ, z bankovní sféry i jiných finančních institucí, o podezřelých obchodech se snižuje (v roce 2000 1.917, 2001 1.750 a v roce 2002 1.246). *Projevila se zde zřejmě povinnost finančních institucí oznamovat pouze obchody, které přímo vyvolávaly podezření z praní špinavých peněz, jejich povinnost vypracovat přehled možných znaků praní peněz, tzn. byly vypracovány s větším odborným přístupem.*

* Závažný je i stoupající počet případů v oblasti neoprávněného čerpání státních dotací. Tyto dotace jsou zneužívány řadou firem, které využívají svých kontaktů na orgány regionální a místní samosprávy a některé regionální politiky. Jedná se o dotace na rekultivace po těžebním průmyslu, dotace na vytváření pracovních míst, různé zemědělské dotace a dotace na bytovou výstavbu. Neprůhledný systém udělování dotací a absence centrálního registru jsou základními problémy, s nimiž se potýkají všechny orgány státní správy, které s agendou dotací přicházejí do styku.

Nejzávažnější kauzou v této oblasti je zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, kterého se dopustili jednatelé společnosti M5, s.r.o. se sídlem v Jihlavě. Tato společnost požádala v červnu 2001 o nezajišťování celního dluhu v režimu volného oběhu a národního tranzitu. Udělené povolení bylo v září 2001 rozšířeno o souhlas s nezajišťováním celního dluhu při nakládání se zbožím. To firmě M5, s.r.o. umožnilo dovážet jakékoliv zboží ze zahraničí, nechat ho proclít, nezajišťovat celní dluh (celní dluh se jinak zajišťuje zpravidla složením jistiny ve výši předpokládaného cla a daní) a zboží prodat. V říjnu 2001 došlo u firmy M5, s.r.o. ke změně jednatele, kdy původní majitel a jednatel převedl společnost na osobu tzv. „bílého koně“. Vzhledem k trestní minulosti tohoto bílého koně je

pravděpodobné, že doklady byly zfalšovány. Původní majitel zůstal ve firmě M5, s.r.o. jako obchodní ředitel a od nového majitele si nechal vystavit generální plnou moc, takže dále za firmu jednal. Od listopadu 2001 do 21.1.2002 dovezla společnost M5, s.r.o. z Německa 36 vlaků nafty a benzínu. Pouze u jednoho vlaku společnost uhradila daně. Celkový celní dluh byl vyčíslen na částku 533,5 mil. Kč. Dalším šetřením byla jistěna osoba, která stála v pozadí této trestné činnosti. Její trestní stíhání bylo zahájeno koncem července 2002 a ukazuje se, že je důvodně podezřelá i z dalších trestných činů, mj. úvěrového podvodu ve výši cca 400 mil. Kč.

Policie prošetřuje podezření statutárních zástupců PMV Zábřeh, s.r.o. z podvodného čerpání státních dotačních prostředků od Státního zemědělského intervenčního fondu na nákup a zpracování syrového kravského mléka se škodou přes 92 mil. Kč. Prověřování je v počátečním stadiu.

II. Opatření

- Schválena byla novela zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti.
- V oblasti předcházení daňovým únikům je ČR zapojena do spolupráce v rámci fiskálního výboru OECD. Jednoznačný význam má mezinárodní spolupráce i v ostatních orgánech např. v RE, WCO (Světová celní organizace).
- Pokračovala realizace projektu PHARE 2000 – CZ 2000-07-03 (Posílení boje proti praní peněz). Uskutečnilo se 7 odborných seminářů v ČR za účasti 15 expertů z Velké Británie, 7 studijních stáží a odborných kurzů ve Velké Británii (pro 24 specialistů Policie ČR, NSZ a FAÚ MF). Útvar pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti realizoval 17 kurzů kriminální zpravodajské analýzy pro 253 specialistů. Policie ČR realizovala výcvik pro 152 specialistů z 84 okresů a pro 36 specialistů z útvarů s celorepublikovou nebo krajskou úrovní řízení, distribuováno bylo 84 instalací software I2. Projekt výcviku analytiků byl zahájen 1.12.2001, realizován byl především v roce 2002, kurzy budou probíhat až do konce roku 2003.
- Novelizované ustanovení §59 odst. 3-6 tr. řád umožnilo zlepšení v úpravě přijímání a vyřizování trestních oznámení, kdy v minulých letech byly orgány činné v trestním řízení zatěžovány velkým množstvím nejrůznějších podání.
- Při odhalování porušování celních předpisů lze významně hodnotit mezinárodní spolupráci, neuspokojivá je s Tureckem a Čínou.
- Pro řadu analýz ke zmapování pašování zboží v mezinárodním kontextu byly využívány informace z mezinárodního počítačového systému pro výměnu informací o porušování celních předpisů.
- Významně posilují pravomoci orgánů celní správy novelizovaný trestní řád č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů (celní orgány mohou konat trestní řízení u trestných činů spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu a průvozu zboží, provádět tzv. zkrácené přípravné řízení atd.) a celní zákon č. 13/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů (přesunutí problematiky pátrání a trestního řízení z působnosti celních úřadů do působnosti celních ředitelství, rozšířena oprávnění celníka o použití tzv. podpůrných operativně pátracích prostředků atd.).
- Lze pozitivně hodnotit novelizovanou úpravu v § 8 odst. 4 tr.ř., která podle poznatků NSZ byla zatím využita přibližně v 10 případech, lze předpokládat její širší uplatnění zejména v případech, kdy platná právní úprava nedostatečně řeší průlomy do povinné mlčenlivosti za účelem získání údajů pro účely trestního řízení. Problémem však nadále zůstává povinná mlčenlivost podle stávajícího zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů. MF proto připravuje návrh nového daňového řádu, podle kterého by měly mít orgány činné v trestním řízení podstatně větší přístup do povinnosti mlčenlivosti v daňových věcech.
- Specialisté Policie ČR se zúčastňují práce meziresortní komise pro oblast lihové agendy a pro oblast stánkového prodeje.

- V souvislosti s velkým rozšířením lichvářství a úžery v romské komunitě a na základě usnesení vlády č. 761 ze dne 5. srpna 2002 k Návrhu akčního plánu k omezení žádostí příslušníků romské komunity z ČR o azyl v zemích EU a Norsku vydal policejní prezident Rozkaz č. 181 ze dne 14. listopadu 2002, kterým se zřizuje tým „LICHVA“.
- Problematika odčerpávání výnosů z trestné činnosti je podrobněji popsána v kapitole Organizovaný zločin.

Další oblasti závažné hospodářské kriminality

Duševní vlastnictví

- Kriminalita na úseku duševního vlastnictví zahrnuje **oblast průmyslových práv (práv k ochranným známkám, patentům, práv k označení původu a zeměpisným označení ap.), práv k obchodnímu jménu a práv autorských**. Pro hodnocené období byl charakteristický statistický pokles počtu zjištěných trestných porušování práv k ochranné známce i porušování práv autorských.

* Obchodování s padělaným a pirátským zbožím (pirátské hudební nahrávky na nosičích CD a MC, textilní a obuvnické zboží /nejvíce padělků zůstává ke značce Adidas, Nike a Hugo Boss/ neoprávněně označené ochrannými známkami), způsobuje zejména značnou škodu výrobcům, obchodníkům respektujícím zákony a majitelům autorských práv, klame spotřebitele. Při porušování práv k **ochranné známce** se jedná zejména o záměrné neoprávněné označování zboží ochrannými známkami a o následný prodej takových plagiátů, které jsou prodávány převážně na tržističích. U porušování **autorského práva** se v praxi jedná zejména o nelegální výrobu a prodej pirátských hudebních a filmových nosičů, autorská práva jsou též porušována neoprávněným užitím filmových nebo hudebních děl při veřejných produkcích, kdy autoři neudělili souhlas s užitím.

- Trestná činnost v oblasti duševního vlastnictví (§§ 150-152) je důsledněji Policií ČR postihována, na hranicích je možné rovněž konstatovat zvýšenou činnost celních orgánů, významnou roli má Česká obchodní inspekce, která může zajistit při kontrole padělky a případy samostatně řešit ve správních řízeních.

* Jako v minulých letech, většina padělaného zboží (textilní a obuvnické zboží, elektronika, lihoviny apod.) je dovážena ze zahraničí (z Číny, Turecka, Itálie, Polska), pirátské hudební nosiče pocházejí především z Ukrajiny. Dle poznatků Policie ČR se jedná o latentní, organizovaně páchanou trestnou činnost. Pokračování v intenzivní kontrole s důrazem na dodržování autorských práv, stanovení povinnosti jednoznačné identifikace digitálních nosičů jejich výrobcem nebo výrobcem rozmnoženiny atd. přispělo k tomu, že oproti původnímu návrhu ze začátku roku 2002 byla ČR ze strany USA vyřazena ze seznamu zemí s nedostatečnou ochranou duševního vlastnictví (*tzv. Watch List, který má oporu v § 301 obchodního zákoníku USA a do něhož byla ČR zařazována v předchozích třech letech do roku 2001*).

* Dle poznatků celních orgánů je padělané zboží nejčastěji dováženo z asijských zemí při kontejnerové nebo silniční nákladní přepravě. Celní orgány např. zajistily padělané zboží v počtu vyšším než 850 tis. ks s celní hodnotou vyšší než 365,6 mil. Kč.

Dle poznatků Policie ČR je neúnosná situace především v Západočeském regionu (Cheb - tržiště Dragoun a další), kde jsou naprosto evidentně nabízeny plagiáty nahrávek hudebních děl, filmových děl, plagiáty textilního zboží atd. Jsou získávány konkrétní informace o prorůstání vlivu zločineckých struktur do orgánů státní správy a nelze z toho vyloučit ani policii.

Opatření

- O činnosti resortu vnitra na úseku duševního vlastnictví je veřejnost informována zejména prostřednictvím internetových stránek MV, při mezinárodním veletrhu informačních technologií Invox v Brně atd.

- MV a Policie ČR spolupracují s nevládními organizacemi zejména s cílem monitorovat všechny případy kriminality na úseku duševního vlastnictví.
- Pokračovala činnost v meziresortní komisi pro potírání nelegálního jednání proti právům v oblasti duševního vlastnictví při MPO - zabývala se především problémy spojené s výše uvedeným seznamem tzv. *Watch List*, na programu byla i mimořádná zasedání s nevládními organizacemi (opatření z těchto jednání např. uvedlo praxi OSA do souladu s autorským zákonem, podle kterého lze rozmnožovat CD jen se souhlasem výrobců těchto záznamů). Dvoustranná jednání zainteresovaných subjektů byla zaměřena na různé oblasti ochrany duševního vlastnictví zejména na oblast výroby digitálních nosičů informací a provádění živnostenských a jiných kontrol směřujících k zajištění dodržování autorských práv. Pokračovala realizace projektu „Prosazování práv v oblasti duševního vlastnictví“, který vznikl na základě usnesení vlády č. 330/1999 ke Koncepci boje proti kriminalitě v oblasti duševního vlastnictví. Jeho cílem je zajistit výměnu informací mezi orgány státní správy, které se zabývají ochranou duševního vlastnictví, vytvořit metodologii výukového programu a zajistit praktickou výuku zaměstnanců těchto orgánů. (Účastníky projektu jsou MPO, MF – Generální ředitelství, MF – Ústřední finanční a daňové ředitelství, MK, MS, Policie ČR, ČOI, SZPI, ÚPV.)
- MK vyvíjelo značné úsilí k jednotné aplikaci autorského zákona, poskytlo více jak sto stanovisek k dotazům uživatelů.
- K zajištění bezpečnosti spotřebitelů přispěje novela zákona č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků, která nabude účinnosti datem vstupu ČR do EU.
- ČOI převzala odpovědnost za značnou část správních deliktů, organizuje vlastní kontrolní akce:
  - * Při kontrolách se zaměřuje především na ochranu práv spotřebitele související též s oblastí duševního vlastnictví, bezpečnost výrobků, dodržování zákonů vztahujících se k obalům, ochraně spotřebitele atd. Celkem ČOI provedla 52.387 kontrol (ve 33,3 % zjištěna závada), s počtem 10.756 blokových pokut (9,427.600 Kč) a 3.472 pokut ve správním řízení (18,396.200 Kč). Padělků zjistiла 412.637 (v celkové hodnotě originálního zboží 381,900.000 Kč).
- Opatření směřující k zajištění značného množství padělků uskutečnily celní orgány efektivnější kontrolní činností.

Počítačová kriminalita

- Počítačová (informační) kriminalita, zahrnující oblast **informačních technologií a Internetu**, je specifickou formou trestné činnosti. Markantně se zvyšující aktivitu lze sledovat při samotném využívání informačních technologií (IT) v souvislosti s pácháním trestné činnosti, kde je využívání IT aplikováno jako nástroj, ne jako cíl útoku. Situace v oblasti softwarového pirátství zůstává obdobná jako v předešlém období.
  - * Počítačová kriminalita se soustřeďuje převážně na neoprávněné užívání a šíření počítačových programů - dle § 152 tr.zák. (tzv. softwarové pirátství) a zneužití záznamu na nosiči informací (§257a tr.zák.). Ve statistikách zůstává částečně skryta, jak již bylo upozorněno v předešlých Zprávách, pod trestnými činy podvodů ve finanční a bankovní sféře, zpronevěrami či daňovými trestnými činy, kde útok na počítač či jeho programové vybavení je prostředkem k dokonání jiného trestného činu.
- Lze vyvozovat a potvrdit zahraniční zkušenosti, že další trend rozvoje **IT** a návazně i jeho formy zneužití budou nadále vykazovat růst.
  - * Poměrně velká část vzájemné komunikace, která byla v předchozí době zajišťována formou přímých telefonních hovorů a cestou listovní komunikace dnes přechází do elektronické komunikace. Toto je výsledkem implementace IT a stále většího využívání zejména počítačové sítě Internet jak veřejností, tak i podnikatelskou sférou. Úroveň využití Internetu v ČR je však oproti trendu v jiných vyspělých zemích vzhledem ke stávající infrastruktuře služeb a poměrně vysokým nákladům stále na nižší úrovni než v jiných vyspělých zemích.

- Z analýzy vývoje **softwarového pirátství** je zřejmé, že nelegální výrobou a šířením softwaru se v současné době nezabývají tzv. „továrny“, ale převážně jednotlivci - kteří v případě, že nejsou ve velmi krátké době zjištěni a jimi spáchané případy řešeny - postupně přecházejí v organizovanou činnost.
  - * Opakujícím se jevem je následné užívání software na více místech, než je stanoveno v licenčním ujednání. Stálým problémem (legislativní překážkou) zůstává možnost získání prvotního důkazního materiálu u podnikatelských subjektů. Na vzestupu je stahování nelegálního softwaru z Internetu a také využívání omezených verzí programů v kombinaci s tzv. „cracky“. Novým fenoménem jsou otevřené sítě v rámci sítě Internet, kde komunikace probíhá na principu peer-to-peer (rovnoprávné propojení počítačů). Vysledování a důkazní prokázání je v současné době u tohoto způsobu velmi obtížné.
- V oblasti **útoků na data** byl zaznamenán mírný statistický růst, nicméně tyto útoky jsou podle různých výzkumů mnohonásobně vyšší. Tento stav je ovlivněn velmi vysokou mírou latence a v případě zjištění útoku i neochotou poškozených tuto věc řešit trestně právním postupem (viz stále se opakující virové útoky).
  - * Dříve aktivní skupiny snížily svoji činnost v podobě otevřených útoků (např. „binary.division“), nicméně jsou stále aktivní. Existují operativní poznatky o tom, že páchají řadu útoků a podnikají přípravy na útoky, informace však nejsou důkazně doložené, správci serverů nechtějí útoky veřejně přiznat a snaží se je řešit interně v podobě přijetí dalších a dalších bezpečnostních opatření. Aktivní spolupráce na dostatečné úrovni probíhá naproti tomu se správci státních informačních serverů, kteří v některých případech i preventivně konzultují bezpečnostní opatření. Aktivně Policie ČR řeší dohledávání útočníků aplikujících počítačové viry. To samozřejmě souvisí s poměrně technicky složitou dokazatelností takového jednání.
- Došlo ke stabilizaci objemu **elektronického obchodu** po předchozím celosvětovému propadu, který se projevil i u nás.
  - * Institut elektronického podpisu nebyl v očekávané míře využit a tak nebyl ani trestně právně řešen žádný z případů jeho zneužití. Růst využití elektronického bankovníctví, které v různých modifikacích nabízejí téměř všechny banky působící na našem území, přinesl některé případy zneužití tohoto systému, avšak téměř vždy se jednalo o selhání lidského faktoru. Zaznamenán byl růst počtu případů zneužití elektronických nákupů v síti Internet, který je zčásti zapříčiněn špatně nastavenou verifikací plateb u některých internetových obchodů. Obdobně lze charakterizovat i situaci internetových burz, kdy pachatelé spoléhají na důvěřivost poškozených.
- Nedošlo k zásadnímu zneužití osobních dat formou počítačového útoku, především díky přijetí vyšších bezpečnostních priorit správci serverů.
- Za stěžejní úkol považuje Policie ČR vyhledávání trestné činnosti na Internetu v **oblasti extremismu a protizákonné pornografie**.
  - * Úkolem v oblasti **extremismu** je mimo jiné sledování informací o připravovaných akcích, demonstracích a zejména pak sledování guestbooků, chatu a jiných diskusních klubů a auditorií; zjištěné informace jsou využívány jako důkazní podklad pro prokázání skutkové podstaty trestného činu nebo přestupku nebo slouží k preventivním opatřením. Policie ČR se zaměřila na problematiku extremismu a návazných bezpečnostních rizik v souvislosti s konáním podzimního zasedání NATO v ČR. Průběžně tak byly získávány informace o reálných hrozbách narušení zasedání NATO.
  - * Policie ČR řeší poznatky vztahující se k výskytu **dětské pornografie** a zoofilie zejména na tuzemských internetových serverech. Nejčastěji jsou k prezentaci těchto stránek využívány servery poskytující uživatelům volný prostor zdarma, poznatky o zjištěné dětské pornografii na zahraničních serverech byly zaslány prostřednictvím Interpolu do příslušné země. Při odhalování pachatelů tohoto typu trestné činnosti existují značné problémy, např. není legislativně upravena povinnost majitelů serverů uchovávat po určitou dobu tzv. logové soubory; určitým novým trendem je vytváření uzavřených komunit, kde dochází k výrobě a následné distribuci dětské pornografie, využívány jsou nové šifrovací a další metody. Pozitivně lze hodnotit zpřísnění uživatelských podmínek na některých serverech.

- Nárůst zaznamenalo rozšiřování e-mailů obsahujících nabídku k velmi výhodnému půjčení peněz, kdy věřitel vždy vystupuje jako osoba z třetí země. Podvodná jednání jsou mnohdy velmi precizně provedená; osoba jež finanční prostředky půjčuje, je následně zainteresována do nelegální činnosti tak, aby měla zábrany podat trestní oznámení. Obdobou jsou výzvy zasílané e-maily obsahující nabídku vysokého zisku za tzv. „vyprání špinavých peněz“. Zde je především účelem dostat se k datům, které umožňují manipulovat s účtem poškozeného a tento následně vyčerpat.

Opatření

- Spolupráce Policie ČR a Kriminalistického ústavu Praha vyústila v možnost zajistit důkazní materiál o přítomnosti nelegálního software v počítači přímo na místě bez toho, aniž by bylo nutné zajišťovat fyzicky hardware. Předběžné výsledky je možno vyhodnotit již do 24 hodin od doby zajištění.
- V rámci Policie ČR byl zahájen pilotní projekt přiblížení počítačové expertizy blíže k výkonným útvarům; zaškolení pracovníci jsou schopni samostatně provádět základní kriminalisticko-technické úkony. Dále byly vyvinuty automatizované postupy určené pro analýzu obsahů disků.
- Restrukturalizace oddělení počítačové expertizy Kriminalistického ústavu Praha přinesla zkvalitnění a zrychlení vlastního znaleckého zkoumání.
- Policie ČR zřídila 24-hodinové kontaktní místo v oblasti IT. Komunikace se zahraničními stálými službami je zajišťována stálou službou Národní ústředny Interpolu Praha.
- Pro Policii ČR bylo uspořádáno několik specializovaných školení, na některých působili zahraniční lektori v rámci programu PHARE.
- Cílem výzkumného projektu "Boj s počítačovou kriminalitou" (schválen a financován MV; řešitel fakulta elektrotechnická ČVUT v Praze ve spolupráci s fakultami vysokých škol v Plzni a Brně; ukončen bude koncem roku 2003) je přispět k vytváření infrastruktury zjišťující trvalé a efektivní informování odborné i laické veřejnosti a vytvořit odborné vazby specializovaných pracovišť universit a pracovišť resortu vnitra.
- V souladu s obecnými pravidly, zásadami a způsobem zabezpečování kontroly užívání počítačových programů schválenými vládou usnesením č. 624/2001, je na Úřadu vlády prováděn softwarový audit, který prokazuje legálnost jeho používání.
- Změny v oblasti informační technologie se promítnou i do rozsahu vnitřního bezpečnostního auditu a do bezpečnostních opatření k ochraně informací České pošty, s.p.

Kriminalita páchaná na životním prostředí

- Trestná činnost na **životním prostředí** je, i přes určitý vzestupný trend (jedná se však stále o nízké počty evidovaných trestných činů) **latentní a riziková**. Vyžaduje specifický přístup všech složek státní správy, zejména Policie ČR, České inspekce životního prostředí (ČIŽP), Státního fondu životního prostředí, MŽP a GRČ cel.

* Charakterizována je více skutkovými podstatami jako je např. trestná činnost související s převozem a dovozem odpadů (jsme cílová i tranzitní země, používají se falešné doklady, náklady jsou uváděny jako méně závažné, důvod dovozu je uváděn druhotným využitím odpadu), nelegálním obchodem s ohroženými druhy rostlin a zvířat (vyznačuje se vysokou mírou nelegálních transakcí, patří mezi nejvýnosnější nelegální činnost; dle poznatků celních orgánů se objevily produkty tradiční čínské medicíny, obsahující extrakty z chráněných živočichů a rostlin), trestná činnost na lesních porostech (nelegální těžba, přímé škody jsou zlomkem skutečné ekologické újmy), znečišťování ovzduší a vodních toků, nedovolená výroba a držení radioaktivního materiálu, ohrožování zdraví závažnými potravinami, týrání zvířat, pytláctví, havárie a provozní poruchy, drancování lokalit s výskytem polodrahokamů a drahokamů.

* Převážná část zjištěné kriminality je v oblasti nelegální těžby dřevní hmoty. Dle poznatků Policie ČR by pozornost ze strany ústředních orgánů státní správy měla vyústit ve zpracování koncepce směřující k odstranění existujících systémových podmínek umožňujících páchaní této trestné činnosti. Nedostatečný je zejména výkon odborné správy nad nestátními lesy, kdy lesní personál nemá vytvořeny podmínky pro „uhlídání“ těchto soukromých či obecních lesů. Trestnou činnost rovněž

umožňuje nynější situace na trhu s dřívím, kdy zejména drobní zpracovatelé nemají šanci dříví nakoupit od velkých s dominantním postavením, a proto odkoupí surovinu z jakýchkoliv zdrojů, často pak skrytě ve formě poskytnutých záloh i nelegální těžby financují.

* Problémem jsou také nákladné znalecké posudky a především náročné a nejednotné vyčíslování způsobené škody.

Opatření

- Byl **novelizován trestní zákon**, přesněji definovány skutkové podstaty ustanovení § 181a § 181b a doplněna nová ustanovení.
- Pro ČR mají značnou a mnohdy zavazující váhu ujednání na poli evropském, mezi aktuální dokumenty např. patří rámcové Rozhodnutí Rady 2003/80/JHA ze dne 27.1.2003 O ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva. Podle tohoto rozhodnutí by měly být odpovědné za trestné činy a přestupky na životním prostředí fyzické i právnické osoby, dále Rozhodnutí vymezuje přiměřené a odrazující tresty apod.
- MŽP vypracovalo dokument "Hodnocení ekologických rizik chemických látek", neboť každá činnost spojená s chemickými látkami je zdrojem rizik pro člověka i životní prostředí. Dále připravuje "Zprávu o stavu ochrany vod".
- V koncepci MV "**Boj s kriminalitou páchanou na životním prostředí**", kterou schválil ministr vnitra koncem ledna 2002, jsou definovány základní kroky. (*Zveřejněna na internetových stránkách MV, v sekci dokumentů – www.mvcr.cz*).
- Členové meziresortní pracovní skupiny (ustanovena byla na základě Aktualizované koncepce boje proti organizovanému zločinu) řeší mimo jiné otázky spojené s možností efektivnějšího zachycování odpadů a nebezpečných odpadů, které jsou deklarovány na celnicích jako zboží, okruh problémů spojených s možností rozložení odpovědnosti za řešení likvidace skládek apod.
- Během let 2001-2002 došlo k vyčlenění jednoho až dvou policistů - specialistů na téměř všech okresních ředitelstvích Policie ČR a správách krajů Policie ČR, kteří za problematiku kriminality v oblasti životního prostředí zodpovídají. V rámci Policie ČR útvaru pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování bude vytvořeno specializované pracoviště zaměřené na problematiku nezákonného nakládání s vysoce nebezpečnými látkami a odpady.
- Na úrovni jednotlivých okresních a krajských útvarů Policie ČR jsou navazovány průběžně **kontakty s odpovědnými pracovníky ČIŽP**, referátů životního prostředí krajských úřadů a obcí s rozšířenou působností.
- Připravuje se dohoda mezi ČIŽP a Policií ČR, podle níž by ČIŽP své podněty k zahájení trestního stíhání doplnila odborným stanoviskem.
- Formulovány byly výstupní kompetence policisty v oblasti kriminality proti životnímu prostředí, které byly nebo budou zapracovány do obsahu odpovídajícího **vzdělávacího programu** (specializačních a inovačních kurzů).
- Byl schválen zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a o omezení znečištění, o integrovaném registru znečištění a o změně některých zákonů a zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů; dále byla schválena řada vyhlášek MŽP.

Obviněný v k.ú. Rajchěřov provedl bez povolení Referátu životního prostředí Okresního úřadu v Jindřichově Hradci rozorání cca 65 ha luk včetně parcely v ochranném pásmu přírodní rezervace Hadí vrch v k. ú. Rajchěřov. Tímto jednáním zničil biotop na pozemcích, tvořený travino bylinnými společenstvy, čímž došlo k ohrožení a poškození společenstev a populací volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, zejména k poškození 18 druhů zvláště chráněných živočichů. Rozorání luk je charakterizováno jako významné poškození až zničení biotopu, na jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu. Celková škoda byla cca 230 mil. Kč.

- Trestná činnost na **úseku spoju** je, dle Policie ČR, dlouhodobě spojená s podvodnými výběry poštovních poukázek typu H a B; ve spolupráci Policie ČR a GR pošt byly zavedeny nové ochranné prvky. Pokud se týká trestné činnosti na úseku **telekomunikací**, nedošlo k zásadním změnám.

* Někteří zaměstnanci nabízejí úplatné služby při zprostředkovávání telefonických hovorů do zahraničí na účet svého zaměstnavatele, problém zůstává v nedovolené výrobě a užití „věčných telefonních karet. Často také dochází ke zneužívání barevných linek k jiným účelům, k neoprávněnému propojování telekomunikačních a datových sítí. Problém zůstává ve vykrádání mincových veřejných telefonních automatů, největší škody představují náklady na jejich opravu.

Poznatky ze sociologického výzkumu

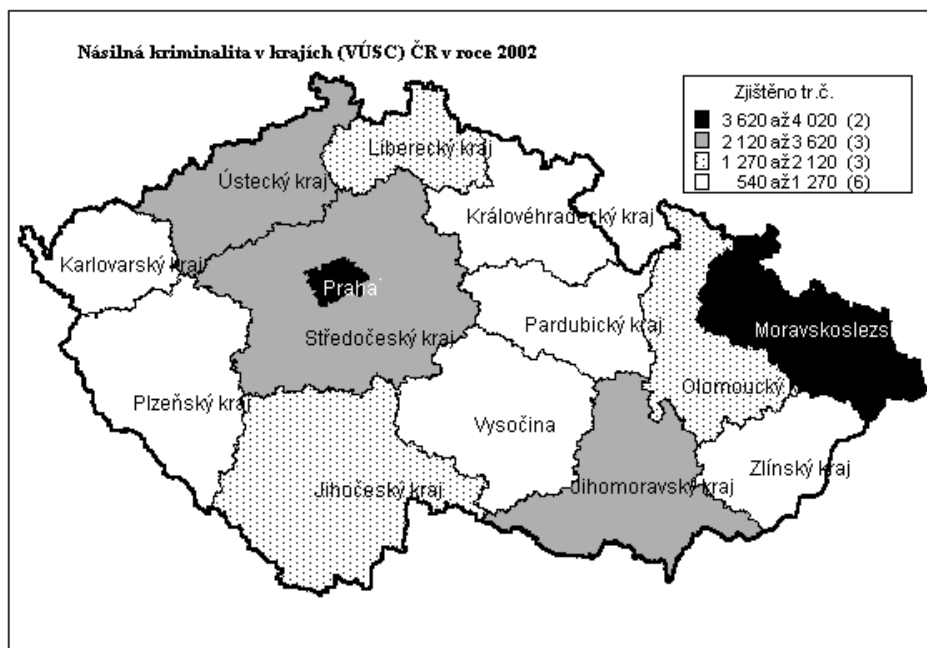
- Ve výzkumném šetření agentury UNIVERSITAS vyjadřovali respondenti své obavy z postižení trestnou činností, a to na škále 1-10, kde 10 znamená maximální obavy. Na předních místech je uváděn podvod (v rámci investiční společnosti, cestovní kanceláře) s indexem 5,57 (5,71 v předchozím roce).
- 68 % respondentů se cítí velmi nebo poněkud více zneklidněno podvody v oblasti investic a finančních operací.
- Na otázku, zda by policie měla sledovat, vyšetřovat a předávat k potrestání kopírování počítačových programů, her a CD, uvedlo 16 % respondentů vždy, 26 % pokud to vadí oběti, 43 % spíše ne a 14 % rozhodně ne.
- K otázce znečišťování životního prostředí jednotlivci a „divokým skládkám uvedlo 73 % respondentů, že policie by tyto případy měla sledovat, vyšetřovat a předávat k potrestání vždy, 17 % pokud to vadí oběti, 9 % spíše ne a 1 % rozhodně ne.

Shrnutí

Počet zjištěných trestných činů hospodářské kriminality podruhé od roku 1993 přesáhl hranici 40 tis. trestných činů. Druhým rokem pokračuje růst zajištěných škod a snižují se zjištěné škody.

- Stále zřetelněji rostou počty trestných činů úvěrového podvodu, novým trendem ve smyslu výrazného růstu počtu evidovaných trestných činů jsou trestné činy neoprávněného držení platební karty.
- Problematickou zůstává **oblast daní**; daňový subjekt, aby se vyhnul trestnímu oznámení FÚ na neplnění daňové povinnosti resp. na krácení daně, daňovou povinnost přiznává, ale neplní ji (nezaplatí příslušnou finanční částku). Ke krácení daně dochází i u převodu peněz do zahraničí. Zřídka se zdaří tyto případy řešit pro trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby. „Vytunelování“ založen je často způsobeno vědomým (v rozporu s právními normami) rozhodnutím členů představenstva.
- Aktivní přístup zainteresovaných resortů se celkem pozitivně promítl na úseku duševního vlastnictví; ČR **nebyla zařazena na tzv. Watch List** (přičemž téměř každý rok je ČR navrhována na zařazení na seznamu zemí s nedostatečnou ochranou duševního vlastnictví), zajištěno bylo značného množství padělků atd.
- Markantně se zvyšující aktivitu lze sledovat při samotném využívání IT v souvislosti s páčáním trestné činnosti, kde je využívání IT aplikováno jako nástroj; dle prognóz další trend rozvoje IT a návazně i jeho formy zneužití budou nadále vykazovat růst. Velmi vysokou mírou latence je ovlivněna oblast útoků na data.
- Trestná činnost na **životním prostředí** je, i přes určitý, vzestupný kvantitativní trend a přes specifický přístup všech složek státní správy, zejména Policie ČR, ČIŽP, Státního fondu životního prostředí, MŽP a GŘ cel., latentní a riziková. Převážná část zjištěné kriminality je v oblasti nelegální těžby dřevní hmoty. Dle poznatků Policie ČR přetrvávajícím problémem je zejména nedostatečný výkon odborné správy nad nestátními lesy.

2.2.3 Násilná kriminalita

I. Vývoj a charakteristika

Kriminální statistika

- počet zjištěných trestných činů 23.555 (+1.846 tr.č.; +8,5 %)
- podíl na celkové kriminalitě 6,3 %
- počet stíhaných a vyšetřovaných osob 17.365 (+566, +3,4 %)
- počet objasněných trestných činů 17.456 tr.č. (-267 tr.č., -1,5 %)
- výše objasněnosti 74,1 %
- počet zjištěných trestných činů vražd 234 tr.č. (0 tr.č.)

Soudní statistika

odsouzeno 3.065 osob (+197, +6,9 %) (§ 221, 222 a 225 tr. zák.)

- **Počet zjištěných trestných činů násilné kriminality vzrostl, z dlouhodobého hlediska je to nejvyšší počet evidovaných trestných činů od roku 1993, respektive mírně překročil hodnoty z roku 1998, kdy tento počet kulminoval. Růst byl provázen stagnací počtu objasněných trestných činů. Stagnoval počet zjištěných vražd, zvýšil se počet evidovaných loupeží.**

* Násilná kriminalita je trvale ovlivňována opakujícími se faktory - organizovanost, alkohol, drogy a recidiva, stále častějším je používání zbraní. Podíl recidivistů na skutcích je 39 %, cizinců 6,7 % (např. 17,8 % z celkového počtu pachatelů u vražd jsou cizinci), podíl dětí 5,6 % a mladistvých 7 %. Zvyšuje se agresivita a brutalita pachatelů, dochází k určité specializaci na násilnou trestnou činnost - vraždy, loupežná přepadení, vydírání (viz též kapitola *Organizovaný zločin - aktivity zločineckých organizací včetně násilné kriminality*).

Situace z hlediska vyšších územních samosprávných celků

- Nejvyšší počet násilných trestných činů zůstává evidován v Moravskoslezském kraji (4.011 tr.č.), následuje hl.m. Praha (3.625 tr.č.) a Ústecký kraj (2.272 tr.č.), naopak nejnižší počet, tj. kraje, v nichž počet zjištěných trestných činů nepřevýšil hranici 800 tr.č., charakterizují Vysočinu a kraj Pardubický. Procentní pokles byl evidován v krajích Středočeském, Jihočeském a Olomouckém, v ostatních krajích byl evidován růst od 23,4 % v kraji Libereckém do 5,2 % v kraji Zlínském. V hl.m. Praze zůstává evidován několikanásobně vyšší počet evidovaných trestných činů loupeže (1.718 tr.č.) oproti ostatním krajům ČR, kde se jejich počet pohybuje od 76 tr.č. v kraji Pardubickém (+31 %) do 644 tr.č. v kraji Moravskoslezském (+31,2 %).

Trestné činy vražd a pokusů vražd a trestné činy loupeží

- **Počet zjištěných vražd stagnoval** a byl provázen zvýšeným počtem objasněných trestných činů. Z dlouhodobého hlediska to znamená, že v **posledních dvou letech byl evidován jeden z nejnižších počtů evidovaných vražd. Trestné činy vražd a loupeží vyvolávají ve veřejnosti silný pocit ohrožení.**

* Trestně bylo stíháno celkem 236 osob, z toho 29 žen, počet obětí bylo evidováno 214, z toho 90 žen a 124 mužů. Převažují vraždy motivované osobními vztahy (112), vzrostl počet loupežných vražd z 29 na 37, policii byly evidovány 3 vraždy "na objednávku". Situace je obdobná jako v minulých letech - kvalifikovanost přípravy, loupežná motivace, likvidace možného svědka, nesolventnost podnikatelů, odstranění konkurence, brutalita, devastace obětí apod.

* 181 vražd a jejich pokusů bylo **spácháno za použití zbraně** (celkem objasněno 172) (32 vražd bylo spácháno za pomoci chladné zbraně a v 53 případech pachatelé použili zbraň střelnou; v 89 případech bylo použito "jiného předmětu"). Legálně drženou zbraní bylo spácháno 16 vražd (9,3 % z objasněno celkem), nelegálně drženou zbraní 29 vražd (16,9 % z objasněno celkem); u ostatních vražd spáchaných střelnou zbraní není známo, zda se jednalo o zbraň legálně či nelegálně drženou; většina vražd se zbraní (126 tj. 69,6 %) byla spáchána tzv. ostatními druhy zbraní.

* Policie ČR evidovala 196 (-5) **mrtvol nezjištěné totožnosti**, identifikovala 164 (-3) případy, tj. 83,6 %, z toho bylo 14 (-15) cizinců; 10 (-14) případů bylo obětí násilných trestných činů; 21 vražd a 3 případy ublížení na zdraví s následkem smrti.

* Z teritoriálního pohledu zůstává nejvíce vražd evidováno na území hl.m. Prahy (42 tr.č., -16 tr.č., tj. jeden z nejvyšších poklesů, další výraznější pokles byl evidován v krajích Pardubickém (-7 tr.č.) a Karlovarském (-5 tr.č.), následují s 29 tr.č. vražd kraje Středočeský a Moravskoslezský.

Policisté objasnili dvojnásobnou vraždu v Plzni, rozpracována je vražda pracovníků CBA FENIX při přepravě finančních prostředků - Šlapanov.

- Počet evidovaných trestných činů **loupeží výrazně vzrostl**, jejich růst je provázen růstem objasněných trestných činů loupeží, problémem jsou tzv. pouliční loupeže, méně bylo evidováno loupeží na finančních institucích. V porovnání s minulými roky počet loupeží překročil, a to výrazně, 5.000 tr.č., počet pachatelů 3.000 osob.

* Situace se nemění - kvalifikovanost přípravy, vymáhání dluhů, pokračovala loupežná přepadení benzínových čerpadel, prodejen, pošt (přepadení pošt a doručovatelů stagnuje); přepadení finančních institucí jsou prováděna převážně jednotlivci, vysoká brutalita apod. Rovněž příčiny zůstávají stejné především snadné provedení a vidina rychlého zbohatnutí.

* Za použití zbraně bylo spácháno 1.271 loupeží (z toho celkem objasněno 522) (271 bylo spácháno za pomoci chladné zbraně a v 544 případech pachatelé použili zbraň střelnou; v 324 případech bylo použito "jiného předmětu"). Legálně drženou zbraní bylo spácháno 34 (6,5 % z objasněno celkem) loupeží, nelegálně drženou zbraní 85 (tj. 16,2 % z objasněno celkem) loupeží. V ostatních případech byla loupež spáchána zbraní bez možnosti posouzení jejího držení. Většina loupeží se zbraní (725 tj. 57 %) byla spáchána tzv. ostatními druhy zbraní.

* Rovněž teritoriální zatížení touto kriminalitou se nemění, výrazně nejvyšší počet je evidován na území hl.m. Prahy (1.718, + 181 tr.č.), následují kraje, které se pohybují nad hranicí 500 tr.č. (Moravskoslezský s 644 tr.č., Ústecký s 605 tr.č. a Středočeský s 526 tr.č.).

- Pokud se týká dalších násilných deliktů, příznivější situace byla evidována u trestných činů nebezpečného vyhrožování, omezování osobní svobody; stagnace či mírný růst se projevil u trestných činů vydírání, úmyslného ublížení na zdraví či porušování domovní svobody.
- Policie ČR evidovala celkem 3.734 (+366, +10,9 %) zjištěných **trestných činů se zbraní**. Zjištěno bylo celkem 914 (-83, -8,5 %) trestných činů spáchaných se střelnou zbraní. Objasněno bylo celkem 2664 trestných činů se zbraní, z toho 201 (-1) bylo spácháno s nelegálně drženou střelnou zbraní, s legálně drženou zbraní 195 (-49), u ostatních se jedná o kategorii "bez možnosti posouzení" a zejména tzv. ostatní druhy zbraní (chladné, jiné předměty). Za trestnou činnost se střelnou zbraní bylo stíháno celkem 446 (-28) osob, z nichž 179 drželo nelegálně zbraň podléhající registraci, 16 drželo nelegálně zbraň nepodléhající registraci, 98 drželo legálně zbraň podléhající registraci a 97 osob drželo legálně zbraň nepodléhající registraci. 56 osob bylo stíháno pro spáchání trestného činu se zbraní bez možnosti posouzení jejího držení. Nejčastěji se jednalo o trestné činy nebezpečného vyhrožování, omezování osobní svobody a loupeže. Nedovoleného ozbrojování bylo celkem evidováno 638 (-11) trestných činů.

K 31.12.2002 bylo v ČR evidováno celkem 310.201 (-11.014) legálních držitelů zbrojních průkazů, z toho 1.790 (+26) cizinců, 70.924 sběratelů zbraní a střeliva, 117.345 sportovních střelců, 140.450 myslivců, 71.062 držitelů zbrojních průkazů potřebujících zbraň k výkonu povolání a 254.550 k ochraně zdraví, života a majetku. Evidováno je 1.827 (-67) legálních držitelů zbrojních oprávnění, mezi nimi je 471 provozovatelů koncesovaných živností, 376 provozovatelů soukromých bezpečnostních služeb, 623 sportovních a zájmových klubů, 53 subjektů provozuje muzejnictví, 264 jich zabezpečuje výuku a výcvik ve střelbě a 325 měst a obcí má obecní policii. U držitelů zbrojních průkazů a zbrojních oprávnění je registrováno k 31.12.2002 celkem 602.603 (+10.715) zbraní, z toho počtu je 238.618 (+23.260) kulových krátkých, 156.000 kulových (kombinovaných) dlouhých, 170.728 brokových a 37.257 ostatních zbraní.

V ČR bylo u držitelů zbrojních průkazů evidováno celkem 487 případů odcizení zbraní, při kterých bylo odcizeno 592 (+136) ks zbraní. U držitelů zbrojních oprávnění bylo řešeno 6 případů odcizení zbraní, při kterých bylo odcizeno celkem 15 ks zbraní. Služba správních činností policie evidovala celkem 2.623 (+484) případy ztrát a odcizení zbrojních průkazů a 2 (-7) případy ztrát a odcizení zbrojních oprávnění. Nákupů zbraní na odcizené nebo ztracené zbrojní průkazy bylo zaznamenáno 10 případů a bylo při nich nakoupeno 11 zbraní.

V srpnu 2002 byla odhalena série loupežných přepadení spáchaných na přestárých osobách v okresech Louny, Kladno a Rakovník. Obvinění byli 4 pachatelé z okresu Kladno, kterým bylo prokázáno 11 případů. Oběti napadali přímo v jejich bydlíšti, používali pohružku pistolí a nožem, v jednom případě užili přímého násilí (svázání, škracení).

Při výkonu pyrotechnické činnosti v bývalých vojenských prostorech Ralsko a Milovice bylo uskutečněno celkem 57 výjezdů k nálezům munice na základě oznámení o nálezů, 35 zemních průzkumů o celkové rozloze 15.670 m² a zničeno bylo 19.200 ks nalezené dělostřelecké a ženijní munice.

- **Pro trestný čin nedovoleného ozbrojování (§ 185 tr. zák.) bylo pravomocně odsouzeno 184 v roce 2001 215) osob.**
- **Policií ČR bylo evidováno 735 požárů¹⁹** (+99, +15,6 %). Rozhodující příčinou vzniku požárů zůstává nedbalostní jednání osob (neodbornost, hra dětí se zápalkami, nedodržování bezpečnostních předpisů apod.) a technické závady. Úmyslné zakládání požárů je spojeno, stejně jako v minulém roce, s pojišťovacími podvody, zejména v objektech sloužících k podnikání, zjišťují se poznatky mající vztah k jiné trestné činnosti (vydírání, daňové úniky apod.). Z 31

---

¹⁹ Evidenčně statistický systém kriminality Policie ČR vykazuje pouze ty požáry, které byly po jejich zjištění kvalifikovány jako trestné činy (resp. se jedná o policii oznámená nebo operativně zjištěná „důvodná podezření“, že byl spáchán trestný čin), což je příčinou diskrepance vzhledem k údajům Hasičského záchranného sboru evidujícího veškeré události-požáry.

výbuchů (+7) objasnila policie 16, výrazně se zvýšila způsobená škoda - z 2,1 ml. Kč na 8,5 ml. Kč.

Experti Kriminalistického ústavu Praha zkoumali výbuch elektrické tlakové nádoby a následné zřícení hotelu v Lounech.

Při požáru telefonní ústředny HOST v Praze byla vyřazena celá ústředna a následně pobočkové ústředny. Rozsáhlou havárii se podařilo díky okamžitému zahájení záchranných prací a mimořádnou nasazení zaměstnanců při instalaci nové technologie odstranit v krátké době.

- Z celkového počtu odsouzených osob odsouzeno pro trestný čin **vraždy** (§ 219) bylo odsouzeno **152** (+8) osob a pro trestný čin **loupeže** (§ 234) bylo odsouzeno **1.441** (+12 %; +154) osob.

(podrobnější údaje viz tabulka č. 28-30, 40-42)

II. Opatření

- Skupina specializovaných kriminalistických činností Policie ČR pokračovala mimo jiné v činnosti spojené s analýzou některých závažných trestných činů především při odhalování vzájemných spojitostí mezi násilnými trestnými činy.
- Na zvyšování pocitu bezpečnosti občanů a jejich aktivní spoluúčasti při ochraně osob je průběžně zaměřena řada preventivních programů (viz kap. Prevence kriminality).
- Pokračovalo, s pozitivním výsledkem, komplexní **posílení ochrany osob a majetku České pošty** - zavádění přepážkových příručních trezorků s časovým zpožděním (tzv. time trezorků) a modernizace bezpečnostních boxů pro zabezpečení přepravy finančních hotovostí (v následujícím roce bude rozšířeno o malý bezpečnostní box) a rozšíření rozsahu technického zabezpečení pošt. Instalovaná budou malá objektová zařízení EZS na vybraných poštách; ověřen bude projekt optimalizace dálkové ostrahy všech kategorií pošt; pokračovala snaha minimalizovat úlohu lidského faktoru formou proškolení zaměřených na bezpečnostní opatření atd.

Poznatky ze sociologického výzkumu

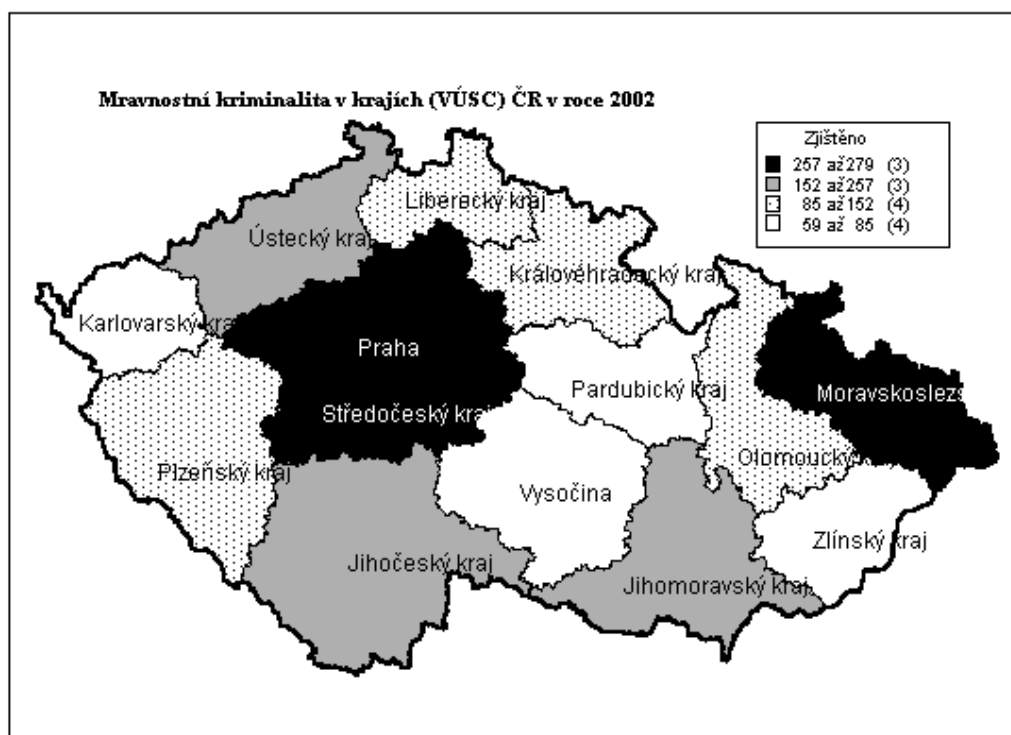
- Ve výzkumném šetření agentury UNIVERSITAS vyjadřovali respondenti své obavy z postižení trestnou činností, a to na škále 1-10, kde 10 znamená maximální obavy. Po trestných činech majetkové kriminality jsou na předních místech uváděny obavy z násilného přepadení nebo loupeže s indexem 4,72 (4,63 v předchozím roce) a fyzického útoku či zbití s indexem 4,24 (4,30 v předchozím roce).
- 74 % respondentů se cítí velmi nebo poněkud více zneklidněno násilím a agresivitou ve společnosti.

Shrnutí

Počet zjištěných trestných činů násilné kriminality vzrostl, z dlouhodobého hlediska je to nejvyšší počet evidovaných trestných činů od roku 1993.

- Kvalitativně se situace nemění - kvalifikovanost přípravy, brutalita.
- Výrazně nejvyšší počet je evidován na území hl.m. Prahy.
- **Vysoký pocit ohrožení ve veřejnosti vyvolávají trestné činy vražd** (zaznamenaly stagnaci; pokud se však týká motivace, vzrostl počet loupežných vražd) **a loupeží** (naopak výrazně vzrostly, zejména pouliční loupeže).
- **Trestné činy se zbraní, resp. se střelnou zbraní stagnovaly.**

2.2.4 Mravnostní kriminalita

I. Vývoj a charakteristika

Kriminální statistika

- počet zjištěných trestných činů 2.046 (+91 tr.č., +4,7 %)
- podíl na celkové kriminalitě 0,5%
- počet stíhaných a vyšetřovaných osob 1.454 (+46)
- počet objasněných trestných činů 1.716 (-64 tr.č., -3,6 %)
- výše objasněnosti 83,9 % (-7,2 %)

Soudní statistika

počet odsouzených 515 (+59, +12,9 %)
(§ 241 - 245 tr.zák.)

Mravnostní kriminalita v policejních statistikách dlouhodobě (vyjma roku 1998) osciluje kolem 2.000 trestných činů za rok.

- * Charakteristická je zejména vysoká míra latence; důvody mohou být různé, často se uvádějí obavy z oznámení, pocit studu, strach z ostudy či opovržení atd.
- * Došlo k nárůstu všech forem pohlavního zneužívání, nárůstu počtu znásilnění a k poklesu trestných činů kuplířství, obchodování s lidmi (15 tr.č., -12 tr.č.), mírně vrostl počet zjištěných trestných činů znásilnění (653 tr.č., +91 tr.č.) a ohrožování mravnosti (51 tr.č., + 3 tr.č.).
- * Situace týkající se mravnostní kriminality se výrazně nemění - nejvíce je rozšířena ve městech s velkou koncentrací obyvatelstva (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň), kde dochází nejvíce k případům znásilnění, pohlavního zneužívání, ale i kuplířství. Kuplířstvím jsou zatíženy oblasti s koncentrovanou příhraniční prostitucí.
- * Kuplířství zůstává trvalým problémem, na tuto trestnou činnost se váže řada dalších trestných činů,

zejména obchodování se ženami, omezování osobní svobody, vydírání, ale také krádeže atd.; páchání často nese známky organizované kriminality. Pasáci věnují prostitutkám větší péči, dávají jim větší volnost a zvyšují jejich podíly na zisku; prostitutky pak nemají důvod podávat na pasáky trestní oznámení či proti nim svědčit u soudu, čímž se ještě zvyšuje již tak vysoká míra latence trestné činnosti spojené s prostitucí. Prostituce na sebe dále váže majetkovou trestnou činnost (porušování daňové povinnosti), šíření pohlavních chorob a ohrožování mravnosti (výroba a distribuce pornografických materiálů). *(Problematikou obchodu s lidmi se podrobněji zabývá kapitola 2.2.9.2.)*

* Trestná činnost páchaná na Internetu v této oblasti se týká především šíření pornografie všeho druhu, své výrazné zastoupení má dětská pornografie. *Jedná se především o nabízení dětské pornografie na webových stránkách. Aby bylo možné ustanovit osobu, která tyto stránky vytvořila, je potřebné zjistit základní informace jako je IP adresa, čas přístupu apod. Dříve providerové (poskytovatelé) tyto informace policii ČR poskytovali, od dubna 2002 to odmítají s tím, že požadované informace spadají do telekomunikačního tajemství. Jako první s tímto výkladem telekomunikačního zákona přišel Český Telecom a odmítl bez soudního příkazu dávat veškeré informace. K jeho postupu se připojili ostatní providerové.*

* Více projevoval se začala pedofilní homosexuální i heterosexuální turistika, tvoří se síť zprostředkovatelů.

(podrobnější údaje viz tabulka č. 31)

- **Pravomocně bylo odsouzeno 364 osob pro trestné činy pohlavního zneužívání (§ 242 tr. zák.) a 147 pro trestné činy znásilnění (§ 241 tr. zák.).**

Poznatky ze sociologického výzkumu

- Ve výzkumném šetření agentury UNIVERSITAS vyjadřovali respondenti své obavy z postižení trestnou činností, a to na škále 1-10, kde 10 znamená maximální obavy. Obavám ze znásilnění je přiřazen index 3,24 (ve skupině žen však získává vyšší váhu – 4,5).

Shrnutí

Situace v oblasti **mravnostní kriminality se nemění**, charakteristická je její latence.

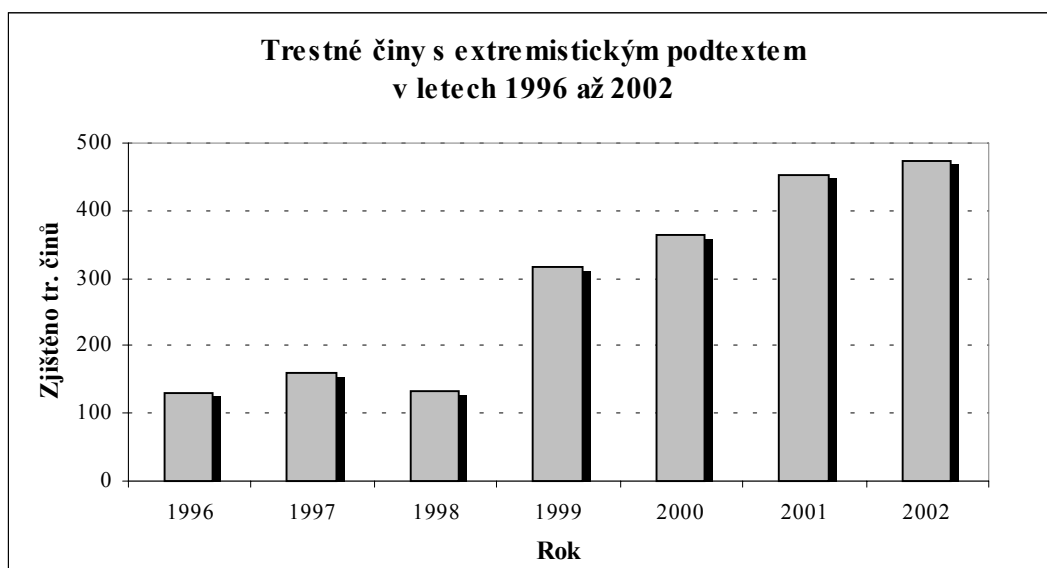
- Trvalým problémem zůstávají trestné činy **kuplířství** a šíření **pornografie, především dětské pornografie**, na Internetu.
- Stále diskutovanou otázkou je absence právní regulace prostituce.

II. Opatření

- K řešení problematiky obchodu se ženami a komerčního zneužívání dětí se pravidelně schází poradní komise MV.
- Konalo se ustavující zasedání trilaterální pracovní skupiny na úrovni ministerstev vnitra ze zástupců Německa, Polska a ČR k řešení problémů příhraniční prostituce, sexuální turistiky a obchodování s lidmi.
- Novela trestního zákona (tzv. „euronovela“, s účinností od 1. 7. 2002) upravuje § 246 („obchodování se ženami“) tak, aby chránil obě pohlaví (název bude změněn na „obchodování s lidmi“) a umožnil širší ochranu obchodovaných cizinek a cizinců. Rozšiřuje ustanovení § 205 - ohrožování mravnosti - o zavedení trestních sankcí i za průvoz a vývoz pornografie a její přechovávání za účelem průvozu nebo vývozu a se zpřísněním sankcí za šíření tzv. „tvrdé pornografie“.
- V oblasti bilaterální spolupráce pokračovala zejména spolupráce se SRN v rámci Trilaterální pracovní skupiny k příhraniční kriminalitě se zaměřením na mravnostní kriminalitu.

- Jako neuspokojivá je vnímána situace v oblasti prostituce, zejména absence právní regulace tohoto jevu. V rámci plnění úkolů plynoucích z Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí bude pozornost věnována např. opatření proti dětské pornografii na Internetu a prevenci komerčního sexuálního zneužívání nedospělých žadatelů o azyl.
- MPSV připravuje „Program pro implementaci opatření odstranění nejhorších forem dětské práce“, k provedení Úmluvy Mezinárodní organizace práce č.182 o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce (mezi nejhorší formy dětské práce podle této Úmluvy patří rovněž užívání, získávání nebo nabízení dítěte k prostituci, k výrobě pornografie nebo pornografická představení).
- V zákoně o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, v části druhé, změna trestního zákona, by měla být nově zakotvena skutková podstata trestného činu svádění k pohlavnímu styku, podle které by bylo možno postihnout toho, kdo nabídne, slíbí nebo poskytne osobě mladší 18 let úplatu nebo jinou výhodu za pohlavní styk s ní. Touto úpravou se sleduje zvýšení ochrany dětí před jejich mravním ohrožením.

2.2.5 Kriminalita s extremistickým podtextem

I. Vývoj a charakteristika

Kriminální statistika

- počet zjištěných trestných činů s rasistickým či jiným extremistickým podtextem 473 (+4,6 %, +21)
- počet objasněných trestných činů 374 (-32, -0,8 %)
- výše objasnenosti 79,1 % (-10,7 %)
- počet stíhaných a vyšetřovaných osob 483 (-4,5 %, -23)

Soudní statistika

- odsouzeno osob 194 (+44, +29,3 %)

(Viz tabulka č. 32)

- **V kvantitativních rozměrech je sice tato trestná činnost malá, nezanedbatelné jsou však její dopady na integritu společnosti.** Podíl trestné činnosti spjaté s kriminalitou s extremistickým podtextem činil na celkové zjištěné kriminalitě, stejně jako v roce 2001, 0,1% (0%).²⁰

- * V souvislosti s touto trestnou činností bylo stíháno osoby, především za podporu a propagaci hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka 213 osob (44,1%), za hanobení národa, rasy a přesvědčení 118 osob (24,4%), násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci 92 osob (19%). Za úmyslné ublížení na zdraví bylo stíháno 22 osob (4,5%). Nedošlo k markantnímu nárůstu této kriminality. Na rozdíl od roku 2001 **nebyl spáchán trestný čin vraždy nebo trestný čin ublížení na zdraví s následkem smrti.** Zaznamenány však byly dva případy, kdy se sledované trestné činnosti dopustili příslušníci Policie ČR.

²⁰Termín kriminalita s extremistickým podtextem (extremistická kriminalita) je používán jako synonymum pojmu kriminalita motivovaná rasovou, národnostní nebo jinou sociální nenávistí. Jde o jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu nebo přestupku a jeho pohnutkou je apriorní nenávist vyplývající z příslušnosti adresáta útoku k rase, národnosti, náboženství, třídě či jiné sociální skupině, přičemž specifickým typem zařaditelným do této kategorie kriminality je také kriminalita proti symbolům či představitelům existujícího společenského systému, je-li motivována apriorní nenávistí vůči němu.

- * Z hlediska skladby trestné činnosti i nadále převažovaly případy trestných činů spáchaných osobami z řad **mladistvých** nebo osob blízkých věku mladistvých, téměř výhradně z řad příslušníků **hnutí skinheads**, kdy verbální a fyzické útoky byly **namířeny proti jejich vrstevníkům z řad Romů**. Často se jednalo o recidivující pachatele. V dalších případech šlo převážně o verbální útoky, které měly povahu situačních konfliktů mezi jinak netrestanými osobami z řad majoritní části společnosti na straně jedné a převážně Romy na straně druhé, kdy se jednalo o útok vyprovokovaný nebo ovlivněný předchozím chováním poškozených a při konfliktu útoky směřovaly nikoliv k podstatě sporu, nýbrž k etniku poškozených. Výjimečně se vyskytovaly i útoky příslušníků romského etnika zaměřené proti příslušníkům majoritní společnosti s rasovým podtextem.
- V roce 2002 nebyla na území ČR zaznamenána trestná činnost tzv. nebezpečných náboženských sekt.
- **V zastoupení základních extremistických směrů nebyly zaznamenány výrazné změny.** V r. 2002, stejně jako v r. 2001, existovaly na zdejší extremistické scéně jak subjekty pravicově (tj. subjekty s neonacistickou, fašistickou či nacionalistickou orientací), tak levicově extremistické (anarchoautonomní skupiny, nebolševické skupiny či organizace). Jedná se o neregistrované organizace, anebo o občanská sdružení či politické strany registrované u MV. **Protagonisté české extremistické scény nepředstavovali, stejně jako v předchozích letech, ohrožení pro demokratické základy státu.**
- Vývoj **pravicově extremistické scény** na území ČR byl poznamenán zřejmou snahou o etablování se na politické scéně.
  - * Významní představitelé pravicově extremistické scény se v posledních letech přiklání k využití platformy občanských sdružení nebo politických stran či hnutí a pokračují ve svých snahách o vstup na politickou scénu. Kvalitativní změny pravicově extremistické scény, pokračující v roce 2002, nevedly však k odstranění názorových odlišností jednotlivých subjektů na ní působících. Spolupráce mezi jednotlivými sdruženími nevedla, přes veškerou snahu, ke sjednocení pravicově extremisticky orientovaných občanů. Tato scéna zůstala nejednotná a roztříštěná, zvýšila se její konspirativnost a rozvolněnost vnitřních struktur.
  - * Přestože se na podzim roku 2001 podařilo založit pravicově extremistickou politickou stranu pod názvem **Pravá alternativa** (PA, dříve Vlastenecká republikánská strana prezentující se na veřejnosti od března 2001 jako „Národně sociální blok“, který však právně neexistoval), v roce 2002 znemožnila nejednotnost jejích vůdčích exponentů dosáhnout proklamovaných volebních ambicí. Ve vedení PA, jejímž předsedou se stal Jan Kopal, se ocitly některé vůdčí osobnosti neregistrované pravicově extremistické organizace Národní odpor a v té době již neexistující Národní aliance. Poté, co byl Jan Kopal v březnu 2002 „odstraněn“ z funkce předsedy, došlo ve vedení PA ke komplexním změnám, které vedly i ke změnám v postojích PA k účasti na volbách. PA nakonec nepodala zamýšlenou kandidátní listinu pro červnové volby do Poslanecké sněmovny, ale zúčastnila se listopadových voleb do zastupitelstev v obcích. V těchto volbách rovněž kandidovala politická strana Národní sjednocení (NSJ), založená bývalým předsedou Vlastenecké fronty (občanského sdružení, které MV řadí mezi extremistické organizace), která byla registrována u MV v dubnu 2002. Odklon od politiky celostátní k politice komunální, viditelný v roce 2002, nepřinesl žádoucí výsledky. Tyto snahy byly zatím neúspěšné. Extrémní pravici, poté co ustoupila od myšlenky uspět na celorepublikové úrovni, se zatím nepodařilo ani na úrovni komunální zavést se na politické scéně. V současné době, podle policejních poznatků, není Pravá alternativa na veřejnosti činná, nejaktivnějším subjektem na pravicově extremistické scéně zůstává neregistrovaná organizace **Národní odpor**. Ta si nečinila a nečiní „politické ambice“, naopak upřednostňuje tzv. „akce na ulici“, byla organizátorem demonstrací, manifestací a protestních pochodů.
  - * Pokračoval přesun neoficiálních aktivit, jako jsou např. různé menší oslavy, do soukromí bytů a rodinných domů za účasti menšího počtu lidí. Oproti předešlým rokům poklesl počet srazů příznivců hnutí skinheads, včetně počtu koncertů skinheadských kapel na území ČR a mezinárodní účasti na nich.

- V rámci **levicově extremistické scény**, pokud se týká neregistrovaných organizací, nedošlo ke změně, aktivity většiny organizací a uskupení se zaměřily především na protestní akce proti summitu NATO v Praze.

* Mezi největší a nejvýznamnější neregistrované organizace i v tomto období patřily Československá anarchistická federace (ČSAF), Organizace revolučních anarchistů – Solidarita (ORAS) na straně jedné a Federace sociálních anarchistů (FSA) na straně druhé. Nejmilitantnějším subjektem této scény byla i nadále Antifašistická akce (AFA), a to jak z hlediska ohrožování veřejného pořádku, tak páchání trestné činnosti.

* Velká část levicově extremistických organizací a uskupení vyvíjela aktivity související s přípravami protestních akcí proti listopadovému summitu NATO v Praze, přitom nebyli schopni adekvátně řešit především problémy organizačního charakteru (např. hledání vhodných objektů pro organizační zázemí, zajišťování finančních prostředků či ubytování zahraničních účastníků). K tomu přistoupily potíže s plánováním vlastních protestních akcí. Založení společné platformy antiNATO nepřineslo očekávaný efekt, neboť na tomto fóru přetrvával nejednotný náhled na formu a průběh jednotlivých demonstrací. Neúspěch protestů předznamenala i malá odezva ze strany zahraničních aktivistů, na jejichž radikalitu organizátoři spoléhali. Ta byla, mimo jiné, podmíněna prezentací plánovaného zpřísněného režimu na hraničních přechodech a příprav opatření policejních složek přímo v hl. městě Praze, ale i opatřeními národních policií okolních států. *Ukázalo se, že bez zahraniční pomoci nejsou aktivisté levicově extremistické scény s to zorganizovat masové demonstrace za účasti několika tisíc lidí, jak tomu bylo v průběhu protestů proti zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v roce 2000.*

* V roce 2002 byla pro levicové extremisty rovněž příznačná snaha přesouvat konání důležitých akcí mimo území Prahy (podle policií se jednalo např. o prvomájové oslavy v Brně či 4. brněnskou pouliční slavnost).

- Z celkového počtu **pachatelů bylo odsouzeno 37** (v roce 2001 25) mladistvých (19%), 29 osob (v roce 2001 19) osob bylo soudem označeno jako recidivisté. Nejvíce osob (80) bylo odsouzeno pro trestný čin podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka (§§ 260,261 tr.zák.), 35 osob pro trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 196 tr.zák.), 33 osob za trestný čin podněcování k národnostní a rasové nenávisti (§ 198a tr.zák.), 9 osob pro trestný čin ublížení na zdraví (§ 221 tr.zák.).

Poznatky ze sociologického výzkumu

• Podle výzkumného šetření agentury UNIVERSITAS se 47 % respondentů cítí velmi nebo poněkud více zneklidněno projevy extremismu (slovními útoky, násilím)   • Na otázku, zda by policie měla sledovat, vyšetřovat a předávat k potrestání projevy rasismu nebo xenofobie, pokud mají ráz výhradně jen slovní (nadávky, hanlivé poznámky), uvedlo 35 % respondentů vždy, 43 % pokud to vadí oběti, 17 % spíše ne a 5 % rozhodně ne.

Shrnutí

V kvantitativních rozměrech je sice kriminalita s extremistickým podtextem malá, nezanedbatelné jsou však její dopady na integritu společnosti.

- Převažovaly případy trestných činů spáchaných osobami z řad **mladistvých** nebo osob blízkých věku mladistvých, téměř výhradně z řad příslušníků **hnutí skinheads**, kdy verbální a fyzické útoky byly **namířeny proti jejich vrstevníkům z řad Romů**.
- Na území ČR nebyla zaznamenána trestná činnost tzv. nebezpečných náboženských sekt.
- Rozpuštěno bylo občanského sdružení Republikánská mládež.
- Zajišťovat koordinovaný přístup orgánů státní správy v boji proti extremismu, rasismu a xenofobii má **Komise pro boj s extremismem, rasismem a xenofobií jako poradní orgán ministra vnitra**, která byla zřízena na základě usnesení vlády č. 238 ze dne 6. března 2002.
- Usnesením č. 994 ze dne 14.10.2002 vláda rovněž schválila **Pravidla pro zajištění spolupráce orgánů státní správy s orgány Policie ČR při potírání extremistických hromadných akcí**.
- Pokračovala **spolupráce v rámci V4 a Rakouska**, pracovní skupiny pro boj s extremismem V4 a Rakouska.
- Prioritou ministerstva je implementace projektu **Národní strategie pro práci policie ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám**.

II. Opatření

- Konkrétní aktivity vlády ČR, MZV, MV a PČR, MS, NSZ, MO, MŠMT, MPSV, MK a dalších orgánů státní správy v dané problematice shrnují výroční zprávy o problematice extremismu na území ČR, které jsou zpracovávány MV ve spolupráci s MS.

* Popisují vývoj situace v oblasti extremismu, podávají souhrnnou informaci o problematice extremismu na území ČR a s ní souvisejících jevech, o jejím dopadu na vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek a nastiňují potencionální rizika, na něž je třeba soustředit mimořádnou pozornost. Je zde kladen důraz na popis extremistické scény a uvádějí konkrétní organizace, včetně registrovaných, které svými aktivitami nebo personálními vazbami vytvářejí podhoubí či logistickou podporu extremismu, případně i jeho kriminálním projevům. Dále se zabývají trestnou činností s extremistickým podtextem z celorepublikového hlediska a rovněž věnují pozornost vývoji této trestné činnosti v jednotlivých krajích. Věnují pozornost základním trendům extremismu v zahraničí, respektive ve středoevropském geopolitickém regionu, neboť aktivity české extremistické scény, mající řadu zahraničních kontaktů, nelze chápat odděleně, bez těchto spojitostí. Konečně informují o hodnocení ČR na mezinárodním fóru z hlediska potírání rasismu a antisemitismu. Vyváženě informují o represí i prevenci a představují konsensuální pohled státních orgánů na danou problematiku. Mimo jiné, v tištěném vydání jsou plně využívány MZV ČR. Ve zprávách jsou rovněž vyhodnocena přijatá opatření a případně navrhována nová.

* V roce 2002 zůstávala v platnosti opatření schválená usnesením vlády č. 498/2001 a usnesením vlády č. 903/2001, navazující na opatření uložená usnesením vlády č. 720/1999 a č. 684/2000. Tato opatření, mající převážně trvalý charakter a zabezpečující jak zvýšený tlak na extremistickou scénu, tak preventivní aktivity, byla všemi gestory průběžně plněna. V této souvislosti je na místě zmínit např. aktivity **Komise pro boj s extremismem, rasismem a xenofobií**, poradního orgánu ministra vnitra, jejíž jednání se uskutečnila 24. dubna 2002 a 10. prosince 2002.²¹ K posílení akceschopnosti policejních složek v boji s extremismem přispěla reorganizace Policie ČR; v rámci Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR byl zřízen odbor terorismu a extremismu. Úkolem vzniklého oddělení extremismu je zabezpečovat boj proti organizované celorepublikové kriminalitě s extremistickým podtextem s přesahy do zahraničí. Rovněž byl nadále uplatňován ofenzivní postup MV proti organizacím porušujícím

²¹ Komise pro boj s extremismem, rasismem a xenofobií byla zřízena na základě usnesení vlády č. 903/2001. Na základě prvního jednání Komise (7. listopadu 2001) MV navrhlo změnu usnesení vlády č. 903/2001 tak, aby se Komise stala poradním orgánem ministra vnitra a aby zde nebyla stanovena obligatorní účast členů vlády. Usnesením č. 238 ze dne 6.3.2002 vláda tuto změnu schválila.

podmínky registrace. Dne 5. února 2002 rozhodlo MV o **rozpuštění občanského sdružení Republikánská mládež**. Toto rozhodnutí je v současné době právoplatné. Jednou z nejvýznamnějších aktivit byla činnost **pracovní skupiny pro boj s extremismem Visegrádské čtyřky a Rakouska**, která byla ustanovena v gesci ČR, respektive MV. Její praktický význam potvrdila spolupráce specialistů zemí V4 a Rakouska a přizvaných německých expertů při přípravě zajištění bezpečného průběhu listopadového summitu NATO v Praze.²²

* „Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2001“ byla schválena usnesením vlády č. 715 ze dne 10. července 2002 a posléze Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR.

- Pokračovalo průběžné vzdělávání policistů zabývajících se problematikou extremismu (např. česko-britský projekt „Policejní práce v oblasti ochrany národnostních menšin“ či projekt Kanadské jízdní policie „Policejní práce v oblasti menšin a komunit ve střední Evropě“).
- Program prevence kriminality systémově zastřešoval prevenci interetnického násilí, jejíž projekty byly z cca 90 % zaměřeny na rizikové skupiny dětí a mládeže. Dále pokračovala realizace projektu „Program prevence kriminality na místní úrovni“. Prioritním úkolem bylo zapojování ČR do mezinárodní spolupráce v potírání diváckého násilí. Při MV působila Pracovní skupina Rady vlády pro záležitosti romské komunity pro oblast vnitra a Policie ČR,
- Usnesením č. 994 ze dne 14. října 2002 vláda schválila materiál „**Pravidla pro zajištění spolupráce orgánů státní správy a samosprávy s orgány Policie ČR při potírání extremistických hromadných akcí**“.
- MZV průběžně zajišťovalo informovanost zahraničních partnerů o relevantních opatřeních vlády, jednak prostřednictvím českých zastupitelských úřadů, jednak v rámci mezinárodních dvoustranných i mnohostranných jednání. V této souvislosti prezentovalo koncepční a další opatření přijatá vládou ČR v oblasti boje s extremismem, rasismem, xenofobií a jinou intolerancí.
- MS zpracovalo Koncepci probační a mediační činnosti v rámci boje proti extremismu, kterou vzala vláda na vědomí dne 16. ledna 2002 (Záznam z jednání vlády ČR 16.1.2002, čj. 220502).
- MPSV vypracovalo Koncepci sociální práce v oblasti předcházení a potírání extremismu, kterou vláda schválila usnesením č. 169 ze dne 20. února 2002.
- MŠMT zpracovalo Koncepci vzdělávacích aktivit v oblasti boje proti extremismu, k níž vláda přijala usnesení č. 268 ze dne 18. března 2002.
- ČOI při své kontrolní činnosti věnuje zvýšenou pozornost rasové diskriminaci (kontrola je zaměřena především na pohostinské služby a maloobchodní prodej; z provedených kontrol v 1.1733 provozovnách byly zjištěny 3 případy diskriminace romských občanů).
- Dne 7.2.2002 nabyl účinnosti zákon o církvích a náboženských společnostech, vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 3/2002 Sb.
- Podrobné informace k české extremistické scéně, kriminalitě s extremistickým podtextem a přijatým opatřením bude obsahovat „Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2002“, kterou předloží ministr vnitra ve spolupráci s ministrem spravedlnosti k projednání vládě v termínu do 30.6.2003.

(Zpráva o problematice extremismu je přístupná v sekci dokumentů na internetových stránkách MV –www.mvcr.cz)

---

²² Bližší informace k pracovní skupině pro boj s extremismem zemí V4 a Rakouska viz Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2002.

2.2.6 Terorismus

- Současná situace v ČR je z hlediska **teroristických projevů** klidná, nedochází zde, obdobně jako v ostatních zemích středoevropského regionu, k otevřeným projevům terorismu.

* Bezpečnostní situace byla ovlivněna summitem NATO - úkoly se zaměřily na ochranu zájmů ČR, které by mohly být dotčeny teroristickými útoky a na ochranu zájmů (objektů) zahraničních spojenců a partnerů. Pražský summit NATO byl v této situaci vyhodnocen jako velmi riziková událost. I díky soustředěnému úsilí všech domácích a zahraničních subjektů zainteresovaných na bezpečném průběhu summitu se konání obešlo jak bez incidentů, indikujících zapojení prvků mezinárodního terorismu, tak bez zřetelnějších úspěchů pro extremistickou scénu v ČR. *ČR se aktivně podílela na vzniku závěrečné Deklarace Severoatlantické aliance v Praze, se silnou protiteroristickou dimenzí.*

* Někteří příslušníci palestinské komunity sympatizují s hnutím Hamas, většina z nich má vazby na Palestinskou samosprávu, existuje podezření na snahu některých členů navázat kontakt s osobami zabývajícími se nelegálním obchodem se zbraněmi.

* Latentní riziko zůstává u některých členů arabské komunity (někteří se zdržovali na území ČR již v minulosti - získávají informace a udržují kontakty do zemí původu, dalšími jsou přistěhovalci, kteří zde pobývají převážně nelegálně a podílejí se na celém spektru trestné činnosti a dále existuje podezření na průjezd radikálních muslimských organizací); existuje zde možnost logistické podpory při akcích proti izraelským případně americkým cílům nebo akcích proti politickým odpůrcům.

* Možným rizikovým faktorem zůstává budova Rádía Svobodná Evropa (Rádio Svoboda) respektive relace do Iránu a Iráku (Rádio svobodný Irán, resp. Irák). Potencionálními cíli možných útoků se mohou stát osoby i objekty spojené zejména s USA a Izraelem - velvyslanectví, státní návštěvy, letecké společnosti, kulturní památky apod.

* Potenciální nebezpečí teroristických akcí nelze vyloučit především ze strany radikálních muslimů, kteří mohou negativně reagovat na podporu ČR v boji proti terorismu, existuje možnost reakce na odvetu protiteroristické koalice, může se jednat i o menší individuální akce.

* Rizikem může být snaha o zakládání islámských center - některá islámská centra v zahraničí slouží jako úkryt pro hledané osoby, skladiště zbraní apod.

* Neméně závažnou a v současnosti velmi aktuální je oblast financování teroristických aktivit nebo jiná forma jejich podpory.

* Operativní šetření a vyhodnocování získaných informací nezjistily žádná závažná bezpečnostní rizika či jevy v oblasti terorismu na území ČR. Situace ve světě se však vyvíjí dynamicky, zejména s rostoucí intenzitou nelegální migrace ze zemí Středního východu a dalších bezpečnostně rizikových zemí a v rámci vývoje světových událostí; některé evropské státy již konkrétní zkušenosti s teroristickými sítěmi včetně Al Kajdy mají. Přijímaná opatření na území ČR by měla v míře co nejvyšší zamezovat možnosti využití území státu teroristickými skupinami či jednotlivci.

Byla zajištěna osoba, která anonymně vyhrožovala leteckým útokem na výškové budovy v Brně a osoba, která anonymně vyhrožovala umístěním NVS na letišti Praha - Ruzyně.

Poznátky ze sociologického výzkumu

Ve výzkumném šetření agentury UNIVERSITAS respondenti vyjadřovali své obavy z postižení trestnou činností, a to na škále 1-10, kde 10 znamená maximální obavy. Po září 2001 došlo k výraznému nárůstu obav z teroristického útoku (např. bombového atentátu), v roce 2003 byl zaznamenán index 4,22 (v roce 2001 2,46, v roce 2002 3,81).

Shrnutí

Současná situace v ČR byla z hlediska **teroristických projevů** klidná.

- Možným rizikovým faktorem zůstává budova a vysílání Rádía Svobodná Evropa resp. relace do Iránu a Iráku, potencionálními cíli možných útoků se mohou stát osoby i objekty spojené zejména s USA a Izraelem (*realizace dopravních opatření a výstavba kamerové stanoviště k zabezpečení židovských objektů zejm. na území hl.m. Prahy je v závěrečné fázi*).
- ČR prověřovala všechny rizikové bezpečnostní faktory a přijímala opatření, která by měla, také vzhledem k dynamicky vyvíjející se situace ve světě, v míře co nejvyšší zamezovat možnosti využití území státu teroristickými skupinami či jednotlivci a přispět ke zvýšení bezpečnosti.
- Aktivně se ČR také podílela na vzniku závěrečné Deklarace Severoatlantické aliance v Praze se silnou protiteroristickou dimenzí.
- Oblasti boje proti financování terorismu jsou jednou z prioritních opatření, na jejichž plnění se aktivně podílejí všechny zainteresované resorty. Informace o těchto opatřeních a dalších aktivitách včetně mezinárodní spolupráce jsou obsahem aktualizovaného Národního akčního plánu **boje proti terorismu**.

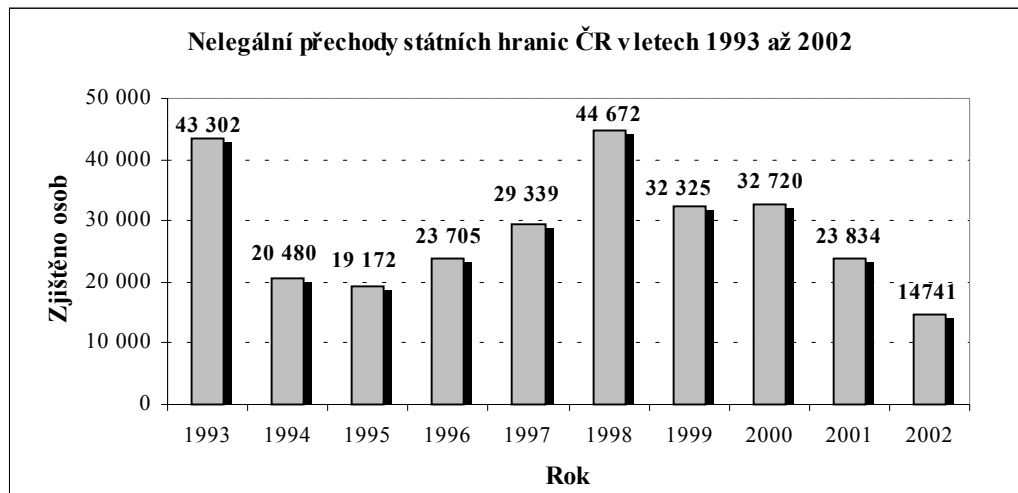
Opatření

- Aktivní přístup ČR k mezinárodní spolupráci, včetně účasti na projektech vznikajících na půdě nejrůznějších mezinárodních organizací, je nejen výrazem naší solidarity, ale také zásadním příspěvkem ke zvýšení bezpečnosti ČR. V boji s globálními teroristickými sítěmi se mezinárodní spolupráce stává otázkou životní důležitosti.
- V průběhu celého roku 2002 byla z důvodů zajištění ostrahy vytipovaných lokalit v platnosti nařízení vlády k posílení Policie ČR silami a prostředky Armády ČR; provedena byla i řada preventivních opatření při podezření nebo nebezpečí teroristických útoků na území jiných států (např. na základě požadavku leteckého úřadu USA při konání Evropského občanského fóra v Itálii, v Rusku po událostech v moskevském divadle).
- Především v souvislosti s přípravou summitu NATO BIS ve spolupráci s dalšími bezpečnostními složkami ČR prověřovala všechny rizikové bezpečnostní faktory; na opatřeních se podílely i další resorty (jedno z opatření mělo dopad na civilní letecký provoz a užívání vzdušného prostoru ČR).
- V oblasti boje proti financování terorismu jsou příslušné subjekty zapojeny do činnosti pracovní skupiny Clearing House (MF - Finanční analytický útvar, MV a Policejní prezídium ČR, MZV, MS, Česká národní banka, BIS).
- MV se na základě úkolu z jednání Ústředního krizového štábu ze dne 26. dubna 2002 zabývá bezpečností židovských objektů a jejich okolí na území ČR, zejména v hl. m. Praze. Pracovní skupina, jejíž činnosti se účastní zástupci MV, Policie ČR, pražské samosprávy a židovských institucí, zmapovala možné hrozby a rizika v daných lokalitách a navrhla celek opatření k zabezpečení zejména historického centra Prahy (kde jsou soustředěny nejdůležitější a nejnavštěvovanější židovské památky a objekty) a dalších židovských objektů na území hl. m. Prahy. Z jednání vyplynuly zejména návrhy na zvýšenou hlídkovou činnost Policie ČR, uskutečnění dopravně bezpečnostních opatření a na výstavbu nových kamerových stanovišť Městského kamerového systému hl. m. Prahy. V souvislosti s vojenskou operací v Iráku jsou nejvýznamnější židovské objekty pod stálým dohledem hlídek Policie ČR, gesce realizace dopravně-bezpečnostních opatření a výstavby kamer, která proběhne během roku 2003, se ujal Magistrát hl. m. Prahy.
- V oblasti mezinárodní policejní spolupráce probíhá výměna operativních informací k zájmovým osobám a organizacím a výměna poznatků z oblasti terorismu. Pokračuje spolupráce v rámci Policejní pracovní skupiny pro terorismus (PWGT; ČR byla v roce 2002 spolupořadatelem

pražské schůzky PWGT)), která sdružuje operativní policejní složky zabývající se touto problematikou ze zemí EU, Norska, Švýcarska, Polska, Maďarska, Slovenska a Slovinska. Mezinárodní policejní spolupráce byla dále navázána s Europolem, Interpolem a Britským centrem pro monitoring teroristických útoků spáchaných pomocí NVS. Z mimoevropských zemí probíhá spolupráce s USA, Izraelem, Kanadou a Japonskem.

- Zástupci státních orgánů se účastnili mezinárodních konferencí věnovaných problematice boje proti terorismu (pořádaných zejména Organizací spojených národů, Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Severoatlantickou aliancí a podobně).
- Pro rok 2003 se počítá s vytvořením nových mezipůsobních pracovních skupin, které se budou věnovat problematice boje proti terorismu (tzv. "Trestněprávní pracovní skupina" a "Správněprávní pracovní skupina"), zaměřující se na legislativní mezery, kterými je v ČR znesnadňován boj proti různým formám terorismu.
- MD v únoru 2003 provedlo bezpečnostní audit na letišti Praha-Ruzyně. Bezpečnostní audit na letišti Praha-Ruzyně provede v roce 2003 Evropská komise pro civilní letectví (ECAC).
- MD vydá nový Národního programu ochrany civilního letectví.
- Schválena byla novela zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, která se dotýká problematiky financování terorismu, vznikne povinnost hlásit nejen podezřelé obchody z praní peněz, ale i z financování terorismu.
- Ucelená informace vyhodnocující řadu konkrétních návrhů a kroků zainteresovaných subjektů - včetně mezinárodní spolupráce, oblasti boje proti financování terorismu, legislativních kroků, udělování víz a ověřování pravosti dokladů či dalších nejrůznějších organizačně-technických opatření, zapojování do systémů Europolu či Schengenského informačního systému - jsou obsahem aktualizovaného Národního akčního plánu **boje proti terorismu** (text je přístupný v sekci dokumentů na internetových stránkách MV – www.mvcr.cz).

2.2.7 Nelegální migrace

I. Vývoj a charakteristika

Kriminální statistika

- počet zjištěných nedovolených překročení státních hranic celkem 14 741 (-9 093, -38,2 %)
- počet zjištěných nedovolených překročení státních hranic ve směru z ČR 9 232 (-7 746, -45,6 %)
- stíháno a vyšetřováno osob celkem (§171a,b,c tr. z.) 185 (+16, + 9,5 %)

Soudní statistika

počet odsouzených (§ 171a tr.z.)
101 (-36, -35,6%)

Nelegální migrace přes státní hranice ČR

- **Poklesl počet celkem zjištěných nelegálních přechodů** státních hranic téměř o **40 %** a dosáhl tak nejnižší úrovně od vzniku samostatné ČR.

* Na celkovém poklesu zjištěných nelegálních přechodů státních hranic ČR se nejvýrazněji podílí přibližně 57 % pokles na úseku státních hranic ČR se SRN, dále více jak 29 % pokles zjištěných případů na úseku státních hranic ČR se Slovenskem a cca 24 % pokles na úseku státních hranic s Rakouskem.

* Z celkového počtu osob, které nelegálně překročily státní hranice ČR nebo se o to prokazatelně pokusily, bylo 85,7 % cizinců a 14,3 % občanů ČR.

* Snížil se rozdíl mezi počtem osob zjištěných při nedovoleném překročení státní hranice směrem z ČR (62,6 %) a směrem do ČR (37,4 %).

* Nejvyšší počty zjištěných osob připadají na státní hranici ČR se SRN (33,5 %), dále pak s Rakouskem (23,5 %), s Polskem (23,1 %) a se Slovenskem (21,8 %).

* Z celkového počtu cizinců zjištěných při nelegálním překračování státních hranic ve směru z ČR vstoupilo na území ČR 20,3 % nelegálně, 28,2 % legálně a u 51,4 % nebyl způsob vstupu zjištěn.

* Poměr zadržených osob orgány ochrany státních hranic ČR a sousedních zemí stoupl přibližně na hodnotu 2:1. Osoby jsou předávány v převážné většině podle readmisních dohod.

* Z celkového počtu zjištěných cizinců pocházelo 75,4 % ze zemí, jejichž občané podléhají vízové povinnosti (v roce 2001 to bylo 61 %).

* Podle státní příslušnosti dominovali občané Číny (18,2 %), před občany Indie (9,4 %), Vietnamu (8,5 %) a Gruzie (7,1 %). Výrazně poklesl počet občanů Rumunska (- 93,5 %), Moldávie (- 49,8 %) a

Arménie (- 48,9 %). Na území ČR nebyly během roku 2002 zaznamenány žádné náznaky vlny nelegálních migrantů z oblasti středního Východu. Alarmující je však situace spojená s prudkým navýšením počtu občanů Číny (+349,4 %).

- Nelegálními migranty jsou nezdávka využívány služby **převaděčských zločineckých skupin**, často s použitím neplatných nebo padělaných cestovních dokladů či pašování v úkrytu dopravních prostředků. Tyto mezinárodně organizované převaděčské skupiny zajišťují obvykle veškeré služby související s propašováním osob z výchozí do cílové země. Počet zjištěných případů však výrazně poklesl. Na této skutečnosti se zcela jistě odráží i odhalení několika organizovaných skupin převaděčů, ale současně může být způsoben i lepší, organizovanější činností převaděčů. Míru latence však nelze odhadnout.

* Asistence jiné osoby při nedovoleném překročení státních hranic ČR byla Policií ČR zjištěna u 16,9 % z celkového počtu zjištěných osob (pokles o 48 %). S neregulérním dokladem bylo při překračování státních hranic zadrženo 3,3 % osob (-314, -39,3 %). Výrazně se snížil i počet cizinců, kterých bylo zjištěno při opakovaných nelegálních přechodech státních hranic 12,2 %, a to na 1.804 (- 2.219, -55,2 %).

- Vedle „klasických“ převaděčských organizovaných zločineckých skupin existuje v ČR řada firem s českou, zahraniční i smíšenou personální strukturou a majetkovou účastí, které se na komerční bázi zabývají zajišťováním přepravy cizinců do ČR včetně vyřízení potřebných cestovních a dalších dokladů, zprostředkováním zaměstnání a vyřizováním povolení pobytu v ČR, přičemž je zřejmé, že některé aspekty takového podnikání se pohybují na hranici zákona nebo i za ní.
- Stálý růst počtu cizinců s dlouhodobým a trvalým pobytem v ČR a rozvoj jejich podnikatelských a zaměstnaneckých aktivit nasvědčuje tomu, že v následujícím období poroste v rámci nelegální migrace počet a společenská nebezpečnost jevů spojených s pobytem cizinců na území ČR před projevy nelegální migrace na státních hranicích.
- **Azylové řízení** je i nadále, i když v menší míře, zneužíváno při nelegální migraci.
- Policie ČR zjistila v souvislosti s nelegální migrací 2.067 žadatelů o azyl (pokles o 59,1 %). Podíl žadatelů o azyl v celkovém počtu cizinců zjištěných při nelegální migraci přes státní hranice ČR se snížil z 24 % v roce 2001 na 16,4 % v roce 2002.
  - * O azyl v ČR požádala 8.481 osob, což znamená pokles o 53%.
  - * Tento pokles je třeba dávat do přímé souvislosti s novelou zákona o azylu, která nabyla účinnosti dnem 1. února 2002 (zatímco v lednu 2002 požádalo o azyl 1.334 osob, v únoru to již bylo 678 osob, tedy téměř o 50 % méně; od února dále žádalo o udělení azylu průměrně 650 osob měsíčně).
  - * Svěvolně předčasně opustilo azylové řízení 31% žadatelů o udělení azylu.
  - * Nejvíce žádostí podali občané Ukrajiny, Vietnamu, Slovenska, Moldavska, Gruzie a Ruské federace.

Nelegální migrace – porušování pobytového režimu

- Mírně se zvýšil počet zjištěných osob, které na území ČR porušily pobytový režim. Policií ČR bylo takto zjištěno celkem 19.573 cizinců (+ 6,9 %).
- Z tohoto počtu bylo 24,1 % cizinců zjištěno při výjezdu z ČR, zbývající část pak byla zjištěna orgány Policie ČR na území ČR.
  - * 78,4 % z celkového počtu zjištěných cizinců byli občané Ukrajiny.
  - * Nelegální pobyt cizinců bývá doprovázen i dalšími nezákonnými činnostmi, jako je vykonávání práce bez příslušného povolení, maření výkonu úředního rozhodnutí (nevycestování po vydání rozhodnutí o správním vyhoštění) nebo majetková trestná činnost. K výdělečné činnosti však bývá cizinci často zneužíváno i turistické vízum. Pro takové osoby se pak ČR stává cílovou zemí.
  - * Skutečné počty cizinců nelegálně pobývajících na území však lze jen těžko odhadnout a uvedení jakéhokoliv čísla by bylo zavádějící.

- Pravomocné rozhodnutí o správním vyhoštění bylo vydáno 12.700 cizincům (nárůst o 14,8 %).
  - * Z celkového počtu vydaných rozhodnutí jich nejvíce bylo vydáno občanům Ukrajiny (56 %), dále pak s velkým odstupem občanům Číny a Moldávie.
  - * Převažujícím důvodem u vydaných rozhodnutí o správním vyhoštění bylo porušování pobytového režimu a nedovolené překročení státních hranic.
- Na základě pravomocného a vykonatelného rozhodnutí o správním vyhoštění bylo vyhoštěno 1.481 cizinců (-34 %) .
- Soudy v trestním řízení uložily 1.350 vyhoštění (z toho nejvíce občanům Ukrajiny, Slovenské republiky a Rumunska), cizinecká a pohraniční policie realizovala 677 soudních vyhoštění.

Podrobně se problematikou migrace včetně azylové problematiky zabývá ministrem vnitra každoročně vládě a následně Parlamentu ČR předkládaná Informace o situaci v oblasti migrace na území ČR (Je přístupná v sekci Dokumentů na internetových stránkách MV - www.mvcr.cz).

Shrnutí

Oblast nelegální migrace byla charakteristická **výrazným poklesem zjištěných nelegálních přechodů**; dále byl evidován pokles počtu nelegálních přechodů, u kterých byla zjištěna asistence jiné osoby, a evidován byl rovněž snížený podíl žadatelů o azyl zjištěných při nelegální migraci. Problematika nelegální migrace bude zřejmě více spojena s pobytem cizinců na území ČR před projevy nelegální migrace na státních hranicích.

II. Opatření

- Usnesením ze dne 15. května 2002 č. 490 vzala vláda na vědomí Zprávu o připravenosti České republiky k převzetí schengenského acquis a Přehled nástrojů pro řízení procesu plnění implementace schengenského acquis, který byl součástí této zprávy. Zároveň uložila ministru vnitra vypracovat **Zásady pro dokončení řízení procesu implementace schengenského acquis**, které byly následně vládou schváleny usnesením ze dne 4. září 2002 č. 845. Usnesením ze dne 2. prosince 2002 č. 1202 vzala vláda na vědomí další periodickou **Zprávu o připravenosti České republiky k převzetí schengenského acquis**.
- MV vypracovalo **Koncepci školení řídících pracovníků** v oblasti schengenské spolupráce. Na jejím základě připravilo a realizovalo řadu školení pro řídící pracovníky MV, Policie ČR a dalších ministerstev a ústředních orgánů státní správy. Současně byla zahájena realizace Koncepce vzdělávání výkonných pracovníků Policie ČR.
- V ČR se uskutečnila v rámci "**kontrolní mise**" **návštěva norských odborníků**, jejímž cílem bylo prověřit stav připravenosti ČR k převzetí schengenského acquis v oblasti ochrany osobních údajů, ochrany hranic a vízové problematiky. V rámci mise Norsko předalo ČR své zkušenosti a poskytlo velmi užitečné informace nejen z předvstupních, ale i následných hodnocení ve státech, které již schengenské acquis aplikují.
- Dále byly plněny další **úkoly ke zkvalitnění ochrany státních hranic a kontroly osob na hranicích** ve smyslu usnesení vlády č. 733/2000.
  - * K 1. lednu 2002 byla vytvořena liniově řízená Policie ČR služba cizinecké a pohraniční policie, která je pověřena zabezpečováním ochrany státních hranic, prováděním hraniční kontroly, odhalováním a dokumentováním nelegálního jednání souvisejícího s narušením státních hranic a pobytem cizinců na území ČR. Toto opatření sledovalo zejména vytvoření podmínek pro centrální řízení služby a zvýšení míry disponování se silami a prostředky, jako nezbytného požadavku odvíjejícího se od stávajícího stavu a předpokládaného vývoje bezpečnostní situace v oblasti ochrany státních hranic a ilegální migrace. Došlo ke zřízení oblastních ředitelství cizinecké a pohraniční policie. V rámci racionálního využití sil byly sloučeny dosavadní referáty cizinecké policie a oddělení pohraniční policie do referátů a vytvořeny odbory pátrání a kontroly pobytu. Referáty cizinecké a pohraniční policie komplexně zabezpečují systém kontroly osob na hraničních přechodech, na dalších

místech vymezených mezinárodními smlouvami pro překračování státních hranic a ochranu státních hranic v úsecích mezi hraničními přechody (tzv. zelená hranice). Tím byly vytvořeny základní organizační podmínky pro dokončení procesu harmonizace kontroly osob a ochrany státních hranic a zahájení provádění systémové ochrany státních hranic v souladu se schengenskými standardy.

- Jako nejúčinnější v boji proti skupinám zabývajícím se nelegálním převáděním osob se jeví co nejtěsnější spolupráce s orgány sousedních států, jakož i rozšíření spolupráce s orgány států cílových zemí migrantů, dále rozšíření operativní činnosti zřízených skupin dokumentace při oblastním ředitelství, posílením jejich kompetencí v používání podpůrných operativně pátracích prostředků.
- V průběhu roku 2002 byl učiněn pokrok v projektu EURODAC (daktyloskopický systém zpracovávající v celé EU daktyloskopické otisky nelegálních migrantů a žadatelů o azyl).
- 1.2.2002 bylo zprovozněno zařízení Velké Přílepy I, 1.7.2002 zařízení Frýdek-Místek a 10.6.2002 bylo uvedeno do provozu dislokované pracoviště zařízení Velké Přílepy II v obci Bělá pod Bezdězem-Jezová, které bylo zřízeno na základě připomínek nevládních organizací speciálně pro umísťování rodin, respektive matek s dětmi.
- V návaznosti na Schengenský akční plán vydal policejní prezident rozkaz č. 144/2002, kterým se vydává "**Harmonogram opatření Policie ČR pro zajištění procesu přebírání schengenského acquis**" a rozkaz č. 90/2002, který se stanoví úkoly k zajištění přebírání schengenského acquis do podmínek Policie ČR.
- Česká strana pokračovala v jednáních se Slovenskou republikou o zavedení standardního režimu překračování společných státních hranic a nahrazení, event. novelizaci stávající smluvní úpravy (Dohoda mezi vládou ČR a vládou SR o zrušení vízové povinnosti a Smlouva mezi ČR a SR, kterou se mění a doplňuje Smlouva mezi ČR a SR o úpravě režimu a o spolupráci na společných státních hranicích ze dne 29.10.1992).
  - * V únoru 2003 slovenská strana zaslala svůj návrh nové smluvní úpravy režimu na společných státních hranicích. V současné době česká strana připravuje svůj protínávrh, který preferuje pouhé přijetí novely výše uvedené smlouvy, který by pozměnil rovněž podmínky bezvízové dohody.
- MZV instalovalo na všech zastupitelských úřadech a generálních konzulátech čtecí a vyhodnocovací **zařízení pro strojově čitelné doklady**. Rovněž Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie zakoupením 370 ks stacionárních a mobilních čtecích zařízení pro strojově čitelné doklady završilo vybavení všech svých pracovišť a útvarů, které se podílejí na kontrole osob a vydávání víz.
- Koncem roku 2002 byla zahájena realizace III. etapy **Cizineckého informačního systému**, která má za cíl jeho celoplošné zavedení v souladu s předchozími dvěma etapami. Zajistit má integraci stávajících provozovaných informačních systémů služby cizinecké a pohraniční policie spolu se zpracováním a přístupem k datům o cizincích využívaných v rámci resortu i mimo něj, včetně jeho budoucího zapojení do systémů EU.
- Publikována byla druhá novela zákona o pobytu cizinců (tzv. Euronovela), a to pod číslem 217/2002 Sb.
  - * Touto novelou byl zejména sledován cíl převzít ke dni vstupu ČR do EU příslušnou část acquis upravující volný pohyb osob. Účinnost zákona je rozdělena tak, že první datum je 1.1. 2003; další ustanovení nabudou účinnosti k datu vstupu ČR do EU a zbývající až k datu zrušení kontrol na vnitřních hranicích. Součástí novely zákona o pobytu cizinců je i novela zákona o cestovních dokladech č. 329/1999 Sb. Tato novela v souladu s komunitárním právem umožní občanům ČR cestovat do států EU na občanský průkaz. Uvedená novela rovněž změnila některá ustanovení zákona o azylu.
- Připraven byl návrh zákona o dočasné ochraně cizinců, který upravuje institut dočasné ochrany cizinců v samostatné právní úpravě (dosud upraven zákonem o pobytu cizinců). Návrh zákona byl dne 22. května 2003 schválen Parlamentem ČR.

- * Změna úpravy byla zpracována na základě Směrnice EU a nutnosti její transpozice do právního řádu ČR. Návrh zákona upravuje podmínky vstupu a pobytu cizince na území ČR za účelem poskytnutí dočasné ochrany a jeho vycestování z ČR, řízení o udělení a odnětí oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany, působnost MV a Policie ČR v této oblasti.
- Připraven byl **návrh novely zákona**, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., **o pobytu cizinců na území ČR** a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. *(návrh byl schválen usnesením vlády dne 29.1. 2003 č. 107)*
  - * Novelou budou zrušena či změněna ta ustanovení cizineckého zákona, která dosud řešila otázky spojené s pobytem cizinců na území ČR za účelem dočasné ochrany. Z hlediska cizineckého práva návrh zohledňuje nově přijaté předpisy EU:
    1. týkající se volného pohybu cizinců s vízem k dlouhodobému pobytu, které bylo uděleno některým ze schengenských států,
    2. stanovující jednotný formát povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí,
    3. k zavedení harmonizovaného formuláře žádosti o udělení schengenského víza,
  - * 4. o vzájemném uznávání rozhodnutí o vyhoštění státních příslušníků třetích zemí.
  - * Nejpodstatnější změnou bude nová úprava režimu přechodných pobytů cizinců na území ČR. Je tak reagováno na praxi států EU, která pobyty přesahující zpravidla 1 rok uděluje na povolení k pobytu („residence permit“).
  - * Návrh reaguje na potřebu legislativě ošetřit postup policie v případech, kdy cizinec v tranzitním prostoru mezinárodního letiště požádal o udělení azylu; zpřesňuje povinnosti cizinců a zjednodušuje postup ubytovatelů týkající se ohlašovací povinnosti cizinců na území ČR.
  - * Legislativně se ošetřuje možnost řešit některé méně závažné správní delikty formou blokového řízení; zakotvuje se povinnost soudů informovat policii o všech případech pravomocného odsouzení cizinců.
- Zákon č. 216/2002 Sb., o **ochraně státních hranic ČR** a o změně některých zákonů (zákon o ochraně státních hranic).
  - * Zákon definuje ochranu státních hranic jako souhrn opatření k zabránění nedovolenému překročení státních hranic, stanoví oprávnění policie při ochraně státních hranic v jednotlivých pásmech, oprávnění a povinnosti fyzických a právnických osob v souvislosti s prováděním ochrany státních hranic apod. Přijetím zákona o ochraně státních hranic je sledováno též převzetí relevantního schengenského acquis. Zákon nabyl účinnosti k 1.1. 2003 s tím, že některá ustanovení nabudou účinnosti až v okamžiku zrušení (odstranění) kontrol na vnitřních hranicích.
- Dnem 1.2.2002 nabyla účinnosti **novela zákona** č. 325/1999 Sb., **o azylu** a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu).
  - * Novela zákona o azylu (publikována pod č. 2/2002 Sb.) zrychluje azylové řízení v případech, kdy je zřejmé, že důvody uváděné žadateli o udělení azylu nejsou relevantní z hlediska Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951. Účelem novely je zabránit zneužívání azylové procedury ze strany cizinců k legalizaci pobytu, nelegální migraci i k vyhnutí se realizaci správního vyhoštění. Druhým základním rysem je zpřesnění práv a povinností osob, které o azyl žádají. Řeší i další dílčí otázky a problémy, které přinesla aplikační praxe (zabraňuje žadatelům o udělení azylu ve vstupu na trh práce po dobu jednoho roku od podání žádosti o udělení azylu, stanoví podmínky pro přihlášení žadatele o udělení azylu k pobytu mimo azylové zařízení a podmínky pro poskytnutí finančního příspěvku). Rovněž připravila zákonné podmínky pro další aplikaci tzv. Dublinské úmluvy (úmluva týkající se určení státu odpovědného za přezkum žádosti o azyl v jednom z členských států Evropských společenství). Dále řeší problém nedostatku nezávislosti v přezkouvávání rozhodnutí vydaných MV v rámci řízení o azylu (přezkum rozhodnutí ve věci azylu soudem).
- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu), ve znění zákona č. 2/2002 Sb., byl novelizován zákonem č. 217/2002 Sb. a zákonem č. 519/2002 Sb.
  - * Změny se dotkly průběhu azylového řízení. Podle novely zákona o azylu, provedené zákonem č. 217/2002 Sb., je správní řízení ve věci azylu pouze jednoinstanční. Proti pravomocnému rozhodnutí ministerstva vnitra je cizinec oprávněn podat žalobu, která je projednávána krajským soudem v režimu

správního soudnictví. Podle zákona č. 519/2002 Sb. je soudní přezkum správních rozhodnutí ve věci azylu rozložen na jednotlivé krajské soudy, přičemž místní příslušnost je dána místem hlášeného pobytu žadatele o azyl v době podání žaloby. Nová úprava soudního řádu správního dále umožňuje rovněž v azylových případech podání kasační stížnosti do pravomocných rozhodnutí krajských soudů ve věci azylu k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně.

- Dne 1.1.2003 nabyl účinnosti zákon č. 320/2002 Sb., kterým se mění úprava zákona o azylu v oblasti **státního integračního programu** v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů.
- V souladu s usnesením vlády ČR č. 1360/2001 bylo pokračováno v realizaci **Koncepce integrace cizinců na území ČR**.
  - * V rámci této Koncepce byla nadále prosazována opatření k postupnému naplňování Zásad koncepce integrace cizinců a k zajištění přístupu dlouhodobě a legálně usazených cizinců v ČR k základním lidským právům a svobodám, politickým, hospodářským, sociálním a kulturním právům. V rámci Koncepce integrace cizinců jsou sledovány i její bezpečnostní aspekty, řada projektů má i své preventivní cíle, které přispívají také k rozvoji opatření k zajištění veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti.
- Nedařilo se plnit záměr MV pokračovat v **uzavírání readmisních dohod** se státy, které jsou největšími producenty nelegální migrace (Rusko, Ukrajina, Bělorusko, Čína, Írán, Irák, Jugoslávie, Makedonie, Vietnam, Indie, Srí Lanka, Alžír a Pákistán). Přesto byl zaznamenán následující pokrok:
  - * pokračovala jednání o novelizaci readmisní dohody s Bulharskem (provádění průvozů),
  - * dne 2. července 2002 byla v Bratislavě podepsána nová readmisní dohoda se Slovenskem, která lépe odpovídá evropským standardům a současným požadavkům readmisní praxe; dohoda byla předložena Parlamentu k vyslovení souhlasu,
  - * s moldavskou stranou byl projednán návrh na sjednání readmisní dohody, jejíž podpis se předpokládá v průběhu prvního čtvrtletí 2003,
  - * v září 2002 se uskutečnilo první jednání o návrhu na sjednání readmisní dohody s Arménií,
  - * jednání o návrhu readmisní dohody s Gruzii byla z podnětu gruzínské strany označena za konzultativní,
  - * jednání o přípravě nové readmisní dohody s Rakouskem byla zahájena v prosinci 2002.
- Úkol k převedení agendy týkající se povolování pobytu cizinců na území ČR a s tím souvisejícího správního řízení od Policie ČR - služby cizinecké a pohraniční policie do působnosti MV a krajských úřadů, stanovený usnesením vlády č. 733/2000, byl usnesením vlády z 9.1.2002 č. 24 nejdříve odložen o dva roky, tj. do 31.12.2004. Usnesením č. 647 z 19.6.2002 však vláda rozhodla o ponechání výše uvedené agendy v působnosti Policie ČR.
- Ke zkvalitnění kontroly osob na státních hranicích a v boji proti organizované přeshraniční kriminalitě napomůže v příštím období provádění Smlouvy mezi ČR a SRN o spolupráci policejních orgánů a orgánů působících při ochraně státních hranic v příhraničních oblastech, která vstoupila v platnost 1. srpna 2002. Cílem smlouvy je zintenzívnit oboustranné vztahy a prohloubit vzájemnou spolupráci. Smlouva obsahuje řadu moderních institutů mezinárodní policejní spolupráce, jako např. spolupráce ve společně obsazených služebnách, společné formy nasazení, možnost přeshraničního pronásledování. Součástí smlouvy jsou propracovaná ustanovení ochrany osobních údajů. Návrh obdobné smlouvy se připravuje se Slovenskou republikou, první kolo expertních jednání proběhlo ve dnech 11.–13. června 2002. Připravuje se též obdobná smlouva s Polskem a Rakouskem.
- V rámci meziresortního orgánu pro potírání nelegálních pracovních aktivit cizinců byly zejména hledány cesty, jak informovat cizince o legálních možnostech zaměstnávání v ČR a o rizicích nelegálního zaměstnávání. V tomto rámci byly osloveny příslušné orgány státní správy na Ukrajině, avšak ochota ukrajinské strany ke spolupráci nenaplnila očekávání.

2.2.8 Korupce

Korupci lze charakterizovat jako zneužití postavení spojené s porušením principu nestrannosti při rozhodování, motivované snahou po zisku; je projevem chyby v rozhodovacím (řídícím) procesu. Součástí korupčního vztahu je vždy ten, kdo rozhoduje, jeho moc odchylovat se od stanovených pravidel, výměna takto vychýleného rozhodnutí za výhodu, a nesprávnost (protiprávnost, amorálnost) tohoto vztahu výměny. V širším smyslu je třeba chápat korupci jako projev přirozené lidské vlastnosti obcházet oficiální pravidla. Schopnost institucí korupci potlačovat a bránit se jí, je pak současně indikátorem kvality příslušných institucí a celého institucionálního systému jako takového.

Je spojena především s trestnými činy: § 160 přijímání úplatku, § 161 podplácení, § 162 nepřímé úplatkářství a § 163 trestního zákona jako zvláštní ustanovení o účinné lítosti. Protože rozhodující prostor a hlavní nebezpečí korupce leží nepochybně v oblasti veřejné správy v širším smyslu, včetně moci zákonodárné a soudní, jde dále především o vybrané trestné činy - zneužívání pravomoci veřejného činitele (§ 158; *např. úplatkářství, jako jednu z forem korupčního jednání, lze úspěšně řešit postupy podle ustanovení § 158 odst. 3 tr. řádu pouze ve výjimečných případech osobní statečnosti a dobrovolné spolupráce jedné ze zúčastněných stran.*) a maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti (§ 159). K trestným činům, které mají znaky korupčního chování, lze řadit také trestné činy porušování předpisů o nakládání s kontrolovaným zbožím a technologiemi (§ 124a), porušení povinnosti v řízení o konkursu podle § 126, porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255, zneužívání informací v obchodním styku podle § 128, pletichy při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 128a až 128c trestního zákona a některé další skutkové podstaty.

- Obecně lze konstatovat, že u některých případů došlo k určitému vzestupu (např. §§ 160, 159, 162), u některých naopak k poklesu (např. §§ 158, 161). Z hlediska korupčních motivů pachatelů této trestné činnosti nedochází ve srovnání s předchozími obdobími k podstatným změnám.

- * Podle analýzy policejních specialistů vyplývá, že pokračuje intenzifikace všech forem korupčních jednání, zejména trestná činnost pracovníků veřejného sektoru v propojení na podnikatelské aktivity **při zadávání a uzavírání výběrových řízení** v oblasti státních a obecních zakázek.

- * Podle realizovaných případů se dařilo odhalovat pouze korupční jednání jednotlivých samostatně jednajících osob. Organizovanou korupci je obtížné zadokumentovat především z hlediska její „zaběhlosti“ a osvojeným metodám komunikace mezi uplácějícím a upláceným. Dále často dochází k tomu, že je trestní stíhání vedeno až pro trestnou činnost úplatkářstvím vyvolanou (například zneužití pravomoci veřejného činitele), kde již bývá důkazní situace příznivější. Rovněž byly řešeny případy, které měly všechny znaky korupce, jednalo se však o podvody, kdy pachatelé požadovali úplatek za zprostředkování udělení výhody, kterou neměli možnost nijak ovlivnit.

- * Ve většině případů jsou zainteresovány pouze dvě osoby, zpravidla spokojené s výsledkem; dokumentace těchto případů je velmi složitá a vždy s nejistým výsledkem v trestním řízení. Úspěšnost byla zejména u případů, kde existovala nějaká dokumentace činnosti úředníků a došlo k následné výměně pracovníků v příslušných funkcích nebo tam, kde jedna z dotčených stran byla tlačena k podmínkám, které nemohla ekonomicky unést ani realizovat, a proto se pro ni stalo výhodnější spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. V některých případech se vzhledem k fundované činnosti subjektu nepodařilo prokázat korupční jednání, ale byla zadokumentována jiná trestná činnost hospodářského či finančního charakteru.

- * Dalším charakteristickým rysem v dokumentaci korupčního jednání je fakt, že následná dokumentace takového jednání je velmi obtížná. V tomto směru byla přijata opatření k zintenzivnění operativně pátrací činnosti tak, aby policejní orgány získávaly informace o korupčním jednání včas a byly tak schopny reagovat na předpokládanou situaci. Typickým příkladem je například kolaudační řízení, kde jsou signály o korupci u některých stavebních úřadů.

- * Kroky v boji proti korupci provedené v minulých obdobích, se začínají projevovat nejen ve **vzrůstající ochotě občanů adresně a neanonymně na tyto případy poukázat**, ale i v jejich ochotě aktivně se zapojit do odhalení této trestné činnosti. Úspěšnost v řešení těchto případů je pak velmi vysoká. Policie ČR zaznamenala vstřícnější přístup také ze strany řídících článků a kontrolních orgánů státní správy a samosprávy.

- * **Společným znakem odhalených případů je, že jde většinou o relativně méně závažné případy. Lze předpokládat stále vysokou míru latence korupce.**

Zřejmě obecně rozšířené povědomí o rozsahu korupce v ČR mělo vliv na jednání aktérů další realizované trestné činnosti, kdy 2 pachatelé požadovali po zlínském podnikateli úplatek ve výši 700 tis. Kč za to, že zajistí prezidentskou milost pro jeho syna, který je ve výkonu trestu odnětí svobody. Po zadržení obou pachatelů a z jejich vysvětlení vyplynulo, že neměli možnost udělení milosti nijak ovlivnit a že se tudíž nejednalo o korupční trestnou činnost, ale o podvod motivovaný využitím obecného přesvědčení, že za úplatek je možno zajistit takřka jakoukoliv službu. Věc byla ukončena návrhem na podání obžaloby.

Za zneužívání pravomoci veřejného činitele a přijímání úplatku byl stíhán zástupce starosty městského obvodu Ústí nad Labem, který požadoval úplatek 50.000,- Kč za zprostředkování odkupu pohledávky vzniklé privatizací domu přímo dlužníkovi za zlomek dlužné částky. Dne 15.5.2002 byl zpracován návrh na podání obžaloby.

V prosinci 2002 bylo zahájeno trestní stíhání pro trestný čin přijímání úplatku a pro trestný čin podplácení 3 osob - jednatele a zároveň společníka společnosti Tender Group plus, s.r.o., který měl oprávnění k pořádání veřejných soutěží a byl pověřenou osobou na zadávání veřejných zakázek zadavatelem ve smyslu § 69 zákona č. 199/1994 Sb., a dvou představitelů společností, které výběrové řízení vyhrály a poskytly úplatek. Další osoba, která poskytla úplatek, zemřela násilnou smrtí. V těchto třech případech za přidělení veřejných zakázek převzal jednatel Tender Group plus, s.r.o. úplatky v celkové výši 4,1 mil. Kč, a to formou úhrady faktur údajného subdodavatele společnosti M.W. Stav, s.r.o. za neexistující předměty plnění. Tyto prostředky byly poté převedeny do zahraničí, vybrány v hotovosti a předány jednatelem Tender Group plus, s.r.o. Dne 8.1.2003 bylo rozšířeno trestní stíhání jednatele Tender Group plus, s.r.o. za přijímání úplatku od vítěze výběrového řízení na další 4 stavební zakázky, a to v úhrnné výši 3,4 mil. Kč. Trestně jsou stíhány 4 osoby.

V dalších trestních věcech (kauza „Armádní majetek“ a „výškoměry“) byly zjištěny indicie, nasvědčující možnému korupci, ale nepodařilo se zajistit takové důkazy, aby bylo možno stíhat konkrétní osoby.

Dne 12.března 2002 došlo na FÚ Praha-západ k policejnímu zásahu, při kterém byli zatčeni dva pracovníci-exekutoři uvedeného FÚ. Následně došlo k zahájení trestního stíhání obou pro trestný čin úplatkářství a zneužití pravomoci veřejného činitele. Výsledek soudního líčení není dosud znám.

Dva pracovníci FÚ ve Slaném, kteří prováděli kontrolu účetních dokladů ve slánské truhlárně, byli dle záznamu bezpečnostní kamery umístěné ve skladu přistiženi při krádeži. Pracovníci dali výpověď, věc je v šetření Policie ČR. V lednu bylo oběma bývalým pracovníkům FÚ Policii ČR sděleno obvinění ze zneužití pravomoci veřejného činitele a krádeže.

II. Opatření

- **Novela trestního zákona č. 134/2002 Sb.**, nabyla účinnosti dnem 1. července 2002. Doplnila do trestního zákona skutkovou podstatu trestného činu **legalizace výnosů z trestné činnosti** (§ 252a), který postihuje jednání, jímž pachatel zastírá původ nebo jinak usiluje, aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění původu věci nebo jiného majetkového prospěchu získaného trestnou činností, s cílem vzbudit zdání, že taková věc nebo prospěch byly nabyty v souladu se zákonem. Zároveň je zakotven přísnější postih pachatele, který ke spáchání takového činu zneužije svého postavení v zaměstnání nebo funkce.
- Dne 1. ledna 2002 vstoupila v platnost **novela trestního řádu, zákon č. 265/2001 Sb.** Jejím hlavním cílem je učinit všechna stadia trestního procesu efektivnějšími a odstranit zbytečné odborné a institucionální bariéry. Je významným posunem mimo jiné pro účinnější odhalování a trestání korupčních aktivit a na ně navazující další trestné činnosti - například v oblasti efektivnější spolupráce všech orgánů činných v trestním řízení a ke zkrácení průměrné délky trestního řízení, v nové úpravě postupu policie při používání operativně pátracích prostředků a operativní techniky před zahájením trestního stíhání tak, aby výsledky byly použitelné jako důkaz v přesunu provádění úkonů trestního řízení ohledně podezření z trestné činnosti policistů výlučně na státní zástupce.
- **Novela zákona o státním zastupitelství č. 14/2002 Sb.** nabyla účinnosti 1. března 2002. Novela stanovuje přesnější pravidla pro jmenování a odvolávání funkcionářů státních zastupitelství, zjednodušuje a zprůhledňuje vztahy mezi jednotlivými stupni státních zastupitelství a mezi státními zástupci, více zdůrazňuje koordinační úlohu Nejvyššího státního zastupitelství.

- Důležitým mezníkem v otázce **služebního poměru** zaměstnanců ve státní správě se stalo přijetí služebního zákona (č. 218/2002 Sb.). Zákon zcela novým způsobem upravuje právní poměry státních zaměstnanců, tedy těch, kteří ve správních úřadech vykonávají státní správu jako službu poskytovanou veřejnosti. Zákon se stane základním nástrojem státu pro zlepšení výkonu státní správy.
- Základní úkoly pro všechny resorty v boji proti korupci jsou definovány ve výročních zprávách o korupci v ČR; součástí Zprávy za rok 2002, kterou vláda schválila usnesením ze dne 19. května 2003, č. 473, je vyhodnocení úkolů včetně úkolu zpracovat vlastní interní protikorupční programy. Jsou zde rozpracovány i další aktivity ČR na mezinárodním poli (*aktivity GRECO, trestněprávní úmluva o korupci, mezinárodního dokument v oblasti boje proti korupci, který inicioval 10. kongres OSN atd.*) podrobně jsou uvedeny legislativní kroky (*např. novelizován trestní řád a trestní zákon, ve kterém byla doplněna skutková podstata trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti, schválen byl služební zákon, zákon o finanční kontrole, novela zákona o státním zastupitelství, probíhají diskuse k textu integrity atd.*), konkrétní opatření ze strany Policie ČR (*organizační změny, interní akty řízení zaměřené na boj s korupcí, programy Phare*) atd.
- Na internetových stránkách MV je zveřejněna rubrika "Boj proti korupci". Je možno zde najít Vládní program boje proti korupci, zprávy o korupci v ČR, etický kodex, antikorupční smlouvy, informace o protikorupčních aktivitách v zahraničí atd. Prostřednictvím tiskových zpráv tzv. „Informačního servisu MV“ zveřejňovány informace o problematice korupce.
- Jednotlivé resorty zpracovaly **návrhy interních protikorupčních opatření** a programů pro oblasti své činnosti, které jsou ke korupčním praktikám nejnáchylnější. Nezanedbatelnou součástí protikorupčních opatření by mělo být i průběžné sledování a prověřování stávajících interních aktů řízení z pohledu jejich přílišné obecnosti, množství, příp. neexistence kontrolních mechanismů, včetně aktivní účasti zainteresovaných osob při vytváření právních norem, zda svojí konstrukcí nenastolují nebo neumožňují korupční prostředí, např. v důsledku absence sankcí nebo volného (extenzivního) výkladu.
- Policie ČR pokračuje na **programu PHARE** (twinningový projekt CZ01/IB/JH-05 - Posilování boje proti korupci a hospodářské kriminalitě). Jedná se o další vzdělávání policistů. Dále pokračuje projekt PHARE 2001 CZ01-07-06 (Boj proti korupci a závažné hospodářské trestné činnosti); zahájen v květnu 2002, ukončení je plánováno na červen 2004; kurzy budou probíhat až do roku 2005. Projekt se skládá z celkem 8 výcvikových komponentů realizovaných převážně experty z Německa (Bádenska-Württemberska).
- ČR se podílí na přípravě dalšího významného **mezinárodního dokumentu v oblasti boje proti korupci**, který inicioval 10. kongres OSN o prevenci zločinnosti a zacházení s pachateli, konaný ve Vídni v dubnu 2000. Nový globální instrument proti korupci má mj. definovat korupční konání, zakotvit jeho kriminální povahu a sankce, včetně zabavení, konfiskace a vrácení takto nelegálně získaných prostředků, stanovit odpovědnost právnických osob, určit pravidla pro ochranu svědků a obětí kriminálních činů spojených s korupcí aj. Součástí nové úpravy bude i vytvoření mechanismu mezinárodní spolupráce zaměřené na potlačování legalizace výnosů z korupce, na sběr a analýzu informací, na technickou spolupráci a na monitoring plnění závazků smluvními stranami.
- **Trestněprávní úmluva o korupci**, podepsaná ČR ve Štrasburku dne 15. října 1999, vstoupila v platnost pro ČR dnem 1. července 2002. Úmluva kriminalizuje řadu korupčních jednání s vnitrostátním i mezinárodním charakterem; umožnila využití operativně pátracích prostředků při potírání všech typů korupce.
- **Skupina států proti korupci - GRECO**, ustavený Výborem ministrů. ČR je členem GRECO od 8. února 2002. V současné době se GRECO zaměřuje zejména na dodržování „Dvaceti vedoucích principů boje proti korupci“ (strategický dokument Rady Evropy, přijatý v roce 1997, jehož účelem je identifikovat nejdůležitější oblasti pro boj s korupcí a stanovit dlouhodobou koncepci). Od začátku roku 2003 (v souvislosti s tzv. druhým kolem hodnocení členských států) budou součástí monitoringu také některá ustanovení Trestněprávní úmluvy o korupci. Na zasedání

GRECO v březnu 2003 byla schválena hodnotící zpráva o ČR, která obsahuje doporučení týkající se zejména zvýšení povědomí veřejnosti o hrozbách korupce; objektivního výzkumu o korupci, řádného a efektivního využívání operativních prostředků při odhalování korupce, doporučení, aby v souladu s vládním Programem boje s korupcí byly stanoveny konkrétní, specifické a řádně kontrolované kroky. Mezi dalšími doporučeními je posílit roli Veřejného ochránce práv a přehodnocení systému imunit členů Parlamentu ČR.

- V gesci MV byla vypracována "Analýza možnosti využití **testu integrity** v podmínkách ČR, návrhu způsobu a podmínek jeho využití". Materiál byl koncipován jako analýza možné realizace testu integrity v naší republice a zároveň obsahuje koncepční návrh jeho právního zakotvení a následného praktického provedení. Test integrity by měl být dalším článkem v systému protikorupčních opatření, který by ve spojitosti s opatřeními již existujícími mohl významně přispět k potírání korupce v ČR. Vláda si vyžádala předložení aktualizované analýzy do konce srpna 2003 s tím, že má obsahovat i návrh na řešení trestně právních aspektů testu integrity.
- V návaznosti na novelu trestního řádu prochází Policejní prezidium ČR od 1. ledna 2002 vnitřní **reorganizací**. Kompetence Útvaru pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti a Úřadu finanční kriminality a ochrany státu, jejich zřetelnější vymezení a zlepšení koordinace s ostatními orgány vyústil proto v jejich sloučení a s účinností od 15.3.2003 vznikl nový policejní útvar - Útvar odhalování korupce a finanční kriminality. Korupce v Policii ČR je vyšetřována přímo specializovanými státními zástupci.
- Nový specializovaný útvar policie pro **ochranu svědků**, který byl zřízen poté, co nabyl účinnosti zákon o ochraně svědků, je plně funkční. Tento útvar poskytuje ochranu svědkům, zejména v případech týkajících se **korupce, hospodářského a organizovaného zločinu**.
- Dle vládního usnesení č. 391/2002 mělo být do konce roku 2002 vyčleněno 25 pracovníků územních finančních orgánů do **stálých společných týmů resortů ministerstva vnitra a ministerstva financí** k dokumentaci a odčerpávání výnosů z trestné činnosti, zajišťování náhrady škody vzniklé trestnou činností, identifikaci a výběru daňových nedoplatků. MF zaslalo na začátku ledna 2003 MV seznam pracovníků finančních ředitelství, kteří byli určeni ke spolupráci s policií. V následujícím období bude nezbytné nastavit mechanismy jejich efektivní spolupráce.
- Pokud se týká nedostatečné úpravy povinné mlčenlivosti MF předložilo návrh zákonné úpravy, který je součástí nového daňového řádu (jeho účinnost se předpokládá ke dni 1. 7. 2003).

(Podrobnější údaje viz tabulky č. 26-27)

Poznatky ze sociologického výzkumu

• Ve výzkumném šetření agentury UNIVERSITAS vnímalo 34 % respondentů korupci jako soustavnou, živelnou záležitost, 24 % respondentů se pak domnívá, že korupce v ČR dospěla do stadia organizované záležitosti. Polovina respondentů připisuje korupci sféře vysoké politiky nebo malé péči státu.   • Podle respondentů dochází ke korupci nejčastěji na úřadech (36 %), ministerstvech (13 %), v policii (13 %), ve zdravotnictví (12 %) a v soudnictví (9 %).   • Přibližně 30 % respondentů uvedlo, že v uplynulém roce učinilo nabídku úplatku nebo takovou nabídku přijalo.

Shrnutí

- Z hlediska korupčních motivů pachatelů této trestné činnosti nedochází ve srovnání s předchozími obdobími k podstatným změnám, problémovou zůstává oblast při zadávání a uzavírání výběrových řízení v oblasti státních a obecních zakázek. Společným znakem odhalených případů je, že jde většinou o relativně méně závažné případy, lze předpokládat stále vysokou míru latence korupce, a to i přes přijímaná opatření. Organizovanou korupci je obtížné zadokumentovat. Společným jmenovatelem policií odhalených případů (závažné hospodářské kriminality a korupce) je, jak bylo uvedeno i v minulých zprávách, nedostatečná vnější i vnitřní kontrola zainteresovaných subjektů, která by měla fungovat jako primární.
- Významné jsou proto aktivity ČR na mezinárodním poli, důležitým krokem by bylo přijetí protikorupčního programu pro ČR, přijetí testu integrity jako jednoho z významných protikorupčních opatření, legislativně stále není řešena oblast bezhotovostních plateb atd. *Rozhodující vliv však musí sehrát kvalitní rámec podnikání a hospodářské soutěže a procesní pravidla umožňující co nejrychlejší vynutitelnost porušeného práva. **Významnou roli musí sehrát dostatečné kontrolní mechanismy a jasně definovaná a transparentní státní správa.** Podrobná analýza - viz Zpráva o korupci na území ČR v roce 2002, která byla schválena vládou usnesením ze dne 19. května 2003 č. 473. Doporučení v boji proti korupci, která jsou zde zveřejněná se týkají např. přidělování veřejných zakázek, obchodního soudnictví, katastrálních úřadů, střetu zájmu, změny systému poslanecké a senátorské imunity atd.*

2.2.9 Organizovaný zločin

Organizovaný zločin představuje univerzální bezpečnostní riziko. Aktivita organizovaného zločinu se projevují jako zvlášť komplexní forma páchaní trestné činnosti s přesahem do dalších oblastí závažné kriminality i do mnoha oblastí společenského života. Členové organizovaných zločineckých skupin používají k dosažení svých cílů jakýchkoliv prostředků, často velmi brutálních.

Organizované celky obvykle působí v mnoha evropských i zámořských zemích a **vyvíjejí multikriminální aktivity** (trestné činy vražd, vydírání, loupeží, podvodů atd. jsou pro ně prostředkem k dosahování primárních cílů). Nespecializují se na jeden druh trestné činnosti, ale na vše, **co vede k zisku a získávání vlivu**. Přístup státu proti organizovanému zločinu musí být proto systémový a kontinuální, zásadní součástí je boj s korupcí a finanční kriminalitou, zejména pak **opatření k odčerpání výnosů z trestné činnosti** (hrozba ztráty těchto výnosů může být účinnější než hrozba ztráty svobody).

- Monitorované zločinecké organizace jsou v přímých vazbách na zahraničí a jejich činnost na našem území se tedy odvíjí od trendů mezinárodního organizovaného zločinu. Vzhledem k přibližování ČR k EU pokračuje rostoucí zájem zločineckých organizací o pronikání do západní Evropy prostřednictvím ČR.

* Zločinecké organizace působící na území ČR jsou založeny převážně na národnostní či etnické příslušnosti, každá organizace má jinou podobu pokud jde o početní složení, o hierarchické rozvrstvení, sféry zájmů (čas od času je mění) i způsoby páchaní trestné činnosti, o jejich spolupráci s českými občany. Jejich aktivity jsou spojené zejména s organizováním nelegální migrace a převaděčstvím, krádežemi motorových vozidel, organizováním obchodu s lidmi včetně organizované prostituce, paděláním platebních prostředků, zboží či dokladů, překupnictvím odcizeného zboží, vymáháním dluhů na objednávku, vymáháním poplatků za tzv. „ochranu“, obchodováním se zbraněmi a NVS, podvody a další trestnou činností. Nelze opominout ani následnou snahu o legalizaci výnosů z této trestné činnosti. Doprovodnými trestnými činy v rámci těchto aktivit organizovaného zločinu jsou pak vraždy či ublížení na zdraví, vydírání, zastrahování nebo únosy.

Jednotlivé formy organizovaného zločinu jsou dále popsány v samostatných kapitolách případně jako součást jednotlivých forem kriminality (například majetková kriminalita pojednává o krádežích motorových vozidel, o kriminalitě v oblasti movitého kulturního dědictví; korupce, závažná hospodářská kriminalita, kriminalita v oblasti životního prostředí, zneužívání informačních technologií a napadání informačních systémů jsou popsány v kapitole hospodářská kriminalita).

V současné době působí na území ČR zločinecké organizace

- **ruskojazyčné**

* patří mezi **nejaktivnější** se stále vzestupnou tendencí jimi páchané trestné činnosti,

* převážně jsou organizovány do zločineckých struktur "brigád", které jsou založeny na vůdcovském principu; jednání vysoce postavených představitelů se v několika případech uskutečnilo na území ČR, následně byla tato jednání přenesena na území bývalého SSSR,

* dle poznatků Policie ČR využívají území ČR jako úkryt pro pachatele závažné trestné činnosti,

* aktivně působí i ve věznicích ČR,

* jejich **trestná činnost se nemění**, zůstává značně variabilní, zahrnuje zejména násilné trestné činy - racketeering - "KRIŠA" (pravidelné splátky za ochranu pod pohrůžkou od různého násilí až po likvidaci osob), vydírání prostitutek z bývalého SSSR, "Kriša" přináší vydíraným podnikatelům i určité spektrum "služeb" přes ochranu majetku po vybírání těžko dobytých dluhů; dále nedovolené obchodování se zbraněmi, nelegální obchod s drogami, legalizování výnosů získaných trestnou činností

(k tomu slouží i fiktivně založené firmy), kuplířství, převaděčství, krádeže motorových vozidel a další; ukrajinské, ruské a čečenské organizované zločinecké organizace mají výrazné zastoupení v oblasti páchaní násilné kriminality, která se vyznačuje brutalitou, devastací obětí, jako vražedný nástroj převažují střelné zbraně, roste počet sériových loupežných přepadení,

- * prostředky v ČR dále investují zejména do nemovitostí; jejich podnikatelské subjekty působí zejména v Praze a v Karlových Varech, jejich vlastníky jsou často osoby, které mají přímé vazby na nejvyšší zločinecké struktury,

- * neaktivnější jsou z ukrajinských zločineckých organizací "Lvovská brigáda", dále Mukačevská, Užhorodská, Kyjevská a Luhaňská brigáda; z ruských zločineckých organizací Solncevská, St. Petěrburská, Čečenská, Dagestánská, Arménská a Jekatěrinburská.

- **pocházející z území bývalé Jugoslávie, bulharské, albánské a italské**

- * v hodnoceném roce došlo k nezanedbatelnému nárůstu trestné činnosti zejména ze strany **bulharských zločineckých organizací** v souvislosti s **obchodováním se ženami** a organizováním prostitutek; převážně se jedná o organizování dovozu a prodeje žen do erotických podniků, přičemž v některých případech jsou členové zločineckých struktur přímými vlastníky či společníky těchto erotických podniků (s tím je spojené obstarávání padělaných osobních dokladů, drog, vydírání atd.). Pokračuje trestná činnost zaměřená na odcizování aut, organizované okrádání zahraničních turistů ve spolupráci s rumunskými kapsáři; zločinecké organizace z **bývalé Jugoslávie** se zaměřují zejména na **obchod s drogami** (především kosovští Albánci), převaděčství, násilnou kriminalitu, vydírání (dochází ke spojování s ruskojazyčnými zločineckými skupinami), pašování zlata do obchodů,

- * činnost **italských zločineckých skupin** se vyznačuje vysokou latencí, zatím se zaměřují především na skupování nemovitostí v hl.m. Praze jako jednu z možností "praní špinavých peněz". Existují poznatky k zapojení do vývozu starožitností.

- **z jihovýchodní Asie**

- * neaktivnější jsou **čínské a vietnamské skupiny**, vyznačují se soudržností, brutalitou,

- * v čínských zločineckých skupinách, oproti minulým obdobím, nedochází k výraznějším projevům násilného charakteru, sdružují se do skupin dle místa původu z ČLR a dle druhu páchané trestné činnosti (praní špinavých peněz, obchod s tzv. "značkovým zbožím" - zde spolupracují s vietnamskými zločineckými skupinami, organizování nelegální migrace); někteří občané Číny při odhalování trestné činnosti začínají intenzivněji komunikovat s policejními orgány,

- * činnost vietnamských zločineckých skupin se téměř nezměnila, je zaměřena zejména na organizování nelegální migrace a pašování zboží a s tím spojenou legalizaci výnosů; zvýšená zůstává konzumace drog ve vietnamské komunitě, která vedla k vytvoření sítě vietnamských dealerů drog; zvýšená spolupráce byla zjištěna se zločineckými uskupeními ze zemí bývalého SSSR zejména v oblasti ochrany svých osob a majetku a vyřizování si účtů uvnitř své vlastní komunity.

- **arabské**

- * situace je obdobná jako v minulých letech, nevytvářejí klasické zločinecké organizace na národnostním principu, seskupují se kolem osob, které jsou u nás etablovány již delší dobu, popř. již mají české občanství,

- * zaměřují se na pašování drog, obchod se zbraněmi, finanční machinace, a organizování nelegální migrace,

- * hlavními osobami řídící trestnou činnost jsou osoby žijící na našem území dlouhodobě, což jim umožňuje dobrou znalost prostředí,

- * ke své trestné činnosti využívají zejména fiktivní firmy (obchodní společnosti založené za účelem "praní špinavých peněz"), dále se zapojují do obchodu s kradenými auty včetně leasingových podvodů.

- V oblasti páchaní organizované trestné činnosti **násilného charakteru** (*tato oblast je rovněž popsána v části týkající se činnosti organizovaných zločineckých skupin a v kapitole násilné kriminality*)

- * zvýšil se počet trestných činů spojených s násilím (z hlediska skladby se zvýšil především počet loupežných přepadení, některé vraždy jsou prováděny na objednávku), ke kterému zločinecké

organizace přistupují především tehdy, kdy např. psychický nátlak či korumpování a veřejná diskreditace selhávají,

- * specifickou a nebezpečnou trestnou činností jsou případy spojené s nástražným výbušným systémem (NVS), často s cílem zakrýt vlastní trestnou činnost či spojenou s vymáháním dlužných částek; problémem zůstávají NVS na veřejných prostranstvích a veřejně přístupných místech,

- * výrazná je "profesionalita" pachatelů, organizace páchání násilných trestných činů je propracovaná, agresivita a brutalita pachatelů zůstává značná,

- * největší aktivitou se vyznačují ruskojazyčné zločinecké organizace.

Na základě spolupráce mezi policejními orgány a osobami z řad čínské komunity byla dne 11.7.2002 zadržena osoba čínské státní příslušnosti, která se společně s dalšími třemi osobami čínské národnosti dopustila v listopadu loňského roku vraždy dvou svých krajanů. Dva další z pachatelů této vraždy byli zadrženi již v únoru 2002 v souvislosti s trestným činem únosu čínské dívky. Poslední z pachatelů trestného činu vraždy, byl zadržen na letišti Praha - Ruzyně při odjezdu z ČR. Na všechny uvedené osoby byla uvalena vazba.

Ve dnech 11.- 12.4.2002 byla zadržena organizovaná skupina ozbrojených pachatelů (patřila k tzv. Lvovské organizované struktuře; 6 občanů ze zemí býv. SSSR a 3 občané ČR), kteří dne 21.1.2002 spáchali ve firmě Elmeko loupežné přepadení s celkovou škodou ve výši více než 517 tisíc Kč.

V květnu 2002 byla zajištěna skupina 11 pachatelů (9 občanů Bulharska, 1 z ČR a 1 ze Slovenska) pro trestné činy účasti na zločinném spolčení, kuplířství a obchodování se ženami. Jednalo se o skupinu, která v nočních erotických klubech v okr. Chomutov organizovala provozování prostituce a dovoz žen k tomuto účelu z Bulharska, zemí býv. SSSR i ze Slovenska. Jedním z obviněných byl právník bulharské národnosti působící v ČR, skupina byla řízena prostřednictvím mobilního telefonu pro obdobnou trestnou činnost již dříve odsouzeným bulharským občanem T. D. Belčevem, který si trest odpykával na území ČR od roku 1998.

V měsících březnu a dubnu 2002 proběhlo odhalení mezinárodní organizované skupiny řízené čečenskou zločineckou větví, která spáchala na území ČR několik desítek ozbrojených loupežných přepadení. Její členové se rekrutovali z řad občanů Ukrajiny a Běloruska. Jeden z pachatelů byl stíhán mimo jiné i pro pokus vraždy. Členům skupiny bylo sděleno obvinění pro 17 loupežných přepadení, na 11 z nich byla uvalena vazba. Řídící osoba této organizace čečenské národnosti byla již v minulosti Policií ČR zajištěna, opětovně propouštěna z vazby a tudíž má již několik let možnost pokračovat v trestné činnosti na území ČR.

Při akci SLUKA byla ve dnech 20.3.-10.4.2002 objasněna a zadokumentována trestná činnost šestičlenné organizované skupiny pachatelů, kteří se dopustili trestných činů loupeže, pokusu vraždy, dále nedovoleného ozbrojování atd. 5 z těchto pachatelů bylo stíháno vazebně. Při téže akci byla ve dnech 3.-7.5.2002 zajištěna ruskojazyčná organizovaná skupina pachatelů (4 osoby) pro trestný čin loupeže.

Dne 23.5.2002 byli zajištěni 3 pachatelé ruskojazyčné zločinecké organizace v rámci akce MARI pro trestný čin loupeže a nedovoleného ozbrojování a padělání pozměňování veřejné listiny.

Opatření

- Pokračování vnitroresortní i meziresortní spolupráce a především pokračování v intenzivní mezinárodní spolupráci je velmi dobrá a intenzivní (například účast na společných bezpečnostních akcích). V rámci MV **pokračovala činnost multidisciplinárních pracovních skupin k problematice organizovaného zločinu**, kde se dle jednotlivých témat (terorismus, padělání, penězokazectví, obchod s lidmi atd.) pravidelně scházejí odborníci z jednotlivých bezpečnostních složek, státního zastupitelství a ostatních ústředních orgánů státní správy za účelem analýzy situace a zlepšování koordinace mezi těmito institucemi.
- Finalizovány a k odborné a politické diskusi budou nebo již jsou předloženy projekty zaměřené na odčerpávání výnosů ze zločinu či problematika korunního svědka. Jedním z úkolů uložených na základě "aktualizované koncepce boje proti organizovanému zločinu" z října 2000 je průběžně vytvářet legislativní a organizační podmínky pro **odčerpávání výnosů z trestné činnosti**. Hlavní gesci za tento úkol nese ministr vnitra, spolupráce je určena ministru spravedlnosti, ministru financí a řediteli BIS. V roce 2002 byl tým "Výnosy" transformován v řádné oddělení Útvaru pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti Služby kriminální policie a vyšetřování. Jedním z předpokladů při ustanovení tohoto specializovaného pracoviště bylo

získání konkrétních praktických poznatků o legislativních a organizačních bariérách bránících řádnému výkonu dohledání, zajištění a následné konfiskaci výnosu z trestné činnosti. Tyto poznatky jsou rozpracovávány do návrhů konkrétních legislativních a organizačních změn. V průběhu roku 2002 připravilo MS ve spolupráci s ostatními resorty, zejména MV, návrh zákona o zajištění majetku a věcí v trestním řízení, MF vyčlenilo určitý počet daňových úředníků ke spolupráci se složkami policie, které se zabývají zejména dohledáváním výnosů z trestné činnosti.

- V současné době v českém právním řádu chybí institut, který by dostatečně motivoval členy zločineckých společenství či organizovaných skupin k tomu, aby od těchto skupin odstoupili a začali spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, tedy **institut tzv. "korunního svědka"**. Tento institut by přitom mohl velkou měrou přispět k rozbití zločineckých struktur a k odhalování jejich trestné činnosti. Podporu takovýmto novým přístupům v boji proti organizovanému zločinu vyjadřují i různé mezinárodní organizace. Evropská unie se zabývá touto problematikou v *Rezoluci Rady EU č.497Y0111(01) z 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodnímu organizovanému zločinu*. Rovněž *Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu*, uzavřená v prosinci 2000 v Palermu, vyzývá smluvní strany k podpoře osob, které spáchaly závažnou trestnou činnost a jsou o ní ochotny poskytnout významné informace. Z těchto důvodů iniciovalo MV práce na návrhu právní úpravy institutu korunního svědka a na její přípravě spolupracuje s MS. Jádrem připravované právní úpravy je zařazení nového oddílu nazvaného „Řízení proti pachateli v mimořádných případech“, do trestního řádu. Toto řízení by sestávalo ze dvou fází procesního postupu při udělování beztrestnosti, *fáze dočasného přerušování trestního stíhání a fáze zastavení trestního stíhání*. Tato konstrukce jednak zajišťuje, že obviněnému bude dobrodíní beztrestnosti poskytnuto definitivně teprve tehdy, až splní všechny zákonem stanovené podmínky a zároveň obviněnému poskytuje jistou záruku, že se tak při splnění těchto podmínek opravdu stane. V některých případech, kdy obviněný nebude splňovat podmínky pro poskytnutí beztrestnosti, bude možné jej motivovat ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení *příslibem uložení testu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby*.
- Informace o **opatřeních dalších forem kriminality** souvisejících s problematikou organizovaného zločinu jsou popsány, jak je uvedeno v úvodu této kapitoly, v **samostatných kapitolách zprávy** - zejména v části týkající se majetkové a hospodářské kriminality, terorismu, nelegální migrace, korupce či v podkapitolách organizovaného zločinu (především týkající se obchodu s lidmi, oblasti drog, nelegálního obchodu se zbraněmi).
- Systém MVP/EVC, do něhož ZÚ ukládají informace o žadatelích o víza ČR, je přístupný policejním složkám a dalším bezpečnostním útvarům a umožňuje včasné informace o pohybu osob. Konzulární odbor spolupracuje na projektu zprovoznění programu "Edisson-Travel Documents Verification", který obsahuje databáze cestovních dokladů jednotlivých států a vzorů jejich padělků; instalace programu byla zajištěna na ZÚ Londýn a ZÚ Vídeň. Všechny ZÚ ČR jsou vybaveny zařízeními k odhalování padělaných dokumentů.
- Nařízení MV č. 5/2002 o nakládání se zvláštními finančními prostředky v souvislosti s poskytováním zvláštní ochrany a pomoci
Zpracováno na základě § 16 odst. 3 zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení MV č. 12/2002, kterým se stanoví postup MV a Policie ČR při poskytování zvláštní ochrany a pomoci a způsob opatřování a evidenci krycích dokladů
Zpracováno na základě § 13 zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení MV č. 14/2002, kterým se stanoví postup Policie ČR a MV při opatřování, schvalování a evidenci krycích dokladů
Zpracováno na základě § 23b zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění zákona č. 265/2001 Sb.

2.2.9.1 Nelegální obchod s drogami

I. Vývoj a charakteristika

Počet zjištěných trestných činů:

- nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů 3.860 tr.č. (+264 tr.č., +7,3 %)
- šíření toxikomanie 470 tr.č. (-143 tr.č., -23,3 %)

Počet objasněných trestných činů:

- nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů 3.613 tr.č. (+267 tr.č., +8 %); z toho dětmi 155 tr.č. (+5 tr.č., +3,3 %), mladistvými 368 tr.č. (+35 tr.č., +10,5 %)
- šíření toxikomanie 446 tr.č. (-161 tr.č., -26,5 %); z toho dětmi 70 tr.č. (-32 tr.č., -31,4 %), mladistvými 116 tr.č. (+38 tr.č., +48,7 %)

Počet stíhaných pachatelů:

- nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů 2.055 osob (+284, +16 %); z toho dětí 85 osob (-8, -8,6 %), mladistvých 288 osob (+111, +62,7 %)
- šíření toxikomanie 149 osob (-32, -17,7 %); z toho dětí 37 osob (-14, -27,5 %), mladistvých 41 osob (-3, -6,8 %)

Počet odsouzených:

- 1.168 osob (+74 osob); §§187-188 tr.zák. nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů
- 48; § 188a tr.zák. šíření toxikomanie

(Viz tabulka č. 34)

Situaci v oblasti **nelegálního obchodu a šíření omamných, psychotropních látek** (dále OPL) v ČR charakterizují v uplynulém období tyto základní faktory:

- nabídka drog zůstává **dosažitelná** prakticky na celém území ČR, rozšiřuje se do menších měst a obcí;
- pokračuje trend ve větším počtu **menších zásilek** (především heroinu a kokainu), cílem je snižování rizika odhalení i snižování finančních ztrát při zadržení; zvyšuje se **konspirace** organizace a distribuce OPL a výroby především pervitinu (variabilita umístění laboratoří je značná, od bytů až po osamělá místa); vytvářejí se dodavatelské řetězce, prodává se s použitím mobilních telefonů a využívají se i mrtvé schránky a různé úkryty;
- přibývá případů **odcizování léků** s obsahem efedrinu a pseudoefedrinu, zaznamenány byly pokusy cizích státních příslušníků o využití ČR jako místa organizování mezinárodního nelegálního obchodu s anaboliky;
- dle poznatků Policie ČR pokračoval nárůst konzumace tablet **extáze**, jejíž nákupní i prodejní cena výrazně klesá;
- stále více se zapojují asijské zločinecké skupiny (některými oběťmi Vietnamu jsou využívány příhraniční tržnice, kde jsou drogy vloženy do "originálně" balených CD či do cigaret, využívány jsou kontejnery s textilem apod.), někteří příslušníci romského etnika se zabývají pouliční distribucí OPL, k nelegálnímu obchodu s OPL (zejména přes státní hranice) jsou využívány ženy a děti;
- pokud se týká zločineckých organizací a jednotlivých OPL:
  - * kosovoalbánská komunita je stále dominantní v obchodu s **heroinem** v ČR (na evropském trhu s heroinem ztrácí na svém významu), s využíváním kurýrních cest dochází k propojenosti na osoby z Bulharska (Bulharsko se stalo překladištěm pro další tranzit) a Chorvatska, v rámci vnitřní distribuce heroinu dochází k propojenosti na arabské a vietnamské zločinecké organizace;
  - * trend zásilek **kokainu** přešel od velkých zásilek, např. v obchodních nákladech, k většímu počtu menších zásilek zasílaných především z Jižní Ameriky; do obchodu s drogami se zapojují stále více zločinecké skupiny ruskojazyčné, ukrajinské a čečenské;

* arabské zločinecké organizace se do roku 2001 zapojovaly do dovozu **hašiše** cestou Maroko-Alžír-Praha; po zrušení přímé letecké linky bývá do ČR dovážen hašiš z Holandska a Švýcarska, kde je podstatně levnější a díky liberalizaci snadno dostupný. Cena hašiše v těchto zemích je až 3krát levnější než v ČR. Marihuana zůstává módní drogou, zásilky se vyskytují v poštovní přepravě (především letecké) zejména z Nizozemí, Španělska a Indie.

* pervitin zůstává v ČR jednou z nejoblíbenějších drog mezi českými narkomany, výjimkou je hl.m. Praha, kde se do popředí zájmu dostal heroin. Počátek roku 2002 znamenal pro výrobce **pervitinu** nedostatek výchozí suroviny, proto byla zaznamenána zvýšená výroba metamfetaminu z léčiv, jednalo se především o SOLUTAN, MODAFEN a PARALEN PLUS. V polovině roku 2002 se opět na nelegálním trhu objevil dostatek efedrinu. Do obchodu s pervitinem se zapojují, spolu s českými zločineckými skupinami, ukrajinské zločinecké skupiny. Pokračuje prodej metamfetaminu v SRN, kde vzrůstá poptávka; dodáván je zejména v čistě bílé krystalické formě pod názvem CRYSTAL.

* masivní nárůst konzumace a konzumentů (především mladých lidí) **extáze** pokračuje; pokračuje i snižování nákupní a prodejní ceny extáze a zintenzivnění jejího pašování (dříve počet tablet v zásilce byl ve stovkách ks, nyní v tisících).

Významným příkladem boje proti nelegálnímu obchodu s OPL byla akce, při které byla zadržena jedna skupina arabských prodejců drog, ve které bylo 13 osob, z toho 9 osob pocházelo z Tunisu, 2 z ČR a po jedné z Maroka a Alžíru. Současně byla zadržena ve spolupráci s německou policií skupina 3 osob, občanů SRN, kteří od této skupiny Arabů nakupovali heroin, a který převáželi do SRN za účelem další distribuce. Zajištěno bylo přes čtvrt kilogramu heroinu, přes 350000,- Kč v hotovosti a padělaný cestovní pas. Mimo tuto skupinu bylo zajištěno několik dalších jednotlivých prodejců OPL.

II. Opatření:

- **Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky** při úřadu vlády zřídila Pracovní skupinu prevence zneužívání syntetických drog. Zástupci komise z řad MV a Policie ČR, MS, MZ a Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky se zabývají zejména otázkou, zda systematicky na masových tanečních akcích mládeže provádět testování tablet extáze spojené s dalšími preventivními aktivitami, jako program minimalizace zdravotních rizik.
- Pokud se týká legislativních návrhů, stále probíhají na úrovni ministerstev a vlády jednání k novelizaci zák. 167/1998 Sb., v platném znění o návykových látkách a jednání směřující k rekodifikaci trestního zákona u drogových paragrafů. K některým změnám v roce 2002 již došlo, zejména pokud se týká § 188a tr. zákona – šíření toxikomanie, kde byl výčtem rozšířen okruh způsobů šíření toxikomanie. Ministerstvo zdravotnictví provedlo kategorizaci drog podle míry jejich závažnosti na poškození zdraví v souladu s usnesením vlády č. 1177/2001; uvedenou kategorizaci se zabývala pracovní skupina MZ, dle tohoto vládního usnesení byl úkol uložen ministru zdravotnictví ve spolupráci s výkonným místopředsedou Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky a ministrem spravedlnosti. S provedenou kategorizací seznámila ministryně zdravotnictví ostatní členy Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky.
- V souvislosti s realizací **Národní strategie protidrogové politiky na období let 2001-2004** jsou vytvářeny podmínky pro fungování společného analytické pracoviště ve struktuře GR cel a Národní protidrogové centrály Policie ČR pro oblast potlačování nabídky OPL.
- V roce 2002 vznikly na území ČR expozitury národní protidrogové centrály. Cílem je zvýšení represivního tlaku na organizátory obchodu s OPL na regionální úrovni, v mnoha případech překračují hranice ČR.
- Zástupce Policie ČR je členem Komise pro detekci drog u uchazečů o přijetí do služebního poměru a příslušníků Policie ČR a Komise pro snížení nabídky drog v hl. m. Praze.
- Samozřejmostí všech zainteresovaných subjektů je **mezinárodní spolupráce**. GR cel zasílá pravidelně UNDCP hlášení výsledků z oblasti odhalování drog; vláda ČR přijala usnesení k návrhu na ratifikaci Úmluvy o nedovoleném obchodu na moři, kterou se provádí článek Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s OPL. ČR byla přijata za řádného člena informačního systému Mar-Info zařazením do severní části systému (země západní a severní Evropy); tyto celní námořní informační systémy umožňují získávání a výměnu poznatků o lodní a kontejnerové přepravě v oblasti nelegálního obchodu s drogami a také s cigaretami.

- Jen celními orgány bylo zadrženo téměř 75 kg OPL a prekurzorů.
- NSZ vypracovalo zvláštní zprávu o analýze trestně právní praxe v oblasti drogové kriminality včetně postihu podle druhu a množství OPL. Na základě této analýzy zpracovalo i návrh odpovídajících legislativních i nelegislativních opatření; zprávu předložilo Ministerstvu spravedlnosti.

V této zprávě se upozorňuje, že klesá věk uživatelů drog, z konzumentů se postupně stávají její šířitelé. Rozšiřování této kriminality co do četnosti, do širších (a nižších) věkových i národnostních skupin má za důsledek rozvoj podmínek pro další růst vlastní drogové trestné činnosti i do budoucna. Nepříznivý trvalý vzestup se mění i kvalitativně (včetně výše rozšiřování tzv. "tvrdých" drog). Při vyvozování trestní odpovědnosti v oblasti hmotného i procesního práva trestního je právní úprava adekvátní, nicméně z pohledu trestního práva hmotného se jeví potřebným provést úpravu znaků přísnějších skutkových podstat z hlediska okolností podmiňujících použití trestní sazby u trestných činů dle § 188 a podle § 188a tr. zák., u nichž chybí obdobné ustanovení pro postih pachatelů, jež páchají tyto trestné činy vůči osobám mladším 15 let, které je obsaženo v § 187 tr. odst. 3 písm. b) zák. Věcné důvody přitom pro takto odlišnou úpravu neexistují. NSZ nedoporučuje, aby byla platná právní úprava doplněna v tom smyslu, že by byla provedena její diverzifikace, zejména pak kategorizace drog na tzv. „měkké“, a „tvrdé“, a dále především odlišení typové společenské nebezpečnosti jednání, pokud jde o držení a nakládání s oběma těmito druhy látek, vyjádřené v trestních sazbách.

Tato otázka je stále diskutována, například zmocněnec vlády pro lidská práva považuje tvrzení zastánců represe, že je nutno tvrdě kriminalizovat už marihuanu, aby se od ní nedostali uživatelé k tvrdým drogám (tzv. teorie šikmé plochy), za iracionální. Dle tohoto názoru „racionální přístup i zkušenosti z mnoha zemí říkají jednoznačně, že právě tehdy, jsou-li „měkké“ drogy (cannabis) ve stejném právním režimu jako „tvrdé“, mají ty druhé sklon se šířit paralelně s nimi; vysoká míra kriminalizace relativně málo škodlivé marihuany znamená, že již při získávání marihuany vstoupí mladí lidé do kontaktu s dealery drog tvrdých, zatímco rozdělení právních režimů k takovému spojení nevede.

2.2.9.2 Obchod s lidmi

- Situace na úseku trestné činnosti **obchodování se ženami** zůstává nadále závažná. Z mezinárodního hlediska je ČR zemí cílovou, zemí původu i zemí tranzitní, do obchodování s lidmi spadá i převážná část vnitrozemní organizované prostituce. Přetrvává stav, kdy jsou ze strany pachatelů potlačovány základní lidské hodnoty obětí (zdraví, život, lidská důstojnost). Pachatelé dobře organizovaných zločineckých struktur se snaží veškeré své zisky převést do legálních forem podnikání. Většina těchto organizovaných zločineckých skupin pochází z bývalého SSSR.
- Na obchodování se ženami se poměrně často podepisuje sociální situace obětí, neboť jednotlivé skupiny pachatelů vyhledávají sociálně slabé oběti, které za vidinou vysokých výdělků a snadného života vstupují do rizikového prostředí, tj. jsou zlákány do zahraničí, kde jsou posléze donucovány k prostituci. Byl zaznamenán nárůst počtu dívek a žen ze zemí východní Evropy (Ukrajina, Moldávie, Rusko, Bulharsko, Rumunsko) a dále z asijských zemí (Vietnam, Čína), které jsou na území ČR nuceny k prostituci, případně přes ČR transportovány dále do západní Evropy. Pokud jde o vývoz žen z ČR do zahraničí, podle poznatků je násilí na ženách v souvislosti s organizováním prostituce uplatňováno především v zemích jako je Španělsko a Itálie. V ČR nebyl za loňský rok zjištěn případ, že by byla některá žena nucena k prostituci pomocí fyzického násilí. Situace se příliš nemění ani pokud jde o provozování prostituce na našem území. Ženy jsou dodávány do erotických klubů situovaných především na teritoriu hl. m. Prahy a dále pak v příhraničních regionech, zejména u hranic se SRN a Rakouskem.
- V oblasti trestné činnosti **obchodování s dětmi** jde o vysoce latentní trestnou činnost, kdy pachatelé jsou převážně cizí státní příslušníci. V posledním období se rozšířilo zejména provozování dětské pornografie prostřednictvím Internetu. Identifikace pachatele - obchodníka s dětskou pornografií je ovšem velmi obtížná, neboť zločinecké skupiny si najímají počítačové odborníky právě za účelem zamezení identifikace provozovatele příslušné webové stránky. Podle novelizovaného trestního zákona hrozí distributorům dětské pornografie maximálně trest odnětí svobody do 3 let, popř. peněžitý trest. Vzhledem k relativně vysokým příjmům z této trestné činnosti nejde rozhodně o odstrašující sankci. Rovněž není trestné držení pornografických materiálů, pokud není prokázáno, že byly určeny k distribuci. Není trestána ani osoba, která dítě kupuje a pro prodávajícího je stanovena velmi nízká trestní sazba.
- Pokud jde o trestnou činnost spojenou s obchodováním s lidskými orgány, došlo ke změně zejména v tom, že 1.9.2002 nabyla účinnosti novela trestního zákona a pachatelé této trestné činnosti mohou být stíháni pro nedovolené nakládání s tkáněmi a orgány.

V oblasti obchodování s lidmi byly provedeny akce CORIDA, PLAVEC, ÚČET, PRO 7, SAS, SITY a SNAKE. Při akci SITY bylo zadržena skupina 5 pachatelů, kteří se zabývali dovozem žen ze zahraničí, zejména ze zemí bývalého SSSR a jejich následným dodáváním do erotických klubů na území hlavního města Prahy. V případě tří pachatelů se jednalo o občany Uzbekistánu, 1 pachatel byl kazašské a 1 pachatel běloruské státní příslušnosti. Další realizovaný případ, se týkal dvou pachatelů české národnosti, kteří zprostředkovali a pořídili videozáznam tří dětí při různých sexuálních pozicích. Současně bylo jedno z dětí nabízeno k orálnímu sexu.

Opatření

- Policie ČR aktivně spolupracuje v boji proti obchodu s lidmi se zahraničními policejními složkami SRN, Rakouska, Holandska, Slovenska, Slovinska, Švýcarska a Polska.
- Jedním z dominujících témat mezinárodní spolupráce se stala prevence a potlačování obchodu s lidmi, zejména za účelem sexuálního vykořisťování. MV připravilo účast české

delegace na konferenci Mezinárodní organizace pro migraci IOM k obchodu s lidmi, která se konala v říjnu v Bruselu a podílí se na implementaci výstupu z této konference, tzv. Bruselské deklarace.

- Dne 10. července 2002 přijala vláda svým usnesením č. 716 Zprávu o plnění Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí za léta 2001-2002. Současně s touto zprávou byl Národní plán aktualizován. Plán je vypracován na dvouleté období 2002 – 2004 a bude znovu vyhodnocen v květnu 2004. Aktualizace se týká zejména opatření proti oběhu dětské pornografie na Internetu, zlepšení technických podmínek při policejní práci s dětskými oběťmi a svědky trestné činnosti a preventivní působení v zařízeních pro děti – žadatele o azyl bez doprovodu.
- Vládě ČR byl předložen návrh na podpis a ratifikaci Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte proti obchodu s dětmi, dětské prostituci a dětské pornografii.
- ČR bude pokračovat v realizaci projektu prevence, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště se ženami a dětmi. Uvedený projekt byl navržen pro ČR a Polsko jako součást tzv. „Globálního programu pro boj proti obchodu s lidmi“, Centrem pro mezinárodní prevenci zločinu při Úřadu OSN pro kontrolu drog a prevenci zločinu. Projekt potrvá 18 měsíců, byl zahájen v listopadu 2002.
- V rámci výše uvedeného projektu byla v lednu 2003 uspořádána mezinárodní konference „Proaktivní přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi“, která se zaměřila na zkoumání možného přínosu regulování prostituce pro práci policie na úseku boje proti obchodování s lidmi.
- Do poloviny roku 2003 MV předloží vládě ČR materiál věnovaný obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování; materiál bude zahrnovat i model ochrany obětí – svědků v trestním řízení proti pachateli této trestné činnosti.
- Dne 27. března 2002 se v Praze sešla na svém ustavujícím zasedání trilaterální česko – německo – polská pracovní skupina, která projednala stav vzájemné spolupráce v oblasti přeshraniční kriminality, především ve vztahu k nelegální migraci, převaděčství a k obchodu s lidmi, zejména se ženami, jakož i k zamezení sexuálního vykořisťování a ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním. Náplní činnosti je především zajištění vzájemné informovanosti, vytvoření stabilního kanálu pro rychlý a spolehlivý přenos operativních policejních informací mezi zúčastněnými stranami, pořádání společných policejních akcí, tvorba preventivních programů, aktivní spolupráce s médii, vzdělávání policistů a dalších zainteresovaných odborníků. Dne 4. září 2002 se konalo v Berlíně jednání o ilegální migraci a mravnostní kriminalitě. V polovině ledna 2003 proběhlo jednání v Železně Rudě, na němž byl zahájen česko-německý projekt týkající se zmapování nucené prostituce v Karlovarském kraji za účasti policistů Bavorska, Sasky, BGS a německých nevládních organizací.
- Ve dnech 29. 10. – 1. 11. 2002 se uskutečnil seminář „Obchod s dětmi a se ženami za účelem sexuálního vykořisťování“ pořádaný Ministerstvem spravedlnosti USA ve spolupráci s MV pro příslušníky specializovaných útvarů Policie ČR, státní zástupce a odpovědné pracovníky z dalších institucí. Seminář byl zaměřen na různé aspekty trestního postihu obchodování se ženami a dětmi, na techniky vyšetřování této trestné činnosti, americké a mezinárodní právní normy s ní spojené, ochranu svědka ad.
- Novela trestního zákona (tzv. „euronovela“, s účinností od 1. 7. 2002) upravila § 246 („obchodování se ženami“) tak, aby chránil obě pohlaví (název byl změněn na „obchodování s lidmi“) a umožnil širší ochranu obchodovaných cizinek a cizinců.
- Dnem 1. 9. 2002 nabyla účinnosti novela trestního zákona, která v § 209a nově zavádí trestnost nedovoleného obchodování s lidskými orgány a tkáněmi. K boji proti organizovanému obchodu s lidskými orgány je příslušný rovněž odbor obchodu s lidmi Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu ÚSKPV Policie ČR.

2.2.9.3 Nelegální obchod se zbraněmi, výbušninami a radioaktivním materiálem

- Situace v oblasti **nelegálního obchodu se zbraněmi a výbušninami** zůstává téměř totožná jako v předchozích letech - stále trvá zájem o nelegální prodej a nákup výbušnin, zbraní a munice.

- * Výbušniny jsou odcizovány převážně ve firmách, které se zabývají jejich výrobou či znehodnocováním, popř. distribucí zbraní a střeliva do obchodní sítě či některými osobami zabývající se různými pyrotechnickými pracemi atd.

- * Problémem, dle poznatků Policie ČR, je nelegální obchodování s kompletními zbraněmi, vojenským materiálem a střelivem, pachatelé se snaží o úzké vazby a kontakty na orgány veřejné správy s cílem získat povolení v rozporu s právními předpisy. Zúčastněné osoby si počínají velmi opatrně, lze předpokládat vysokou latenci.

- * Ohrožení představují především organizované skupiny, které získávají tento materiál k páčení dalších forem trestné činnosti.

- * Osoby zabývající se nelegálním obchodem se zbraněmi a výbušninami se vyskytují převážně mezi těmi, jejichž předmětem podnikatelské činnosti je obchod se zbraněmi, mezi osobami, které mají nebo měly přístup ke zbraním v rámci Armády ČR a i sběratelé historických zbraní.

- * Trvá snaha prodat tento materiál do embargovaných oblastí nebo prodávat větší množství než v licenčním povolení. Licence, která vychází z uzavřeného smluvního vztahu, umožňuje uskutečnit prodej, respektive vývoz z ČR, daného množství zboží. Kontrolu shody skutečně vyváženého množství zboží v současné době provádějí pouze celní orgány, které poukazují na chyby v dokladech potřebných pro celní řízení (často chybí dovozní či vývozní licence, případně je neplatná nebo je snaha vyhnout se licenční povinnosti).

- Rovněž v oblasti **nelegálního obchodu s radioaktivními materiály** je situace v ČR stejná jako v minulých letech.

- * Většina těchto materiálů pochází s největší pravděpodobností ze zemí bývalého Sovětského svazu, využívány jsou sítě krycích firem; k uskutečnění obchodů na území ČR dle poznatků Policie ČR nedošlo.

- * Kromě klasických radioaktivních materiálů jsou na ilegálním trhu nabízeny i zdroje ionizujícího záření.

- * Existuje přímé nebezpečí zamoření radioaktivními látkami osob nebo přírodního prostředí.

Zmařena byla příprava nelegálního prodeje 48 kg plastické trhavin SEMTEX. Na základě operativního šetření bylo zjištěno, že na území ČR je nabízeno větší množství této trhavin k prodeji. Podařilo se infiltrovat skupinu pachatelů nabízejících tento materiál a monitorovat celý průběh připravovaného prodeje. Dne 1.8.2002 pak byla na parkovišti před obchodním domem MAKRO na Praze 9 zadržena skupina 4 pachatelů, kteří se kromě uvedené trhavin snažili rovněž prodat 97 kusů rozbušek; na pachatele byla uvalena vazba. Při následném šetření byl zadržen další člen skupiny.

Další případ pokusu o nedovolený prodej plastické trhavin SEMTEX byl uzavřen dne 12.9.2002. V průběhu srpna byla operativní cestou získána informace, že by mělo dojít k prodeji této trhavin na území Středočeského kraje. Na této trestné činnosti se měla podílet osoba, která již byla v minulosti v této souvislosti prošetřována a příslušník Policie ČR, jehož úkolem bylo uvedenou trhavinu opatřit. Během akce byly zadrženy 3 osoby snažící se prodat 10,9 kg SEMTEXU a 5 kusů rozbušek.

Pro trestný čin nedovoleného ozbrojování podle § 185 tr.zák. bylo pravomocně odsouzeno 184 osob.

Opatření

- Standardní a dobrá spolupráce je mezi zainteresovanými subjekty, především se jedná o Český báňský úřad, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Státní ústav pro radiační ochranu, Státní

úložiště radioaktivních odpadů, Českou vědeckou jadernou základnu, BIS, MO, Generální ředitelství cel, ať již v expertní podobě nebo při konkrétních akcích.

- Celní orgány v boji proti nelegálnímu obchodu se zbraněmi a radioaktivním materiálem se zaměřily na zefektivnění kontrolní činnosti, a to i ve vnitrozemí.
- Na problematiku boje proti nelegálnímu obchodu se zbraněmi a radioaktivním materiálem se zaměřuje řada vzdělávacích aktivit a stáží.
- Důraz je kladen na mezinárodní spolupráci především se sousedními státy, často formou hraniční spolupráce; výměna poznatků probíhá i s dalšími státy (USA, Velká Británie, Francie, Švýcarsko, Itálie atd.).
- MPO zpracovalo informaci o české právní úpravě zahraničního obchodu s vojenským materiálem. Tato informace byla zveřejněna na internetových stránkách MPO spolu s "Kodexem chování EU při vývozech zbraní" a rozeslána všem držitelům povolení k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem.
- Účinnosti nabyl zákon č. 204/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 21/1997 Sb., o kontrole vývozu a dovozu zboží a technologií podléhajících mezinárodním kontrolním režimům.

2.2.9.4 Padělání

- Problematika padělaných peněz byla determinována měnou euro, avšak zatím s nízkou kvalitou padělků, další poznatky k této problematice se významně **kvalitativně nezměnily** (netýká se platebních karet, kde se zvyšuje kvalita padělků), **zvýšil se výskyt padělků**.

- * Nejvíce padělanou zahraniční měnou zůstávají bankovky USD (100 USD s velmi vysokou kvalitou padělků; zajištěno bylo 360 ks /+209 ks/).
- * Pokud se týká české měny, problémem byly především padělky v nominální hodnotě 500 a 1.000 Kč (kvalitní padělky; zajištěno bylo 1.208 ks /+401 ks/).
- * Pokračoval zvyšující se výskyt padělků šeků, směnek, kreditních karet a platebních certifikátů.
- * Trestná činnost spojená s paděláním bude mít zřejmě vzrůstající trend především kvalitativní, pokud se týká jak provedením, tak způsobenými škodami.

Byla řešena trestná činnost padělání a pozměňování peněz a pokusu o podvod. Pachatelé předložili 65 kusů pozměněných cestovních šeků THOMAS COOK v celkové hodnotě 45.000 USD k profinancování České spořitelně, a.s. v Praze. Šeky byly v minulosti odcizeny, přičemž by proplacením šeků vznikla České spořitelně škoda ve výši 1,8 mil. Kč. Dále pak předložili 59 kusů cestovních šeků CITICORP v celkové hodnotě 40.000 USD k profinancování v ČSOB, a.s. v Příbrami. Rovněž tyto šeky byly v minulosti odcizeny, přičemž proplacením šeků by ČSOB vznikla škoda ve výši 1,6 mil. Kč.

V dalším případě pachatel jménem firmy MIROSLAV POLÁK - ULTRATEC Děčín vystavil celkem 31 kusů směnek v hodnotě 2,4 mld. Kč s fiktivním avalem IPB, a. s. Tyto směnky uvedl následně do oběhu. Směnky se dostaly do držení firmy AUTOTRANS s.r.o., která podala žalobu na ČSOB, a.s. o částku vyznačenou na směnkách. Dosud se podařilo zajistit 9 ks těchto směnek znějících na částku 650 mil. Kč.

Zajištěn byl občan Bulharska, který se snažil u OD PRIOR v Mostě prodávat padělané bankovky v nominální hodnotě 100 USD. V období září až říjen 2002 prodal nejméně 3.200 euro v bankovkách nominální hodnoty 50 euro. Dále bylo zajištěno 16 ks padělaných bankovek nominální hodnoty 100 USD a 20 ks padělaných bankovek nominální hodnoty 50 euro.

Pro **trestné činy padělání a pozměňování peněz** (§§ 140-142 tr.zák.) bylo pravomocně odsouzeno 93 (+9) osob.

Opatření

- Ve stádiu návrhu Policie ČR je vznik Národní centrály proti padělání.
- Postupně se vybavuje analyticko-technická skupina odboru padělání speciálním technickým vybavením (projekty Phare a Schengen).
- Pokračuje další preventivní činnost, především konzultace s ČNB, STC a Generálním ředitelství pošt pokud jde o ochranné prvky jejich produktů a školení a přednášky pro pracovníky ostatních policejních složek.
- Policie ČR provozuje informační systém „Padělané bankovky“.
- Pokračovala dobrá spolupráce na mezinárodní úrovni.

Poznatky ze sociologického výzkumu

Podle výsledků šetření agentury UNIVERSITAS je 75 % občanů velmi nebo poněkud více zneklidněno organizovaným zločinem. Organizovaný zločin je uváděn na čtvrtém místě nejdůležitějších společenských problémů.

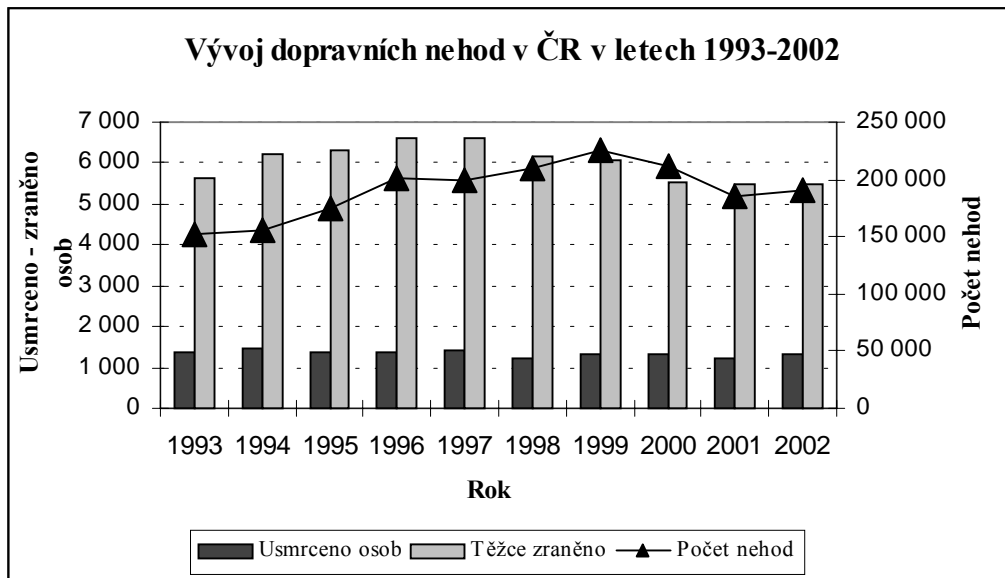
71 % respondentů je velmi nebo poněkud více zneklidněno drogami a jejich šířením. Na otázku, zda by policie měla sledovat, vyšetřovat a předávat k potrestání kouření marihuany a její nabízení vrstevníkům, uvedlo 46 % respondentů vždy, 23 % pokud to vadí oběti, 23 % spíše ne a 8 % rozhodně ne.

Respondenty zneklidňuje možnost, že by se jejich dítě (ve věku 5-17 let) stalo závislým na drogách (index 7,39 na škále 1-10, kde 10 znamená největší zneklidnění).

Shrnutí ke kapitole 2.2.9

- Činnost zločineckých organizací se na našem území se odvíjí a bude odvíjet od trendů mezinárodního organizovaného zločinu. Vzhledem k přibližování ČR k EU pokračuje rostoucí zájem zločineckých organizací o pronikání do západní Evropy prostřednictvím ČR.
- Dominantní zůstávají ruskojazyčné zločinecké organizace; pokračovat budou mezi zločineckými organizacemi boje o sféru vlivu doprovázené násilnými projevy.
- Rizikem zůstane intenzivní snaha organizovaného zločinu působit na osoby především ze státní správy (policie, soudnictví, státní zastupitelství, vězeňská správa, celní správa, finanční úřady apod.), ale také na osoby v obchodní a podnikatelské sféře či ze sdělovacích prostředků. Boj s organizovaným zločinem výrazně ovlivňuje míra úspěšnosti boje s korupcí.
- Rizikem je pronikání zločineckých struktur do legálního podnikání či investování do nemovitostí s cílem legalizovat výnosy z trestné činnosti. Rovněž trestná činnost spojená s vydíráním a racketeeringem bude spíše narůstat.
- V boji proti organizovanému zločinu je problémem nedostatečně kontrolovaný pohyb cizinců na našem území (evidují se často jen formální adresy) včetně nelegálního zaměstnávání.
- V některých oblastech, především v nelegální migraci, nelegálním obchodování se zbraněmi a NVS a praní špinavých peněz, nelze vyloučit spolupráci organizovaného zločinu s teroristickými či extremistickými organizacemi.
- Za prioritní v boji proti organizovanému zločinu je úspěšný boj proti korupci, vytváření legislativních a organizačních podmínek pro odčerpávání výnosů z trestné činnosti a zavedení institutu tzv. "korunního svědka", to jsou instituty které mohou významnou měrou přispět k narušování zločineckých struktur.
- Stále trvá zájem o nelegální prodej a nákup výbušnin, zbraní a munice a snaha prodat tento materiál do embargovaných oblastí nebo prodávat větší množství v licenčním povolení. Kontrolu shody skutečně vyváženého množství zboží v současné době provádějí pouze celní orgány, které poukazují na chyby v dokladech potřebných pro celní řízení (často chybí dovozní či vývozní licence, případně je neplatná nebo je snaha vyhnout se licenční povinnosti).
- Závažnou a latentní oblastí zůstává nelegální obchod s lidmi (dominantní je organizovaná prostituce) a dětská pornografie šířené zejména prostřednictvím Internetu.
- Pro oblast nelegálního obchodu s OPL je charakteristická zvyšující se konzumace tablet extáze a rozšiřování nabídky drog po celém území ČR, přibývání případů zcizování léků. Situace zůstává problematická i přes realizovaná opatření. Proto probíhají na úrovni Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky a v jednotlivých zainteresovaných subjektech diskuse k navrhovaným opatřením, především legislativním.

2.2.10 Bezpečnost silničního provozu

- **Zvýšení počtu dopravních nehod (+2,7 %)** bylo provázeno **zvýšením počtu usmrcených osob, lehce zraněných osob, počet těžce zraněných osob zůstává na úrovni roku 2001, odhadnuté hmotné škody se zvýšily.**

- * Z celkového počtu **usmrcených bylo 44 (+ 11) dětí**, z toho bylo 25 dětí spolujezdců, 12 dětí chodců, 6 dětí cyklistů a 1 dítě řidič motorového vozidla.
- * Vzrostl počet nehod +3,1 %, kdy viník nehody z místa ujel.
- * Počet nehod zaviněných cizinci je nižší (-3,8 %), ale počet jimi usmrcených osob vzrostl o 24 osob.
- * Situace z hlediska **viníků** je obdobná jako v předešlých letech - nejvíce dopravních nehod zavinili řidiči motorových vozidel, rovněž podíl usmrcených osob je nejvyšší u jimi zaviněných dopravních nehod (byl zde evidován růst). Chodci zavinili 2.192 dopravních nehod (z toho děti 853), z toho více jak 13 % pod vlivem alkoholu. Na přechodech pro chodce zahynulo celkem 55 chodců. Problémem zůstává s výrazným nárůstem nesprávný způsob jízdy a nepřiměřená rychlost.
- * Hlavní **příčinou** nehod zůstává **nesprávný způsob jízdy** (64,9 % na celkovém počtu nehod, 364 usmrcených) - především nevěnování pozornosti řízení vozidla, **nepřiměřená rychlost** (15 %, 556 usmrcených) a **nedání přednosti** (17,6 %, 172 usmrcených).
- * Evidováno bylo zvýšení nehod, ke kterým došlo pod **vlivem alkoholu** (+3,9 %, počet **usmrcených je vyšší o 35 osob**).
- * Nejvíce dopravních nehod zůstává evidováno v **obcích**, zvýšily se všechny základní ukazatele - počet nehod i jejich následky (počet usmrcených o 46 osob; *v roce 2001 však byl evidován nejnižší počet usmrcených za posledních 10 let*); mimo obec došlo rovněž k růstu počtu usmrcených (+49 osob).
- * Počet usmrcených osob při dopravních nehodách na počet obyvatel je až dvaapůlkrát vyšší než v zemích západní Evropy.

(podrobnější údaje viz tabulka č. 35)

Pro **trestné činy v dopravě** (§ 201, 201a, 223, 224, 180 a 208 tr. zák.) bylo **pravomocně odsouzeno 6.514 (+2.114) osob**. Nejvíce osob bylo odsouzeno **(1.454) pro trestné činy ublížení na zdraví** (těžká újma na zdraví, § 224 tr. zák.) a **1.088 osob** bylo odsouzeno za **trestný čin ohrožování pod vlivem návykové látky** (§ 201 tr. zák.).

Poznatky ze sociologického výzkumu

Ve výzkumném šetření agentury UNIVERSITAS respondenti vyjadřovali své obavy z postižení trestnou činností, a to na škále 1-10, kde 10 znamená maximální obavy. V obavách z postižení trestnou činností je na 3. místě uváděna dopravní nehoda (nezaviněná) s indexem 6,13 (6,07 v předchozím roce).

Shrnutí

Bezpečnost silničního provozu je na velmi nízké úrovni, patříme mezi státy s nejvyšším počtem dopravních nehod, ale zejména mezi státy s vysokým počtem usmrčených, vzrostl počet usmrčených osob a rovněž počet usmrčených dětí.

- Problémem zůstávají dopravní nehody na **přechodech pro chodce**, dopravní nehody pod vlivem **alkoholu** (s růstem usmrčených), **nepřiměřená rychlost**, nesprávný způsob jízdy, tedy určitá bezohlednost a nerespektování nejen zákona.
- S ohledem na uvedená statistická data nezbývá než konstatovat, že dosavadní způsob prevence dopravních nehod (dopravní výchova, besedy, tématicky zaměřené relace v rozhlase a televizi) není dostatečně účinný. Zvýšení míry bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích se zřejmě neobejde bez častější aktivní přítomnosti policistů na ulicích a silnicích.

Opatření

- Policie ČR bude pokračovat v dopravně bezpečnostních akcích, pozornost bude věnována přechodům pro chodce, zaměří se na víkendovou dopravu (následky nehod v době víkendu byly značně vysoké), intenzivnější bude kontrola dodržování pravidel silničního provozu v obcích a kontrola na požití alkoholu. Větší pozornost bude věnována využívání prvků pasivní bezpečnosti.
- Koordinační rada ministra dopravy pro bezpečnost provozu na pozemních komunikacích (BESIP) se pravidelně zabývá vývojem nehodovosti.
- Dopravní výchovou (v koordinaci BESIPu) prošlo téměř 500.000 dětí (program pro začínající cyklisty, jízdy zručnosti, technická dovednost, první pomoc atd.) a více než 17.000 dospělých osob (bezpečné jízdy, kurzy, besedy); v rámci INFO-servisu BESIP pokračovala spolupráce s médii, pořady byly zaměřené na bezpečnost silničního provozu, uskutečnily se akce zaměřené na zvýšenou informovanost řidičů atd.
- MDS se zaměřilo na vyhodnocení právní úpravy v oblasti provozu na pozemních komunikacích. Na základě analýzy zpracuje a předloží vládní návrh na novelizaci zákona o provozu na pozemních komunikacích a zákona o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel. Dále MD předloží vládě Zprávu o plnění programu ke zvýšení bezpečnosti provozu.
- MD zajistí metodickou pomoc krajům a obcím s rozšířenou působností v oblasti prevence bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích.
- MDS byly vydány nové právní předpisy, které mají úzký vztah k bezpečnosti silničního provozu. Jsou to např.:
  - * Vyhláška MDS č. 167/2002 Sb., kterou se provádí zákon č.247/2000 Sb., o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů.
  - * Vyhláška MDS č. 341/2002 Sb., o schvalování technické způsobilosti a o technických podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích atd.

2.2.11 Kriminalita páchaná v oblasti železniční dopravy

I. Vývoj a charakteristika

- počet zjištěných trestných činů 3.177
(-4,3 %, -144)
- počet objasněných trestných činů 1007
(-11,5 %, -131)
- výše objasněnosti 31,7 % (-2,6 %)

Podíl **trestné činnosti spáchané na železnici** představuje necelé 1 % zjištěného počtu celkové kriminality. Na této trestné činnosti se často podílejí organizované skupiny, pachateli jsou jak občané ČR, tak cizí státní příslušníci.

* Nejvíce se na zjištěných trestných činech podílí majetková kriminalita (66,6 %). Negativní nadále zůstává situace u krádeží zásilek přepravovaných po železnici, zejména pokud se týká výše zjištěné škody.

* Krádežemi spáchanými ve vlacích na cestující veřejnosti bylo poškozeno celkem 678 (+243) osob, z toho 145 (+40) cizích státních příslušníků. Nejvíce bylo poškozeno občanů Slovenska, Velké Británie, Německa, USA. Jedná se o osoby, které přes území ČR pouze projíždějí a spáchání trestné činnosti oznamují až ve své domovské zemi nebo v zemi, kde má vlak konečnou železniční stanici; lze proto předpokládat, že počet skutečně spáchaných trestných činů je řádově vyšší. Nebezpečnost této trestné činnosti spočívá zejména v její organizovanosti a nepoměrně složitějším a náročnějším objasňování.

* Zvýšená pozornost je i nadále věnována přepravě jaderného paliva, přepravě zbraní a střeliva apod. (celkem bylo chráněno Policií ČR 356 těchto zásilek, 20 opatření bylo přijato k přepravě vojenských transportů apod.).

* Pokud se týká porušování celních předpisů situace zůstává stejná - nejvíce je spojena s pašováním cigaret, především na východoevropské trase (zadrženo celkem více než 694 tis. ks); v mnoha případech se na nezákonné přepravě aktivně podílejí posádky jednotlivých vlaků; při odhalování pašovaných cigaret se stále více osvědčují speciálně vycvičení psi. Pozornost celních orgánů zůstává zaměřena na kontejnery a ucelené kontejnerové vlaky.

- Specifickou oblastí jsou **železniční nehody**. Jako trestné činy bylo řešeno **42** (-2) železničních nehod se škodou 15,1 mil. Kč (-8,6 mil. Kč) a 40 (+12) nehod s účastí vozidel železničního a silničního provozu se způsobenými škodami ve výši cca 2 mld. Kč (-2 mil. Kč). Nebezpečné jsou případy házení různých předmětů na jedoucí vlaky či kladení překážek na koleje.
- Z 5 případů hrozby **uložení nástražného výbušného** systému byl u 3 případů zjištěn pachatel. Nejzávažnější ohrožení bylo v Hněvicích a Praze-Kyjích.

II. Opatření

- Pokračovala činnost meziresortní česko-slovenské komise pro bezpečnost v železniční dopravě, zaměřená na ochranu bezpečnosti cestujících zejména v nočních vlacích.
- Pozornost zůstává věnována prevenci proti okrádání cestujících ve vlacích.
- GŘ cel uzavřelo s dopravními společnostmi Metrans a Intrans dohody pro přepravování zboží v kontejnerech a ucelených kontejnerových vlacích železniční dopravy. Na základě těchto dohod jsou zmíněnými přepravci poskytovány celní správě údaje o dopravovaných zásilkách. Získané informace jsou podrobovány analýze rizik s cílem zaměřit kontrolní činnost na nejvíce rizikové dovozy zboží.
- Zavedením systému NCTS dojde k vyřešení problému ve společném tranzitu, kde je zneužíván systém evidence dokladů doprovázejících zásilky.
- Technicko preventivní opatření se i v tomto období zaměřují zejména na vybavování železničních vozů s atraktivním a nebezpečným zbožím a lůžkových a lehátkových vozů, na vybavování průvodčích mobilními telefony atd.
- Bezpečnostní situace v železniční dopravě je pravidelně projednávána rovněž na mezinárodní úrovni.

2.2.12 Vandalismus, uliční kriminalita

I. Vývoj a charakteristika

- Celkový stav veřejného pořádku ovlivňuje zejména **uliční kriminalita** (krádeže věcí z aut, kapesní krádeže, loupežná přepadení, šíření toxikomanie apod.), ale i trestná činnost s extremistickým podtextem, dopravní nehody, vandalismus atd.
  - * Četnost výskytu této trestné činnosti i výše její objasňenosti mají vliv na míru pocitu bezpečnosti občanů. Stav a vývoj této kriminality je podrobněji popsán v příslušných kapitolách - počet výše uvedených trestných činů v uplynulém období vzrostl, trestný čin výtržnictví stagnoval.
  - * K závažnějšímu či rozsáhlejšímu narušení veřejného pořádku nedošlo, k tomu přispěla řada preventivních opatření ze strany základních policejních útvarů. Stěžejním úkolem bylo zajištění hladkého průběhu konání summitu NATO v listopadu 2002 v Praze; úkoly, které byly Policii ČR dány, byly splněny bezezbytku. Řada opatření byla prováděna ještě před jeho zahájením (např. opatření prováděná na státních hranicích), osvědčily se dopravně bezpečnostní akce, dopravní filtry na komunikacích, zesílené policejní hlídky v ulicích Prahy, využívání městského kamerového systému atd.
  - * Roste počet trestných činů spojených se sprejerstvím, mezi pachateli převažují mladistvé osoby.
- V oblasti **diváckého násilí** nedošlo k výrazným změnám chování diváků mezinárodně označovaných jako kategorie „C“ (jsou předmětem zájmu po linii extremismu).
  - * Při mezinárodních klubových zápasech (poháry UEFA) a při národních zápasech (ligové zápasy) narůstá počet méně závažných trestných činů. Na narušení veřejného pořádku má také vliv nedostatečná pořadatelská služba.
  - * *Při fotbalových zápasech bylo registrováno přes 124 přestupků podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Většinou se jednalo o rušení veřejného pořádku (házet dýmnic a dalších předmětů na hrací plochu apod.).*

Pro trestný čin **výtržnictví podle § 202 tr. zákona** bylo pravomocně odsouzeno **2.579 (+364) osob.**

II. Opatření

- Byl zpracován nový závazný pokyn policejního prezidenta č.100/2002 s cílem zajistit při rizikových zápasech, zejména s mezinárodním prvkem, dobrou a přímou spolupráci mezi specialisty z okresních a krajských útvarů.
- Policie ČR spolupracuje na bezpečnostních opatřeních s kolegy ze zahraničí, k čemuž se zavázala ratifikací Usnesení Rady Evropy č. 2002/C-22/01 a závěrů z jednání v Bruselu z dubna 2002 (usnesení Rady Evropy č. 2002/348/JHA).
- 14.3.2002 se v Praze uskutečnil pracovní seminář k problematice diváckého násilí za účasti policistů z Nizozemí a Rakouska.
- Protože pachateli v rámci uliční kriminality jsou často mladí lidé, vytvářejí školská poradenská pracoviště ve spolupráci s Policií ČR, městskou policií a odděleními sociální prevence obvodních úřadů preventivní programy proti sprejerství, vandalismu atd.

Další opatření dotýkající se pouliční kriminality jsou obsažena především v kapitolách majetkové, násilné a mravnostní kriminality, v kapitole kriminalita s extremistickým podtextem, bezpečnosti silniční dopravy a především v části zabývající se prevencí kriminality.

2.2.13 Ochrana utajovaných skutečností

I. Vývoj a charakteristika

- V oblasti ochrany utajovaných skutečností podle zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon"), došlo v roce 2002 k mírnému poklesu zaznamenaných případů porušení ochrany utajovaných skutečností.
  - * Národnímu bezpečnostnímu úřadu (dále NBÚ) bylo oznámeno **38 případů neoprávněného nakládání s utajovanou skutečností** (o 11 méně než v roce 2001). Pouze ve dvou případech bylo současně podáno trestní oznámení. Ve většině těchto případů se jednalo o porušení vyhlášky NBÚ č. 244/1998 Sb., o podrobnostech stanovení a označení stupně utajení a o postupech při tvorbě, evidenci, přenášení, přepravě, zapůjčování, ukládání, jiné manipulaci a skartaci utajovaných písemností, ve znění pozdějších předpisů.
  - * NBÚ dále zahájil v souladu s ustanovením § 71 zákona v 6 případech **správní řízení o uložení pokuty** za porušení povinností stanovených zákonem. V 5 případech bylo řízení zahájeno s fyzickými osobami (dvě rozhodnutí již nabyta právní moci, z toho v jednom případě byla povinnost uložena rozhodnutím, tedy zaplacení pokuty, již splněna; v jednom případě dosud rozhodnutí nenabylo právní moci; u dvou případů dosud nebylo vydáno rozhodnutí ve věci), v 1 případě bylo řízení zahájeno s organizací (povinnost uložena rozhodnutím, tedy zaplacení pokuty, již byla splněna). Lze uvést, že hrozba peněžité sankce za porušení povinností stanovených zákonem se zatím ukazuje jako velmi účinné opatření při vynucování plnění těchto povinností. Této oblasti proto bude ze strany Národního bezpečnostního úřadu i nadále věnována maximální pozornost.

II. Opatření

- **Novela zákona** provedená zákonem č. 310/2002 Sb., přinesla novou právní úpravu z hlediska:
  - * **uvádění odůvodnění v oznámení o nevydání nebo odnětí osvědčení a potvrzení vydaných** podle zákona. Nově se stanoví, že se v tomto oznámení důvody nevydání nebo odnětí osvědčení a potvrzení uvádí, neuvádí se pouze v případě, jsou-li některé z těchto důvodů utajovanými skutečnostmi. Novela také přináší možnost přezkoumání rozhodnutí o zamítnutí stížnosti vydaných podle zákona Kolegiem na úseku ochrany utajovaných skutečností při Nejvyšším státním zastupitelství. Činnost tohoto orgánu s ohledem na novost této právní úpravy bude možno zhodnotit až po uplynutí delší doby od nabytí účinnosti citované novely. Skutečností ovšem zůstává, že i když Kolegium bylo konstituováno jako orgán soudního typu, souběžně byla zákonem č. 151/2002 Sb. poskytnuta účastníku, jemuž nebylo vydáno osvědčení, možnost podat žalobu ke správnímu soudu (ne proti rozhodnutí Kolegia, ale orgánu, který zamítl stížnost proti nevydání osvědčení). Vznikl tedy stav jisté dvojkolejnosti právní úpravy, který bude napraven zřejmě až schválením nové právní úpravy, která bude zřejmě vycházet z koncepce soudního přezkumu rozhodnutí vydaných v bezpečnostním řízení.
  - * zcela **nová právní úprava ověřování bezpečnostní způsobilosti fyzických osob**. Toto opatření je reakcí na potřebu rozšíření okruhu osob, které musí být v zájmu bezpečnosti státu nebo jiného důležitého zájmu bezpečnostně prověřeny. Dosavadní právní úprava umožňovala takové prověřování pouze u osob, které se mají seznamovat s utajovanými skutečnostmi. Nyní je zákonem tato možnost rozšířena o ověřování bezpečnostní způsobilosti, a to u osob, které vykonávají činnosti, jejichž zneužitím by mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti státu nebo jiného důležitého zájmu státu. V souvislosti s tím úspěšně proběhlo, v souladu se zákonem a s nově vydaným nařízením vlády č. 340/2002 Sb., kterým se stanoví seznam některých citlivých činností, ověřování bezpečnostní způsobilosti u osob, které se podílely na zajištění přípravy a průběhu listopadového summitu Organizace Severoatlantické smlouvy v Praze. V současné době se nachází ve fázi projednávání také návrh nového prováděcího předpisu, kterým bude nově stanoven seznam všech citlivých činností.
- Pokračovaly práce na přípravě **zcela nové právní úpravy oblasti ochrany utajovaných skutečností**, a to v souladu se zněním zákona č. 310/2002 Sb., kterým je platnost zákona č. 148/1998 Sb. omezena pouze do 31. prosince 2003.

- Úřad vlády se v oblasti ochrany utajovaných skutečností zaměřil na úsek objektové bezpečnosti (jako nejzávažnější se jeví dořešení koncepce náhradního zdroje elektrické energie), úsek personální bezpečnosti (určitý problém i nadále zůstává v neukončených bezpečnostních prověrek navrhovaných osob) a na úsek ochrany počítačové sítě (zajištěna je důsledným rozdělením sítě na demilitarizovanou zónu a chráněnou vnitřní síť).

2.2.14 Vyšetřování zločinů komunismu

Pro situaci Policie ČR úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV (dále jen „ÚDV“) v roce 2002 bylo určující především přijetí zákona č. 265 ze dne 29.6.2001, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů a změna zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, který nabyl účinnosti dnem 1.1.2002. Od tohoto data se ÚDV stal ve smyslu novely zákona o Policii ČR součástí služby kriminální policie a vyšetřování. Od téhož data v souvislosti se zánikem úřadu vyšetřování pro ČR došlo k organizačnímu začlenění do struktury Policejního prezidia ČR. V rámci reorganizace bylo nutné přijmout řadu interních opatření k plynulému přechodu z bývalého úřadu vyšetřování pod Policejní prezidium ČR. V kontextu s tím ÚDV v předstihu organizoval semináře s přizváním zejména zástupců Nejvyššího státního zastupitelství ČR, ale i představitelů Policejního prezidia ČR.

Zároveň novelou trestního řádu, provedenou shora citovaným zákonem, došlo k zásadní změně poměru a významu jednotlivých stádií trestního řízení. Přenesení těžiště procesního dokazování z přípravného řízení do řízení před soudem, které novela trestního řádu zavádí a procesně upravuje, má mimo jiné za následek, že vyšetřovací působnost ÚDV by se měla omezit pouze a výlučně na nezbytný rozsah dokazování s tím, že výsledným efektem by mělo být zrychlené řízení a tím i efektivnější práce policejních orgánů, zařazených na ÚDV.

- V ÚDV probíhalo **trestní stíhání v 84 případech**, z toho převedeno do roku 2002 bylo 14 případů (v roce 2002 byly evidovány 3 nové případy), ukončeno bylo 9 spisů a 8 jich zůstává neukončeno. Průměrná doba vyšetřování trestních věcí činí 32,2 měsíce, v roce 2001 24,6 měsíce).

* Celkem za dobu trvání ÚDV bylo k 31.12.2002 **trestně stíháno 171 obviněných**, do roku 2002 bylo převedeno neukončené tr. stíhání proti 37 obviněným, zahájeno tr. stíhání bylo proti 3 obviněným, ukončeno proti 22 obviněným a dosud neukončeno tr. stíhání proti 18 obviněným. Počty vydaných rozhodnutí k obviněným osobám (celkem/rok 2002) dokladují následující údaje: zastaveno bylo dle § 172/1a tr.řádu 15 osob/ 0; zastaveno dle § 172/1b tr.řádu 23/0; zastaveno dle § 172/1c tr. řádu 22/0; zastaveno dle § 172/1d tr.řádu 15/0; zastaveno dle § 172/1e tr.řádu 1/0, přerušeno dle § 173/1 tr.řádu 4/0; **předaných NPO 97/4** (včetně opakovaných NPO 170/37); **obžalováno 77/3** (včetně opakovaných obžalob 96/5) **a pravomocně rozhodnuto soudem 40/15**. Jednalo se především o trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele, vlastizrady, těžké újmy na zdraví, porušení povinnosti veřejného činitele, vraždy, sabotáže, vydírání, zbavení osobní svobody, ublížení na zdraví, útisku, porušování povinností strážní služby atd.

* Celkem bylo prověřováno 1092 věcí, v roce 2002 bylo evidováno 83 nových věcí, ukončeno bylo 131 věcí a zbývá ukončit 99 věcí; průměrná doba prověřování věcí byla 18,3 měsíce.

- **Úsek dokumentace** se zaměřuje zejména na fakta související s protiprávností komunistického režimu a odporem proti němu.

* Například vydaný sborník “Securitas Imperii č. 9” byl věnovaný problematice zahraničních vztahů čs. komunistického režimu, dále byla vydána publikace “Případ Fritz” v ediční řadě Sešity (č. 5), v edici Svědectví studie “Pomocné technické prapory”, výpověď vyšetřovatele Doubka v publikaci “StB o sobě” a dotisk publikace “Se štítem a na štítě”; připraven a předán do tiskárny byl sešit č. 6 – “StB + justice nástroje třídního boje v akci Babice”.

* Pokračovala přednášková činnost např. na Filosofické fakultě UK, gymnáziu Na Vítězné pláni, Arcibiskupském gymnázium, Střední policejní škola v Hrdlořezích atd.; otevřena byla výstava

operativní techniky StB, která byla prezentována i v zahraničí, ÚDV se podílel také na výstavě "Český a slovenský exil ve 20. století".

* Celkem bylo zdokumentováno 204 případů, v roce 2002 31 nových věcí; ukončeno bylo 19 věcí, k 31.12.2002 zůstává neukončeno 83 spisů.

- **ÚDV zveřejňuje své informace na internetových stránkách, dále se soustřeďuje na mezinárodní spolupráci, dalším záměrem je rozšíření stávajících internetových stránek o informace v maďarštině a francouzštině.**

3. Oblast požární ochrany, integrovaného záchranného systému, ochrany obyvatelstva, krizového řízení a civilního nouzového plánování

Významnou roli v oblasti zajištění vnitřní bezpečnosti mají, vedle Policie ČR, Hasičský záchranný sbor České republiky (dále HZS ČR) a další složky integrovaného záchranného systému (dále IZS). Profesionální připravenost řešit velice složité bezpečnostní úkoly prokázaly především při řešení povodní a zabezpečování pražského summitu NATO. Došlo k aktivaci Ústředního krizového štábu (dále ÚKŠ) i krizových štábů dalších orgánů. Příslušníci bezpečnostních sborů často i s nasazením vlastních životů chránili práva občanů, veřejný pořádek a bezpečnost.

Náročné úkoly byly plněny i v zákonem stanovené péči o náležitou právní úpravu patřící do této oblasti. Bylo připraveno a následně příslušnými orgány schváleno mnoho návrhů právních předpisů, jež byly nezbytné z důvodu ukončení činnosti okresních úřadů a přenesení jejich úkolů na jiné subjekty. Konkrétně se jednalo o novely zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, a zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), kdy úkoly okresních úřadů byly přeneseny zejména na obce s rozšířenou působností. V souvislosti s touto úpravou byly uloženy nové úkoly i Hasičskému záchrannému sboru České republiky. Tyto novely jsou součástí zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů. Na základě této právní úpravy byly novelizovány také některé prováděcí právní předpisy k těmto zákonům.

V rámci přípravy koncepčních záměrů na úseku vzdělávání HZS ČR byla Bezpečnostní radou státu (dále BRS) schválena "Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení", která zahájila systém přípravy cílových skupin pro krizové řízení a ochranu obyvatelstva. 1. ledna 2002 byla zřízena Vyšší odborná škola požární ochrany MV ve Frýdku-Místku. Ta společně s Odborným učilištěm požární ochrany MV ve Frýdku-Místku zajišťovala speciální odbornou a jazykovou výuku pro operátory tísňové linky volání 112.

Vláda ČR se ve výše uvedených oblastech zabývala v této oblasti především následujícími materiály:

Vyhodnocení činnosti systému krizového řízení ČR v období po teroristických útocích na USA;
Schválením Rozhodnutím předsedy vlády o vyhlášení nouzového vztahu pro území hl.m. Prahy, a krajů Středočeského, Jihočeského, Plzeňského, Karlovarského a Ústeckého;
Koncepcí řešení vládního utajeného spojení;
dále materiály zabývající se bezpečnostní problematikou související s vrcholným zasedáním Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO) a Rady euroatlantického partnerství (EAPC), apod.

Bezpečnostní rada státu se rovněž zabývala některými z výše uvedených materiálů a dále zejména:

Pravidelnými aktuálními informacemi k bezpečnostním opatřením souvisejícím s bojem proti terorismu ve světě a v ČR;
Stavem příprav pražských vrcholných zasedání NATO a EAPC v roce 2002, včetně zpravodajského zajištění a zajištění bezpečnosti vzdušného prostoru ČR v době konání summitu NATO;
Situací a opatřeními prováděnými při řešení krizové situace vzniklé v důsledku rozsáhlých povodní v srpnu 2002;
Návrhem telekomunikační sítě pro potřeby krizové komunikace při řešení krizových situací;
Harmonogramem přípravy a zpracování krizových plánů;
Vyhodnocením mezinárodního i vnitrostátních cvičení orgánů krizového řízení (např. NATO-CMX 2002, Zóna 2002).

Na plnění řady úkolů a opatření souvisejících s problematikou uvedenou v kapitole 3) se podílely orgány státní správy, samosprávy i další zainteresované subjekty.

3.1 Oblast požární ochrany

Na úseku činnosti jednotek Požární ochrany (dále PO) došlo u všech sledovaných druhů činnosti (požáry, záchranné práce) ke zvýšení činnosti od 10 do 20 %. **Zvýšená zásahová činnost** je odrazem mimořádných událostí, které zasáhly republiku, zejména povodně, které postihly 43 okresů – 10 krajů.

V oblasti zásahů jednotek PO byly vydány předpisy, týkající se typové činnosti při přepravě a možných mimořádných událostech spojených s přepravou radioaktivního materiálu, zásazích na radioaktivní látky obecně a zásazích proti biologickým nebezpečným látkám.

Pro procvičení mezinárodní spolupráce jednotek PO a nasazení speciálního týmu HZS ČR při mimořádných událostech v zahraničí bylo uskutečněno v květnu cvičení "Severní vítr 2002" ve vojenském prostoru Libavá, kterého se zúčastnily jednotky PO Polska. Vydána byla dvojazyčná metodika usnadňující společnou činnost hasičských systémů obou zemí při hašení požárů a provádění záchranných a likvidačních prací.

Při povodních v srpnu 2002 bylo celkem nasazeno cca 24 200 hasičů, z toho 5 100 příslušníků HZS ČR všech krajů (4 000 příslušníků bezprostředně zasahujících a 1 100 příslušníků podílejících se na činnosti v operačním řízení, v krizových štábech a pro týlové zabezpečení jako je logistika, zásobování, opravy apod.) a cca 19 100 dobrovolných a hasičů z HZS podniků. Jeden dobrovolný hasič při zásahu zemřel, zraněno bylo 136 hasičů, z toho 62 příslušníků HZS ČR.

Celkem zahynulo 5 hasičů, z toho 2 hasiči z jednotek SDH obcí. V roce 2003 bude vydáno nařízení vlády, které v návaznosti na zákon o PO posílí zdravotní preventivní péči i pro dobrovolné hasiče a zaměstnance HZS podniků.

V oblasti organizace jednotek PO bylo **aktualizováno plošné pokrytí území ČR jednotkami PO** a to jak jednotkami HZS krajů, tak jednotkami SDH obcí.

HZS krajů vydaly nebo připravily k vydání v krajích příslušné nařízení krajů k plošnému pokrytí a pro zásahovou činnost novelizovaly požární poplachové plány a poplachové plány IZS.

Ve vybavení HZS ČR a jednotek SDH obcí panuje značné napětí způsobené **zastaralostí a nedostatkem techniky** z důvodů chybějících kapitálových výdajů.

Princip plošného pokrytí spočívá v poskytování pomoci občanům, obcím a ostatním právnickým osobám a je závazné dle zákona o PO a jeho prováděcími předpisy. Dotují se jen tzv. vybrané obce, které jsou v celostátním systému jednotek PO aktivně zapojeny. Systém plošného pokrytí optimalizoval i výdaje na PO, reagoval na drastický nárůst cen základní požární techniky v 90. letech.

Nedostatek kapitálových výdajů pro vybranou požární techniku a prostředky PO HZS ČR a jednotky SDH obcí je dramatický. Přes všechny snahy se nepodařilo prosadit zákonnou normu, aby se pojišťovny podílely na financování PO - většina uchráněných hodnot je jejich profitem. Proti roku 1994, kdy se ustoupilo od poskytování dotací všem obcím, **je deficit ve vybavení jednotek PO s územní působností v cenách roku 2002 o téměř 14 mld. vyšší!**

V roce 2003 budou provedeny úpravy v odborné přípravě, zejména velitelé stanic HZS krajů by měli být hlavními partnery starostům obcí s rozšířenou působností při plnění úkolů IZS a ochrany obyvatelstva. Dále budou vydány odborně metodické materiály pro činnost jednotek PO při povodních, záchranných pracích ve výškách a v oblasti boje proti terorismu.

3.2 Oblast integrovaného záchranného systému

Rok 2002 byl v oblasti IZS přechodovým rokem, ve kterém byl systém vystaven několika zatěžkávacím zkouškám, při kterých ještě značnou část běžných každodenních úkolů IZS plnily okresní struktury IZS, ale oblast strategické koordinace záchranných a likvidačních prací byla již řízena ze stupně kraj.

V rámci reformy veřejné správy byl novelizován zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, byla značná část kompetencí okresních úřadů svěřena obcím s rozšířenou kompetencí. Výjimku tvoří rozhodující část plánovacích procesů, kdy tvorba poplachových plánů a územních havarijních plánů byla svěřena stupni kraj, kde ji zabezpečují krajské úřady v součinnosti s HZS krajů. Pouze u některých vnějších havarijních plánů s menšími zdroji rizika byla gesce svěřena obcím s rozšířenou působností, přičemž i zde platí, že hlavním zpracovatelem dokumentu bude HZS kraje. Na základě těchto legislativních změn byly v krajích vydány nařízení krajů obsahující poplachové plány IZS kraje a provedeno postupné předání havarijní dokumentace okresních úřadů do správy HZS krajů.

Bylo uskutečněno vícestupňové **cvičení Zóna 2002**, při kterém byla **ověřena připravenost příslušných krizových štábů** na případnou radiační havárii na jaderné elektrárně Temelín.

Bylo to dosud největší cvičení krizového managementu a složek IZS v historii ČR. Cvičení potvrdilo dobrou úroveň připravenosti všech účastněných subjektů i kvalitu vnějšího havarijního plánu.

Po přívalové povodni na Blanensku v červenci 2002 byly velké **povodně** v srpnu 2002 v Čechách největší zatěžkávací zkouškou IZS.

Zásahů při povodních se zúčastnily všechny základní složky IZS (HZS ČR a jednotky PO, Policie ČR a zdravotnická záchranná služba a Armáda ČR) a ostatní organizace (např. Vodní záchranná služba, Český červený kříž, organizace ADRA, Česká katolická charita, Člověk v tísni a další). Díky funkční ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací prováděné generálním ředitelstvím HZS ČR byly nasazeny nejen složky IZS z postižených území, ale z celého území ČR. Dobrá funkčnost IZS byla jednou z rozhodujících příčin, proč byl při povodních počet obětí jen třetinový než v případě srovnatelných povodní na Moravě 1997. Vedle hasičů vynikajícím způsobem zvládla své úkoly Policie ČR, nejen při uzavírkách a evakuaci prostorů a zabezpečování objízdných tras, ale včas plnila i netradiční úkoly (potápění lodí apod.). Velkým rozsahem nasazených sil a prostředků Armády ČR byly zajišťovány záchranné a likvidační práce, včetně zajišťování regulace a veřejného pořádku ve spolupráci s Policií ČR. Významná byla letecká pomoc Armády ČR a Policie ČR. Lze konstatovat, že operační nasazování všech jednotek probíhalo bez výrazných problémů.

Při povodních byla velkou komplikací havárie ve Spolaně Neratovice. Přestože nedošlo k bezprostřednímu ohrožení a újmám na životech a zdraví obyvatelstva, tato událost spolu s mohutným požárem Setuzy Ústí nad Labem v listopadu 2002 ukázala, jak prioritním úkolem pro další roky je zpracování dobrých vnějších havarijních plánů a zavádění ochranných opatření. Chemický průmysl je velkým potenciálním zdrojem možného ohrožení obyvatelstva.

Záchranné a likvidační práce při povodni byly úspěšně zvládnuty, zejména díky následujícím zásadním změnám oproti možnostem řešení povodňové situace v roce 1997:

- * zcela nová legislativa v oblasti integrovaného záchranného systému a krizového řízení,
- * havarijní připravenost – zpracované havarijní plány a povodňové plány,
- * sloučení civilní ochrany a PO,
- * vznik HZS krajů – vznik řídicích a výkonných struktur na úrovni krajů.

Nové podmínky umožňovaly:

- * včasné informování obyvatelstva prostřednictvím varovného systému, který je nyní ovládán z operačních a informačních středisek HZS ČR (dále jen "OPIS");

- * včasné a objektivní informování obyvatelstva prostřednictvím mediálních prostředků;
- * včasné informování ohroženého obyvatelstva prostřednictvím doplňkových prostředků Policie ČR (nouzové mobilní prostředky);
- * včasnou evakuaci (samovolnou, dobrovolnou a nucenou) provedenou jednotkami PO s Policií ČR, příp. městskou policií;
- * zabezpečení nouzového přežití obyvatel, včetně náhradního ubytování v souladu s povodňovými plány.

Tyto skutečnosti potvrdily správnost krajského uspořádání, zejména pak v oblasti operačního řízení, neboť bylo možné využít více sil a prostředků v rámci kraje, než v minulosti v rámci okresního zřízení. Prokázala se i správnost organizačního uspořádání krizových orgánů na všech úrovních řízení. Povodně však nastolily otázku další existence povodňových komisí, které jsou při řešení mimořádných událostí založeny na kolektivním rozhodování, což se ukazuje v řadě konkrétních případů jako nepraktické a málo pohotové, vzhledem k rychlosti vzniku těchto živelních pohrom. Cílem by měla být především jednotná a universální struktura řízení a opatření při vzniku všech mimořádných událostí, kterou představuje **zákon o IZS a krizový zákon**.

Další velkou zkouškou pro IZS byla příprava a zabezpečení summitu NATO v listopadu 2002.

Zatímco veřejnost vnímala především bezpečnostní přípravy a bezpečnostní akce Policie ČR, byl v pohotovosti celý pražský a středočeský IZS, byla zabezpečena řada opatření připravených pro záchranné a likvidační práce a ochranu obyvatelstva. Pozornost se soustřeďovala především na možné teroristické použití bojových nebo nebezpečných látek, jejich včasnou detekci a případnou dekontaminaci zasahujících jednotek PO, složek IZS a obyvatel.

Uvedené události plně prověřily funkčnost platné legislativy v oblasti IZS, zejména zákon 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a prováděcí vyhlášku 328/2001 Sb. a není je proto třeba zásadně měnit. Pouze s ohledem na reformu státní správy bude novelizována v roce 2003 vyhláška 328/2001 Sb.

V rámci činnosti Výboru pro civilní a nouzové plánování v současné době probíhají konzultace mezi zástupci MZV a Správou státních hmotných rezerv o koordinaci využití dostupných věcných zdrojů potřebných k řešení krizové situace.

3.3 Oblast ochrany obyvatelstva

Usnesením vlády ČR ze dne 22. dubna 2002 č. 417 byla **schválena Koncepce ochrany obyvatelstva** do roku 2006 s výhledem do roku 2015.

Realizace základních opatření této koncepce je rozvržena do roku 2006 a dořešení dalších opatření do roku 2015. Jde o zásadní dokument přijatý vládou, který dlouhodobě ovlivní další rozvoj oblasti ochrany obyvatelstva. Koncepce ochrany obyvatelstva stanoví i hlavní úkoly vyplývající z mezinárodních závazků, zejména z členství v NATO a kandidatury do EU.

Implementační plán pro oblast životního prostředí, podoblast - civilní ochrana (dále CO), byl doplněn v souladu s rozhodnutím Rady č. 2001/792/EC, Euratom, "O vytvoření mechanismu Společenství na podporu zesílené spolupráce při asistenčních zásazích v oblasti civilní ochrany".

Hlavním úkolem implementace v podmínkách ČR je zejména zapojení do mechanismu výměny informací, vytvoření databáze expertů pro vyhodnocování různých druhů závažných mimořádných událostí, zapojení do systému výcviku a školení expertů a zásahových týmů pro mezinárodní zásahový tým (2000 členů), který bude složený z jednotlivých týmů členských států. Byl aktualizován kontaktní bod za ČR v operačním manuálu EU uloženém v bruselském monitorovacím a informačním centru, kterým je informační středisko GR HZS ČR.

V souladu s usnesením Rady vlády pro evropskou integraci č. 39 ze dne 7. března 2002 bylo MV pověřeno koordinací, získáváním a vedením přehledu expertů na národní úrovni v oblasti jaderné, biologické a chemické obrany (NBC) a k dalším aktivitám. K tomu byla přijata konkrétní opatření na úrovni GR HZS ČR.

V rámci zintenzivnění přípravných kroků k přistoupení do EU se zástupci MV-GR HZS ČR zúčastnili odborného semináře ve Vídni o spolupráci kandidátských a členských zemí EU v oblasti civilní ochrany, prvního fóra civilní ochrany EU v Bruselu a dvou pravidelných setkání generálních ředitelů civilní ochrany členských zemí EU, kandidátských zemí a zemí zóny volného obchodu.

Funkčnost mechanismu Společenství na podporu zesílené spolupráce při asistenčních zásazích v oblasti CO byla poprvé prakticky prověřena v průběhu loňských srpnových povodní. V součinnosti s monitorovacími a operačními centry členských i kandidátských států a bruselské centrály Evropské komise probíhala každodenní výměna informací a řešena mezinárodní humanitární pomoc. I díky této spolupráci všechny členské a většina kandidátských států poskytla ČR materiální, finanční nebo technickou pomoc.

Při srpnových povodních 2002 byl prakticky **prověřen systém organizace humanitární pomoci v ČR**. V rámci vnitrostátní humanitární technické pomoci řešilo MV-GR HZS vyhodnocování, evidování a předávání nabídek od cca 800 českých subjektů. Další nabídky, zejména od občanů (oblečení, potraviny, osobní pomoc) byly přesměrovány na nevládní organizace. V součinnosti s MZV byl zabezpečen příjem **zahraniční humanitární pomoci** od 36 zemí. Vzhledem k masivnosti poskytované humanitární pomoci byly některé činnosti řešeny operativně a chyběla existence komplexního systému pro takovéto situace. Proto BRS uložila svým usnesením č. 25/ 2002 zabývat se zkvalitněním postupů ve vnitřní i zahraniční humanitární pomoci.

V důsledku rozsáhlých záplav došlo také k zaplavení **části úkrytového fondu** a tím ke snížení možnosti úkrytí obyvatelstva v případě ohrožení státu. Do konce roku 2002 se podařilo znovu zprovoznit větší část takto poškozených úkrytů. Dále bylo provedeno pět komplexních rekonstrukcí úkrytů s celkovou kapacitou 750 skryvaných osob.

V srpnu 2002 nabyla účinnosti vyhláška MV č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva, vydaná na základě zmocnění ze zákona č. 239/2000 Sb., o IZS a o změně některých zákonů. Tím byly vytvořeny legislativní podmínky k řešení ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí a krizových situací.

Jedním ze základních úkolů ochrany obyvatelstva bylo **zabezpečení včasného varování a informování obyvatelstva** o potenciálním nebezpečí.

K tomu bylo v působnosti MV připraveno 5 037 ks sirén, z nichž 4 451 bylo možné dálkově ovládat; umožňují přenos varovných signálů na 80 % území ČR. Ověřování provozuschopnosti jednotného systému varování a vyzkoušení se od přijetí vyhlášky č. 380/2002 Sb., provádí každou první středu v měsíci. V souladu s usnesením vlády ČR č. 417/2002 byla zahájena modernizace tohoto systému prováděná obměnou elektrických sirén za elektronické v zónách vnějšího havarijního plánování, na územích ohrožených zvláštními povodněmi a vybudováním zpětné diagnostiky k nim.

Systém zabezpečení včasného varování a informování obyvatel před možnými účinky mimořádných událostí (živelních pohrom a havárií) využívá a spolupracuje se sdělovacími prostředky (zejména rozhlasem a televizí) a provozovateli telekomunikačních prostředků. Spolupráce je na dobré úrovni, umožňuje včasné a plošné informování osob o vzniku rizika a poskytuje základní pokyny k zabezpečení ochrany obyvatelstva.

Podle zákona č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a vyhlášky SÚJB č. 319/2002 Sb., o funkci a organizaci celostátní radiační a monitorovací sítě, byla zahájena výstavba mobilních monitorovacích skupin u pěti chemických laboratorů v působnosti HZS ČR.

Ve Výboru pro civilní nouzové plánování (dále VCNP) byla projednána problematika zjišťování, předávání a vyhodnocování údajů o radiační, chemické a biologické situaci za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu a při řešení krizových situací spojených s teroristickými útoky. Tento úkol bude dále pokračovat.

V rámci přípravy na summit NATO a v jeho průběhu byla přijímána opatření k ochraně obyvatelstva (vydání informačních letáků, besedy, informace na internetu, apod.). Byla uvedena v pohotovost dekontaminační pracoviště pro osoby a techniku v součinnosti s Armádou ČR a pracoviště pro zjišťování a označování nebezpečných oblastí. Dále bylo stanoveno zaměření a doporučeny formy přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádných událostí.

Pokračovala pomoc HZS ČR základním a středním školám při výuce témat ochrany člověka za mimořádných událostí. Pro obecní úřady a základní školy byla vydána příručka "Pro případ ohrožení", obsahující základní informace o způsobech ochrany v případě mimořádných událostí. Tato příručka byla pro potřeby zastupitelských úřadů v ČR vydána také v angličtině. Pro orgány státní správy, územní samosprávy, právnické osoby a podnikající fyzické osoby byla vydána metodická pomůcka "Sebeochrana obyvatelstva", obsahující opatření k improvizované ochraně obyvatelstva. K problematice ochrany obyvatelstva byla odvysílána řada relací ve veřejnoprávních hromadných informačních prostředcích.

3.4 Oblast krizového řízení

V souvislosti s přijetím zákona č. 320/2002 Sb. o změně a zrušení zákonů v souvislosti se zrušením okresních úřadů byla Parlamentem ČR přijata i novelizace zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizový zákon).

MV koordinovalo přípravu ústředních správních orgánů a ostatních územních orgánů státní správy a samosprávy v přípravě na aplikaci změn v organizaci krizového řízení, které dle novely zákona má platnost od 1.1.2003. V BRS bylo 14. května 2002 přijato usnesení č. 295 k harmonogramu přípravy a zpracování krizových plánů s ukončením prací v roce 2004.

Podle vyhlášky MV č. 328/2001 Sb. o některých podrobnostech zabezpečení IZS byly ve smyslu jejich paragrafů 25, 27 a 28 provedeny k 30. 6. 2002 práce na aktualizaci havarijních plánů okresů a vnějších havarijních plánů jaderných zařízení. Vnější havarijní plán Jaderné elektrárny Temelín byl prověřen cvičením ZONA 2002.

Pro zabezpečení dalšího postupu dořešení problematiky telekomunikačního spojení pro orgány krizového řízení a spojení na obce byla **zahájena distribuce 19 000 kusů mobilních telefonů** s duální SIM kartou, jejíž druhé číslo je určeno pro zajištění bezproblémového spojení při vyhlášení krizových stavů.

Byl rozpracován obsah, rozsah, formy a metody přípravy v oblasti krizového plánování a příprav a stanovena obsahová náplň pro získání zvláštní odborné způsobilosti pracovníků správních úřadů.

Ministerstva a ostatní ústřední správní úřady si vytvořily v souladu s krizovou legislativou **vlastní pracoviště krizového řízení** pro koordinaci připravenosti na krizové situace. Pro řešení krizových situací si tyto úřady zřizují své krizové štáby. Mimo území republiky odpovídá za bezpečnost velvyslanectví, misí a generálních konzulátů MZV. Zastupitelské úřady postupují v krizové situaci podle plánů činnosti, které zpracovávají v souladu s jednotným modelem.

Na počátku roku 2002 pokračovala činnost ÚKŠ a správních orgánů ČR pro další zabezpečení protiteroristických opatření přijatých v roce 2001, opatření Policie ČR prováděná ve spolupráci s Armádou ČR byla zaměřena na preventivní ochranu určených objektů, dopravních uzlů apod.

V souvislosti s likvidací ohrožení obyvatel a majetku padajícími skalami ve Hřensku byl vyhlášen přednostou okresního úřadu Děčín stav nebezpečí, v rámci kterého Policie ČR s Armádou ČR zabezpečovala na základě nařízení vlády mimo jiné ochranu majetku evakuovaných osob.

V souvislosti s povodněmi byla zahájena činnost ÚKŠ. Na základě jednání povodňových komisí a vývoje situace byly aktivovány krizové štáby na všech úrovních a povodněmi se zabývala vláda.

Rozhodnutím předsedy vlády č. 373/2002 Sb. a č. 374/2002 Sb. byl vyhlášen nouzový stav, následně vláda schválila toto rozhodnutí svým usnesením č. 777 (č. 375/2002 Sb.).

Ministerstva a další ústřední správní úřady se podle požadavků ÚKŠ podílely na jeho činnosti a zabezpečení požadavků krizových štábů a územních orgánů krizového řízení při záchranných a likvidačních pracích při povodních. Na většině ústředních orgánů byl podle potřeby resortů zřízen krizový štáb jeho vedoucího funkcionáře.

Hejtmani krajů, přednostové okresních úřadů a starostové obcí a jejich úřady a pracovní orgány v naprosté většině případů osvědčily schopnost plnit funkci orgánů krizového řízení v návaznosti na přijatou legislativu. Osvědčilo se rozpracování zkušeností z povodní v roce 1997, příprava na řešení krizových situací teritoriálního charakteru včetně zpracování havarijních (krizových) plánů okresů.

Během povodní došlo také k ohrožení řady telekomunikačních objektů a narušení kabelových sítí, přičemž byla ověřena funkčnost aktivovaného systému krizového řízení společnosti a vytvořen centrální krizový štáb.

Další významnou oblastí bylo zabezpečení vrcholného zasedání NATO v Praze, (21. a 22. 11. 2002), lze hodnotit jak z hlediska organizačního tak bezpečnostního jako úspěšné. Zabezpečení meziresortní spolupráce prostřednictvím ÚKŠ a příprava ozbrojených složek, IZS a bezpečnostních opatření k zajištění Summitu NATO byly adekvátní k významu této události a celkovému

bezpečnostnímu prostředí ve světě, především riziko terorismu i celosvětová změna bezpečnostní situace po 11. září 2001. Z analýzy všech získaných informací i reakcí ze zahraničí vyplývá, že opatření přijatá k omezení možných rizik nebyla přehnaná. Významnou roli sehrála výborná spolupráce a Armádou ČR i zahraničními vojenskými a bezpečnostními složkami.

Rozsah bezpečnostních opatření k summitu NATO byl stanoven po zkušenostech ze zasedání MMF/SB (v roce 2000) v lednu 2001. Od této doby probíhaly přípravné práce, byla zajišťována výběrová řízení v oblasti materiálně technického vybavení Policie ČR, v souladu se zákonem o výběrovém řízení. Počet nasazených policistů byl stejný jako při zasedání MMF/SB. Pro summit NATO se jednalo o posílení o cca 5500 příslušníků Policie ČR, přičemž asi 2800 policistů bylo určeno pro ochrannou službu k zajištění bezpečnosti chráněných osob a objektů.

Velmi účinně bylo eliminováno i riziko extremismu a jeho různých projevů v pouličních bojích. Jako velmi efektivní se ukázal tzv. "filtr" na státní hranici, který se podařilo vytvořit ve spolupráci s bezpečnostními složkami sousedních zemí a jímž byly omezeny příjezdy nežádoucích osob. Celkovým výsledkem bylo, že na území ČR nedošlo k narušení vnitřního pořádku. Vliv na bezproblémový průběh summitu měla rovněž opatření Policie ČR provedená ještě před samotným začátkem summitu (akce služby cizinecké a pohraniční policie, služby kriminální policie a vyšetřování v Praze, opatření proti tzv. "darkerům" apod.).

Přijata byla ze strany ČESKÉHO TELECOMU, a.s. řada opatření ke zpřísnění podmínek pro povolování vstupů do telekomunikačních objektů společnosti, zdokonalení kontroly a stanovení režimu pro pohyb osob v těchto objektech a jejich okolí.

Byla zahájena realizace usnesení BRS č. 211 ze dne 25. září 2001 o koncepci vzdělávání v oblasti krizového řízení. Byli vyškoleni školitelé a organizátoři školení z řad pracovníků ředitelství HZS krajů, jejichž úkolem bude v roce 2003 vyškolit všechny nově zvolené starosty obcí. Součástí vzdělávání starostů obcí je i problematika ochrany obyvatelstva. Současně byly vytvořeny základní podmínky k zahájení profesního, kvalifikačního a doplňujícího profesního vzdělávání v oblasti krizového řízení a ochrany obyvatelstva. Dále byly stanoveny požadavky k získání odborné způsobilosti v oblasti krizového řízení a ochrany obyvatelstva pro příslušníky HZS ČR.

3.5 Oblast civilního nouzového plánování

Pro oblast civilního nouzového plánování (dále jen CNP) byl rok 2002 ve srovnání s rokem 2001 mnohem významnějším, a to z několika hledisek:

- * V rámci pokračujícího revizního cyklu a reformy CNP NATO byl zpracován dotazník CNP NATO 2002, který byl zaslán Vyššímu výboru pro civilní nouzové plánování NATO (dále jen SCEPC). Byl zpracován ad hoc odbornou pracovní skupinou ustavenou v rámci VCNP; ústředí NATO ocenilo předložený dokument za ČR. Dotazník byl rovněž předložen BRS ještě před konáním Summitu NATO v listopadu 2002.
- * Pokračovalo plnění úkolů vyplývajících ze schválené ministerské směrnice CNP na léta 2001 a 2002, která byla rozpracována v materiálu projednaném VCNP; jedním z nejdůležitějších úkolů z tohoto materiálu bylo zpracování koncepce ochrany obyvatelstva, která byla projednaná na schůzi VCNP a BRS v r. 2001 a schválená vládou v dubnu r. 2002. Další splněné úkoly se týkaly zabezpečení ochrany obyvatelstva před účinky zbraní hromadného ničení (dále ZHN), zejména zpracování přehledu prostředků a schopností ČR pro odstraňování následků útoku chemickými, bakteriologickými a radiologickými látkami, výměny informací o opatřeních ke snižování zranitelnosti obyvatelstva před ZHN, o příslušných výcvikových programech a cvičeních a techniky efektivních reakcí na použití ZHN a rozvíjení spolupráce se s Euro-atlantickým koordinačním centrem pomoci při pohromách (EADRCC). Kromě kontaktů s EADRCC a SCEPC se spolupráce odvíjela rovněž s pracovním výborem SCEPC pro ochranu obyvatelstva, tj. Výborem pro civilní ochranu (CPC). V rámci tohoto výboru byly projednávány materiály a opatření na téma ochrany obyvatelstva v případě přírodních a technologických katastrof, postupy zajišťující základní pomoc postiženému obyvatelstvu jak na území ČR tak i mimo něj, včetně zabezpečení humanitární pomoci. Zástupci MV GR HZS v tomto výboru rovněž aktivně přispěli a přispívají zkušenostmi a novými postupy v oblasti veřejných informací na téma ochrany obyvatelstva a tento aktivní přístup je kladně hodnocen zahraničními organizacemi.
- * Koordinace zpracování dotazníků za ČR na téma pracovní náplně a reformy plánovacích výborů SCEPC NATO v oblastech působnosti příslušných ministerstev ČR, která jsou pověřeny protějšky zmíněných plánovacích výborů SCEPC a zaslání vyplněných dotazníků orgánům NATO.
- * V důsledku povodní v ČR v srpnu 2002 se zvýšila frekvence kontaktů se zahraničními středisky koordinace pomoci při katastrofách, především s EADRCC a s ostatními státy při zajišťování zdrojů humanitární pomoci a jejich následné distribuci subjektům postižených pohromou. Zkušenosti z této pohromy jsou předmětem analýz a připravovaných preventivních opatření pro snížení negativních důsledků. Ve VCNP byl projednán materiál, jehož cílem bylo vybrat zúžený okruh nejzávažnějších problémů, které vznikly v průběhu zmíněných povodní.
- * Podíl na přípravě a závěrečném zpracování materiálů souvisejících s problematikou udržení kontinuity základních funkcí státu, ochrany obyvatelstva, kritické infrastruktury, veřejných informací, zajištění expertů, personálu a jeho vybavení při zahraničních jednáních a jejich aplikaci do podmínek v ČR.
- * Podíl na přípravě nové ministerské směrnice CNP NATO na léta 2003 a 2004 zahrnující spolupráci se zástupci ostatních resortů v ČR, v jejichž působnosti je spolupráce s příslušnými orgány NATO.
- * Jednání na téma zabezpečení civilních odborníků pro oblast ZHN, veřejné správy a infrastruktury dle kritérií NATO.
- * Vzhledem k zajišťování výše uvedených úkolů probíhala aktivní a efektivní spolupráce se zástupci Stálé delegaci ČR při NATO a Stále mise ČR při ES v Bruselu.

4. Politika v oblasti vnitřní bezpečnosti

Rovněž v uplynulém období přijaly resorty řadu opatření, která by měla umožnit optimálně stanovit resp. nastavit systém co nejvíce snižující kriminální jednání a jeho dopadů na občany. Podrobněji je o těchto aktivitách pojednáno přímo v příslušných částech předkládané Zprávy.

Součástí jsou dále opatření MV a PČR, jako hlavního garanta za oblast vnitřní bezpečnosti, vztahující se k oblasti ekonomické, personální, organizační a vzdělávacím aktivitám.

4.1 Přehled základních koncepčních a analytických dokumentů

Vedle pravidelně předkládaných materiálů, kterými jsou

- * **Národního akčního plánu boje proti terorismu**
- * **Zpráva o korupci**
- * **Informace o migraci**
- * **Zpráva o plnění úkolů vyplývajících ze Strategie prevence kriminality**
- * **Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti**
- * **Zpráva o problematice extremismu**
- * průběžně jsou aktualizovány jednotlivými resorty **Střednědobé koncepce resortní politiky**,

(všechny materiály jsou přístupné, vyjma ostatními resorty aktualizované Střednědobé koncepce resortní politiky, v sekci dokumentů na internetových stránkách MV - www.mvcr.cz;)

dále byly zpracovány

- **Národní strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám** (vláda vzala na vědomí usnesením ze dne 22.ledna 2003 č.83)
- **Hodnocení ekologických rizik chemických látek** (resortní materiál MŽP)
- Nejvyšší státní zastupitelství zpracovalo
  - * Zprávu o činnosti státního zastupitelství za rok 2001
  - * Zvláštní zprávu o poznatcích k aplikaci ustanovení trestního zákona postihujících nedovolenou výrobu a držení omamných a psychotropních látek a jedů a šíření toxikomanie
  - * Zvláštní zprávu obsahující analýzu míry korupce v ČR z pohledu státního zastupitelství
  - * Zvláštní zprávu o analýze a vyhodnocení účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb., v podmínkách státního zastupitelství
  - * Zprávu o stavu trestního řízení na úseku ochrany intelektuálního vlastnictví
- Institut pro kriminologii a sociální prevenci - řeší několik výzkumných úkolů týkající se oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti, o poznatcích a závěrech informuje ve svých publikacích, které jsou zaměřeny především na oblast vývojových trendů a prognóz kriminality v ČR, organizovaného zločinu, ekonomické kriminality, oběti trestné činnosti, boje proti obchodování s lidmi, na oblast spojenou s vyhodnocováním účinnosti programů prevence atd.

4.2 Legislativní aktivity

(nejsou zde uvedeny veškeré legislativní aktivity, vyhlášky jednotlivých resortů, dílčí změny apod. jsou součástí příslušných částí Zprávy)

- **realizované v roce 2002**

Návrh zákona o dočasné ochraně cizinců a o změně některých zákonů

Návrh tohoto zákona byl vypracován k zajištění transpozice směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. června 2001, o minimálních standardech pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k podpoře vyváženého sdílení břemene jednotlivými členskými státy při přijetí těchto osob a důsledcích z něho vyplývajících.

Návrh zákona byl předložen vládě dne 3. prosince 2002 (4.2.2003 byl předložen do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR), předpokládaný termín nabytí jeho účinnosti je k 1. srpnu 2003.

Návrh zákona o změně zákona o pobytu cizinců a některých zákonů

Návrh byl vypracován rovněž v souvislosti s transpozicí směrnice Rady 2001/55/ES a byl předložen vládě současně s návrhem zákona o dočasné ochraně tj. dne 3. prosince 2002 (4.2.2003 byl předložen do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR) s předpokládaným termínem nabytí účinnosti k 1. srpnu 2003 s tím, že pro některá ustanovení návrhu zákona je účinnost stanovena diferencovaně. Návrh zákona rovněž řeší další otázky (problematika víz, úprava režimu přechodných pobytů a další) s cílem zajistit soulad našeho právního řádu s schengenským acquis.

Vládní návrh zákona o volbách do Evropského parlamentu

Návrh zákona upravuje podmínky výkonu volebního práva, organizaci voleb a rozsah soudního přezkumu při volbách do Evropského parlamentu konaných na území ČR a je tedy předpokladem pro uskutečnění konání těchto voleb po vstupu ČR do EU. Návrh zákona byl schválen usnesením vlády č. 863/2002. Poslanecká sněmovna schválila návrh zákona dne 3. prosince 2002 a v současné době je projednáván Senátem. Předpokládané datum nabytí účinnosti zákona bylo v Plánu legislativních prací vlády stanoveno na leden 2003. Návrh byl schválen a vyhlášen 4.3.2003 ve Sb. zákonů č.62/2003.

Návrh novely zákona č. 119/2002 Sb., o zbraních a střelivu

Byl vypracován na základě usnesení vlády č. 64 ze dne 16. ledna 2002 a vládě předložen dne 2. prosince 2002 (4.2.2003 byl předložen do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR). Novela řeší problematiku asanace soukromých a veřejných prostor, zejména v oblastech se zvýšeným výskytem nevybuchlé munice nebo střeliva. Do zákona č. 119/2002 Sb. zapracovává provádění pyrotechnického průzkumu (dohledávání munice a její deaktivace) na komerční bázi.

Zákon č. 259/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění zákona č. 175/1990 Sb., a některé další zákony

Novým způsobem byly s účinností od 1.7.2002 upraveny povinnosti svolavatele a účastníků shromáždění a sankce za jejich neplnění.

Návrh zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů a návrh zákona o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

Zákon navazuje na zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, novelizuje zákony, které je třeba v případě přijetí tohoto zákona novelizovat, jde např. o zákon o nemocenském pojištění zaměstnanců, o nemocenské péči v ozbrojených silách atd. V současné době je ve schvalovacím řízení v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Zákon o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů.

Byl publikován ve sbírce pod č. 320/2002 Sb. a byl novelizován zákonem č. 426/2002 Sb.

Vyhláška MV č. 192/2001 Sb., kterou se vydává seznam hraničních přechodů

Vyhláška byla změněna vyhláškami č. 364/2001 Sb. a č. 142/2002 Sb. a byla s účinností od 1.1.2003 zrušena vyhláškou č. 363/2002 Sb. Seznam hraničních přechodů bude vydáván sdělením MV ve Sbírce zákonů (jak předpokládá zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů /zákon o cestovních dokladech/, ve znění pozdějších předpisů).

Vyhláška, kterou se upravují podrobnosti služebního poměru příslušníku Policie České republiky, byla publikována pod číslem 287/2002 Sb. a novelizována vyhláškou č. 472/2002 Sb.

Návrh novely zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů

Tato novela byla zpracována na základě usnesení vlády č. 142/2001, č. 772/2001 a č. 1355/2001 z důvodu kompatibility právní úpravy informačního systému evidence obyvatel s připravovanou právní úpravou registrů veřejné správy a přizpůsobení úpravy poznatkům praxe z aplikace zákona č. 133/2000 Sb. V současné době je návrh projednáván v Poslanecké sněmovně (předložen dne 19.3.2003) k projednání a měl by nabýt účinnosti v září 2003.

Návrh novely vyhlášky MV č. 177/2000 Sb., kterou se provádí zákon o evidenci obyvatel, zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů.

Návrh byl zpracován na základě ustanovení § 25 písm. a) a b) zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů. Uvedeným návrhem se stanoví vzor tiskopisu „Doklad o rodném čísle“, a technický způsob předávání rodných čísel na výdejová místa, přidělování rodných čísel výdejovým místem. Vyhláška byla vydána pod č. 543/2002 Sb. a nabyla účinnosti dnem 1. 1. 2003.

Zákon, kterým se mění zákon o obecní policii - poslanecký návrh

Zákon byl přijat poté, co Poslanecká sněmovna přehlasovala Senát. Je publikován pod č. 311/2002 Sb. Na základě tohoto zákona se obecní policie stala s účinností od 1. ledna 2003 orgánem obce. Obecní policie jedné obce může na základě veřejnoprávní smlouvy vykonávat své úkoly i na území jiné obce nebo obcí, které jsou smluvními stranami této smlouvy. Obecní policie je k plnění svých úkolů oprávněna vyžadovat od příslušných orgánů z jejich informačních systémů poskytnutí zákonem stanovených údajů. Strážník obecní policie je nově oprávněn zjišťovat totožnost i na žádost jiné osoby, jestliže tato osoba má na zjištění totožnosti právní zájem. Obecní policie je též oprávněna zpracovávat osobní údaje, které potřebuje k plnění svých úkolů. Obecní policie je dále oprávněna, je-li to potřebné, pro plnění svých úkolů pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy z míst veřejně přístupných, popřípadě též zvukové, obrazové nebo jiné záznamy o průběhu zákroku nebo úkonu. Obecní policie může projednávat vymezené přestupky v blokovém řízení. Strážník obecní policie je oprávněn pokyny usměrňovat provoz na pozemních komunikacích v případě, že je to nezbytné pro obnovení bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, a není-li řízení provozu zajištěno policií nebo v součinnosti s policií. Strážník obecní policie je oprávněn ve vymezených případech zastavovat vozidla.

Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva

Návrhem vyhlášky se provádí § 7 odst. 7 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů (dále jen „zákon“). Vytváří se podmínky k řešení ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí velkého rozsahu, včetně případného ozbrojeného konfliktu. Dosud byla tato problematika zajišťována pouze interními předpisy MO. Vzhledem k převodu kompetencí ve věcech civilní ochrany od MO na MV bylo nutné upravit zásadní otázky problematiky ochrany obyvatelstva prováděcím předpisem k zákonu. Potřebnost odpovídající právní úpravy vyplynula zvláště naléhavě při řešení rozsáhlých ničivých povodní v letech 1997-1998, které postihly značnou část území republiky a zasáhly také území sousedních států. Absence právních a dalších podmínek byla tehdy zřejmá zejména při provádění záchranných a likvidačních prací, kdy byly bezprostředně ohroženy lidské životy a majetek.

Nařízení vlády č. 497/2002 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 34/1986 Sb., o jednorázovém mimořádném odškodnění osob za poškození na zdraví při plnění úkolů požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády přiměřeně zvyšuje jednotlivé finanční částky jednorázového mimořádného odškodnění poskytované právnickou osobou, podnikající fyzickou osobou, anebo MV podle § 81 odst. 3 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. Při stanovení výše finančních částek se vychází z částek uvedených v zákoníku práce a z částek vyplývajících pro příslušníky HZS ČR z ustanovení § 94 odst. 3 zákona č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie ČR. Za základ pro stanovení navrhovaných částek byla použita minimální měsíční mzda. Jednotlivé částky vychází z násobku minimální mzdy, nejedná se tedy o pevně stanovené částky a je třeba počítat s jejich proměnlivostí.

Nařízení vlády č. 498/2002 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 172/2001 Sb., k provedení zákona o požární ochraně

Nařízení reaguje na novelu zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, která je součástí zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů. Jedná se proto ve své podstatě o technickou novelu, která např. ruší veškerou dokumentaci, kterou vedly okresní úřady, a úkoly vyplývající z této dokumentace se vesměs přenášejí v rozšířené podobě na kraj. Současně však byly změnou § 18 odstavce 1 nařízení vlády vytvořeny lepší podmínky pro péči o hasiče u déletrvajících zásahů spočívající v poskytování ochranných nápojů vždy po dvou hodinách bez další vazby na nutnost existence extrémních podmínek, které nebyly pojmově právním předpisem nikterak vymezeny. V praxi se za takové podmínky vesměs považovala jen práce za mrazu pod -10° C, kdy bylo nutné zasahujícím hasičům poskytovat ve výše uvedených intervalech teplý čaj. Ukázalo se však, že obdobná potřeba teplého ochranného nápoje může nastat i uprostřed léta, jde-li o záchranné práce při povodních prováděné v chladu a v promočených oděvech.

Nařízení vlády č. 527/2002 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právnickými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva

Nařízení vlády reaguje především na zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, který mimo jiné obsahuje i novelu zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. Nařízením se tak převádí úkoly z okresu na kraj. Novela nařízení vlády dále řeší otázku náhrad výdajů k zabezpečení činnosti zařízení civilní ochrany. Podle dřívější právní úpravy poskytoval stanovené náhrady výdajů ten okresní úřad, který právnickou osobu nebo podnikající fyzickou osobu zahrnul do havarijního plánu okresu nebo vnějšího havarijního plánu. Podle novely nařízení vlády bude tyto náhrady poskytovat hasičský záchranný sbor kraje, který právnickou osobu nebo podnikající fyzickou osobu zahrnul do havarijního plánu kraje nebo vnějšího havarijního plánu.

V souvislosti s povodněmi na území České republiky v srpnu a září 2002 byla připravena tato nařízení vlády:

Nařízení vlády č. 377/2002 Sb., o povolání vojáků Armády České republiky k plnění úkolů pořádkové služby Policie České republiky v období do 15. září 2002 (povoláno 1000 vojáků v činné službě)

Nařízení vlády č. 381/2002 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 377/2002 Sb., o povolání vojáků Armády České republiky k plnění úkolů pořádkové služby Policie České republiky v období do 15. září 2002 (zvýšení na 2500)

Nařízení vlády č. 414/2002 Sb., o povolání vojáků Armády České republiky k plnění úkolů pořádkové služby Policie České republiky v období od 16. září 2002 do 30. září 2002 (povoláno 300 vojáků v činné službě)

Nařízení vlády č. 427/2002 Sb., o povolání vojáků Armády České republiky k plnění úkolů Policie České republiky v období od 1. října 2002 do 31. prosince 2002 (povoláno 100 vojáků v činné službě)

V souvislosti se zabezpečením summitu NATO bylo připraveno toto nařízení vlády:

Nařízení vlády č. 299/2002 Sb., o povolání vojáků Armády České republiky k plnění úkolů Policie České republiky v období od 16. listopadu 2002 do 24. listopadu 2002 (povoláno 2400 vojáků v činné službě)

Dále byla připravena **nařízení vlády o povolání vojáků Armády České Republiky k plnění úkolů pořádkové Policie ČR č. 108/2002 Sb., č. 112/2002 Sb., č. 156/2002 Sb. a č. 484/2002 Sb.**

navrhované pro rok 2003

Návrh správního řádu

Návrh správního řádu byl usnesením č. 105 vládou schválen a v únoru 2003 byl předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR k dalšímu projednání. Návrh obsahuje úpravu správního procesu, která má plně nahradit zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů, a plně odpovídá standardům evropského správního řízení. Reaguje na zásadní změny v uspořádání orgánů veřejné správy a ve složitosti problematiky, kterou musí tyto orgány řešit, nově upravuje působnost správního řádu a jeho systematiku, zavádí do správního řízení nové instituty a zpřesňuje současnou právní úpravu tam, kde její nedostatečnost umožňovala nejednoznačný výklad. Tím v budoucnu umožní snížit počet zvláštních procesních úprav, které vzhledem ke stručnosti platného správního řádu musely vzniknout v jednotlivých oborech správního práva.

Dne 1. 1. 2003 nabyla účinnosti nová právní úprava správního soudnictví. Rozhodnutí správních úřadů jsou přezkoumávána v plné jurisdikci a správní soudnictví je dvojinstanční. Soudní řád správní byl zpracován v úzké spojitosti s návrhem nového správního řádu a počítá s instituty správním řádem nově zaváděnými (např. nečinnost) nebo nově definovanými (ochrana před nečinností), pročež bude jeho uplatňování v praxi za účinnosti dosavadního správního řádu značně komplikované.

Návrh zákona o správním trestání

Návrh zákona má být předložen vládě do konce června 2003. Principy se oproti Zprávě o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2001 nemění, tzn. například, že budou stanoveny základy odpovědnosti za přestupek, druhy sankcí a ochranných opatření a jejich ukládání a upraven postup správních úřadů při projednávání přestupků atd.

4.3 Oblast prevence kriminality

Prevence kriminality je ofensivním nástrojem kontroly kriminality. Zabývá se příčinami trestné činnosti a omezováním motivů a příležitostí k jejímu páčání. Obecným cílem prevence je minimalizace rizik a následků souvisejících s kriminalitou. Dalšími cíly preventivní politiky je zvyšování pocitu bezpečí občanů a posilování jejich důvěry v policii a instituce veřejné správy.

Preventivní politika státu byla formulována v roce 1997 ve Strategii prevence kriminality do roku 2000 a v současně platné Strategii prevence kriminality na léta 2001 - 2003. Výsledkem realizace je vybudovaný systém, který je založen na meziresortní spolupráci a opírá se o resortní preventivní programy, o programy prevence kriminality na místní úrovni a o preventivní aktivity nestátních neziskových organizací i podnikatelských subjektů.

Zpráva o plnění úkolů vyplývajících ze Strategie prevence kriminality na léta 2001 - 2003 za rok 2001 a stanovení priorit na rok 2002 byla schválena usnesením vlády č. 392 dne 17. dubna 2002. Do konce března 2003 byla předložena vládě ČR zpráva o situaci v roce 2002, a která stanoví priority na rok 2003.

Realizované aktivity v roce 2002

I. Prevence kriminality na meziresortní úrovni

Odpovědnost za vytváření koncepce a koordinaci preventivní politiky na meziresortní úrovni nese RVPPK. Gesci za jeho činnost má MV, konkrétně odbor prevence kriminality (OPK MV). V rámci RVPPK odpovídá OPK MV za koncepční, iniciativní a metodickou činnost při vytváření preventivních programů na místní úrovni a za správu státního dotačního systému Programu prevence kriminality na místní úrovni (dále Program), který je určen na pomoc městům nejvíce kriminalitou a dalšími sociálně patologickými jevy zatíženým. Program byl realizován v 88 městech s počtem obyvatel nad 10 tisíc a státní účelová dotace byla poskytnuta na 353 projekty v celkové částce 39 744 000,- Kč. Na jeden systémový projekt, kterým bylo sociologické šetření "Pocit bezpečí obyvatel ve vybraných městech ČR" (provedla agentura STEM ve 12 městech realizujících Program déle než 5 let), bylo vynaloženo 2 132 000,- Kč.

Na rozdíl od ostatních resortů, které se zaměřují především na oblast sociální prevence, MV akcentuje problematiku situační prevence a úlohu PCR v preventivních aktivitách. V rámci Programu bylo z okruhu **situační prevence** (technická zařízení minimalizující páčání trestných činů) podpořeno 44 projektů částkou 19 528 000,- Kč. K nejefektivnějším prostředkům patří městské kamerové dohlížecké systémy, které vytvářejí bezpečné zóny v lokalitách s velkým výskytem pouliční trestné činnosti a napojení objektů na pulty centralizované ochrany.

V oblasti **sociální prevence** se jednalo o 279 projektů a částku 18 730 500,- Kč. Jedná se o projekty zaměřené na rizikové skupiny dětí a mládeže, oběti trestných činů, sociálně handicapované romské obyvatelstvo a na práci s kriminálně rizikovými jedinci (např. propuštění z výkonu trestu, drogově závislí, bezdomovci apod.). Hlavními adresáty dílčích projektů sociální prevence je neorganizovaná mládež a potenciální pachatelé a oběti trestných činů. Poprvé byly podpořeny projekty zaměřené na cílovou skupinu odsouzených k alternativním trestům.

Ve skupině projektů **informování občanů** o možné ochraně před trestnou činností (bezpečnostní rizika v lokalitě, zabezpečení osob a majetku, informace o krizových a poradenských zařízeních apod.) bylo podpořeno 23 projektů částkou 1 126 500,- Kč. Na **vzdělávání manažerů** prevence kriminality bylo vyčleněno 130 500,- Kč a na **informační zabezpečení** manažerů nových měst a Policie ČR bylo na 7 projektů vynaloženo 335 000,- Kč.

Pro manažery prevence kriminality ve městech byl uspořádán třídní vzdělávací kurz "**Marketingová komunikace**". Kurs po obsahové stránce zajišťovali lektori z katedry multimediálních komunikací University Tomáše Bati ve Zlíně. Proškoleni bylo 98 osob.

Během uplynulých sedmi let se ve všech městech realizujících Program podařilo prosadit

preventivní programy jako součást generelu rozvoje obcí, tzn., že na prevenci jsou v jejich rozpočtech plánovány a vyčleňovány finanční prostředky. Pocit bezpečí občanů a jejich důvěra v policii (státní i městskou) se zvyšuje.

Reforma veřejné správy a vznik samostatných krajů vedly k záměru iniciovat rozvoj preventivních aktivit v rámci působnosti krajů. Tento záměr schválila vláda ČR ve Strategii prevence kriminality na léta 2001-2003. Předpokládalo se, že na úrovni krajů bude systém prevence kriminality na místní úrovni dále zkvalitňován a bude se zabývat, na rozdíl od centrální úrovně, také preventivními aktivitami v menších městech a mikroregionech. **Na krajských úřadech však dosud nebyly k realizaci tohoto záměru vytvořeny systémové předpoklady. Výsledkem průběžného hledání nových řešení je připravovaný Program „Partnerství“,** který akcentuje lokální přístup k prevenci kriminality dílčích jevů a jeho těžiště spočívá v situačních aspektech prevence. V souvislosti s tímto přístupem bude zvýrazněna analytická, signalizační a iniciativní role Policie ČR - zejména okresních ředitelů a vedoucích obvodních oddělení Policie ČR. Nový program byl projednán a schválen RVPPK, Asociací krajů ČR a Policejním prezidiem ČR. V roce 2003 bude zpracována metodika programu a program "Partnerství" bude předložen vládě ČR ke schválení. Na krajské úrovni bude program "Partnerství" koordinován správami krajů Policie ČR a v nejrizikovějších lokalitách by měly být realizovány pilotní projekty.

V rámci součinnostního řešení kriminality na místní úrovni byly realizovány 3 projekty zaměřené **na téma diváckého násilí** - ve městech Opava, Olomouc a České Budějovice.

Pokračovalo zastupování ČR ve Stálém výboru Evropské úmluvy k diváckému násilí (v rámci Rady Evropy). Představitel ČR byl zvolen na druhé funkční období I. místopředsedou výboru.

II. Systém prevence kriminality v rámci resortu MV

V rámci požadavku korektního chování vůči občanům, profesionality, důslednosti a rychlosti plnění úkolů Policie ČR byl prosazován i návrh na zřizování **preventivně informačních skupin** (dále PIS) při okresních ředitelstvích Policie ČR. Zavádění preventivních prvků a integrace Policie ČR do preventivních systémů na místní úrovni se uskutečňuje již od roku 1995 právě pomocí PIS.

PIS jsou malé útvary v čele s tiskovým mluvčím podléhající ředitelům okresních či městských ředitelství Policie ČR. Jejich činnost je zaměřena na spolupráci s místními orgány veřejné správy při přípravě a realizaci preventivních opatření, na poradenskou a informační službu občanům a na komunikaci se sdělovacími prostředky. Vyšší metodickou činností jsou pověřeni krajsí koordinátoři preventivních činností, kteří jsou zařazeni na nově vzniklých PIS v rámci policejních správ krajů. PIS je také od roku 2002 konstituována na ředitelství a oblastních ředitelství SCPP. Celý systém je zastrešován PIS Policejního prezidia ČR a OPK MV. Ke dni 31. 12. 2002 bylo konstituováno celkem 81 PIS. Ke koordinaci a metodickému řízení celé problematiky byla ministrem vnitra zřízena **Metodická rada pro preventivně informační skupiny Policie ČR**, která připravuje školení pro preventivní pracovníky a také navrhuje každý rok jedno preventivní téma pro celou policii. Policejní prezident vyhlásil rok 2002 rokem ochrany rekreačních objektů (*např. Policie ČR realizovala projekt „Kontrolní lístky rekreačních objektů“ – informovala majitele chat o provedené vnější kontrole, Policie ČR zvýšila obchůzkovou činnost v rekreačních objektech apod.*). V oblasti normotvorné připravila metodická rada několik pokynů policejního prezidenta, které nahrazují současnou neexistenci zakotvení prevence v policejních předpisech. Policejní preventivní aktivity přijímá veřejnost převážně kladně. Některé policejní útvary v rámci PIS otevírají tzv. **poradenská centra** policie. Smysl činnosti poradenských center spočívá v seznamování občanů s možnostmi ochrany před trestnou činností. Užitečným doplňkem pro lepší představitost občanů je vybavení poradenských center funkční certifikovanou zabezpečovací technikou.

Činnost prevence zaměřuje Policie ČR do všech problémových oblastí, vedle ochrany rekreačních objektů například realizovala projekt „Bezpečné obydlí“, uskutečnily se dny otevřených dveří, pokračovaly akce „Jablko nebo citron“ či „Ajaxův zápisník“ určený pro žáky základních škol atd. Rok 2003 je vyhlášen policejním prezidentem rokem ochrany nemotorizovaných účastníků silničního provozu.

Postupně se realizoval **Program MV a Policie ČR Bezpečná lokalita**, který byl projednán a jednomyslně přijat na zasedání **Poradního sboru pro situační prevenci kriminality MV** (poradní sbor) v roce 2001. Resort tímto programem reagoval na nepříznivý vývoj zejména majetkové kriminality. Smyslem Programu Bezpečná lokalita, jako dlouhodobé, celostátní, preventivně-osvětové akce k ochraně majetku a osob, je docílit bezpečné obytné prostředí. Nabízí praxí ověřené projekty (situační a sociální prevence kriminality, projekty k informování veřejnosti), které se osvědčily v rámci Komplexního součinnostního programu prevence kriminality na místní úrovni ve více jak 90 městech ČR. Program má své logo a podrobnější informace o něm lze nalézt i na internetových adresách www.mvcr.cz a www.gremiumalarm.cz.

V rámci tohoto programu se v roce 2002 realizoval pilotní projekt bezpečný dům ve třech pražských panelových domech. Obdobné projekty se připravují po celé ČR. Program Bezpečná lokalita je přihlášen do programu Národní politiky jakosti pro rok 2003, který podporuje vláda ČR a na úrovni Evropské unie se bude ucházet o evropskou cenu prevence kriminality.

V rámci mediálního projektu **Bezpečná společnost** OPK MV publikoval v roce 2002 celkem 35 tiskových servisů, které byly v průběhu roku distribuovány na 700 míst v ČR. Tiskový servis je zasílán médiím, představitelům samosprávy a složkám Policie ČR. Tematicky se zaměřil na ochranu majetku, osob, rodiče děti, seniory, oběti zločinu. Obsahoval také zprávy, studie k publikovaným zásadním materiálům a informace MV, Policejního prezidia ČR a Policejní akademie ČR.

Ediční činnost OPK MV zahrnovala **odborné publikace** (např. Městské kamerové dohlížecí systémy), bulletin k problematice domácího násilí, kapesní adresář pro policisty při zasedání NATO a některé reedice.

Velká pozornost byla věnována **komunikaci s veřejností prostřednictvím médií**.

Pro doplnění lze uvést, že v roce 2002 přinesla agentura ČTK celkem 762 informací o prevenci kriminality a v celostátních i regionálních novinách bylo publikováno celkem 2051 kratších i delších článků věnovaných řadě témat (drogy, pornografie, prostituce, domácí násilí, extremismus, kriminalita dětí, zneužívání dětí a mladistvých,...).

Kampaň **Domácí násilí** pokračovala vydáním informačního bulletinu „Za zavřenými dveřmi“, který je pro obrovský zájem rozebrán, je připravována jeho reedice. Dalším posunem v uvedené kampani byla realizace informační stránky pro veřejnost o problému domácího násilí.

Mezinárodní spolupráce

V rámci přístupu k EU byly navázány kontakty s Evropskou sítí prevence kriminality. Kandidátské země se však její činnosti účastní zatím jako pozorovatelé. Dále pokračovala účast na práci mezinárodních organizací – Komise pro prevenci kriminality OSN a Rady Evropy.

Připravované aktivity v roce 2003

- * připravit věcný záměr zákona o prostituci (do poloviny roku 2003),
- * předložit vládě ČR materiál věnovaný obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování,
- * dopracovat a předložit vedení resortu ke schválení „Akční plán MV a Policie ČR k realizaci Národní strategie protidrogové politiky na období let 2001 – 2004“,
- * pokračovat v realizaci a zkvalitňování Programu prevence kriminality na místní úrovni,
- * realizovat Program v jednom novém městě (Uherské Hradiště),
- * iniciovat rozvoj preventivních aktivit v menších městech a mikroregionech prostřednictvím programu Partnerství,
- * realizovat vzdělávací akce pro manažery prevence kriminality ve městech, v krajích (VÚSC), a při krajských ředitelstvích Policie ČR a/ základní vzdělávací kurz prevence kriminality
- * výcvikový kurz "Prevence kriminality a média",
- * vyvěsit Tiskový servis OPK MV na internetových stránkách MV a zajistit jeho zasílání na všechna obvodní oddělení Policie ČR,

- * realizovat projekt „Prevence kriminality a média“ (vydání publikace a vzdělávací výcvikový kurz pro manažery prevence kriminality na místní úrovni, ve spolupráci s Univerzitou T. Bati ve Zlíně),
- * zapojit informace z oblasti prevence kriminality do projektu „Veřejné informační služby“, který je součástí Akčního plánu realizace státní informační politiky, jehož gestorem je MV (schválený vládou ČR),
- * připravit projekt „Prevence kriminality v nákupních zónách“ (ve spolupráci s městy a obchodními řetězci),
- * spolupořádat (ve spolupráci se členy Poradního sboru pro situační prevenci kriminality MV) 12. ročníku mezinárodní výstavy PRAGOALARM - PRAGOSEC 2003 (součástí prezentace MV bude samostatná expozice vývoje zabezpečovací techniky od r. 1918),
- * připravit materiál k řešení problému prodeje odcizených věcí v bazarech a zastavárnách.

4.4 Evropská integrace, mezinárodní spolupráce

- realizované v roce 2002

Evropská unie

Práce na přípravě na vstup do EU pokračovaly v návaznosti na úspěšné dokončení negociací a předběžné uzavření kapitoly 24 "Spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí; Schengen" v prosinci 2001. V roce 2002 se tak úsilí soustředilo na plnění závazků přijatých resortem vnitra v negociačních dokumentech, jak v legislativní, tak v nelegislativní oblasti, na dobudování institucionálních kapacit a na monitorování pokroku v plnění závazků přijatých ČR v dané oblasti.

Z legislativních opatření souvisejících s přípravou na vstup do EU bylo významné přijetí zákona č. 217/2002 Sb., novela zákona o pobytu cizinců ("euronovela"), která umožní uplatnění principu volného pohybu osob po vstupu do EU. Součástí novely je i novela zákona o cestovních dokladech, která, mj. umožní po vstupu ČR do EU cestování do států EU na občanský průkaz. Parlament dále schválil zákon č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic ČR. Přijetím zákona o ochraně státních hranic je sledováno též převzetí relevantního schengenského acquis. Oba zákony nabýly účinnosti ke dni 1. 1. 2003. Dne 1. 1. 2002 vstoupila v platnost novela trestního řádu, zákon č. 265/2001 Sb. Pozitivní efekt novely na urychlení trestního řízení a odstranění duplicity v práci vyšetřovatelů a policie byl oceněn Evropskou komisí. Posílení boje proti korupci je mj. smyslem přijetí zákona o finanční kontrole ve veřejné správě (zákon č. 320/2001 Sb.), který nabyl účinnosti k 1.1.2002. V boji proti korupci a organizovanému zločinu má nesporný význam i novela trestního zákona (č. 134/2002 Sb., nabytí účinnosti 1. července 2002), která zakotvila další hmotně-právní úpravy promítající závazky vyplývající z práva EU a mezinárodních smluv. Ke splnění závazků z negociací v oblasti volného pohybu zboží dále přispělo schválení zákona č. 119/2002 Sb., o zbraních a střelivu, který byl koncipován jako kompatibilní s příslušnou směrnicí ES. Zákon nabyl účinnosti 1.1. 2003. Ke splnění závazků MV v negociační kapitole Volný pohyb osob přispěje zákon o volbách do Evropského parlamentu.

Z nelegislativních úkolů souvisejících s přípravou na vstup do EU byly plněny úkoly na úseku budování institucionálních kapacit pro azylové řízení, oceněn byl pozitivní vliv novely zákona o azylu na snížení počtu žadatelů o azyl a řešení otázky odvolání v azylovém řízení. Bylo dosaženo značného pokroku na úseku boje s nelegální migrací a ochrany státních hranic. Přijatá opatření vedla k podstatnému snížení počtů případů nelegální migrace. Významnou institucionální změnou pozitivně hodnocenou Evropskou komisí bylo sloučení původní kriminální policie a úřadů vyšetřování v Úřad služby kriminální policie a vyšetřování. Pokračovalo plnění závazků z negociací i v ostatních klíčových oblastech – boji proti organizovanému zločinu, terorismu, obchodu s lidmi a dalších. Průběžně byly plněny a vyhodnocovány závazky z koncepčních materiálů MV sledovaných Evropskou komisí (jako např. Aktualizovaná koncepce boje proti organizovanému zločinu, Národní akční plán boje proti terorismu, Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí atd.) i z dokumentů EU - Přístupové partnerství, Předvstupní pakt o organizovaném zločinu aj. Plnění závazků je vesměs hodnoceno kladně. Oblastí, která zůstává z hlediska přípravy na vstup do EU i nadále problematická, je boj proti korupci a závažné hospodářské a finanční kriminalitě. Z dalších úkolů je nutno jmenovat pokračování harmonizace vízové politiky dle Nařízení Rady (ES) č. 539/2001, které se soustředilo zejména na harmonizaci s tzv. bílým seznamem, a zavedení jednotné evropské linky tísňového volání k 1. 1. 2003.

Pokud jde o **smluvní aktivity** související s přípravou na vstup do EU, velmi významné bylo uzavření Smlouvy o spolupráci mezi ČR a Europolem, která vstoupila v platnost 16. srpna 2002. Obě strany sjednaly Dodatek ke smlouvě, na základě kterého přistupuje ČR ke spolupráci v oblasti dalších trestných činů, jež jsou obsahem rozšířeného mandátu Europolu. Od září 2002 působí při Europolu styčný důstojník Policie ČR. Ratifikována byla dále Smlouva mezi ČR a SRN o spolupráci policejních orgánů a orgánů působících při ochraně státních hranic v příhraničních oblastech, která vstoupila v platnost 1. srpna 2002. Smlouva obsahuje řadu moderních institutů mezinárodní policejní spolupráce, včetně některých vyplývajících ze schengenského acquis (možnost přeshraničního pronásledování). Obdobné smlouvy se připravují se Slovenskem, Rakouskem a Polskem. Zcela

neúspěšné naopak bylo úsilí české strany o revizi bezvízové dohody a Smlouvě o úpravě režimu na společných státních hranicích se Slovenskem.

Pokračovaly intenzivně i přípravy na **připojení ČR k schengenskému systému**. Byly plněny zejména úkoly vyplývající ze souboru schengenského acquis kategorie I. (tj. k datu vstupu do EU), rozpracována byla i řada úkolů acquis kategorie II. Plnění úkolů bylo pravidelně sledováno vládou prostřednictvím zpráv o připravenosti k převzetí schengenského acquis i dalších dokumentů. Evropskou komisí byl oceněn pokrok v plnění Schengenského akčního plánu, jehož aktualizovaná verze bude zpracována ke konci ledna. Pokračuje budování Národního schengenského informačního systému, a to na základě Koncepce přizpůsobení informačních systémů v resortu MV tak, aby podporovaly provádění všech ustanovení schengenského acquis schválené v roce 2002. Úsilí o včasné a úplné plnění závazků vyplývajících ze schengenského acquis bylo poněkud zpochybněno rozporuplnými prohlášeními některých představitelů EU o zpoždění výstavby Schengenského informačního systému II a z toho vyplývajícího časového posunu v přijetí nových členů za původně předpokládaný rok 2006. MV jako gestor problematiky Schengenu prozatím trvá na načasování dokončovacích prací tak, aby přístup k schengenskému systému byl možný v roce 2006, situaci ohledně časového posunu přístupu však musí bedlivě sledovat.

Evropská komise pokrok v přípravě na členství v EU sleduje prostřednictvím řady monitorovacích nástrojů. Jedná se o Akční plán pro posilování administrativní a soudní kapacity, monitorovací tabulky a mise expertů. Nejvýznamnějším hodnotícím dokumentem jsou pravidelné zprávy Evropské komise o pokroku v přípravě na členství v EU.

V pořadí třetí **Mise expertů** EU se uskutečnila ve dnech 27.-29. 5. 2002. Hlavními tématy této mise byla Implementace Schengenského akčního plánu, Soudnictví, Boj proti ekonomickému a finančnímu zločinu, podvodům a korupci, Policejní spolupráce. Závěrečná Zpráva z mise uveřejněná v listopadu 2002 vyznívá pro ČR příznivě; oceňuje pokrok, který ČR učinila harmonizováním své legislativy s právem EU/ES, pokračující implementaci Schengenského akčního plánu a výsledky, které již prokazují pozitivní efekt novelizace trestního řádu a reorganizace policejních složek. Rovněž byl pozitivně hodnocen program vzdělávání policistů. Další pokrok je od ČR očekáván v oblastech boje proti korupci a závažné ekonomické trestné činnosti.

Pravidelná **hodnotící zpráva** Evropské komise o přípravě ČR na členství v EU byla zveřejněna dne 9. října 2002. Pokud se jedná o problematiku v kompetenci MV, jednoznačně nejkritičtější pasáží je, jako i v minulých letech, kapitola pojednávající o protikorupčních opatřeních. Pokud jde o oblasti zahrnované do negociační kapitoly 24 "Spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí" lze naopak celkem jednoznačně konstatovat, že hodnocení je z velké části pozitivní. Od Pravidelné zprávy za rok 2001 ČR prakticky dokončila harmonizaci práva s acquis této kapitoly a učinila významný pokrok v budování institucionálních a implementačních kapacit ve všech oblastech. Pravidelná zpráva poukazuje zejména na zlepšení v oblasti ochrany osobních údajů, vízové politiky a systému vydávání víz, ochrany hranic, nelegální migrace, plnění Schengenského akčního plánu, cizinecké a azylové legislativy, možnosti odvolání v azylovém řízení, oceňuje legislativní a institucionální pokrok v oblasti policejní spolupráce a boje proti organizovanému zločinu, reorganizaci policie (zrušení institutu vyšetřovatelů), uzavření smlouvy s Evropskem, vypracování Akčního plánu boje proti terorismu, plnění koncepce boje proti drogám aj.

V rámci vnitrostátního sledování pokroku v přípravě na vstup do EU, vypracovalo MZV v lednu 2002 na základě podkladů všech relevantních resortů dokument **Souhrn zbývajících úkolů ČR pro vstup do EU**. Souhrn zbývajících úkolů byl schválen vládou 10. dubna 2002, následně dvakrát vyhodnocen a aktualizován, a to v červnu a prosinci 2002. MV své úkoly ze Souhrnu vesměs plní.

Nedílnou součástí přípravy na vstup do EU je čerpání nevratné finanční pomoci EU z **programu Phare**. Přísun finančních prostředků resortu MV pokračoval i v roce 2002. Podářilo se úspěšně uzavřít výběrová řízení na technické vybavení v projektech Phare 2000. Nejvýznamnější je uzavření smlouvy na dodávku téměř čtyř tisíc počítačů pro kriminální a pořádkovou policii. Celkově

byly dokončeny tři projekty, na kterých participovalo MV a Policie ČR, projekty na boj proti organizovanému a ekonomickému zločinu a posílení ochrany hranice a budování N-SIS. Celková výše finančních prostředků, které resort získal v tomto programu činí 6,65 mil. euro na technické vybavení a 1,1 mil. euro na expertní pomoc a vyškolení pracovníků resortu.

V roce 2002 byla zahájena i realizace projektů z programu Phare 2001. Jedná se o čtyři projekty: Rozvoj hraniční kontroly a postupů v oblasti migrace a azylu, Zlepšení boje proti organizovanému zločinu, Zlepšení boje proti korupci a ekonomickému zločinu, Zkvalitnění řízení policejních struktur (EFQM model řízení kvality) v celkové výši 5,8 mil. euro na investice a expertní pomoc včetně vyškolení pracovníků resortu.

K realizaci byly v loňském roce připraveny i projekty Phare 2002. Evropská komise schválila resortu vnitra další tři projekty - na ochranu hranice, budování N-SIS a boj proti ekonomické kriminalitě. Celková finanční částka z fondu Phare určená na tyto projekty činí téměř 13,7 mil. euro.

Zároveň byly zahájeny přípravy projektů do programu Phare 2003; pro resort vnitra se jedná o zařazení dalších tří projektů ve výši téměř 3 mil. euro. Projekty jsou zaměřeny na boj proti organizovanému zločinu a ekonomické kriminalitě a dobudování N-SIS.

K prioritním úkolům pro budoucí období patří zejména dokončení plnění závazků z negociací. Úsilí se po splnění úkolů datovaných k datu vstupu do EU soustředí především na přípravu na přístup k schengenskému systému, která z časového hlediska sahá poměrně daleko za okamžik přístupu k EU, v nejlepším případě k roku 2006. Po dokončení plnění závazků z negociací bude také třeba daleko pozorněji sledovat průběžný vývoj *acquis communautaire*, neboť z něj bezpochyby budou vyplývat nové úkoly jak v oblasti harmonizace práva, tak budování institucí. V nadcházejícím roce dojde k podstatné změně ve způsobu přípravy na vstup do EU tím, že ČR obdrží již ve druhém čtvrtletí 2003 status pozorovatele v pracovních orgánech Rady. Obecně tak budou muset útvary, které se podílejí na řešení úkolů dnes přípravy, ale v nejbližší době již členství v EU, postupně přizpůsobovat styl práce podmínkám členství v EU.

Mezinárodně smluvní oblast

Mezinárodní smlouvy, které byly sjednány, resp. vstoupily v platnost v roce 2002:

V uplynulém období byla sjednáno (některé z nově sjednaných smluv nejsou dosud platné), resp. vstoupilo v platnost několik významných smluvních dokumentů, které souvisejí s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem:

Dvoustranné mezinárodní smlouvy:

Prezidentské:

- * Smlouva o spolupráci mezi ČR a Evropským policejním úřadem, podepsaná dne 5. března 2002 a změna Smlouvy sjednaná výměnou osobních not (Haag 13.2. 2002, Praha 5.3. 2002); oba dokumenty vstoupily v platnost dne 16.srpna 2002.
- * Smlouva mezi ČR a Polskou republikou, kterou se mění Smlouva mezi ČR a Polskou republikou o malém pohraničním styku podepsaná v Praze dne 17. ledna 1995, ze dne 8. června 2000; vstoupila v platnost dne 30. června 2002.
- * Smlouva mezi ČR a Spolkovou republikou Německo o spolupráci policejních orgánů a orgánů působících při ochraně státních hranic v příhraničních oblastech ze dne 19.září 2000; vstoupila v platnost dne 1. srpna 2002.
- * Dohoda mezi vládou ČR a vládou Chorvatské republiky o spolupráci v boji proti organizovanému zločinu, nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, terorizmu a dalším druhům nebezpečné trestné činnosti ze dne 30. 11. 1999; vstoupila v platnost dne 1. září 2002.
- * Smlouva mezi ČR a Polskou republikou o spolupráci v hraničních otázkách ze dne 25. května 1999; vstoupila v platnost dne 1. září 2002.
- * Smlouva mezi ČR a Polskou republikou o spolupráci při pohraničním odbavování ze dne 25. května 1999; vstoupila v platnost dne 1. listopadu 2002.
- * Dohoda mezi vládou ČR a vládou Slovenské republiky o předávání a přebírání osob na společných státních hranicích - byla podepsána dne 2. července 2002

- * Smlouva mezi ČR a Rumunskem o spolupráci v boji proti organizovanému zločinu, nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami a prekurzory, terorizmu a další závažné trestné činnosti, podepsána 13.11.2001 - v roce 2002 byl ukončen vnitrostátní schvalovací proces na české straně, který byl završen ratifikací Smlouvy prezidentem republiky; dosud nevstoupila v platnost.

Vládní:

- * Dohoda mezi ČR a Evropskou unií o účasti ČR v policejní misi Evropské unie (EUPM) v Bosně a Hercegovině (BaH) podepsána dne 11.prosince 2002; téhož dne vstoupila v platnost.

Multilaterální mezinárodní smlouvy:

- * Úmluva o omezení případů bezdomovectví z 30. srpna 1961; pro ČR vstoupila v platnost dne 19. března 2002
- * Evropská úmluva o kontrole nabytí a držení střelných zbraní jednotlivými osobami ze dne 28. června 1978; pro ČR vstoupila v platnost dne 1. května 2002

Rozjednané mezinárodní smlouvy

- Dvoustranné mezinárodní smlouvy:

Proběhla expertní jednání mj. o následujících bilaterálních mezinárodních smlouvách týkajících se vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku:

- * Dohoda mezi vládou ČR a vládou Belgického království o spolupráci v boji proti organizovanému zločinu, nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, terorizmu a dalším druhům závažné trestné činnosti - jednání o Dohodě byla ukončena, v nejbližší době bude předložen návrh na sjednání Dohody vládě.
- * Dohoda mezi vládou ČR a vládou Moldavské republiky o předávání a přebírání osob na státních hranicích - jednání o Dohodě byla ukončena, v nejbližší době bude předložen návrh na sjednání Dohody vládě.
- * Ujednání mezi MV ČR a MV Moldavské republiky k provedení Dohody mezi vládou ČR a vládou Moldavské republiky o předávání a přebírání osob na státních hranicích - jednání ukončena.
- * Dohoda mezi vládou ČR a vládou Moldavské republiky o spolupráci v boji proti organizovanému zločinu, nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, terorizmu a dalším druhům závažné trestné činnosti - jednání o Dohodě byla ukončena, v nejbližší době bude předložen návrh na sjednání Dohody vládě.
- * Smlouva mezi ČR a Slovenskou republikou o spolupráci v boji proti trestné činnosti, při ochraně veřejného pořádku a při ochraně státních hranic - jednání o Smlouvě byla v zásadě ukončena, v 1. pololetí 2003 bude předložen návrh na sjednání Smlouvy vládě
- * Smlouva mezi ČR a Polskou republikou o spolupráci policejních orgánů v boji proti trestné činnosti a při ochraně veřejného pořádku a o spolupráci v příhraničních oblastech - byla zahájena jednání.
- * Dohoda mezi vládou ČR a Rakouskou spolkovou vládou o zpětném přebírání osob s neoprávněným pobytem - byla zahájena jednání.
- * Dále pokračovala jednání s Bulharskem o novelizaci readmisní dohody (stávající dohoda bude rozšířena o umožnění policejních průvozů). Ve stádiu přípravy na jednání jsou např. smlouvy upravující policejní spolupráci v boji proti trestné činnosti s Rakouskem, Litvou a Maďarskem.

Mnohostranné mezinárodní smlouvy

- * Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňující Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.
- * Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky doplňující Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.

Oba Protokoly byly dne 10. prosince 2002 podepsány za ČR a spolu s Úmluvou budou předloženy s návrhem na ratifikaci vládě.

Vysílání příslušníků Policie ČR do mírových misí

Od roku 1999 aktivně působilo 30 příslušníků Policie ČR v **mezinárodních mírových misích OSN** v Kosovu a Bosně a Hercegovině. V průběhu podzimu roku 2002 se vrátilo 21 příslušníků zpět do ČR, 9 příslušníků Policie ČR zůstalo v Kosovu a mírová mise OSN v Bosně a Hercegovině skončila k 31.12.2002. Od 1.1. 2003 bude její pokračování, podle rozhodnutí Rady Evropské unie, zajišťovat Policejní mise Evropské unie (EUPM).

Na základě usnesení BRS ČR č. 301 ze dne 25. června 2002 se příslušníci Policie ČR zapojili do první **samostatné policejní mise EU** v Bosně a Hercegovině od 1 .1. 2003. Základem pro působení policejní mise EU, včetně personálu vyslaného kandidátskými zeměmi, v BaH je Dohoda mezi Evropskou unií a Bosnou a Hercegovinou o činnosti policejní mise Evropské unie v Bosně a Hercegovině ze dne 4. října t.r.

Vláda ČR svým usnesením č. 1098 ze dne 6. listopadu 2002 souhlasila s účastí příslušníků Policie ČR v policejní misi EUPM a se sjednáním Dohody mezi ČR a EU o účasti ČR v EUPM v Bosně a Hercegovině. Na základě Dohody, která byla podepsána 11. prosince 2002 v Bruselu, vyšle ČR šest policistů do EUPM. Ti byli vybráni v konkurzu, který pořádala výběrová komise EUPM. Jeden policista byl vyslán dle požadavku do sídla velení EUPM již 18. listopadu 2002, aby se podílel na přípravách práce mise. Ostatní se zapojili do činnosti mise v průběhu měsíce ledna 2003. Podle Dohody budou tito policisté vysláni do EUPM minimálně na jeden rok s tím, že se později předpokládá jejich nahrazení novými policisty.

4.5 Aktivity MV v oblasti personální práce, vzdělávací, organizační, ekonomické, ochrany utajovaných skutečností

Oblast personální práce

- situace v roce 2002

Systemizace personálního obsazení útvarů MV, Policie ČR a HZS, vzdělanostní struktura, řízení lidských zdrojů, vzdělávání zaměstnanců

Ke dni 1. ledna 2002 bylo v resortu MV k dispozici celkem 74.966 pracovních míst, z toho 56.082 ve služebním poměru (47.416 policejních a 8.666 hasičských) a 18.884 míst pro zaměstnance v pracovním poměru. Ke dni 31.12. 2002 byl celkový početní stav resortu MV 75.823, z toho 46.770 policistů (61,7 %), 9.421 hasičů (12,4 %) a 19.632 (25,9 %) zaměstnanců v pracovním poměru. Z celkového početního stavu je 17.367 žen (22,9 %), z toho 11,7 % ve služebním poměru a 55,1 % v pracovním poměru. Celková obsazenost činí 99,3 %. Pokud se týká obsazenosti na krajských správách Policie ČR pohybuje se od 99,9 % (Správa Jihomoravského kraje) do 96,7 % (Správa Středočeského kraje).

V rámci oprávnění ministra k vzájemnému převádění služebních míst podle potřeby služby (při zachování limitů mzdových prostředků) bylo v roce 2002 z celkového počtu pro Policii ČR určeno celkem 58.078 pracovních míst a pro HZS ČR v krajích celkem 9.198 pracovních míst. V souvislosti s rozšířením působnosti MV bylo nezbytné přijmout opatření k plnému využití neobsazených míst. Vládě byl předložen požadavek o plné krytí plánovaných míst finančními prostředky na mzdy v rozpočtu kapitoly MV na rok 2002. V průběhu roku se podařilo snížit neobsazenost pracovních míst na minimum.

V Policii ČR bylo nezbytné zabezpečit řadu nových úkolů, např. ze zákona o ochraně svědků, potírání terorismu, organizovaného zločinu, hospodářské trestné činnosti apod. Stěžejní z hlediska personálního zabezpečení byly rovněž přípravy a konání summitu NATO. Přijatá opatření měla dopad na všechny policejní služby, především na ochrannou službu a službu pořádkové policie. Byla realizována řada organizačních změn a změn v systemizaci pracovních míst a personálních opatření na základě rozkazů policejního prezidenta a interních předpisů MV. Bylo nezbytné připravit materiál do vlády, kterým bylo zabezpečeno, že pracovní místa, která byla převedena dočasně k jiným službám budou opět v roce 2003 doplněna tak, aby bylo možno dále plnit nové a rozšířené činnosti. Vláda tento materiál schválila a svým usnesením č. 548 ze dne 29. května 2002 zvýšila početní stavy MV, Policie ČR a HZS ČR celkem o 1.803 pracovních míst. Podmínkou bylo plné využití stávajících pracovních míst a přidělených finančních prostředků v roce 2002. V jednotlivých složkách bylo možno koncem roku náborovat pracovní síly dle limitů mzdových prostředků. Tato skutečnost byla využita především ve výkonu HZS ČR, který bylo nutné koncem roku posílit, a to nejenom z důvodů likvidace následků srpnových povodní, ale i v souvislosti s rozvojem moderního integrovaného záchranného systému v rámci ČR a EU, zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání "112" v ČR a především postupného plnění plošného rozmístění sil a prostředků k zajištění bezpečnosti osob a majetku. Zvýšení početního stavu od 1. ledna 2003 umožnilo Policii ČR posilovat již od měsíce září 2002 ochrannou službu o více než 100 policistů, především v souvislosti se zabezpečením specializovaných úkolů při summitu NATO. Místně byla posilována pořádková policie a rovněž specializované policejní jednotky.

Další úkoly byly plněny v souvislosti s postupným zapojováním ČR do Schengenského systému. Řada opatření v rámci personálního zabezpečení úseku bezpečnosti a veřejného pořádku, byla přijata především v oblasti azylové a migrační politiky, dále pro plnění úkolů vyplývajících z novelizace zákona č. 140/1996 Sb., o zpřístupnění svazků vzniklých činností bývalé Státní bezpečnosti, a v oblasti vzdělávání policistů, hasičů a občanských zaměstnanců v problematice bezpečnosti a vnitřního pořádku.

Služební poměr skončilo celkem 2.088 osob (z toho 1.665 policistů a 423 hasičů); ze služebního poměru bylo propuštěno z důvodů uvedených v § 106 odst. 1, písm. d. (porušení přísahy nebo služební povinnosti zvláště závažným způsobem) 75 osob, tj. 3,6 % (v roce 2001 to bylo 3,3 %). *Další údaje jsou uvedeny v tabulce č. 36.*

V rámci příprav na vstup do EU byly během roku 2002 dále postupně rozvíjeny a zaváděny do praxe výstupy projektu Phare CZ98/IB/JH/02 **"Komplexní systém řízení lidských zdrojů pro Českou policii / program odborného vzdělávání pro příslušníky Policie ČR a pracovníky MV"**. Vyšel závazný pokyn policejního prezidenta č. 96. ze dne 28. června 2002 k provádění průběžného hodnocení příslušníků Policie ČR a závazný pokyn policejního prezidenta č. 97. ze dne 28. června 2002 k provádění hodnocení práce zaměstnanců v pracovním poměru Policie ČR. Do praxe byl uveden připravený systém posttraumatické intervenční péče o policisty, kteří prožili extrémně zátěžovou situaci při plnění povinností v souvislosti s akcemi zvláštního nasazení a po traumatizujících zážitcích. Byly postaveny týmy posttraumatické péče při správách krajů Policie ČR a vycvičení jejich členové. Tyto týmy osvědčily vysokou úroveň své připravenosti a odvedly vynikající práci bezprostředně po svém vzniku při povodních v roce 2002.

Ve spolupráci s Holandskou policií byla vypracována twinningová smlouva pro projekt Phare CZ01/IB/JH/04 **"Zavedení modelu EFQM řízení jakosti v Policii ČR"**, jejíž znění bylo schváleno řídicím výborem Evropské komise v říjnu 2002. Projekt dotovaný ze strany EU částkou 1,15 milionu EURO byl oficiálně zahájen dne 11. 11. 2002.

Průběžně byly plněny úkoly, související s problematikou rovných příležitostí mužů a žen v oblastech prevence kriminality a personální politiky v resortu MV. Proběhla řada konferencí a přípravných školení pro členy řešitelského týmu v ČR i v zahraničí.

Pro vedoucí pracovníky MV, Policie ČR a vedoucí pracovníky dalších resortů bylo zabezpečeno vzdělávání v oblasti Schengenské spolupráce. Pro všechny vedoucí pracovníky MV proběhlo školení k problematice EU a dále byla připravena metodika a koncepce vzdělávání pro pracovníky MV, kteří jsou vysíláni na jednání v institucích EU.

Plánované aktivity v roce 2003

- * V rámci příprav na vstup ČR do svazku členských států EU je třeba nadále pokračovat v již zahájené implementaci výsledků projektu Phare CZ98/IB/JH/02 **"Komplexní systém řízení lidských zdrojů pro Českou policii/program odborného vzdělávání pro příslušníky Policie ČR a pracovníky MV"**. Bude třeba věnovat zvýšenou pozornost především zajištění závaznosti vypracovaných postupů výběru uchazečů o vstup do služebního poměru a výběru kandidátů na povýšení, dořešení otázky budoucí podoby klasifikace prací a systému odměňování v rámci Policie ČR a celkovému organizačnímu a personálnímu zajištění systémově pojatého výcviku středního a vyššího policejního managementu. Velmi důležitým faktorem podmiňujícím dosažení těchto záměrů je schválení návrhu zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů Parlamentem ČR.
- * Proběhne většina plánovaných aktivit spojených s realizací dalšího projektu Phare CZ01/IB/JH/04 **"Zavedení modelu EFQM řízení jakosti v Policii ČR"**. Instruktaže všech řídicích pracovníků Policie ČR střední a vyšší úrovně proběhnou jednak v Holandsku, jednak v ČR, stejně jako výcvik budoucích instruktorů, moderátorů a auditorů kvality na bázi modelu Evropské nadace pro management kvality (EFQM) a všech policistů tvořících personál dvou vzorových policejních služeben. Dále budou realizovány - první průzkum veřejného mínění občanů týkající se úrovně služeb poskytovaných Policií ČR a první interní průzkum úrovně spokojenosti policistů a zaměstnanců Policie ČR v pracovním poměru, jejichž výsledky se stanou referenčním rámcem pro měření a posuzování vývoje v této oblasti v dalších letech. Předpokládáme rovněž, že během příštího roku budou vypracovány projekty a zahájeny práce na vybudování a vybavení dvou již zmíněných vzorových policejních služeben.

Oblast vzdělávání

• situace v roce 2002

Priority policejního vzdělávání byly odvozeny z priorit bezpečnostní strategie MV, Národního programu pro adopci *acquis* a moderních světových trendů.

ČR byla v minulosti kritizována EU za nedostatky v oblastech: boje proti organizovanému zločinu, řízení lidských zdrojů, policejního vzdělávání a výcviku, lidských práv. Hlavním cílem v oblasti rozvoje a zkvalitnění vzdělávání policistů byla proto implementace závěrů twinningového projektu Phare č. 9808-02/1, jehož součástí byl podprojekt "Komplexní systém řízení lidských zdrojů v Policii ČR" včetně systému vzdělávání pro českou policii. Na základě závěrů projektu byla vypracována "Koncepce celoživotního povinného vzdělávání příslušníků a zaměstnanců Policie ČR a resortu vnitra", do které byly rovněž promítnuty hlavní principy Evropského etického kodexu policejní práce.

Zpráva z hodnotící mise expertů EU z 27. - 29. května 2002 vysoce ocenila pokrok ve vzdělávání policistů v ČR.

Výsledky projektu v oblasti řízení lidských zdrojů byly zapracovány do návrhu **zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů**. K plné realizaci návrhu nového komplexního systému vzdělávání, jako integrální součásti plánování a rozvoje lidských zdrojů, **nebyl v roce 2002 vytvořen základní předpoklad, kterým je přijetí tohoto zákona**. I v této nepříznivé situaci pokračovaly koncepční a legislativní aktivity směřující k rozvoji vzdělávání policistů se současnou snahou o aktuální reflexi vývoje v oblasti řízení lidských zdrojů.

Navrhovaný systém vzdělávání policistů zůstává charakterizován těmito hlavními principy:

- * policejní práce musí být službou občanů,
- * policista musí být vysoce profesionální, kvalifikovaný, motivovaný, disponující vysokým etickým standardem, který od něj společnost očekává a právem vyžaduje,
- * odklon od encyklopedického shromažďování informací,
- * vedle odpovědností a povinností služebních funkcionářů, zdůraznit i osobní odpovědnost každého jednotlivce za odbornou připravenost k výkonu služby.

Realizována byla tato koncepční a legislativní opatření k rozvoji a zkvalitnění vzdělávání policistů:

- * Na základě výše uvedených koncepčních materiálů byly vypracovány návrhy interních aktů řízení. Tyto návrhy reflektují současný stav, ale současně zohledňují připravované kroky v oblasti řízení lidských zdrojů a vytváří předpoklady pro plné zavedení navrhovaného systému vzdělávání policistů po přijetí zákona o služebním poměru.
- * Byl připraven pokyn policejního prezidenta, kterým se stanoví plnění kvalifikačních požadavků a závaznost absolvování vzdělávacích programů k výkonu některých funkcí.
- * Byl zpracováván profil policisty - absolventa nové nástupní přípravy; na základě potřeb výkonu služby bylo vytvořeno 12 nových vzdělávacích programů a proběhla revize a následná modernizace stávajících vzdělávacích programů v oblasti další profesní přípravy.
- * Byla vypracována "Koncepce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků Středních policejních škol MV" a zkvalitněno vzdělávání pedagogických pracovníků Školních policejních středisek Policie ČR správ krajů (dále jen "Školní policejní středisko") a útvarů Policie ČR.
- * Do připravovaného automatizovaného informačního systému ministerstva vnitra v oblasti řízení lidských zdrojů (EKIS II) byla začleněna problematika vzdělávání policistů.

Resortní školství a výcvik policistů

Ministerstvo vnitra a Policie ČR disponuje 6 Středními policejními školami MV, Policejní akademií ČR (průměrný počet žáků cca 5000, 500 učitelů) a 8 Školními policejními středisky (cca 800 výuková kapacita, 250 instruktorů).

- * Ve Střední policejní školách MV je realizována základní odborná příprava nových policistů a další profesní příprava policistů ve výkonu služby. Ve sledovaném období **absolvovalo základní**

odbornou přípravu 2 898 policistů a zahájilo 2 218 policistů. Specializační kurzy absolvovalo 1 048 policistů a inovační kurzy 3 265 policistů.

- * Na Policejní akademii ČR, která je vrcholnou vzdělávací a vědeckou institucí ve studijním programu "Bezpečnostně právní studia" studuje ve školním roce 2002/2003 studuje **bakalářský studijní program 2 093 studentů, z toho 1 624 policistů a magisterský studijní program 290 studentů.**
- * Školní policejní střediska, která realizují odbornou praxi žáků v rámci základní odborné přípravy a další profesní přípravu policistů ve výkonu služby. Odbornou praxi absolvovali všichni policisté - absolventi **základní odborné přípravy (2 898), kurzů další odborné přípravy se zúčastnilo 6 849 policistů** převážně pořádkové a dopravní policie.
- * Součástí další profesní přípravy policistů je také jejich příprava ve výkonu služby, v místě pracovního zařazení. Důraz je kladen na rizikové faktory v práci policistů, zejména na zvyšování právního vědomí, zvyšování psychické odolnosti a zkvalitňování dovedností v používání donucovacích prostředků a služební zbraně. Každý policista v průběhu výcvikového roku absolvoval tuto služební přípravu v rozsahu minimálně 120 hodin. U specializovaných složek Policie ČR dále probíhala specializovaná další odborná příprava, která vycházela ze specifických potřeb těchto útvarů. Experimentálně byl zahájen integrovaný výcvik policistů.
- * Ediční rada, složená z pedagogických pracovníků Středních policejních škol MV, realizovala 20 projektů nových metodických pomůcek, učebnic, výukových programů a výukových filmů. Další metodické materiály byly zpracovány ve spolupráci s Amnesty International, International Committee of Red Cross a některými Středními policejními školami MV.

Mezinárodní spolupráce a úkoly vyplývající z Národního programu přípravy ČR na vstup do EU

MV ČR se účastní mezinárodních vzdělávacích aktivit zejména na těchto institucích:

- * Středoevropská policejní akademie (MEPA),
- * Evropská policejní akademie (CEPOL),
- * Evropská asociace policejních akademií (AEPC).

Dále v rámci dvojstranné spolupráce jsou realizovány aktivity zejména s těmito zeměmi a jejich institucemi:

- * SRN - H. Seidel Foundation, Saské státní ministerstvo vnitra,
- * GB - Home Office,
- * Kanada - Royal Canadian Mounted Police,
- * Norsko - National Police Directorate, Oslo,
- * USA - FBI, State Department,
- * Holandsko - LSOP,
- * Itálie - Ministerstvo vnitra.

MV spolupracuje i s řadou nevládních organizací např. Amnesty International, Transparency International, International Committee of Red Cross.

Středoevropská policejní akademie / MEPA /

- * Hlavní kurz MEPA (3 měsíce) - aktuální policejní problematika **zaměřená na boj s organizovaným zločinem** (zakončen vypracováním případové studie),
- * 8. speciální kurz pro cizineckou a pohraniční policii (1 měsíc), následný seminář pro absolventy speciálních kurzů pro cizineckou a pohraniční policii,
- * řada odborných seminářů (Krádeže vozidel, Mezinárodní vyšetřovací skupiny, Styční důstojníci, Fundamentalismus, Extremismus a terorismus, Hraniční kontrola - Schengen, Skrytí vyšetřovatelé, Dětská kriminalita, Kriminalita v souvislosti s měnou EURO),

- * jazykové stáže zaměřené na odbornou policejní terminologii,
- * hospitace.

Nadace Hannse Seidela

- * V ČR a v Bavorsku se uskutečnila řada odborných seminářů, stáží, hospitací a konferencí zaměřených na aktuální úkoly policejní práce včetně jazykových kurzů zaměřených na policejní terminologii.

Holandský institut pro výběr k policii a její výcvik / LSOP /

Základním tématem pokračujících vzdělávacích aktivit :

- * práce policistů v multikulturní společnosti,
- * multimediální výuka v policejním vzdělávání,
- * střelecký výcvik,
- * coaching - systém uvádění policistů do praxe, odborný výcvik, průběžné hodnocení.

Federal Bureau of Investigation , Ministerstvo spravedlnosti USA

Pod vedením amerických lektorů se uskutečnily 3 odborné semináře určené pro policisty, státní zástupce a soudce:

- * Asijský organizovaný zločin,
- * Závažná hospodářská kriminalita,
- * Obchod s ženami a dětmi za účelem sexuálního zneužívání.

National Police Directorate International Section, Norsko

Uskutečnily se reciproční stáže českých a norských expertů zaměřené na :

- * boj proti korupci a závažné hospodářské kriminalitě (ÚOK ZHTČ),
- * potírání výroby a distribuce omamných látek (NPDC),
- * schengenské acquis (OAMP).

Ministerstvo vnitra, Itálie

MV navázalo spolupráci s Ústředním policejním ředitelstvím pro vzdělávací instituty v Římě, které zabezpečuje veškeré vzdělávání a výcvik v policejních školách a výcvikových centrech Itálie.

- * Přípravuje se plán recipročních aktivit vycházející z aktuálních potřeb policejního vzdělávání obou zemí.
- * V rámci započaté spolupráce proběhla přípravná stáž českých policistů - frekventantů italštiny na Úseku jazykového vzdělávání SPŠ MV Praha.

Velká Británie

- * 8 vybraných příslušníků Policie ČR (ze 150 proškolených policistů) absolvovalo týdenní školení v ČR a následné týdenní školení ve Velké Británii v oblasti policejní práce s menšinami, tito příslušníci budou dále využívaní jako lektori,
- * v lednu 2002 proběhla studijní cesta vysokých státních úředníků do Velké Británie na téma policejní práce v oblasti etnických menšin,
- * v rámci projektu Phare 2000 byl realizován studijní pobyt 30 pedagogických pracovníků ve Velké Británii, zaměření akce - rozvoj pedagogických a komunikačních dovedností, etický výcvik, lidská práva.

Kanada

- * Od roku 2001 probíhá projekt "Policejní práce v oblasti menšin a komunity ve střední Evropě".

Prioritou se stává etický výcvik probíhající v několika rovinách:

- * výcvik v **oblasti lidských práv** (ve spolupráci s Holandskem zřízeno Středisko pro lidská práva v pražské policejní škole, probíhá příprava 4-letého maturitního studia pro příslušníky národnostních menšin v téže škole, nácvik modelových situací v policejních školách; s Velkou Británií se realizuje výcvik lektorů-policistů v oblasti lidských práv, již 3 roky běžící přípravné kurzy pro romské občany a další národnostní menšiny v brněnské policejní škole; atd.)

- * **etický výcvik** (kurzy integrity a etiky pro učitele policejních škol, pod vedením americké profesorky se zkušenostmi z dřívější služby u izraelské policie, zaměřené na integraci etického aspektu policejní práce do všech předmětů výuky, provokační diskuse na téma poslání policisty, povahy policejní práce, atd.),
- * **komunikační výcvik** (pro učitele policejních škol, s cílem rozvíjet pedagogické komunikační dovednosti, pro policisty i učitele s použitím psychologické metody transakční analýzy, tj. pozitivním přístupem předcházet konfliktům atd.),
- * **community policing** (proaktivní přístup v řešení konfliktů s účastí policie, městské policie, zástupců obce, reprezentantů romského etnika, sociálních pracovníků, streetworkerů, učitelů atd. s cílem rozvíjet spolupráci policie, státní správy a menšinové komunity na lokální úrovni, zahájit diskusi u kulatých stolů zaměřenou na hledání společné cesty v řešení problémů obce, zdokonalování dovedností řešení konfliktů pomocí modelu CAPRA/Clients-Anylysis-Partnership-Response-Assessment/ - Projekt Česko-Kanada).

• **Národní strategii pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám**, vypracovanou v roce 2002 MV, vzala vláda na vědomí usnesením č. 83 ze dne 22. ledna 2003 a uložila ministru vnitra přijmout opatření k implementaci národní strategie.

Koncepce Strategie reaguje na rizika a výzvy, jež etnický a národnostně pestrá společnost klade na státní správu a práci policejních sborů, reaguje na zvýšený příliv cizinců, migrantů a žadatelů o azyl do ČR, je příspěvkem k aktivní imigrační politice a odpovědí na společenskou objednávku strategického dokumentu týkajícího se policejní práce ve vztahu k etnickým a národnostním menšinám. Ve svých záměrech též reaguje na výzvy mezinárodních organizací, požadující zapojení členů etnických a národnostních menšin do práce policejních sborů.

Koncepce Strategie **definuje principy policejní práce** ve vztahu k osobám či komunitám osob, které se odlišují na základě etnických, rasových, náboženských či obecně kulturních zvláštností.

Cílem Strategie je vytvořit mechanismy, které by Policii ČR umožnily efektivní práci ve vztahu k menšinovým komunitám, a vytvořit institucionální rámec preventivních policejních aktivit orientovaných podle potřeb klienta, které by v problematice vztahu policie a etnických a národnostních minorit představovaly ekvivalent represivního pojetí policejní práce. Koncepce Strategie vychází na všech úrovních z prioritizace preventivních mechanismů policejní práce a z proaktivního přístupu policie k problematice a vytváří předpoklady, aby příslušníci Policie ČR v dostatečné míře disponovali dovednostmi pro policejní práci v multikulturní společnosti, navrhuje mechanismy a opatření pro komunikaci s minoritami, hledá cesty, jak do policejní práce příslušníky národnostních menšin zapojit.

Základní zaměření v roce 2003

Další zkvalitnění vzdělávání policistů se zřetelem k plnění základních úkolů Policie ČR a k prioritám bezpečnostní politiky v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti a se zřetelem k přípravě na vstup do EU.

Navrhované aktivity:

- * Tvorba moderního systému vzdělávání policistů a pokračování v prosazování závěrů twinningového projektu Phare č. 9808-02/1 a "Koncepce celoživotního povinného vzdělávání příslušníků a zaměstnanců Policie ČR a resortu vnitra".
- * Pokračovat bude etický výcvik policistů probíhající v těchto rovinách - výcvik v oblasti lidských práv, výcvik etiky policejní práce, komunikační výcvik a "community policing".
- * Zabezpečit základní odbornou přípravu a další profesní přípravu policistů dle požadavků výkonu služby; další zkvalitňování vzdělávacích a výcvikových programů a tvorbě nových metodických a učebních pomůcek; uplatňovat aktivační a praktické formy a metody výuky vzdělávání dospělých a věnovat pozornost rozvoji moderních výukových metod a forem.
- * Realizovat opatření návrhu "Koncepce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků Středních policejních škol MV" a průběžně zkvalitňovat vzdělávání pedagogických pracovníků Školních policejních středisek a útvarů Policie ČR.

- * Koordinovat a organizovat zahraniční vzdělávací aktivity policistů,
- * Zkvalitňovat materiální vybavení institucí a subjektů systému resortního vzdělávání, efektivní investiční politikou zohledňovat potřebu další výukové a ubytovací kapacity, tělocvičen, střelnic, budovat další učebny modelových situací, multimediální učebny a rekonstruovat stávající učebny výpočetní techniky.

Ochrana utajovaných skutečností

K omezení rizikových faktorů neoprávněného nakládání s utajovanými skutečnostmi byl na MV položen důraz na zintenzivnění preventivní a kontrolní činnosti. Jednalo se o proškolení ve znalosti předpisů upravujících ochranu utajovaných skutečností a interních aktů řízení a o zvýšení četnosti kontrolní činnosti. Důležitou skutečností je ten fakt, že se podařilo zapracovat oblast ochrany utajovaných skutečností do učební modulu v souladu s usnesením vlády ČR č. 1028/2001, kterým se vydávají "Pravidla o stanovení způsobu přípravy zaměstnanců ve správních úřadech a v Úřady vlády ČR". Pravidelné proškolení vytváří základní rámec pochopení dané problematiky, předpoklady pro dodržování stanovených zásad a současně snižuje riziko neoprávněného nakládání s utajovanou skutečností. Z výsledků kontrolních akcí vyplývá, že úroveň znalostí u určených pracovníků kontrolovaných útvarů oproti roku 2001 dosáhla velmi dobré úrovně.

Od roku 1999 bylo v působnosti MV podáno 23 806 žádosti o bezpečnostní prověrky osob k seznamování se s utajovanými skutečnostmi. Dosud neukončených bezpečnostních prověrek NBÚ je 1 204, tj. cca 5 %. V souvislosti se Summitem NATO se MV podílelo na prověření 13 751 osob z hlediska bezpečnostní způsobilosti.

V oblasti objektové bezpečnosti byla prováděna opatření k realizaci splnění podmínek stanovených NBÚ pro ochranu zabezpečených oblastí a chráněných zón.

V oblasti bezpečnosti informačních systémů byla pozornost opět zaměřena na informační systémy samostatných PC zpracovávajících utajované skutečnosti.

V hodnoceném období bylo oznámeno v rámci resortu celkem 17 podezření z neoprávněného nakládání s utajovanými skutečnostmi. Ve třech případech se jednalo o subjekty nespádající do kompetence MV. Oproti loňskému roku se počet neoprávněného nakládání v resortu zvýšil o dva případy.

Zvýšená pozornost v kontrolní činnosti byla rovněž věnována v souvislosti s podzimním zasedáním NATO v Praze, komplexnímu zajišťování bezpečnostní ochrany objektů MV a Policie ČR. Za tím účelem bylo MV zabezpečeno proškolení odpovědných pracovníků ústředních orgánů státní správy k zajištění objektů těchto ústředních orgánů.

Efektivní mechanismy spolupráce byly nastaveny v rámci zajištění bezpečnostních prověrek fyzických osob a organizací mezi BIS, NBÚ a ostatními zpravodajskými službami ČR, orgány státu a organizacemi.

Oblast organizace

V rámci vytváření dalších nezbytných systémových předpokladů pro zajištění působnosti MV vyplývající z aplikace zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, byl přehodnocen stávající systém kontrolní činnosti ministerstva a k 1.6. 2002 zřízeny **odbor finanční kontroly a odbor interního auditu a supervize**. Odbor interního auditu a supervize je svým postavením funkčně nezávislý útvar MV v podřízenosti ministra vnitra, organizačně oddělený od řídicích struktur a završující kontrolní systém v resortu. V souladu se zákonem o finanční kontrole provádí nezávislé a objektivní přezkoumávání a vyhodnocování správnosti finančních a majetkových operací a vnitřního

kontrolního systému v útvarech MV a Policie ČR. Součástí vnitřního kontrolního systému se stala řídicí kontrola, jako součást finančního řízení.

S účinností od 1.10.2002 bylo v rámci odboru prevence kriminality zřízeno pracoviště, realizující působnost ministerstva v oblasti dobrovolnické služby. MV uděluje na návrh meziresortní akreditační komise akreditaci pro vysílací organizace, které vysílají dobrovolníky v rámci poskytované pomoci, kontroluje plnění podmínek akreditace apod.

V oblasti **vnitřní organizace a řízení Policie ČR** bylo období roku 2002 charakteristické především realizací koncepčních změn, které byly prioritně stanoveny pro období po novelizaci trestního řádu a některých následných změn zákona o Policii ČR. Organizační změny v Policii ČR (zejména vznik služby kriminální policie a vyšetřování) směřovaly ke zvýšení účinnosti přijatých opatření v Policii ČR. Dále byly realizovány i dílčí změny v organizačních strukturách řídicích článků Policejního prezidia, útvarů Policie ČR s působností na celém území ČR a útvarů Policie ČR s územně vymezenou působností. Tyto změny se pozitivně projevily ve vytvoření lepších podmínek pro práci Policie ČR hlavně při odhalování trestné činnosti, jejíž horní hranice nepřevyšuje tři léta. Současná organizační struktura Policie ČR v průběhu minulého roku postupně ukázala, že je nutné ji dále rozvíjet a že je schopna se adaptovat i na nové poměrně zásadní změny v trestně právní politice státu.

Vláda svým usnesením č. 647 z roku 2002 vzala na vědomí "Informaci o plnění úkolů" vyplývajících z "Návrhu na vytvoření systémové ochrany státních hranic České republiky" a uložila ministru vnitra ponechat agendu týkající se povolování pobytu cizinců na území ČR a správní řízení s tím související v působnosti Policie ČR. Vznikem liniového řízení služby cizinecké a pohraniční policie byl vytvořen útvar s celorepublikovou působností, který je svým charakterem srovnatelný s obdobnými službami v členských zemích Schengenské dohody. Došlo ke sloučení referátů cizinecké policie na hraničních přechodech a oddělení pohraniční policie do referátů cizinecké a pohraniční policie a zřízení oblastních ředitelství s cílem zabezpečit efektivnější ochranu státní hranice.

Na základě získaných zkušeností byly zahájeny přípravy na restrukturalizaci některých prvků systému služby kriminální policie a vyšetřování s cílem vytvoření lepších podmínek k odhalování finanční problematiky a závažné hospodářské trestné činnosti. K 15.3.2003 vznikl nově koncipovaný útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování, sloučením úřadu finanční kriminality a ochrany státu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR a útvaru pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti služby kriminální policie a vyšetřování. Tento útvar má jednoznačně vymezenou působnost a v rámci jeho struktury byl posílen specializovaný tým pro vyhledávání a dokumentaci výnosů ze závažné trestné činnosti „Výnosy“.

Věda a výzkum

Pro hodnocené období je charakteristické uplatňování systému státní podpory výzkumu a vývoje jako dlouhodobého strategického programu, který je průběžně korigován, zejména z hlediska jeho kompatibility s analogickými institucemi v zemích EU. V podmínkách MV se jedná o proces postupného naplňování **resortní koncepce výzkumu a vývoje**, zahrnující konkrétní kroky proti jednotlivým bezpečnostním rizikům a zajištění postupů, které by měly účinně a adekvátním způsobem působení těchto rizik omezovat. Jednalo se, obdobně jako v roce 2001, především o organizovaný zločin, terorismus, počítačovou kriminalitu, kriminalitu mládeže, nelegální jednání v oblasti omamných a psychotropních látek a další trestnou činnost.

Z hlediska metod a techniky zvládání důsledků kriminality bylo těžiště vývoje zaměřeno zejména na zavádění progresivních metod znaleckého zkoumání v nejvytíženějších kriminalisticko-technických a expertizních oborech a to především v genetice (analýzy DNA), chemii (drogy, povýbuchové a povýstřelové zplodiny) a balistice. Specifickou oblastí výzkumu je zefektivnění ochrany před paděláním značkových výrobků, paděláním a falšováním dokumentů.

Výzkum v oblasti požární ochrany byl a zůstává směřován na posílení činností, majících přímý vztah k výkonu služby HZS ČR, posuzování požárního nebezpečí a kontrolu, preventivní činnost. Orientace je rovněž na podporu budování základny požárního výzkumu a rozvoj požární vědy a inženýrství.

Cílem výzkumu v oblasti civilní ochrany je zdokonalování ochrany obyvatelstva v rámci eliminace vojenských i nevojenských ohrožení.

Z rozpočtové kapitoly MV byla v roce 2002 na **zabezpečení výzkumu a vývoje** zaměřeno na řešení veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti vyčleněna částka **ve výši 18.395.000,- Kč**.

Ekonomická oblast

• situace v roce 2002

Nové formy a projevy kriminality vyžadující mimo jiné náročnější přípravu policistů a zvyšování jejich kvalifikace včetně kvalitnějšího materiálního vybavení pro výkon služby, přinášejí ve svém důsledku i vyšší potřebu finančního zabezpečení. Rovněž mezinárodní součinnost a spolupráce Policie ČR v oblasti prevence kriminality a adekvátní reakce na projevy zločinnosti předpokládá dosažení příslušné úrovně policie mimo jiné i z hlediska finančního a materiálního vybavení. V návaznosti na požadavky finančního zabezpečení je nutné respektovat i nepřímou souvislost s přípravou vstupu ČR do EU. Jedná se zejména o:

- * řešení nelegální migrace (ochrana státních hranic, organizační opatření včetně vytvoření nových pracovišť, zabezpečení provozu příslušných informačních systémů),
- * posílení příslušných útvarů Policie ČR, zaměřených na drogovou kriminalitu po personální i technické stránce,
- * opatření v oblasti vnitřní obrany a ochrany státu v souvislosti s vývojem současné světové bezpečnostní situace,
- * pokračující výstavba HZS v návaznosti na kompetence ve věcech civilní ochrany,
- * vybudování systémů ochrany obyvatelstva, přípravy a řešení krizových stavů, apod.,
- * zefektivnění výkonu veřejné správy a její reforma, která je zároveň součástí příprav na vstup do EU.

Na hospodaření kapitoly MV ve vztahu k Policii ČR působily v roce 2002 zejména následující vlivy :

- Od 1. ledna 2002 proběhla v rámci reorganizace Policie ČR organizační změna, zanikly úřady vyšetřování, které se sloučily s kriminální policií (viz též kap. Oblast organizace)
- S účinností od 1. ledna 2002 byl dále zřízen útvar s působností na celém území ČR s názvem Policie ČR služba cizinecké a pohraniční policie.

Vedle úkolů vyplývajících ze stanovených zákonných norem, které jsou trvale zabezpečovány Policií ČR, byly v roce 2002 zajišťovány následující stěžejní úkoly:

- realizace koncepce vytváření a zkvalitňování činností Stálé pořádkové jednotky Policie ČR, Správy hl.m. Prahy a pořádkových jednotek Police ČR správ krajů,
- bezpečnostní zajištění summitu NATO,
- aplikace zákona o zvláštní ochraně svědka,
- úkoly vyplývající z novely trestního řádu,
- budování národní databáze DNA,
- přezbrojení policie,
- příprava vstupu ČR do EU,
- budování národní centrály proti padělání,
- vytvoření národního bodu pozorování.

Stručná **analýza hospodaření s rozpočtovými prostředky kapitoly MV** v roce 2002 ve vztahu k oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti ČR

- na **Program sociální prevence a prevence kriminality** (specifický dílčí ukazatel) bylo uvolněno :

- * z vlastního rozpočtu MV celkem 3 900 tis. Kč,
- * z kapitoly Všeobecná pokladní správa byl tento ukazatel navýšen celkem o 41 876 tis. Kč. Jednalo se o převod finančních prostředků z kapitoly VPS z položky "Strategie prevence kriminality na místní úrovni" na tyto účely :
- * dotace do oblastí výdajů na financování programů reprodukce majetku kapitoly MV (navýšení programu 314010) na schválené projekty 39 subjektům v celkové výši 20 642 tis. Kč, dále z kapitoly VPS do kapitoly MV na úhradu smlouvy o provedení sociologického šetření pocitu bezpečí obyvatel ve vybraných městech ČR v oblasti běžných výdajů ve výši 2 132 tis. Kč,
- * kromě výše uvedených prostředků byly MF uvolněny neinvestiční prostředky ve prospěch obcí a magistrátních měst v celkové výši 19 102 tis. Kč.

- na **zabezpečení organizace summitu NATO** (specifický dílčí ukazatel) bylo uvolněno:

- * Z kapitoly Všeobecná pokladní správa byly podle usnesení vlády ČR č. 676/2001 uvolněny do kapitoly MV prostředky ve výši 372 600 tis. Kč a z kapitoly MZV byly do rozpočtu kapitoly MV převedeny rozpočtovým opatřením MF účelové neinvestiční prostředky ve výši 435 tis. Kč, celkem tedy 373 035 tis. Kč. Z celkového objemu bylo vyčleněno pro Policii ČR 330 589 tis. Kč a pro HZS krajů 15 234 tis. Kč. V oblasti programového financování bylo vynaloženo finanční prostředky u Policie ČR zejména na pořízení výzbrojního a ženijního materiálu, ochranných prostředků, zabezpečovací techniky, osvětlovací soupravy. V podmínkách HZS krajů byly v této oblasti vynaloženy prostředky zejména na nákup komunikačních a informačních souprav, tylových kontejnerů a dalšího speciálního zařízení.
- * V rámci schváleného rozpočtu MV na rok 2002 byly vynaloženy na summit NATO finanční prostředky ve výši 292 902 tis. Kč, z toho Policie ČR 287 847 tis. Kč (v tom výdaje na financování programů 269 845 tis. Kč). Z těchto prostředků byl zejména pořízen výzbrojní a ženijní materiál, ochranné prostředky, zásahové výbušky, slzotvorné granáty, balistické a taktické vesty a autobusy.

- Další finanční prostředky související s touto problematikou byly zabezpečeny v rámci **Národního programu přípravy ČR na členství v EU**. Tyto finanční prostředky byly směřovány na podprogramy Národní schengenský informační systém, modernizace vízového procesu, kontrola osob na hranicích a ve vnitrozemí, reforma azylových institucí, program boje proti organizovanému zločinu, protikorupční opatření, zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání, centrální personifikace strojově čitelných občanských průkazů a cestovních pasů ČR. Pro Policii ČR bylo vyčleněno celkem 136 771 tis. Kč, pro HZS krajů 18 729 tis. Kč a pro vlastní GR HZS 82 140 tis. Kč, pro OEZ pro MV celkem 544 730 tis. Kč,
- Z kapitoly VPS na **Výdaje na zabezpečení škod z povodní** podle usnesení vlády ČR č. 808/2002 byly uvolněny prostředky do rozpočtu MV ve výši 168 000 tis. Kč. Z toho bylo vyčleněno pro Policii ČR v oblasti běžných výdajů 64 192 tis. Kč, pro HZS krajů 101 083 tis. Kč (z toho kapitálové výdaje 48 000 tis. Kč),
- Z rozpočtu MV na **ochranu svědka** v ČR v rámci investičního programu č. 31407B „Ochrana svědka v ČR“, byla zabezpečena pro Policii ČR částka 20 846 tis. Kč, z toho na stavební investice bylo vyčleněno 12 500 tis. Kč, na strojní investice 5 613 tis. Kč a na neinvestiční prostředky 2 733 tis. Kč,
- Z kapitoly VPS na Zvláštní výdaje na **obranu a bezpečnostní opatření** státu podle usnesení vlády ČR č. 267/2002 byly uvolněny prostředky ve výši 254 100 tis. Kč do rozpočtu MV, z toho pro Policii ČR bylo vyčleněno 162 624 tis. Kč a pro HZS krajů 70 500 tis. Kč,
- na zajištění **přípravy na krizové situace** podle zákona č. 240/2000 Sb. (specifický dílčí ukazatel) bylo dále uvolněno :
  - * z rozpočtu MV 10 000 tis. Kč pro GR HZS
  - * ve prospěch mimorezortních orgánů z vytvořené rezervy v kapitole VPS a z vládní rozpočtové

rezervy byly uvolněny další finanční prostředky na krizové situace podle zákona 240/2000 Sb. Jednalo se o celkem 64 010 tis. Kč na lokalitu Hřensko, pro OkÚ Děčín,

- Z kapitoly VPS do rozpočtu MV na **Mimořádné výdaje** podle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému ve výši 13 858 tis. Kč (oprava 3 zásahových vozidel) v podmínkách HZS ČR,
- z kapitoly Ministerstva zdravotnictví byl navýšen rozpočet kapitoly MV o 20 179 tis. Kč na zabezpečení **provozu letecké záchranné služby** Leteckou službou Policie ČR a z kapitoly VPS byla na leteckou hasičskou službu uvolněna částka 1 545 tis. Kč,
- Z kapitoly Operace státních finančních aktiv byl navýšen rozpočet kapitoly MV o účelové prostředky alokované MV usnesením vlády z 21.7.1999 č. 765 ve výši 4 724 Kč na řešení **důsledků kosovské krize** a na provoz standardní sítě uprchlických zařízení,
- Z kapitoly VPS bylo do rozpočtu MV, respektive do rozpočtu Policie ČR převedeno celkem 46 300 tis. Kč, a to k zajištění hladkého průběhu všech druhů voleb v roce 2002,
- Nad rámec výše uvedených finančních prostředků se v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti úzce váže "vlastní rozpočet Policie ČR" a "vlastní rozpočet HZS ČR". Pro úplnost se uvádí, že **rozpočet Policie ČR v oblasti výdajů celkem po všech rozpočtových opatřeních činil 25 110 868 tis. Kč a rozpočet HZS ČR (14 HZS krajů a GŘ HZS) činil 5 684 388 tis. Kč.**

Závěrem je nutno uvést, že podle rozpočtových možností resortu MV v roce 2002 byly základní úkoly a činnosti Policie ČR zabezpečeny. Detailní rozbor vynaložených finančních prostředků v roce 2002 na jednotlivé úkoly a programy v rámci Policie ČR je předmětem státního závěrečného účtu MV za rok 2002, včetně zúčtovacích vztahů ke státnímu rozpočtu za tento rok v úzké návaznosti na účetní a finanční výkazy.

• **základní úkoly v roce 2003**

Rozpočet roku 2003 bude ovlivněn zejména následujícími vlivy :

- likvidace následků povodní z roku 2002,
- zajišťování optimálních materiálních a organizačních podmínek pro činnost IZS s důrazem na naplňování schválené koncepce ochrany obyvatelstva (Usnesení vlády ČR 417/2002), a to zejména výstavba a provozování jeho informačního a komunikačního systému a jeho připojení na monitorovací a informační centrum EU, dokončení výstavby areálů hasičských záchranných sborů a požárních stanic, dobudování krajských center tísňového volání včetně personálního zajištění,
- zajištění zvýšených nároků na odbornost a vzdělávání pracovníků,
- vytvoření informačního systému pro podporu krizového řízení a plánování jako nedílné součásti budování informačního systému veřejné správy,
- završení reformy územní veřejné správy a celkovou modernizaci veřejné správy širším využitím moderních informačních a komunikačních technologií,
- v oblasti legislativy se bude MV podílet na přípravě aplikace služebního zákona a uvedení nově přijatého zákona o úřednících územních samosprávných celků do praxe, dále se předpokládá dokončení legislativního procesu přijetím nového správního řádu a přípravou návrhu zákona o správním trestání.

Další prioritní úkoly :

- přibližování standardům EU pokud jde o policejní struktury, účinnosti policejní práce a kompatibilita informačních systémů,
- vytváření podmínek pro zvýšení možností odčerpávání zisků ze zločinu a možnost státu zabavit majetek odsouzeným zločincům,

- potírání sociálně patologických jevů,
- dobudování Národní databáze DNA,
- příprava ČR na vstup do EU,
- personální stabilizace kádru,
- materiálně technické zabezpečení Policie ČR,
- důsledné naplňování úkolů vyplývajících ze zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole,
- zkvalitňování činnosti Stálé pořádkové jednotky PČR správy hl. města Prahy a pořádkových jednotek PČR správ krajů,
- podpora a rozvoj programů prevence kriminality,
- aktivní spolupráce při legislativním procesu schvalování zákona o služebním poměru příslušníků ozbrojených sborů s cílem dlouhodobé personální stabilizace policie.

Informační a telekomunikační systémy

• v oblasti komunikačních systémů

Dlouhodobým a prioritním úkolem je zlepšení nevyhovujícího stavu páteřních komunikačních systémů a rozšíření služeb s garantovanou kvalitou směrem k základním útvarům Policie ČR. Základní cíle jsou specifikovány v "Rozvojovém projektu komunikačních sítí MV s integrovanými službami", který obsahuje dvě části – v oblasti telekomunikací a přenosu dat projekt HELIOS a v oblasti radiokomunikací projekt PEGAS.

Projekt PEGAS

Výstavba radiokomunikačního systému PEGAS určeného pro hlavní složky IZS byla ve zřetelně zrychlena. Byly uvedeny do provozu regionální síť ve Středočeském a Jihomoravském kraji a v kraji Vysočina, smluvně byly definovány závazné termíny uvádění všech zbývajících regionálních sítí; jako poslední bude uvedena do provozu síť v Jihočeském kraji (v termínu do 31.8.2003). V souvislosti s konáním summitu NATO v listopadu 2002 bylo nad rámec standardního vybavení útvarů na území Prahy nasazeno dalších více než 2000 koncových zařízení systému. Požadavky na spojení posilových jednotek, doprovodu delegací a vrtulníků Letecké služby Policie ČR v celém průběhu mimořádných bezpečnostních opatření byly pokryty pro všechny útvary v systému PEGAS bez jakýchkoliv problémů. Infrastruktura systému pracovala spolehlivě, nebyly zaznamenány ani případy rušení rádiového provozu.

Projekt HELIOS

Projekt řeší digitalizaci páteřní části telekomunikační sítě MV a Policie ČR.. V rámci projektu je realizována výstavba digitálních komunikačních uzlů s technologií pro hlasovou a datovou komunikaci a výstavba přenosového prostředí sdíleného všemi komunikačními systémy.

Výstavba byla orientována převážně na obnovu a rozšíření přenosových systémů, na obnovu datové infrastruktury na úrovni okres a rozšíření v místech nových krajů (Liberci, Jihlavě, Pardubicích, Karlových Varech, Zlíně a Olomouci). Implementací MPLS protokolu v datové síti byly vytvořeny podmínky pro zvýšení bezpečnosti provozu různých aplikací formou virtuálních sítí. Tím dojde současně k efektivnějšímu využití stávajících technologií bez nutnosti nasazovat další zařízení. V oblasti hlasové komunikace byla zajištěna obměna technologie ve dvou objektech, hlavní práce byly zaměřeny na zavedení nového číslovacího plánu v souvislosti s přečíslováním veřejných telekomunikačních sítí v září 2002. Současně bylo zavedeno jednotné přístupové číslo "974" platné pro přístup do telekomunikační sítě MV ze všech veřejných telekomunikačních sítí.

V oblasti přenosové technologie byla technologie Frame Relay, umožňující společné využití digitálních okruhů jak pro přenos hlasu, tak i pro data, instalována na 11 okresních ředitelstvích Policie ČR.

Připojování základních útvarů

V oblasti základních útvarů Policie ČR bylo zajištěno výrazné zlepšení podmínek pro

přístup do páteřní části sítě a do určených datových fondů implementací technologie Frame Relay na 83 obvodních odděleních Policie ČR a dalších 49 útvech služby cizinecké a pohraniční policie. Souběžně byla na 94 základních útvech Policie ČR obměněna datová technologie za standardní datové směrovače Cisco.

- **v oblasti informačních systémů a výpočetní techniky**

Dlouhodobým a prioritním úkolem je realizace informačního systému služby cizinecké a pohraniční policie (CIS), obměna a rozšíření Integrovaného systému ochrany movitého kulturního dědictví (ISO), projekt informačního systému automatizované identifikace otisků prstů (AFIS) a dalších informačních systémů.

Projekt Informační systém služby cizinecké a pohraniční policie

Projekt informačního systému služby cizinecké a pohraniční policie (CIS) řeší konverzi a integraci stávajících lokálních informačních systémů cizinecké a pohraniční policie a vytvoření nových částí - modulů v souladu se zákony ČR a s doporučeními EU. V roce 2000 byl zpracován návrh řešení výstavby informačního systému, v roce 2001 práce na výstavbě CIS pokračovala realizací II. etapy. Předmětem této etapy bylo zejména upřesnění a praktické ověření Úvodního projektu a dodávka výpočetní techniky a programů pro serverové jádro informačního systému. Realizace CIS pokračuje III. etapou, ve které bude ukončena základní část výstavby informačního systému. Předmětem III. etapy je vytvoření komplexního programového vybavení, konverze a integrace stávajících datových fondů služby cizinecké a pohraniční policie a následné rozšíření aplikace na uživatelská pracoviště na celém území ČR. CIS bude napojen na vybrané informační systémy Policie ČR a MV. V rámci CIS bude začleněna národní část informačních systémů, které jsou předpokladem pro budoucí zapojení do mezinárodní spolupráce v oblastech definovaných v harmonogramu úkolů Usnesení vlády č. 1257 ze dne 26. listopadu 2001, včetně pilotních projektů pracujících v bilaterálním režimu. Práce budou po testování ukončeny převedením celé aplikace do zkušebního provozu. Po realizaci III. etapy CIS bude tato oblast výkonu policie odpovídat požadavkům EU.

Podle výsledku obchodní veřejné soutěže byla dne 18.12.2002 uzavřena smlouva na realizaci informačního systému do 180 kalendářních dnů od podpisu smlouvy.

Projekt Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví (ISO)

Byla dokončena modernizace vybraných regionálních pracovišť Policie ČR v oblasti hardware a upgrade software. Modernizace výpočetní techniky umožňuje zvýšení kvality předávaných grafických informací včetně rychlosti a operativnosti zpracování dokumentace v terénu.

MK se nepodařilo přes aktivní spolupráci s MF-GR Celní správy, MV a dalšími účastníky projektu, aktualizovat koncepci, dořešit základní pravidla a vybudovat technickou část požadovaného přenosu informací Systému evidence uměleckých děl, který je součástí Integrovaného systému ochrany movitého kulturního dědictví (ISO).

Projekt Informační systém automatizované identifikace otisků prstů (AFIS)

Bylo rozšířeno centrum informačního systému AFIS s ohledem na legislativní požadavky a pro zajištění vyšší průchodnosti vyřizování požadavků uživatelů. Dále byly pořízeny a zprovozněny další pracovní stanice informačního systému AFIS, které budou využívat zejména útvary cizinecké a pohraniční policie. Rozvoj systému je realizován s ohledem na budoucí předávání vybraných dat z centrální databáze informačního systému AFIS do informačního systému EURODAC.

5. Závěr

Za svou prioritu považuje vláda zajištění bezpečnosti občanů a ochranu jejich práv, životů, zdraví a majetku, stejně jako ochranu celospolečenských zájmů, respektive klade důraz na zlepšování vnitřní bezpečnosti, přičemž klíčový význam má zvyšování pocitu bezpečí občanů.

Zpráva se opírá o poznatky především příslušných útvarů MV a Policie ČR a o poznatky příslušných resortů a institucí. Pro zřetelnější popis situace byly použity údaje z delších časových řad vývoje kriminality a z poznatků, které jsou především výsledky sociologického šetření zaměřeného na viktimizaci a pocit bezpečí občanů a jejich pohledu na práci příslušných orgánů, zejména Policie ČR.

Cílem Zprávy je zejména, na základě zde zveřejněných informací o vývoji v oblastech vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku a informací o přijatých či přijímaných opatření, otevřít diskusi o nejdůležitějších problémech. **Měla by být pro jednotlivé subjekty informačním zdrojem a nástrojem pro vyhodnocení přístupů k řešení příslušných problematik.**

Pokud se týká **vývoje kriminality**, počet **trestných činů** evidovaných Policií ČR **stagnoval** resp. mírně vzrostl, zejména přihlédneme-li k situaci, že došlo k přesunu dříve trestných činů do kategorie přestupků. I přes tento mírný růst se z dlouhodobého hlediska jedná o **druhý nejnižší počet trestných činů** evidovaných Policií ČR **od roku 1993**.

V tomto kontextu považujeme za důležité **výsledky sociologického výzkumu** týkající se viktimizace obyvatel, pocitu bezpečí občanů a jejich obav z postižení trestnou činností. Během kalendářního roku 2002 bylo 26 % dotázaných občanů přímo postiženo trestným činem (za rok 2001 to bylo 23 %, za rok 2000 to bylo 25 %, za rok 1999 24 % a za rok 1998 19 %). 56 % postižených respondentů nahlásilo záležitost policii (za rok 2001 to bylo rovněž 56 % respondentů, za rok 2000 pak 61 %). Dlouhodobé srovnání ukazuje, že rozhodující příčinou nenahlášení trestného činu bývá pochybnost o možnosti dopadení pachatele, případně neochota se podrobit vyšetřovacím procedurám. Ve srovnání s rokem 2001 mírně vzrostl počet respondentů, kteří bezpečnostní situaci v celém státě v roce 2002 označili jako špatnou (zhruba 75 % v roce 2000, v šetření v roce 2002 jen 55 %, v šetření v roce 2003 57 %), tento ukazatel však lze považovat za stabilizovaný. V místě svého bydliště bezpečnostní situaci jako více méně špatnou vnímá zhruba 23 % respondentů (v předchozím roce to bylo 21 %, za rok 2000 to bylo 31 %), stabilizované zůstávají i ukazatele subjektivních obav občanů z postižení trestnou činností. Došlo k mírnému nárůstu deklarované důvěry v Policii ČR - plnou nebo určitou důvěru v policii uvedlo 66 % respondentů (64 % v předchozím roce) Typickou připomínkou veřejnosti k činnosti Policie ČR **zůstává poukaz na "menší viditelnost" policie**.

Nejvíce zatíženo kriminalitou je území hl.m. Prahy, s odstupem následují kraje Středočeský, Moravskoslezský a Jihomoravský, problematický je kraj Ústecký. Nejnižší kriminalitou je zatížena Vysočina a kraje Karlovarský a Pardubický.

Pro rok 2002 bylo charakteristické, pokud se týká pachatelů trestné činnosti, zvýšení počtu recidivistů (přes pokles celkového počtu pachatelů) a výrazný růst jimi spáchaných vražd, výrazné snížení pachatelů z řad dětí a mladistvých, které je však obtížné jakkoli hodnotit, a zastavení nárůstu trestně stíhaných příslušníků Policie ČR, evidován však je zvýšený podíl policistů-pachatelů ve vedoucích funkcích.

Pokud se týká trestné činnosti, pokračoval **růst** počtu zjištěných trestných činů **hospodářské kriminality**, který byl **provázen dalším výrazným zvýšením evidovaného počtu trestných činů**

úvěrového podvodu, růst počtu zjištěných trestných činů **násilné kriminality** provázený **zvýšeným** počtem trestných činů **loupeží**, naopak **stagnoval** počet evidovaných trestných činů **vražd** a snížil se počet trestných činů **nebezpečného vyhrožování**. Určitá stagnace počtu zjištěných trestných činů **majetkové kriminality** byla provázena **růstem krádeží vloupáním do rodinných domků, bytů** a poměrně **výrazné zvýšení** bylo evidováno **u krádeží vloupáním do obchodů, krádeží motorových vozidel dvoustopých a krádeží věcí z automobilů**. Pokračoval **negativní vývoj** pokud se týká kriminality na **movitém kulturním dědictví**.

Jako **vysoce závažné je třeba stále hodnotit oblast organizovaného zločinu a nelegální migrace**, velice **nepříznivá situace** zůstává v oblasti **drog**. V oblasti **boje proti korupci** byla problémovou především oblast zadávání a uzavírání výběrových řízení v oblasti státních a obecních zakázek. Zvyšuje se aktivita při samotném **využívání informačních technologií** v souvislosti s pácháním trestné činnosti, **latentní** a rizikovou zůstává trestná činnost na **životním prostředí**.

Rovněž **nepříznivý vývoj spojený s dopravní nehodovostí se nedařilo**, ani přes přijatá opatření, **zvrátit**.

Jedná se o poměrně rozsáhlý blok problematik (obecnou a hospodářskou kriminalitu, korupci, nelegální migraci, organizovaný zločin atd.), proto stěžejní části Zprávy obsahují shrnutí. **S odkazem na tato shrnutí můžeme konstatovat, že vývoj kriminality a souvisejících problematik nelze považovat za uspokojivý**. Boj s kriminalitou je a bude vždy obtížný a zřejmě nelze očekávat radikální změnu, i přes řadu aktivit jak zainteresovaných subjektů, tak ze strany občanů. Některé výsledky lze však hodnotit pozitivně, **lépe se daří zajišťovat škody - odčerpávání výnosů** z trestné činnosti je jedním ze základních předpokladů, které mohou výrazně napomoci omezovat činnost zločineckých struktur; rovněž diskutovaný **institut tzv. korunního svědka** může výraznou měrou přispět k narušování zločineckých struktur. **Občané více hlásí poznatky spojené s korupcí, také kontrolní aktivity začínají nabývat na významu**, postup bank při poskytování svých produktů a služeb se stává obezřetnější.

Pokračoval nekompromisní **boj proti terorismu**, stejně nekompromisně postupují odpovědné orgány vůči všem projevům **extremismu**. Průběžně jsou prověřovány rizikové bezpečnostní faktory a přijímaná opatření, která by měla s ohledem na dynamicky vyvíjející se situaci ve světě, v míře co nejvyšší zamezovat možnosti využití území státu teroristickými skupinami či jednotlivci a přispět ke zvýšení bezpečnosti.

Politika v oblasti vnitřní bezpečnosti by měla umožnit optimální nastavení systému tak, aby co nejvíce snižoval kriminální jednání a jeho dopady na občany.

Na jedné straně jde o přijímání takových **opatření usilujících o úspěšné řešení konkrétních kriminálních případů** (včetně potlačování organizovaného zločinu, nelegální migrace, zvyšování zajištěné škody způsobené kriminalitou atd.), tedy ve svém konečném výsledku jde také o prevenci, budeme-li vnímat nepotrestané kriminální jednání jako motivační. Tuto roli plní především orgány činné v trestním řízení.

Na straně druhé je nutné přijímat taková **opatření, která by měla především předcházet vzniku kriminálního jednání, resp. redukovat kriminalitu**. To znamená především v širším pojetí taková **preventivní opatření, kde prioritou** je vytvoření kvalitního legislativního prostředí, zavedení kontrolní činnosti jako samozřejmé součásti managementu, vytvoření transparentní státní správy, dobré integrační politiky, koncepčního řešení jednotlivých problematik vnitřní bezpečnosti a přijímání dalších konkrétních preventivních kroků (především vytváření programů pro mladistvé, programy bezpečných lokalit, zesílení bezpečnostně dopravních akcí atd.). Tuto roli garantují všechny orgány státní správy, velmi důležitou úlohu sehrávají nevládní organizace, podnikatelské subjekty, média i odpovědnost občanů. *Policie ČR nemůže být prioritně například zodpovědná za růst obliby drog mezi mládeží - řešení je v oblasti sociální, psychologické, výchovné. Rovněž problémy spojené např. s "praním špinavých peněz" je třeba primárně řešit v rovině právní či kontrolní.*

Ministerstvo vnitra bude i nadále nepřetržitě analyzovat situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území ČR, identifikovat případné další rizikové faktory a iniciovat návrhy řešení. Klíčový význam mělo a má pro resort vnitra zvyšování **pocitu bezpečí občanů** a pokračování stabilizace ve vývoji kriminality v ČR.

Vedle priorit bezpečnostní politiky se resort vnitra zaměří též na operativní průzkumy v místech, kde dochází k opakovanému zvýšenému výskytu kriminálního jednání, které působí na pocit bezpečí občanů, zejména násilného charakteru a krádežím aut a věcí z nich.

Na základě informací o trendech a dynamice kriminality, vývoji problematiky v oblastech souvisejících s veřejným pořádkem a vnitřní bezpečností, informací o pocitu bezpečí občanů lze pro další období navrhnout **priority bezpečnostní politiky** z hlediska veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti (přičemž je nutné vytvářet účinnou ochranu proti kriminalitě ve všech jejích aspektech). **Kriminalita mládeže²³. Závažná hospodářská kriminalita (podvody, daňové úniky, „praní špinavých peněz“). Korupce. Terorismus. Nelegální migrace. Kriminalita zločineckých organizací. Kriminalita s extremistickým podtextem. Protiprávní jednání v oblasti omamných a psychotropních látek. Kriminalita na úseku duševního vlastnictví. Počítačová kriminalita. Loupeže. Krádeže vloupáním, krádeže aut a věcí z nich. Porušování pravidel provozu na pozemních komunikacích.**

---

²³ Přestože kvantitativní údaje vypovídají o poměrně výrazném snížení kriminality mládeže, nelze nepřihlídnout k novele trestního zákona, ke statistickému výkyvu, který byl tak výrazný, že může vzbuzovat pochybnosti a v neposlední řadě k doposud, z hlediska dlouhodobých údajů, nepříznivé situace v této oblasti a proto ponecháváme kriminalitu mládeže stále jako jednu z hlavních priorit bezpečnostní politiky.